

„Nékem olyan asszony kell...”

A kecskeméti feleségképző-akadémia előadásai.

Kiadta a Kecskeméti Feleségképző Leánykör

Első Kecskeméti Hírlapkiadó- és Nyomda- Rt. — Igazgató Tóth László

Előszó

A „feleségképző akadémia” előadásainak gondolata a kecskeméti református leány kör elnökétől, Boódor Rózsától származik. Mikor tervét elém terjesztette, első gondolatom ez volt: jó lesz, mert a „Rózszi néni” szívéből jön. Áldott meleg szív, amely egy életen át leánylelkeket formált, mégis harmatos, üde, mosolygó és fiatal maradt.

Csakhamar rájöttünk arra, hogy az elgondolás jobb a jónál. Először nem akartunk mást, mint elbeszélgetni leányainkkal a házasság kérdéseiről. Elbeszélgetni néha vidáman, kedélyesen, néha a lelkek mélységeit megérintő komolysággal. Már az első előadás „csalódást” hozott. Jöttek nemcsak leányok, de asszonyok, sőt férfiak is és a leánykör helyisége szűknek bizonyult. Nagyobb termet kellett keresnünk. A hallgatóság pedig kitartott még májusban is, ami Kecskeméten igen nagy dolog, mert a kert, a szőlő és a gyümölcsös vonzóerejével itt nehéz konkurrálni.

Minden előadást egy-egy leányköri tag vezetett be. Ezek a bevezetések a leánylelkek napsugarát hintették az előadás útjára. Azután az előadás témájához simuló verseket szavalt egy leány. Magát az előadást vita követte, amely sokszor alig akart véget érni. Majd ismét egy leányköri tag foglalta össze a tanulságokat s mondott köszönetet az előadónak.

Közben a sajtó is felfigyelt. Amerikai stílust emlegetett. A fővárosi lapok is hasáboakat írtak a kezdeményezésről. Nap mint nap kaptam én is leveleket az ország minden tájáról leányoktól, asszonyoktól, lekipásztoroktól, akik érdeklődtek az előadások iránt. Előadók is jelentkeztek, akiket azonban előre elkészített programunkba már nem tudtunk beosztani. Egy fővárosi ügyvéd felajánlotta, hogy válóperes tapasztalatait bocsátja rendelkezésünkre. A külföldi lapok is cikkeztek rólunk. Tudomásunk van arról, hogy e cikkek hatása alatt hasonló kezdeményezések történtek több helyen. Egy nürnbergi kislány az-

iránt érdeklődött, hogyan iratkozhatna be a mi akadémiánkra. Kész arra is, hogy magyarul megtanuljon.

Így sodort minket a közvélemény oda, hogy az előadásokat most könyvalakban bocsátjuk a közönség rendelkezésére.

Se irodalmi, se tudományos sikerekre nem pályázunk. Csak az a célunk, hogy tisztítsuk a levegőt, csiszoljuk, formáljuk a közvéleményt a boldog és valóban nemzetfenntartó családi otthonok számára. Abból a meggyőződésből indultunk ki, hogy a házasság a mi korunkban válságba jutott. Nemcsak azért, mert a ma ifjúsága a létfenntartásért folyó harcban megrekedve nem tud bevezetni a házasság megnyugtató révébe, hanem azért is, mert a jó családi életnek ma a lelki és erkölcsi előfeltételei is hiányoznak. Sokszor kell látnunk, hogy a mai fiatalság ezen a téren még annyira sincs felkészülve a házasságra, mint anyagi téren. Az a hozomány és kelengye, amit lelki és erkölcsi téren magával visz, sok esetben végtelenül kevesebb, mint az anyagi természetű hozomány és kelengye. Szomorúan tapasztaljuk, hogy ez a nemzedék nem rendelkezik a boldogság és a boldogítani tudás lelki előfeltételeivel.

A baj forrása a ma divatos életstílusban van, amelyik jogtalanul nevezi magát keresztyénnek, mert még a tízparancsolatot se fogadja el életszabálynak és ugyancsak jogtalanul nevezi magát magyarnak, mert a természetes magyar szemérmetességéből és puritánságból vajmi keveset őrzött meg. Magától értetődőnek tartom, hogy ifjúságunk úszik az árral. Minden nemzedék ezt csinálta. És a régebbi nemzedékek se nyertek kellő lelki előkészítést a családi életre. Azonban az az ár, amelyik sodorta őket, nem volt olyan veszélyes, mint a mai. Elnyeléssel legalább is nem fenyegette őket.

Az előadások mindegyike valamilyen ponton megálljt kiált a kor veszedelmes áramlatainak. És az az örömdetes, hogy hallgatóink, legalább is jelentékeny részben, helyeselték ezt a törekvést. Megértették, hogy nem valami ósdi elmaradottság vezet bennünket, de a legmodernebb jövőbelátás. Nem a múlt csábít, de a jövő aggaszt. Nem divatból kiment értékeket emelgetünk ki a lomtárból, de örök értékeket akarunk odaállítani a holnap elé. Minket a halhatatlan lélek sorsa, az emberi személyiség rendeltetése, a család örök hivatása és a magyar sors aggaszt.

Azt a feladatot vállaltuk, hogy a keresztyén világnézet talaján állva világítsuk meg a házasság kérdéseit. Annak testi, földi, gazdasági vonatkozásait is a Lélek világossága alá helyezzük. Feltárjuk annak örök célját és rendeltetését. Megmondjuk, mi a házasság. Mert az a meggyőződésünk, hogy ezt ez a kor sok tekintetben elfelejtette.

Természetesen nem tudunk minden kérdéssel foglalkozni. Most látjuk csak igazán, a tizenöt előadás végén, hogy mennyi kérdés tisztázandó még, mennyi probléma vár megvilágításra. Egyet azonban elértünk. Komolyan szembenéztünk olyan kérdésekkel, amelyekkel nem szoktak komolyan foglalkozni. Gondolatfolyamatokat indítottunk meg leányok, fiatal emberek, hitvestársak lelkében, amely gondolatfolyamatok a családi élet boldogsága felé irányulnak és az előtt tisztogatják az utat. Sokan megértették, hogy a családi boldogság valami olyan, ami nem magától adódik, de küzdeni kell érte. Küzdeni a szív és lélek nemesítésével, önfegyelméssel, önmagunk nevelésével. Szeretnénk ilyen gondolatfolyamatot megindítani olvasóink lelkében is. Mikor ez a világ olyan nagy súlyt fektet a külső szépségre, mi felhívjuk a figyelmet a lelki szépségre. Mikor ez a világ hajlandó leborulni egy selyembe öltözött hiúság-bálvány előtt, mi megmondjuk neki, hogy a lélek az, ami igazán tud szeretni, ami imádni tud s amit imádni lehet. Mikor oly nagyon érzi ez a világ a családalapítás anyagi nehézségeit, mi rámutatunk arra, hogy nem mindig ezek az anyagi nehézségek az akadályok, de valahol a jellemben, a gondolkodásmódban, az igényekben is baj van. Mikor ez a világ hajlandó a házasságban csak testi és anyagi életviszonyt látni, mi hangsúlyozzuk, hogy a házasság teljes életközösség, tehát lelki kapcsolat is.

Nemzeti életünk fundamentuma a magyar család. Ez a fundamentum sok helyen inog, vagy alásüllyed a nyomorúságok ingoványába. Ezek az előadások ennyit mondanak: mentsük meg jövőnk fundamentumát, a házasságot, az otthont, a magyar családot!

*Dr. Vass Vince
ref. lelkipásztor*

Miből lesz a feleség?

Megnyitó előadás, tartotta: *dr. Vass Vince*

Szeretettel köszöntöm a feleségképző akadémián megjelent menyasszony jelölteket. Kívánom nekik, hogy záróünnepélyünket menyasszonybúcsúztató keretében tarthassuk meg. Köszöntöm a megjelent feleségeket is, akik valami titkos protekcióval a mi akadémiánk diplomája nélkül jutottak a legnagyobb állásba: valóságos és nemcsak címzetes kormányfőtanácsosai lettek egy férfiúitok és egy családnak. Kívánom, hogy előadásaink hatása alatt még jobb feleségekké váljanak. Köszöntöm előadóink díszes társaságát, ezt a világon legjobb tanári kart, amelyik a vizsgát egészen az életre bízta.

Ha már „akadémiai” előadásokat tartunk, akkor természetes, hogy a megnyitóelőadás is csak tudományos lehet. Az én előadásom két olyan vonással is rendelkezik, aminél fogva jogosan tart igényt a tudományos jellegre.

Az egyik az, hogy olyan címe van, amit senkise ért meg. *Miből lesz a feleség?* Ugyan ki tudna rá felelni? Hangsúlyozom, hogy *miből* és nem *kiből*. Minthogy úgyse találja ki senki, megmondom: *szerелеmből*. Igaz, hogy nem minden szerelemből lesz feleség és nem minden feleség szerelemből lesz (de ez utóbbiakról nem is hiszem el, hogy jó feleségek, legfeljebb utólag kibomló szerelem által), mégis általában és normális esetben! a szerelem az a lelki háttér, amiből, mint a kulisszák mögül a jelenés, előlép a felesléig.

Beszéljünk tehát a szerelemről. Nem árt ez, mert valami megmagyarázhatatlan álszeméremnéll fogva az emberi életnek ;rről a hatalmas valóságáról nem igen szoktunk komoly körökben és komolyan beszélni. Legkevésbé beszélniek róla azok, akik értenek hozzá. Átengedik a teret a költőknek, a regényíróknak, a színpadnak, a mozinak, újabban) a riportereknek és a vasárnap délutáni korzónak. Ezeken a helyeken aztán kitere-

getik nem mindig a szerelmet, hanem annak elferdüléseit, torzformáit, betegségeit.

Én nem akarom meghatározni a szerelmet. Sokan megpróbálták ezt. A pokoltól a mennyországig minden bennük van ezekben a meghatározásokban. Én nem tudom, melyiknek van igaza. Lehet, hogy mindegyiknek. Ép ezért nem kísérletezem meghatározással. Egyszerűen megpróbálom leírni, hogy milyen a szerelmes leány. Nem a levegőbe beszélek, mert itt a leánykörben elég sok megfigyelést tehettem. Most érvényesítem azután előadásom második tudományos vonásait, t. i. Ádámnál és Évánál kezdem el, sőt még messzebb, csak Ádámnál, amikor még nem volt Éva. Mindnyájan tudjuk, hogy az Isteni előbb Ádámot teremtette meg. De azt már nem jól tudjuk, hogy Ádám férfi volt. Mert több volt ennél. Egyszerűen *ember* volt, akiben még együtt volt a férfi és a nő. Hiszen csak később emelte ki belőle a Teremtő azt a felesleges oldalbordát, amiből Évát alkotta. Tehát Ádám ember volt: férfi és nő egy szemében. Mikor azután a Teremtő átteremtette Ádámot férfivá és nővé, akkor kezdődött meg a szerelem élete a földön. És akkor is Éva kezdte. Mert azóta Éva mindig honvágyat érez. Vágyik Ádám után, vágyik arra, hogy újra egy legyen vele: ketten egy ember, egy élet, egy szív. Azóta mindegyik fél félnek, félszegnek érzi magát. Érzik, hogy együtt lesznek teljesek és egészségesek, nem kettő, hanem egy. Semmi többet nem akarok ezzel mondani, csak annyit, hogy a szerelem a női léleknek a lényegéhez tartozik. Csonka az a nő, aki képtelenné teszi magát a szerelemre.

Milyen hát a szerelmes lány?

Nem hasonlít sem a szeretőhöz, sem a feleséghez. Az ő szívének lángja más láng. Nem akar vele se perzselni, se melegíteni. Csak azért lobog, hogy *világítson* vele a talán még ismeretlen ideál arcára. Az oldalborda titokzatos ösztöne ez. Vannak fokozatai is: a teljes fényességtől kezdve, amely mögött nincsen árnyék s amelyet nem fenyeget a szürkület veszedelme, egész a holdvilág sejtelmes sápadtságáig, növekvő és fogyó természetéig.

De kezdjük elülről. Kezdjük ott, amikor a lány még nem tudja, hogy szerelmes. Valami ébredzik benne, mint tavasszal a virágos kertben, amikor még el se ültették a virágpalántákat. Ösztönös sóvárgás ez kibomló szépségek után. Titok, amelynek sejtelmétől néha megreszket a szív. Ilyenkor valami égi fény ragyog a leányarcon. A fénynek pedig az a természete, hogy szétáradjon. Ez a fény még nem szerelmet áraszt, csak valami melegséget azokra, akiknek fázik a lelkük. Valami anyáskodó melegséget. Mert a szív mélyén ébredő láng ösztönös célja

nemcsak az ideál, de az a „hatalmas harmadik” is. Addig, míg ez a melegség a maga élő tárgyait meg nem találja, ráárad a hajas babára, amelyiket naponta százszor is átöltöztet. De szétárad ez a melegség minit szolgálatkészség és éber figyelem is, mint gyengédség az erőtelenek, a gyermekek és a szerencsétlenek iránt.

Boldogító szerelemre csak az ilyen leány képes.

Egy bizonyos: a szerelemnek ez a foka fehér, mint a havasok orma és sugárzó, mint a napsugár. Az ilyen leány otthon a családban csupa derű és vidámság. Amikor megjelenik, mint ha napfény lopózott volna be az ablakon. Az ilyen leányon talán nem látszik több, mint az, hogy fiatal leány. Élénk és eleven. Szüntelen tevékenysége és kacagása betölti a házat.

Még az se szükséges, hogy egy fiatalember legyen látható a láthatáron. Az ideál még ködben él. Az álom még sok arcból rakja össze. A férfiaknál soha, de a nőknél gyakran előfordul, hogy a léleknek ez a sugárzó állapota fenn tud maradni konkrét szerelmi tárgy nélkül is.

Mikor aztán találkozik azzal, akit megálmodott, akkor olaj ömlik a szelíd lángra s a szerelmes menyasszony viszi a felfokozott lángot egy másik tűzhelyre, hogy ott mint tartós fény sugározzék tovább s ha kell, tüzeljen s ha kell, melegítsen.

Miről lehet felismerni *ezt* a szereimet?

A szerelem lényegéhez tartozik *az öröm*. Azt a meggyőződést önti a lélekbe, hogy szép a világ. Sok jeltől meg lehet ismerni azt, aki nem szeret: nem tud örülni, mindenben hibát talál, a kákán csomót keres, nincs benne leleményesség, életrevalóság, elkülöníti magát, legalább is lélekben, az emberektől és a világtól. Nem tud gyönyörködni a természet szépságében, nem beszélnek neki a csillagok, nem árasztanak feléje költészetet a virágok, kialudt számára nemcsak a nap, de még a hold is az égen. A szerelmes viszont úgy látja, hogy tele van a világ örömmel. Örömében sugárzik a nap és hívja elő a tavaszt, a virágokat, az életet. A szerelem csodára is képes: oázist teremt a sivatagban. Amelyik leány szerencsétlennek látszik, borongó arccal jár, szomorú, félénk, nyugtalan, irigy: az nem szerelmes. A szerelmes leánynak sugárzik az arca, kecses a járása, nem panaszkodik, nem türelmetlen, nem ideges, egyszerűen azért, mert szeret.

Egy másik tulajdonsága a szerelmes szívnek az, hogy *ajándékozó kedve van*. Aki szeret, akármilyen szegény legyen, gazdag. Nem aggodalmaskodik, mert kiapadhatatlan forrásokkal rendelkezik a szíve mélyén. Adja a szívét, amelyben drágagyöngyök fénylenek; tékozló, mert tele van a kertje s a kisablaka virággal. Semmire lehetetlen neki. Sok olyan szolgálatra

és áldozatra képes, ami kifárasztja és kimeríti azt, aki nem szeret.

A harmadik vonása az, hogy *önzetlen*: nem magára gondol, hanem arra, akit szeret. Amikor valaki önző kezd lenni, akkor megszűnik szeretni. Ha a házasságban történik ez, akkor Éva a saját szerencsétlenségére és férje boldogtalanságára zsarnok lesz, vagy bálvány, amelyik előtt imádók borulnak le, hogy imádásuk azután átokká alakuljon át.

Egy következő vonása a szerelemnek, hogy *nem fél a fájdalomtól*. Természetesen a szerelmes szívnek is vannak fájdalmai, de szinte örömmel hordozza azokat annak boldogságáért, akit szeret. Mások tudnak örülni boldogság nélkül, tudnak mulatni belső vidámság nélkül, kielégítik vágyaikat, amik pénzzel, sikerrel, külsőségekkel kielégíthetők... s végül mégis és mindig elégedetlenek. A szerelmes szív igényei mások. Az öröm és a szenvedés seholse tud úgy összhangba jutni, mint a szerelmes szívben.

Azután a szerelmes szív *kész az önfeláldozásra*: a szeretet csodáira és bolondságaira, a lemondás mély extázisaira. De csak addig, ameddig ezt a szeretett férfi boldogsága érdekében teheti. Ezért az igazán szerelmes leány *verzális nem HÚ*. Nt masak azért, mert csonka leiekkel nem lehet boldog, de főképen azért, mert megalázott és csonk \ lélekkkel nem lehet *boldogítani*. Gyönyörűn fejezi ezt k *Reményik Sándor: Nem urad és királyod* c. verse:

*Kicsi leány, hidd el nekem,
Nincs olyan férfi,
Aki egy lány tökéletes
Szerelmi szent-áldozását megéri.
S ha volna is: hogy követelheti,
Hogy megtagadd magad?
Te Lélek vagy, kiolthatatlan Fény,
Megsemmisíthetetlen külön-lény,
Isten-gondolta külön-gondolat.
S kötöten is szabad.
Szabad.*

*„Semmiért egészen?”
Istenkisértő örült akarat
Képzeld csak el így, rabnőjeképen.
S hiába úgysis:
Nem lehet egészen
Megíratott, hogy: „Az egyén szabad*

*Érvényre hozni mind, mi benne van,
 Csak egy parancs kötvén le: szeretet.”
 De szeretni csak szabadon lehet.
 Egyenlő méltósággal.
 Külön világ, szemben külön világgal.
 S eggyéolvadásuk: csoda, ünnep.
 De nincs embernek emberen hatalma.
 És semmi sincs, amit követelhet.
 Azért, ha jönne modern Fáraó,
 Ki lelked vágyik leigázni,
 Az Isten képét benned megalázni
 S gúlához követ hordani marasztal:
 Pattanj vissza acélos daccal!*

*Kicsi leány, akárki lesz a párod:
 Te önmagad vagy, és ő önmaga.
 Együtt: Isten két iker-csillaga.*

*Kicsi leány, akárki lesz a párod:
 Szegény, szánandó embertársad ő,
 Nem urad és királyod.*

Végül a szerelmes szív *nevelhető* és *nevel*. Lelkének ajtói nyitva vannak a szeretett lény gondolatai, törekvései és álmai előtt. Sok igazság van abban a mondásban, hogy mindeníki csak addig tökéletesíthető, amíg szeret.

Megjegyzem, hogy mindezt elsősorban a nőkre értem. Mert igazán és lélekből szeretni a nő tud. Azért, mert tisztább.

Milyen kár, hogy a női szívnek ez a lángja nem mindig érkezik meg házassághoz! De a láng akkor is megmaradhat, ösztönökből táplálkozó mégis isteni láng ez. Ledőlhet az oltár, a láng tovább ég. Eredeti rendeltetését nem találva meg más templomba költözik. Kilép a leányszobából, ahol álmokat szőtt, virágokat dédelgetett, porcellánbabát öltöztetett és meglátja az utcán a nyomort, az iskolákban a gyermekeket, a kórházban a betegeket, a műhelyekben a munkásokat és árasztja feléjük szívének illatát, kedvességét, melegét. Sok jóság, szelídség, szolgálat, önfeláldozás és mások boldogságának munkálása az ilyen női szívekből származik. Mert a női szív, ha nem veszíti el a lángot, mindenütt boldogság forrása lehet.

*

Azt mondhatná valaki, hogy túlidealizált formájáról beszéltem a szerelemnek. Tudom, hogy más formái is vannak, fczekrol is elmondok egyetmást. Az bizonyos, hogy annak a

szerelemnek, amiről szólottam, a mai világban sok akadály van. Az egész társadalmi berendezkedésünk, százados tévedések, előítéletek, szokások állanak útjába. Nem egyszer a mamák, akik nagyon hamar odavetítik leányuk elé a szerelem testi, anyagi céljait és kitanítják őket e célok elérésének mesterséges fogásaira. Így azután ezt a felséges ösztönt születésében is, céljaiban is megrontja, lesülyeszt, dégénérai ja a világ. Nem csoda, ha a mai ember lassankint hozzászokik ahhoz, hogy a szerelemben ne lásson mást, minit szeretkezést, vagy valami lélekrontót, valami gonosz és raffinait manővert. Az eszményinek rajzolt példák is többet ártnak, mint használnak. Rómeó és Julia szerelme hirtelen villanó, égő, pusztító, halálos szerelem. Az újabb irodalomban pedig gyakran úgy áll elénk a szerelem, mint ügyes kínzás, raffinait kétségbeejtés, két lélek állandó harca egymás ellen, titkos ellenségeskedés... Nem is csoda, hogy a,z érdekek mai harcában, a szenvedélyek és érziéki vágyak mai elkeseredett viaskodásában lassankint romantikus emlékké válik a tiszta szerelem. Más formái állnak elénk.

Ezek között leggyakoribb egy nagyon komplikáltnak látszó, de végeredményében) nagyon közönséges típus: *a vakmerő leány típusa*. Nem tudom miért, ezt nevezik ma modern leánytípusnak: Pedig olyan régi, mint az üresfejűség, a majmolás és a bűn. Ez a típus szakít a tradíciókkal és a társadalmi előítéletekkel. Nem szereti az otthonát és kószál abban a labirintusban, amit ő szabadságnak nevez. Utánozza a „nagy nőket”, cigarettázik, sportol, amikor csak lehet táncol s mikor nem lehet? De a háztartással nem törődik, a konyhát kerüli, főzni, varrni, gyermekeket szeretni nem tud. Úgy gondolja, hogy ezekkel nem lehet a férfiakra hatni. Már pedig ő hatni akar a férfiakra. Nem azért, mert szerelmes, de mert azt hiszi, hogy ez a szerelem. A lelke üres, a *boldogító* szerelmet, minit lelkiállapotot nem ismeri, nem is törekszik rá. Csak magára gondol és a szerelem kívánatos céljaira. Csak férjhez menni akar. Esetleg azt se, mert az már nem volna modern. Csak szeretkezni, flörtölni, megfőzni, elszédíteni a férfiakat. A legtöbbször belülről jobb és tisztább, mint amilyennek látszik. De mivel mindig tűzzel játszik, könnyen megégeti magát, vagy legalább is a lelke üdesége és tisztasága szárnyait.

Az ilyen leány aztán makacsságában ellenszenvvel néz mindenre, ami tiszta. Úgy érzi, hogy mindez az ő sikereinek áll útjába. Minden nemes dolgot ósdinak tart, apja, anyja elmaradottak, nem is szólva a nagymamáról; vallás, egyház divatból kimentek. Magáról azt hiszi, hogy modern és előhaldott, holott csak külsőségekkel álcázza lelki elmaradottságát.

A legnagyobb baja nem a testi kozmetika, hanem az, hogy egész lelki élete csak kozmetika. Végül széttörve minden köteléket, meg az ösztönei után lélek nélkül és szív nélkül.

Vannak, akik kevésbé vakmerőek. Okosan vigyáznak legalább a látszatra. Ez alá rejtik igazi lényüket. Sokszor a kalandornő benyomását keltik. Nincs bennük se nyugalom, se öröm, még mulatni is nehezen tudnak.

De mindenesetre elveszítik a női bájt, ezt a titokzatos vonzóerőt, amit semmi mesterséges „sex appeal” nem tud pótolni. Anélkül hogy akarnák, kizárják magukat a leányálmok szépségéből, azokból az álmokból, amelyek nevelnék őket magukat is és maguknak valakit, aki bennük egykor majd hiába keresi, nem találja meg az angyalt. Orcáik rózsái elhervadnak, nem tudja pótolni a rúzs, bájuk elszáll, nem tudja pótolni a puder, mesterséges sápadtságuk csak paródiája a lélek liliomának. Mindig jobban megszállja lelküket valami dámon s annak lesznek imádói, mígnem testüket, lelküket, vágyaikat és gondolataikat egészen birtokba veszi. Itt már csak ördögűzés segíthetne ... Ezen az úton mindig jobban hiúk, önzők és számítók lesznek. Ezek a példányok sokszor kegyetlenül és hidegen' szépek. Mindig biztosak a mozdulataikban magatartásukban, sőt hanghordozásukban is. Érzékenységük csak arra irányul, hogy hogyan hassanak a férfiakra, képzeletük pedig csak arra, hogy milyen ravaszsággal helyezték el csapdáikat.

Sajnáljuk őket. Saját taktikájuk és nem Isteni angyala zárja ki őket abból a paradicsomból, ami után vágyakoznak. Áldozatul estek a lélek megmérgezettségének. Elbuknak, sokszor nem jobban, csak a közvélemény ítéletében, vagy, ami még ennél is rosszabb, a saját szemükben, önbecsülésükben. Se leányok, se asszonyok, se kurtizánok, sehova se katalogizálhatók. Néha hiábavaló kísérletet tesznek, hogy visszaszerezzék az elveszített bájt. De mivel mégis csak bennük rejtőzködik valahol az örök Éva törekvése és vágya, nagyon fognak szenvedni akkor, amikor egyszer igazán szeretni fognak s amikor a választottnak csak a testüket tudják adni és egy megmérgezett lelket. Ezekből minden gyengédség nélkül való zsarnok feleség és egész biztosan féltékeny feleség lesz; örökös jelene-tekkel, ok nélküli veszekedésekkel mérgezik meg az otthon nyugalmaikat.

Ha nem mennek férjhez, akkor belőlük válnak a *depri-mált és nyughatatlan természetű hajadonok*. Sokszor azonban valami megpróbáltatás is alakíthat ki ilyeneket. Valamikor mo-^oiygo, tiszta lelkek voltak, de a vigasztalanság megmérgezte

életüket. Ezek között sokan teherként hordozzák tiszta lány-ságukat, annak eszményeit és álmait. Tisztaságukból azonban így csak vérszegénység maradt, ártatlanságukból félszeg és komikus kíváncsiság, vagy álszemérmes naivság. Tekintetük olyan, mintha mindig valami bús elégiát olvasnának, két karjuk zárójel, alakjuk kecsesség nélküli, modoruk egy angol nevelő és egy szobalány modorának keveréke. Néha makacsul szerelmesek valakibe, aki rájuk se akar nézni. Gyűjtik a nagy hősök életrajzait és arcképeit. Regényesek, ábrándozók, aztán idegesek. Idegességükben lelküknek nem tudnak valami szolidabb és masszívabb táplálékot adni, a háztartást nem kedvelik, a szellemi munka nem köti le őket. Szeretik az izgalmas regényeket, a híreket és a pletykákat. Gyűjtik ezeket, mint a kis vidéki lapok „Az hírlik” rovata, felületesen, megbízhatatlanul. Fejükben zűrzavar, amiben összekeveredik minden. Ezért néha a tenyerükbe hajtják a fejüket, hogy szét ne essék.

De a szívük is fegyelmezetlen. Mindig újabb és újabb arc jelenik meg álmaikban. Nem szűnnek meg szerelmi házasságról álmodozni. Idegrendszerük azonban olyan zavart, hogy nem lehet rajta Lohengrint eljátszani. Versek is írnak, ártatlanokat, szerelmi csalódásokról, amiket nem éltek át, boldog szerelemről, amit csak élénk fantáziájukból ismernek. Egyszer aztán megmakacsolják magukat és szüleik kétségbeesésére hozzámennek egy ravasz ifjúhoz s a hamar megmutatkozó kölcsönös csalódás után elválnak. E kis intermezzo után folytatják ott, ahol abbahagyták. Vagy engedelmeskednek szüleiknek., akik nem szűnnek meg nekik magyarázni, hogy nie legyenek fantaszták és ügyetlenek..., érdekházasságot kötnek. Itt azután szellemi színvonaluk még alább süllyed, illúzióik maradáka is elpárolog. Vagy tovább áknadoznak és gondolatban ezer flört hőseivé képzelik magukat, vagy pedig lemondva mindenről, őrzői lesznek egy otthonnak, amelyben nincs boldogság, szerelmesek lesznek szerelem nélkül, anyák lesznek, anélkül hogy azok akarnának lenni, frivolak és cinikusok lesznek.

Ennek a típusnak is és a vakmerő típushoz tartozó változatos seregnek is a *lustaság* a főhibája. Ezeknek egyetlen orvosságuk volna: *a munka*. Ez megfékezné szenvedélyeiket, kívánságaikat, szeszélyeiket, szabályozatlan életmódjukat. Ez rendet vinne a lelkükbe. Enélkül, mint Schopenhauer mondotta, hosszú hajú és rövid eszű lények csak: idő, pénz és szívpcosékolók. A társadalomra nézve terhet jelentenek, mert haszontalanok. Míg a *dolgozó nőből*, ha nem megy is férjhez, hasznos tagja lehet a társadalomnak. A munka iskola és pedig a becsületesség, az igazságosság, az emberi méltóság és az emberszeretet iskolája. Miért mondják, hogy az adott szó, a meg-

bízhatóság és a bátorság férfias erények. Csak azért, mert ezek munka közben alakulnak ki. A dolgozónő is megszerezheti ezeket.

Azt mondotta egy ideg orvos, hogy betegeinek háromnegyed része olyan nők közül kerül ki, akik nem dolgoznak. Ezek közül sokan nem is betegek, csak annak hiszik magukat.

A dolgozó nő, ha vigyáz női természetére, szívének célhoz nem ért szerelmét átalakíthatja a társadalom számára boldogító szeretetté. Sajnos, a mi korunkban ezzel komolyan számolni is kell. És pedig nemcsak azért, mert a gazdasági helyzet nyomorúságos volta miatt sok férfi nem nőülhet meg, hanem azért is, mert az anyaság lelkére, amivé a női szív szerelme át tud alakulni, nemcsak a családban van ma szükség, hanem a társadalomban is.

Egy afrikai törzsfőnök egyszer Angliába látogatott el. Megkérdezték tőle, mi volt számára a legmeglepőbb. Meglepő választ adott. A parkok szépsége — mondotta — és azokban is két dolog. Az egyik a pázsit üdesége, a másik a padokon a vénleányok nagy száma. A pázsit azért, hogy nem hervad el, a vénleányok azért, hogy elhervadnak. Nálunk ismeretlen a vénleány — folytatta. A kis négereket mi 13 éves korukban már megházassítjuk és a mi leányaink megelégesznek testi táplálékul egy marék rizzsel, lelki táplálékul pedig néhány botütéssel ami hizeleg nekik, mert azt hiszik, hogy férjük féltékeny.

Vájjon kívánatosabb volna-e ez az állapot a mi sok panasszal hordott állapotunknál?

De a dolgozó nő kiteszi magát annak a veszélynek, hogy a természetes ösztönből táplálkozó szerelme deformálódik. Aki szüntelen fut, fárad, könnyen eljuthat oda, hogy kővé válik a szíve és begyöpesedik az agya. Az ilyen leány megcsönkítja magát ép az érzelmi életében. így azután oda juthat, hogy igazán sohase tud szeretni, legfeljebb érdekházasságra képes. A falusi, vagy vidéki házias lány szerelmét is fenyegeti ez a veszély. Aki mindig otthon ül, süt, főz, kézimunkázik, nem jár sehova..., az lassan lassan megüresült lélekkel kénytelen a világba nézni, szellemi élete elsorvad, lelke világa megszegényül. Nagy válság kell az életébe, hogy igazán szerelmes lehessen. Viszont a nagy társadalmi életet élő leány, aki mindenütt ott akar lenni, lassan, lassan elveszti érzékét az otthon iránt. Ha szerelmes lesz, nem viszi magával az anyaság képességét és a boldogítani tudás lelkét. Olyan szerelmes lesz, aki nem tud szeretni.

A szerelemnek mindig készen kell lennie arra, hogy boldogítani tudjon.

De befejezem immár. Azt állítom, hogy a tiszta szerelem az egyetlen, ami igazán boldog házasságot teremt és ha ez a szerelem nem végződik is házassággal, áldássá tud lenni a társadalomban, meleg Golf-árammá az élet hideg óceánjában. Életeket formál akár így, akár úgy. Mert az egyetlen emberi erő, ami képes megváltoztatni a világot, a szerelem.

Miért nem házasodtam meg?

(Gyónás a gyülekezetben)

Elmondta: Závory Elek

Elolvasom a Máté szerinti evangélium 11. rész 7—díl és 21—24. verseit.

„Mikor pedig azok elmentek vala, szólni kezdte Jézus a sokaságnak Jánosról: Mit látni mentetek ki a pusztába? Nádszálat-e, amit a szél hajtogat? — Hát mit látni mentetek ki? Puha ruhába öltözött embert-é? Ímé, akik puha ruhákat viselnek, a királyok palotáiban vannak. — Hát mit látni mentetek ki? Prófétát-é? Bizony, mondom néktek, prófétánál is nagyobb! Mert ő az, akiről meg van írva: Imé én elküldöm az én követemet a Te országod előtt, aki megkészíti előtted a Te utadat. Bizony mondom néktek: az asszonyoktól szülöttek között nem támadott nagyobb Keresztelő Jánosnál; de aki legkisebb a mennyeknek országában, nagyobb nálánál. — Jaj neked Korazin! Jaj neked Betsaida! Mert ha Tirusban és Sidonban történtek volna azok a csodák, amelyek bennetek lőnek, rég megtértek volna gyászruhában és hamuban — de mondom néktek: Tirusnak és Sidonnak könnyebb dolga lesz az ítélet napján, hogy nem néktek. — Te is Kapernaum, aki az éigig felmagasztaltattál, a pokolig fogsz megaláztatni; mert ha Sodomában történnék vala azok a csodák, amelyek tebenned lőnek, mind a mai napig megmaradt volna. — De mondom néktek, hogy Sodorna földének könnyebb dolga lesz az ítélet napján, hogy nem néked.”

— Miért nem házasodtam meg?

— Miért nem mentem férjhez?

Ezt a kérdést csak oldott saruval, fedetlen fővel, alázatos lélekkel lehet feltenni és tárgyalni, mert különben semmiképen sem kerülhetjük el a brutalizmus és frivolitás bélyegét. Meggyőződésem,

hogy az önök homlokán ott fénylik a szentség, a téma tisztán kezelésének stigmája, mégis hogy aláhúztam az Igével, csak a fontosságát akarom kihangsúlyozni és a felelősséget elsősorban magamra rátenni.

— Kedves Hölgyeim!

Kitűnően állapították meg a ma egyheti alkalommal, hogy a házasság alapja a szerelem. Mi hát a szerelem? Százféle meghatározás mondható erre. Én kettőt mondok: az egyik: az antik görög világ filozófiája szerint a szerelem nem más, mint az elmebaj egy neme. Miért? A szerelmes nem eszik, lefogy, éjszakai álmatlanok, sóhajtozik, egyedül is hangosan beszélget kedvesével, pedig az talán a hetedik vármegyében lakik.

A másik meghatározás a szerelemre ez: magamat meglátni a másik szemében. Azt gondolom, ez az igazi. És ez nemcsak fizikai, de spirituális értelemben is értendő!

Meglátni magamat valaki szemében, ez a legnagyobb dolog a világon, ami történhetik velem és a másikkal is. Azt a csodát jelenti, hogy a másik én-né lett. Magamat meglátván szemében, szerelmem felemeli a legmagasabb csúcsra, önmagam-má, első személlyé teszi. Ezt fejezi ki a Szentírás, mikor ezt mondja: „elhagyja az ember az ő atyját és anyját, követi az ő feleségét, és ketten lesznek eggyé”. Ne legyünk álalázatosak és valljuk bátrín: teóriában, és praxisban, nyelvtenban és életben első személy: *én*. A többi mind utána következik. Ez az igazi szerelem és igazi házasság szimfóniája: énemmé teszem a másikat, midőn az következik, hogy az én legnagyobb öröme a másik öröme (mert hiszen ő is én vagyok), és az én legnagyobb szomorúsága a másik szomorúsága — ugyanazon okból.

Érdekes, hogy a házasságok nagy része nem ilyen motívumok indításából jött és jön létre. Meggyónom őszintén, hogy az ilyen házasságokat — mi agglegények — nem házasságnak, hanem másnak, mondjuk így: társadalmi és gazdasági konvenciónak nevezzük. Ezek olyan figurát mutatnak, mint az, akinek egyik lábán sárga cipő, másik lábán fekete cipő van, ugyanazon pillanatban.

De térjünk a tárgyra és beszéljünk arról, miért nem házasodtam meg. Száz százalékban meg kell felelnem rá, mert ha nem tenném, kétes értékű lenne minden megállapításom. Most elindul a film és hangzik a töredelmes vallomás. Akinek van szeme, lássa és akinek van füle, hallja!

Az első kérdés: voltam-e én szerelmes valaha is a szerelem említett fogalmazásában? Erre a kérdésre határozottan így felelhetek: igen.

IV. gimnazista valék Komáromban. Együtt szoktam menni

az iskolába osztálytársammal, jópajtásommal, Fehér Kálmánnal. Utunk a Magyar-utcán vitt keresztül, melynek egyik házában lakott a város legszebb leánya, Erzsike. A III. polgárit járta. Szerettük őt mindketten a dalos madár szerelmével, valódi békebeli diák szívvel. Háromnegyed 8-kor szokott indulni az iskolába. Elkísértük — messziről. Délben már előbb otthon volt, házuk ablakában állt és valahányszor arra mentünk, ránk mosolygott. De milyen mosolygással! Az ég mosolyoghatott így az özönvíz után, mikor Noé kilépett a bárkából és az Úrnak oltárt épített. A tiszta szerelem ragyogásával. Egy évig tartott a szerelem. Én Kecskemétre, Fehér Kálmán Pozsonyba került V. osztályba. Pár év múlva kutattam Erzsike után, vajjon merre jár. Azt mondták, Szombathelyen, forró báli éjszákán egy pohár pezsgőt ivott; harmadnapra eltemették. És Fehér Kálmán? Talán e pillanatban nyílik a hóvirág jó pajtásom szívéből valamelyik galíciai temetőben.

A VII. gimnáziumot végeztem. Ugyanekkor néném a tanítónőképzőt Pápán. Magával hozta három kollégáját, barátnőjét. Három hétig maradtak kicsiny falumban. Magam voltam egyetlen gavallérjuk. Vigyáztak is egészségemre. Szédültem a karriertől, mely az ifjúság hajnalán osztályrészüln jutott. A vége az lett, hogy Ilus belém szeretett, én meg a Flóriba. Ilyen az élet. Szeptemberben Nagy Ákos kedves barátomnak elmondom, hogy a legkomolyabban szerelmes vagyok Flóriba. Uramfia, Ákos meg nekem, hogy ő meg a Szikszibe, aki nevezett hölgyekkel képesítőzött szintem Pápán. A helyzet ez volt: két diák egy részről, két okleveles tanítónő más részről. Közbul egetvívó szerelem. Hogy pl. részemről mekkora volt ez a szerelem, elég annyit említenem, hogy ideálokat, Flóráat nevenapján tizenkét strófás versben köszöntöttem és lábaihoz szórtam Flóra istenasszony minden szó- és szív virágát.

Annyi önkritikánk volt, hogy nem mertük megkérni a kezüket, sejtvé, hogy kinevettek volna bennünket. De hogy mennyire komoly volt a dolog, mutatja, hogy én és Ákos barátom kölcsönösen becsületszavunkat adtuk egymásnak, hogyha megvárnak bennünket, feleségünkké avatjuk őket. Ám mire én végeztem és összeüthettem volna bokámat előtte. Flóra már négy remek csemetének mesélte a Piroskáról és farkasról szóló történetet.

Mondhatnám hölgyeim, hogy íme ezért nem házasodtam meg. De nem ezért nem házasodtam meg.

Aztán jött el gyászború, a háború. Itt a magam személyém már *szimbóllumá* is válok. Mit tudják az önök, hogy-

mit jelentett a világégés kigyulásakor húsz évesnek lenni, mit jelentett a Skandináv államokat, Hollandiát, Svájcot, Spanyolországot és Délamerikát kivéve 4 és fél évig az egész világgal harcban állni. Mit jelentett az, hogy a nagy mozgósításkor az érsekújvári fővonalon hat hétig éj jel-nappal tíz perces közökben ötven vagonból álló katona vonatok mentek Galícia felé. Mit tudják azt Önök, mai ifjúság, hogy a kobra kígyó sziszegése által előidézett rémület illusztrálja azt a megdöbbenést, melyet kiváltott az egész országban az, hogy Przemysl büszke várát bevette az éhség, amikor az első kozák megjelent Felsőmagyarországon és huhogott a vész hír, a hadvezetőség feladja Budapestet. De ott volt az erős férfiú, nemzetünk álló csillaga, Tisza István. Egy szavával, egy gesztusával lecsendesítette a háborgó tengert. Nyomában visszatért a hit, a remény, a bizalom.

Mit tudják azt Önök mai ifjúság, mit jelentett; az akkor, négy és fél évig apának, legénynek lenni kint a frontokon. Fagyos földön aludni, térdig érő sárban masírozni, egyszerre ezer ágyú eget-földet rázó mennydörgését hallgatni, milliónyi ellenség mellett férgekkel, tetvekkel tusakodni; leányoknak leányságukban elhervadni, szerelmes hitveseknek mindig és mindig hideg ágyban aludni.

Mit jelentett a nógrádverőcei ref. segédlelkésznek hatszáz sebesült szabolcsi és szatmári baka között „tiszteletbeli Dinst-führender”-ségig felvinni, mit jelentett az nekem Baranyában rekviráló biztosnak lenni, padláson és istállóban, szalmazsákban és kéményben huszonöt kg. búzát vagy tengerit találni, hogy legyen mit enni osztráknak, németnek.

Mit tudják azt Önök, mai ifjúság, mit jelenített az, négy és fél éven keresztül mindig és mindig győzni, aztán mindent elveszíteni; megmutatni a világnak, a népünkbe rejtett virtusoknak minőségben és mennyiségben oly roppant tömegét, hogy Trianonban meg kellett bennünket nyomorítani annyira és azért, hogy pár évtizedig nyugodtan aludhassanak — ők.

Mit tudják azt Önök, mai ifjúság, mit váltott ki az, mikor a magyar Siegfriedet, Tisza Istvánt oroszok ledöfték, mikor császárok és királyok pusztá életüket mentve, kezükben egy kézi táskával, átlépték a határokat, odadobva a gyeplőt, felfordulások és forradalmak fűriáinak.

Mindez és sok más azt jelentette, hogy elérkeztünk a Götterdämmerunghoz, az Istenek alkonyához, midőn a világ és a régi istenek megsemmisülnek, itálán azért, hogy új világ, új istenek és emberek szülessenek, akik méltóbbak Isten napjának ragyogására, a Golgota keresztfájára. Mindez és sok más azt jelentette, hogy az egyén háttérbe szorult, mondhatnám — tel-

jesen megsemmisült, — és a dies irae félelmetes akkordjai remegtettek meg az összeomló lelki és materiális világot. Próbálják hölgyeim elfogadni és felfogni, hogy az időknek ilyen döbbenetes nyögésében képtelen voltam önmagamot keresni, amikor szülötte földemet — Lél vezér földjét — tizenkét cseh kerékpáros foglalta el és valóban, képtelen voltam önmagammal törődni, vagyis házasságot kötni.

Aztán jött a pénz elértéktelenedése, az u. n. infláció. Az a világ, mikor a termelő egy pár csirkéből kifizette egész évi adóját, a tisztviselő egy havi fizetése épen hogy csak elég volt cselédje egy havi járandóságára. Jött az a világ, amikor az ingatlanlambíróknak egy krajcár adóssága sem volt; akik a fizetésre voltak utalva, családok, eladogatták a szőnyeget, képet a falról, a muzsikáló órát, mely üdén játszott le egy Mozart áriát. Ebben az időben házasodtak azok a szerencsések, akiknek neve nemcsak az anyakönyvbe, de a telekkönyvbe is be volt írva. De a többség állt az idők zúgásában, mint jégverés után a kertek gyümölcsfái, virág és madárdal nélkül. Ez volt a mi tragédiánk, az én tragédiám. Harmincan érettségiztünk és mikor a világháború után, a húszas évek végén összejöttünk húsz éves találkozóra, huszonnyolcan jöttünk el és közülünk csak nyolcnak volt felesége.

Ez volt a világháború. Az volt, hogy némelyek elestek véres csatákon, mások vakká, nyomorékká váltak, ismét egy másik csoport özvegyé, árvává, mások sudár lányok, többé soha meg nem érkező álmolvagról álmódó Szent Margitokká váltak és az én korosztályom, magam is külső vidámsággal, tengernyi vígsággal, szívébe zárt Roxánját imádó, de őt talán soha meg nem találó bús Cyrano.

Nincsen bűn bűnhődés nélkül. A világháború borzasztó szörnyűségeiért fizetni kellett.

Be kell vallanom, hogy az eddig említett okokon kívül van még egy érdekes ok, amiért nem házasodtam meg. Nincs összefüggésben a világháborúval és fenyegetése mindig fennforog a férfi életében. Ez az ok pedig az, hogy az idők múlásában egy időpontban harminc éves lettem. Ez a dátum különös változást idéz elő a férfi gondolkozásában. A szívébe rejtett örök szerelem most is sarkalja második énje keresésére, de míg a húszas évek folyamán, a szerelem a döntő, mondhatnám egyetlen motívum élettársa megválasztásában, addig a harminc éves férfi gondolkozásába gátlások lépnek be. Már a szerelemben is filozofál, pedig régi igazság, hogy a tett halála az okoskodás. A harminc éves férfi konkrét esetben is, ha már tetszik is neki — még pedig nagyon — a megtalált leány, mérlegeli esetleg megköthető házasságát, hogy társadalmi és gazdasági szem-

pontból előnyös-e vagy hátrányos-e ránézve a tervbe vett házasság. És mert csikó sincsen hiba nélkül, a harminc éves férfi rengeteg házassági terve hiúsul meg optikai csalódások, ostoba filozofálások következtében. Tragédiájuk az, hogy nem tudnak összeadni, nem tudják azt, hogy egy jó feleség megér legalább ötvenezer pengőt, egy rendes férfi szintén megér ötvenezer pengőt, ez összesen százezer pengő. Ez az összeg pedig van akkora, hogy kamataiból tisztesen megéljenek azok, akik a szerelem által valóban eggyé lettek.

Itt mondom el azt, hogy pont tíz éve meglátni véltem magamat egy leány szemében és viszont. A lány katolikus volt. Amikor komolyra fordult a dolog és házasságról kezdtünk beszállni, kijelentette, hogy csak úgy jöhet hozzám, ha reverzálist adok. Édes lelkem, — kérdeztem, miért adjak én magának reverzálist? Azért, felelte, mert ellenkező esetben ő elkárhozik. Angyalom, — válaszoltam, itt óriási tévedés van, mert én azt gondoltam, hogy a velem kötendő házasságban akar üdvözülni, a mennyeknek országába bejutni. Békebeli gavallérhoz illően, egy utolsó szerenádöt adtam neki. Egy év múlva súlyos tüdővész pontot tett e história végére és a Mátrában három hónapig tartó ligézés közbeni békében elmélkedhettem az életről, a szerelemről, házasságról; papifejedelmek és írástudók huncutságairól.

Most pedig áttérek előadásom melléktémájára. Ebben nem magamról, hanem a tegnapi és mai lányokról beszélek.

A tegnapi lányok. Kik ezek? Az én kortársaim. Akik az Isten kedve szerint való szerelem szempontjából a legtöbbet fizették rá arra, hogy enervált diplomaták, hazardírozó tőkéssek négy és fél évig kártyáztak itt milliók életével. A világháborúban hazánkban elesett hatszázezer férfi. Háromezer hősi halottja van városunknak. Ennek legalább fele legény, ami azt jelenti, hogy ezerötyszáz kecskeméti leánynak hősi halált halt a mátkája. Óh nyomorult kor, vesztedbe rohanó világ, mi lenne belőled, ha ezek a hajótörött leányok nem volnának. Nekik is fizetni kellett a világháború istenkáromlásért. De az ő életük hervadásából nyílik ki a jövődő boldogabb és boldogító világa és virága; nemesebb emberiség, az aranykor. Leánykörök és leányklubok, vasárnapi iskolák és szívgyárdák, általuk élnek és nevelnek, az új generációt, mely talán majd jobban értékeli a kék ég mosolyát, a rét virágát, a testvériséget, a munkát, kultúrát, a csendet, a békét, önsorsuknál nagyobb bizatot rájuk. A jövődő ábrázatjának kialakítása. Ment hogy milyen az élet, azt mindig a nők személyének, szerelmének és munká-

jának milyensége döntötte el. Munkájuknak értéke olyan méretű, hogy csak Isten tudja megmérni és megáldani.

És a mai lányok. Kik ezek? — Hát — a mai lányok. Hogy mi a véleményem a mai lányokról? Megmondom. Azonban hangos ellentmondást mellőzni kérek. Azt mondhatom, a mai lányokról való véleményem a lehető — legjobb. Az eredendő bűnöni kívül nincs bennük hiba. Nem rosszabbak és nem jobbak dédanyáinknál. Jó feleségnek valók. Hivatottak arra, hogy alkonyatban és hajnalban sóhajtásai legyenek minden férfi szívének, mert belső és külső szépségük gazdagsága végtelen. Azonban be kell vallanom, hogy amíg épen a mai lányokról való véleményem a legjobban, másik én-jük, a fiérfi keresés mód-szereiről való véleményem a lehető legrosszabb.

A mai lányokat is érinti valamelyest az a dráma, hogy háromszázezer legény hősihalált halt. Ezzel háromszázezerrel csökkent a férjhezmenési lehetőség, az anyaság vágyának realizálása. Magában Kecskeméten ezerötszázal. Profánul így fejezhetném ki: felment a legények ázsiója és ez még ma is fennáll az állásnélküliség következtében is. Lelki egyensúlyt veszített versenyfutás kezdődött a férfiert. Bekövetkezett a mai lányok tragédiája: alkalmazkodás a férfihoz. Pedig tudni kell azt, hogy az alkalmazkodási képesség és hajlandóság sokkal nagyobb mértékben van meg a férfiban, már „az okosabb enged” jeligéből folyólag is. Bűnben és jóban, mindig a férfi alkalmazkodik a nőhöz, az élet erre tanít. Lásd a lopást az Édenben a tiltott fának gyümölcséből. A felelősség a férfi és az élet milyenségéért kérlelhetetlenül a nő vállán nyugszik. A férfi poligám természet. Hajlamos a futó kalandra, flörttoe, az elállatiasodásra. A mai nő — a kivételnek tisztelet — a férfi ezen sajátosságaihoz alkalmazkodik. Alkalmai és eszközei ennek a strand, a zsúr, hangulatlámpa, a sláger, mely utóbbi ezt súgja a füleimbe: egy kis esti félhomályban mennyi, mennyi, mennyi, mennyi, mennyi báj van. Hát ez ma a szerelem...

A nő leszáll a férfihoz és pogány ösztönein keresztül igyekszik magában megláttatni a férfi énjét. És ebben óriásit téved. Mert a házasság mennyei misztériuma után sóvárogva, a férfi — minden gyarlósága és gázsága mellett is — nem *le*, hanem *fel* akar tekinteni a nőre. Ellenkező esetben soha, soha, de soha nem kell néki élettársul a nő. Nem tagadom, az élet. Isten, a legnagyobbat, a legsúlyosabbat, emberfelettit kíván a nőtől: a hősiességet. De megéri. Mert a férfi *ebben* is alkalmazkodik hozzá. Nem húrozták még fel a lantot, mely ennek az életnek szépségét, boldogságát valamelyest is zengeni tudná.

A másik módszerbeli hibája már nemcsak a mai nőnek, hanem általában a mai mindkét nembeli ifjúságnak az, hogy szá-

zadunk legnagyobb szerelmesét, századunk legnagyobb szent-jét — Adyt — meg nem értette, sőt végzetesen félreértette. A század frivolizálta Adyt, a vérről és aranyról való lantpengetését. Századunk fizikai kéjért liheg, mindkét nembeli tizenöt éves taknyos gyerekek a vér jussát követelik és álszenteknek gúnyolják anyjukat, nevelőiket, azokat, akik imádkoznak és dolgoznak értük és virrasztanak boldogságukért. Pedig alázattal borulva le és konstruktív lélekkel szállva le Ady költészetének mélységeibe, a vér és aranyról zengő szimbolikus líráját csak úgy tudom és akarom magyarázni és ujjongva átérezni, hogy a vér nem más, mint a tiszta szerelem s az arany: a mindennapi kenyér. Valóban. A boldog házasesélethez nem kell más, mint tiszta szerelem és a mindennapi kenyér.

Gondolom, abc-s könyvemben tanultam a közismert versikét. A szél és nap versenyéről. Országúton megy a vándorlegény, szél és nap versengenek, melyik tudja levenni a legény kabátját. A szél kezdi. Dúl és fül, cibálja, hogy megadásra bírja és letépje róla kabátját. De a legény — csak azért se! Mintha a mai lányok módszerét látnám e históriában. Mindenképen és *minden áron* legyőzni a legényt és megadásra kényszeríteni. A versikében aztán jön a nap. Nem dúl-fül. Nem akarja a kabátot, — minden áron. Nem tesz mást, csak lényegét adja. Lehinti sugarainak záporát, csak derűsen mosolyog az ellenálhatatlanság varázsával; a vándor-legény *föltekint* rá és önként, alázatosan leveti a kabátját.

Mai divatos jelszó: tetszeni, minden áron tetszeni a férfiaknak. Ez a rettentő módszer eredményezte azt, hogy hölgyeink divatba hozták a bubi frizurát és nagyanyáink szörnyű megrökönyödésére levágatták hajukat. Én helyeseltem. Mi az isten csudájának a fejen az a rettentő hajzat — galiba, mióta a kalapot és az esernyőt feltalálták?! Dísznek? Ne a hajzat, de a hősiesség legyen dísz a nőnek. De a festéket már nem helyeslem. Ugyan önmagában semmit nem jelent, azonban az elhibázott módszerek egész sorát szimbolizálja. Valaki mondhatná, nem értek én ehhez, mert már vén csáklyás vagyok. Kivédem a szúrást. Pesten él egy huszonöt éves barátom. Kitűnő társaságokba jár. Tőle hallottam, amit most mondok és sejtem, hogy ez a mai harmincon inneni házasesodni szándékozó férfiak megálapítása:

— Ma már minden úrilány festi magát. De igazi úrilány nem festi magát.

De térjünk vissza a főtémára, arra hogy miért nem házasesodtam meg? Ezt a kérdést önök tették fel nekem hölgyeim.

És hogy végzetre Önöket is megfürösszem a lélek vizében, ráolvasom önökre is, hogy minden értékük mellett is, milyen háttartalan módszerbeli hibát követtek el velem szemben is. Mert hogy miért nem házasodtam meg, ezt a kérdést nekem majd csak úgy húsz-huszonöt év múlva méltóztassanak feltenni, ha akkor sem lenne feleségem. De ma csak ezt lehet tőlem kérdezni: miért nem házasodtam meg — eddig. Erre megfelelek százszázalékban.

Kicsoda az ember? Kettő alkotja. A férfi és a nő. Önmagában mindegyik csonkának érzi magát, ezért keresi egyik a másikat. Valaki így mondotta: Mennyei hajlékokban a mennyei tallérokat kettévágták az angyalok. Az Úr rendeléséből. Aztán a féltallérokat lehajították a földre. Ezek mi vagyunk. Férfiak és nők. Mindnyájan érezzük, hogy nem vagyunk egészek. Csak fél az életünk. Kiki keresi a másik felét, hozzá illő fél tallérját, hogy egész legyen. Vannak, akik megtalálták az igazit. Isten áldja őket. Én is keresem a páromat. Hiszem, hogy megtalálom. Mert hiszek Istenben!. De ez kizárólag Isten dolga. Magamtól, a magam akaratából, bölcsességéből mindig baj jött rám. A jót Isten adja. A jó feleséget is. Nekem nincs más dolgom, mint Isten akaratához alkalmazkodni és hogy ezt meg tudjam tenni, szerint lelkéért imádkozni. A többi Isten dolga. Megtalálom-e a párom ebben az életben, nem tudom. Optimista A^agyok és hiszem. És ha nem találom meg, megnyugszom benne. De ne sajnáljon engem, sem sorsközösségben íélő, mind két nembeli útitársaimat senki s ha mégis szánni akarnak, inkább irigyeljenek, mert Isten nekünk adta az élet legdrágább vigasztalását, pozitív Partékét és evangéliumát, mely kincset se világháború, se élet, se halál el nem vehet tőlünk, de magunkkal visszük az örökkévalóság csillagai közé, mely evangélium Isten üzenete nekünk Ady Endre lantján, mely dalol imígyen:

*Óh élet, milyen nagy és szép
Minden tájad, melyet el nem érünk.*

A házasságok az égben köttetnek

Elmondotta: *dr. Hetessy Kálmán*

A napokban adták a színházban Babay: Csodatükör c. színdarabját. Ennek a darabnak a gondolata az volt, hogy a nagymamának volt egy csodatükörje, mely a jövőt mutatta. Mivel hárman is versengtek unokája kezéért, a fehér király, a fekete király, no meg a Pista legény: meg akarta tudni, hogy melyiknél milyen lenne a kis unoka sorsa. A csodatükör megmutatta s így győződött meg arról, hogy mégis Pista legénynél lesz legboldogabb s nyugodtan halt meg abban a tudatban, hogy unokája boldogsága biztosítva van.

Én nem tudom, hogy vájjon ez a feleségképző akadémia nem ilyen csodatükör akar-e lenni, amelybe kíváncsi leányszemek tekintenek vizsgálgatva, találgatva jövő sorsukat, még talán azt is kutatva, hogy meglátnak-e valakit, akivel aztán olyan jó lenne együtt — nemcsak nézni, hanem — hordozni a sorsot.

Kedves leánykák, hadd legyen csak ez a péntekről péntekre megújuló alkalom csodatükör. Merüljenek el egész lélekkel egy olyan valami szemléletébe, amelytől függ a női élet sorsa. Most hagyjunk ki minden gondot, aggodalmat, nyugtalanságot, legyen egy csendes kis sziget ez, ahol leányszívek hajolnak össze a csodatükör fölött s riézik-nézik, mit mutat, mire tarait, mire int.

Most ez alkalommal az én kezemben van ez a tükör. Nem tudom, nem remeg-e a kezem, amikor tartom. Az előző két alkalommal ez a tükör megilletődött, meghatott leányarcokat sugározott vissza, akik megteljesedtek nagy élményekkel. Nagy világosságok gyúltak ki, nagy megelégtetés drága lakomája volt. En mindezt nem merem ígérni. Sőt nem is bízom magamban, hogy itt ez az alkalom nyújtani tudná általam azt, amit várnak. Nekem segítségemre van szükségem. Ezért elviszem

magukat, kedves leányok, innen olyan helyre, ahol az én látásom is tisztább lesz és könnyebb lesz a láttatás is.

Majdnem húsz esztendeje lesz már, hogy ezzel a leánykörrel a Balaton partján töltöttünk néhány hetet. Vidám, boldog, sugárzó napokat. Emlékezem vakítóan fehér csillogó napokra, amikor a nagyszerű tó tükre meg sem mozdult. Nem tudtunk ellenállni, csónakra szálltunk, hogy a tó közepén gyönyörködjünk abban a csodálatos látványban, amikor a tó tükre rezdületlenül sugározza a kék égboltozatot. Akkor tapasztaltam igazán, hogy az eget a maga fenségében a tó csendes tükrében lehet szemlélni. Aztán volt egy másik sugárzó nyári nap, amikor a vidám nyaraló csapatot felvezettem a tördemici meredek oldalon a Badacsony tetejére. Mindenki számára felejthetetlen volt az a pillanat, amikor verejtékezve, kifáradva felértünk a tetőre és visszaneztünk a tapolcai völgyre, erre a kies zalai vidékre, melynél szebb látvány nem hiszem, hogy volna Európában. Itt meg arra jöttem rá, hogy a földet igazán szépnek csak a magasból lehet szemlélni. A magasság adja vissza az összhang, a változat szépségét és értelmét is.

Nos, tehát kedves leányok, mi valamit meg akarunk látni, amit nekem kell megmutatni. Feladatom az, mutassak rá arra, hogy a házasságok az égből köttetnek. Tehát nekünk szemlélnünk kell az eget is, a földet is. Az eget a maga igazi fenségében csak lent a csöndes tó tükréből tudom szemlélni, ha onnan nézek felé. A földi vonatkozást pedig csak úgy, ha magasra szállunk és onnan nézünk lefelé. Ezért viszem én most magukat innen el, hogy szemléletünk könnyebb és világosabb legyen.

A házasságok az égből köttetnek. Én vallom ezt, hogy így van, mert hiszen Rózsai néni így adta ki a tételt. Amit pedig ő mond, az igaz. De bizonyítani mégsem fogom. És mégis el kell jutnunk éhez az eredményihez. Eljutni pedig úgy fogunk, hogyha azt vizsgáljuk, hogy 1. miképpen néz a nő a férfire, 2. miképpen néz a férfi a nőre, 3. miképpen nézik mind a ketten a házasságot.

Nézzük hát, miképpen néz a nő a férfire.

A legegyszerűbb felelet erre az, hogy a nő mindenekelőtt szemével nézi a férfit. Meglátja délceg alakját, nézi homlokának hatalmas boltozatát, nézi, hogy tartja rendben magát, hogy áll rajta a ruha, nézi az erőt, amellyel az élet fizikai feladatait végzi, nézi az élet nagy küzdelmében, harcaiban, látja bátorságát, látja villámló tekintetét: nézi, nézi és a szeme azt mondja, hogy majdnem minden férfi ilyen: tehát szemével látja a férfit.

Ámde nemcsak szemével néz. Nézi a szívével is. Milyen

csodálatos műszer ez, már nemcsak látja és nézi a férfit, hanem már értékeli is. És nem a külsőt nézi csupán, hanem meglátja, felfedezi a tulajdonságokat, a kedélyt, nézi érzelmi világát, s rájön ezzel a roppant érzékeny műszerrel arra, hogy hát nem is minden férfi egyforma. De van ennek a műszernek azután fogyatékosága is. Nem lát meg minden férfit, sőt végül annyira megfogyatkozik látóképessége, hogy szüntelen csak egyet lát. Minden erényt, minden jellemvonást, minden férfiaságot, minden bátor kiállást csak egy férfiben szemléli ez a huncut kis műszer s boldogan tapasztalja, hogy minden sugárzás, ami széppé teszi az életet, annak a férfinak a szemeiből árad az ő szíve felé, és árad olyan erővel, hogy ez a kis szív, ez az érzékeny látószerv, ez a prizma magába gyűjtve ezeket a fénylő sugarakat: felgyűjtja vele egész érzelmi világát, s ebben az égő érzelm-máglyában — milyen szép neve van ennek: szerelem — elhamvad minden férfi arc s csak egy marad meg, amely felé küldi gyötrelmes, fájó, édes boldog üzenetét: ez ő. Most egy pillanatra hagyjuk magára ezt az égő szívet és lássuk meg, hogy a férfi miképpen nézi a nőt. Hát a férfi is mindenekelőtt szemével látja meg a nőt, tehát szemével nézi. Látja ő is kedves alakját, karcsú derekát, ragyogó két szemét, üde arcát, tündéri járását, látja benne, hogy Isten jókedvében teremtette és annyi kellemmel és bájjal ruházta fel. Nézi benne a harmóniát, az idomok összhangját, megtapasztalja a hang kedvességét, a tekintet elevenségét. Nézi benne, hogy Isten világa milyen szegény és sivár volna nélküle, mennyire kedves jelenség a sok aggasztó jelenség között, örömmel, boldogan nézi, nézi benne a nőt.

De a férfi sem csupán szemmel nézi: nézi szívével is. Ebben a szívben benne van a végzet: a férfi sorsa a nő, nézi benne a jövődő társat, valamelyiknek előbb-utóbb hozzá kell szegődnie, nézi tekintetét, amelyben meg-meg látja önmagát, nézi arcának mosolyát, amelynek derűje a szívét vidámítja. Nézi azt a halvány pírt, amely tekintetére gyúl ki azon az arcon s mindig kigyúl erre a tekintetre. Néz sokakat, de szeme mindig visszatéved egyre. Látja, hogy ez más, mint a többi, több mint a többi. Látja, hogy ennek a hangja érzelemhullámokat villanyoz szívébe, ennek a mosolya páratlan, ennek a kézfogása mint delejes áram csapja meg, nézi s az ő szíve is gyújtólencse lesz, lobogni kezd egész valója s égő szíve mélységéből fölcattan egy himnusz: *Csak egy kislány van a világon.*

Kedves leányok, amiket elmondottam, az nagyon általános jelenség. Mindenki keresztül megy rajta, mint ahogy én is keresztül mentem rajta már/13 éves koromban, amikor sem éjje-

lem, sem nappalom nem volt, amikor égő szívem gyötrődéseit végre oda vittem az én áldott jó édesanyámhoz a konyhába, épen mikor a tésztát gyúrta az ebédhez és siralmas hangon elébe tártam: Anyikám, én megházasodom. Amire ez a nyugodt, méltóságteljes papné, ez a melegszívű édesanya csak ennyit mondott: *várj fiam addig legalább, míg ezt a tésztát meggyúrom*. Óh, mint sújtott le rám ez a néhány szó, hogy az én lángoló érzelmeim összekapcsoltattak azzal az alaktalan tésztával. Pedig milyen bölcsesség nyilatkozott meg ezekben a prózai szavakban. Olyan volt, mint mikor a karácsonyfa alatt kigyulladt selyempapirost egy kanna vízzel eloltják.

Így gyúlnak ki a szívek egymás után. S így alszanak el egymás után. Vannak szívek, amelyek egybekapcsolódnak s boldogan együtt indulnak a házasság közösségében a jövő felé. Sokszor nem hallunk róluk, sokszor a válópörök rovatában találkozzunk neveikkel.

De tartsunk csak sorrendet. Hogy néz a nő a férfire és a férfi a nőre? Mondottuk, hogy néz először a szemével, azután néz a szívével. Azonban mindez nem elég. Mindez nem jelent, mert nem jelenthet tisztán látást. Valami más is kell hozzá.

A nő kell, hogy nézzen a férfire nemcsak szemével, nemcsak szívével, hanem *lelkével* is.

Amikor szívében kigyúl a szerelem, akkor lelkét irányítja a férfi lelke felé. Úgy forr-e egybe ez a két lélek is, mint ahogy egybeforr a két szív? A férfi lelke szárnyal-e arra vidékre, ahova a nő lelke szüntelen megtér, amikor újabb erőt, újabb biztatást akar nyerni. Van-e annak a léleknek imádsága, amelylyel egy egész életre akar elindulni? Az a jóság, az a szeretet, vajjon nem külső pillanatnyi alkalmosság-e csupán, hanem a léleknek a tulajdonsága? Nézi az életnek ezer kísértését. Minden férfi ki van téve csábító alkalmaknak ebben a konjunkturális világban. Tartja-e szilárdan az örök törvényt? Nem ingatja-e meg ennek a világnak a kívánsága? Erkölcsi megnyilatkozása jellem-e? S van-e bátorsága az igazság mellett helyt állni? Látja boldogan, reménykedve, hogy egészen az övé ez a férfi, ebben a pillanatban szerelméről nincs kétség. Ő foglalja le egészen érzelmi világát: de van-e köze rajta kívül annak a férfileleknek *az Istenhez*? Nem is gondolják a férfiak, hogy milyen nagy ítéletet tart felettük a női lélek, amikor nézi. Amikor a lelkével nézi, amikor nem a szívével, hanem a lelkével méri. Milyen másként hangzik helyett, hogy „akármilyen hitvány vagy is, szeretlek” ez: nemcsak a szívem, a lelkem is szeret, mert férfi vagy. Micsoda nagy funkciója ez a női léleknek, micsoda ünnepi szertartás, mikor a férfi lelkét

az Isten elé állítja. Vájjon földi szó-e, vagy égi hang az, ami a lélek nézésére válaszol.

Hogy néz a férfi a nőre? Nemcsak szemével, nemcsak szívével, de lelkével is. Mit néz a férfi lelke a nőben? Nézi nővéreinek tisztaságát, nézi a halványodó üdeséget, a tűnő mosolyt, nézi az érkező ráncokat, az érkező fehér hajszalakat s látja szeme gyönyörűségének tárgyát a változás törvényében, de látja a lélek érintetlenségét, üdeséget, örökkévaló szépségét, amely több, amely diadalmasabb, amely boldogítóbb a külső minden ragyogásánál, a fiatalság minden varázsánál. Ezzel a lélekkel állok Isten elé, hogy vele legyek eggyé. A szerelem tüzébe ez a két lélek olvadjon egybe, elválaszthatatlanul és örökké. A férfi lelkének a nézésében is, imé ott van az Isten,

Ebből világosan következik az, hogy a férfi és a nő, akik lelkükkel is megnézték és megmérték egymást: a házasságra úgy tekintenek, mint az Isten által adott nagy megbízatásra. Tudják, hogy az a boldogító érzés, a szerelemnek az édessége, a léleknek a harmóniája, Isten ajándéka. Tudják, hogy magának Istennek van célja azzal, hogy ők a házasság szövetségében elvégezzék ezt a megbízatást, s eleget tegyenek az isteni örök elrendelésnek. S mivel Istentől kapták, tudják, hogy a legfőbb cél az, hogy ez a házasság az ő dicsőségét tükrözze. Tudják, hogy nem arról van szó csupán, hogy a szerelemben kigyúlt két szív egyesüljön, hanem arról, hogy az Isten nevében eggyé lett két lélek otthona legyen Isten országának egy darabja. Legyen szent, szétbonthatatlan, mert Isten keze kötözte egybe s amit Isten egybe szerkesztett, ember el ne válassza.

Ímé így köttetnek az égben a házasságok. És csak az az igazi házasság, amely az égben köttetik. Az ilyen házasság valóban szentség, mert Isten szerzetté s az isteni megbízatás szent teljesítése. Mert az ilyen házasság által alkotott családi otthonban lesz Isten valósággá a számunkra.

Kint úszunk csónakunkon a tó sima tükreán, úgy néztünk bele egy drága tükörbe. Úgy-e milyen fönséges innen alulról föltekinteni az égbolt szépségére, titkos csodái felé. Úgy-e milyen nagy élmény magasba szárnyalni, Isten közelébe s onnan nézni le s úgy látni meg a földi lét igaz szépségét, a tiszta és egészséges családi életen keresztül.

Így kell tehát nézni a férfinek és nőnek egymásra és így kell tekinteni a házasságot, s akkor az ilyen házasságokon megmegtörök minden kísértés s a világ visszanyerné Istentől formált képét az Istenben felépült családi hajlékon keresztül. Sajnos, itt is, mint mindenben, az ég elgondolását az emberek meghamisítják.

Kedves leányok, szálljunk csak ki most néhány pillanatra a ringó csónakból. A ragyogó ég szemléletéből lépünk ki a partra, a földre, a valóságok profán világába, ahol port ver a lábunk, száraz levél hull kalapunkra, és lássuk meg a világ gúnyos mosolyát, amellyel fogadja a mi beszélgetésünket. Amint partra lépünk, haljuk Sokrates bölcsességét a házasságról, amellyel az ifjaknak arra a kérdésére, hogy nos, vagy nőtlen állapotban jobb-e élni, azt feleli: akár megházasodol, akár nem, egyformán megbánod. S ugyancsak ez a bölcs a házasságot a hálóhoz hasonlítja, amelybe a hal belekíváncozik, s amikor benne van, szeretne kijönni. Csodálatos ez a bölcselkedő világ. Mennyire nem értette meg a házasságnak igazi lényegét, — mert nem látta isteni célját. Sokan nyúgnak tekintették, amelybe valahogy belekeveredtek, mint Demokritos is, ez a hatalmas természetű bölcs, aki egy picike természetű nőt vett feleségül s barátjai kérdésére, hogy hogy lehetett ilyen öles embernek ilyen kicsi asszonyt elvenni, azt felelte, hogy ha már választanom kellett a rosszban, hát a legkisebbet választottam. Sok házasság fölborulását szemléljük, sok visszaélést tapasztalunk. Ennek okát nem tudom másban látni, mint annak a nagy gondolatnak az eltűnésében, hogy a házasság isteni intézmény. Hogy a házasságok valóban az égben köttenek. Hogy a házasság nem érzelmi, nem helyzeti, nem vagyoni s nem is csupán faj fenntartási kérdés, a házasság mindenekfelett lelki kérdés, mert a külső lelki szövetségből csak a lelki összhang alkothat igazi házasságot, Ezért égi eredetű. Nem igaz tehát az, hogy meglátni és megszeretni egy pillanatnak műve volt. Lehet az ilyen fellobbanó érzésből házasságkötés, de lelki harmónia nélkül házasság nem lesz belőle. Tehát a házassághoz egészen bizonyos, hogy egy hosszabb lelki folyamat kell az érzelmi vonatkozás mellett. S bizonyos, hogy ez a folyamat nem a hegyekből lezuhanó víztömeg árja, hanem medrében csendesen folydogáló folyó, míg eléri a maga kijelölt állomását s beleárad a lelki szerelem végtelenségébe.

Az emberek ennek épen az ellenkezőjét művelik. Házasságszerzőül nem a lélek irányítását fogadják el, hanem más irányítást: a mamáét, de ez még a legjobb eset, Egy-egy vállalat érdekét, egy osztály érdekét. (Királyok, főurak házassága.) Azután jönnek a házasságszerző irodák és azutáni jönnek az apróhirdetések, amelyek riasztó példái annak, hogy hogy megcsúfolta az ember a házasság intézményét s mennyire alászállott a női méltóság az emberek szemében, amikor felajánlja egy-egy férfi örök szerelmét a nőnek havi 500 P apanázsért. Bemutatom csak egy számát a házassági apróhirdetéseknek, aki ezt elolvassa, csodálkozik-e azon, hogy valami félelmetes

mértékben növekedik a válásoknak a száma?

De nem hallgathatom el a házasságok torzformáit. Mint amilyen a vadházasság név alatt ismert törvénytelen együttélés. A megnevezés egészen) rossz, mert az ilyen együttélést, még vad jelzővel sem szabad házassággal kifejezni. Nagyon veszedelmes méreteket öltött különösen Hitler fellépése előtt Németországban a pajtásházasság, amelynek szörnyű szennyes hulláma átcsapott hozzánk is, amikor fiatalok, diákok vagy nem diákok összeköltöztek. Együtthordozták az élet terhét és örömeit s amikor végeztek tanulmányaikkal, végeztek a közös sorukkal is. Most készül Amerikában törvény az ú. n. koktél-házasság ellen. Ezek törvény szerint megkötött házasságok, amelyeknek alapja, amint egyik esti újság írja: meglátni és elvenni egy pillanat műve volt. Valahol Michigan államban vagy Csikágóban koktél-partit rendez valaki. A vendégek nevetnek, szórakoznak, isznak s a kedélyesen szórakozó vendégek közül két jókedvű fiatal megtetszik egymásnak, az anyakönyvvezetőhöz mennek s összeházasodnak. Amerikában ez könnyen megy, mert semmi írás nem kell a házasságkötéshez. Elég egy taxisoőr és egy pincér, aki a házasságra lépők személyazonosságát igazolja. Most már elképzelhető, hogy az ilyen expressz házasságok hogyan végződhetnek.

No de hagyjuk ezeket a szomorú jelenségeket. Mi csodátükörbe nézünk. Mi az ideális házasságot szemlélgettük azért, mert azt akarjuk, hogy ezek a kedves leányszívek ilyenekbe találják fel boldogságukat. Az ideális házasság nem azt jelenti, hogy egész életében keresztül fényben, örömben, boldogságban úsznak. Bizony ott van minden házasságban a napi gond, sőt talán megjelenik néha a kisebb-nagyobb zsörtölődés is, de ezt békességgel kell elhordozni, nagy türelemmel, mint ahogy a már említett Sokrates is tette, aki, mikor felesége Xantippe már fél órája pörölt rá, hogy végét szakítsa, szép csendesen kiment és leült az ablak alá. S mikor Xantippe afeletti mérgében, hogy veszekedésére nem reagáltak, kiöntött férjére egy tál vizet: Sokrates nagy bölcs nyugalommal azt mondta: rendben van, tudtam, hogy a mennydörgés után zápor következik.

Az életnek és a napoknak sok gondja és küzdelme oldódik fel szerető szívek és egymásnak rendelt lelkek áldott békességében. Ide tartozna most elmondani, hogy milyennek kell a gyakorlatban lenni az égben kötött házasságnak, de erre most nincs idő. Erre egy külön délután kell. Hiszem, hogy lesz is.

Be is fejezném már most előadásomat, de úgy érzem, hogy valaki kérdezheti, hogyha a házasságok az égben köttetnek, akkor miért válogat az ég? Miért van az, hogy megfoszt egyese-

ket a házasság örömeitől. Erre én újra és újra hangsúlyozom: a házasságok az égben köttetnek. Az életsorsok az égben rendeztetnek el. Nincs kimondva az égben, hogy csak az az ég boldog gyermeke, aki házasságot köt, még csak az sincs kimondva, hogy az a föld egyedüli boldogja, aki megismerte a házaseslet gyönyörűségeit. A házasságok az égben köttetnek. Mert a házasság egy nagy feladati megbízatás Istentől. Isten az egyiknek azt mondja: te élj a szeretet közösségében hitveseddel, gyermekeiddel. A másiknak azt mondja: te élj a szeretet közösségében hivatásoddal. A te házassági szövetséged lesz a te áldott női szíved, imádságos lelked iskolád közösségébe vont gyermekesereg élete. Mind a tied. Neked adom, formáld lelküket. Ügy szeretném rajtuk látni az ién képemet. Én megáldlak téged a legszentebb feladattal, formáld ki rajtok az égi vonásokat. Adok hozzá türelmet, adok hozzá sok-sok örömet, megadom, hogy úgy szeretnek, mint édesanyjukat. — És boldog leszel. Ismét a másiknak azt mondja: neked egy hivatalszoba teendőit adom, hogy p él da adásod dal tedd pontosabbá, lelkiismeretesebbé még a férfiak munkáját is, a te házastársad a te hivatásod. Légy hű hozzá, töltsd be jókedvvel, épúgy örvendek az égben a te jól betöltött munkáidon, mint a kicsiny gyermekeket ölében ringató édesanyákon. — A harmadik: Krisztus legyen vőlegényed, szolgálj őt a lélek hűségével és örömeivel az anyaszentegyházban. Mennyi boldog perc, szárnyaló ima, léleköröm jutalma hűségednek.

Én ismerek ilyen életeket s azt mondom rájuk, hogy áldott, kiteljesedett és egész női életek ezek, akikben a hivatás hűsége és szépsége a bizonyosága annak, hogy az ég rendelte így sorukat.

Fényesítsék hát ki kedves leányok lelküknek szemeit. Nézzék meg azt, aki szívük felé közeledik ezekkel a fénylő lelki szemekkel. Lássák meg házasságukban Istennek megbízását s egyúttal a legnagyobb ajándékot, a legfenségesebb adományt, az igazi tiszta családi életet. Makkai Sándor írja, hogy az igazi családi élet tiszta, tökéletes hangszer a szentlélek kezében, amelyen át a békesség, szeretet, szentség, üdvösség mennyeyá himnusza zeng ki a világba.

Az ilyen házasság a földi boldogság és az örök boldogság. Egy ilyen házasságról tartottunk egyszer itt egy előadást: Bak-say Sándor házasságról, aki 57 esztendeig élt zavartalan összhangban hitvesével s mikor hitvese meghalt, hátralévő napjai a vele való beszélgetésben: teltek el s aki hitvallásszerűen írta meg a sírkövükre felvésendő szavakat: 57 esztendő boldog egyességében, egy hitben, egy reménységben; egy szeretetben

élvén, nem váltak el egymástól sem földön, sem a földben, sem a mennyben.

Kívánom, kedves leányok, mielőbb kapják meg e mennyei parancsot a házasság szent feladatára, hogy ezt a boldogságot mielőbb ízleljék meg mindannyian. Kívánom, hogy a feleségképző akadémia tanfolyamának az elvégzése után mielőbb letehessék nemcsak az elméleti, hanem a gyakorlati vizsgát is s gyakorlati vizsga feleletük legyen csak ennyi:

*Itt enyelgő kis családom
Közt van az én boldogságom.
Kint borong bár a magasban,
Itt örökké csillagos van.*

Menyasszony — Asszony

Elmondotta: *Szél Györgyné*

Ha igaz az a mondás, hogy meg kell az embernek öregedni ahhoz, hogy higgyenek neki, akkor vajmi rossz helyen járok én most, amikor az élettalány két legmisztikusabb sorát kellene kibetűznöm; a menyasszony és asszony lelki tényét. Ha valahol baj a fiatalság, akkor ennek a kérdésnek a tisztázása körül bizony baj. Érzem én ezt hallgatóimnál is jobban, de most már csak arról lehet szó, hogy türelmükkel ne nagyon éljenek vissza csalahatatlanságot amúgy sem igénylő soraim.

Arról van szó, hogy analizálja egy magamfajta, rövidlátó asszony — hisz még alig egy éve, hogy javul a szemem — a menyasszony és asszony, kétségtelenül két legérdekesebb életforma kialakulását.

Kezdetben vala a leány, ki Reviczky szavai szerint rózsák között jár, s még a legboldogtalanabb fűzfa-poéta is viruló tavasszal kapcsolatban meri csak emlegetni. Hiszen szó, ami szó, a leányszem kékje, a gazellatermet, habvállak és tündérszáj varázsa nem téveszti el hatását még prózai lelkekre sem, de ez elsősorban a testi szépség diadala, az örök 17 év szépsége. Ennek a varázslatos leánykornak szimbóluma a tükör, mert hiszen ennek szolgálatában éli ki magát a teremtés koronája, (félreértések elkerülése végett: a gyöngébb nem.) A bájos tájékozatlanság, állhatatos elvhűség, ködös életszemlélet, bizonytalan ösztönkeresés valami sajátságos nyugtalan korszakká teszi ezeket a leányéveket; amelyek legfőbb vonása: a kiegyensúlyozatlanság. Innen a sok ellentmondás a fiatal leány megítéléseiben és cselekedeteiben egyaránt; ez a szólásos női következetlenség titka. Valami tudattalan nyomkeresés izgalma üli meg ezeket az esztendőket, amelyek ígésző fényüket a korlátlan lehetőségek sejtelmes tudatától kapják. 18 éves leány előtt nincs lehetetlenség, s hódító varázsát ép oly mértékben

köszönheti eszményi optimizmusának, hevülékeny hinnitudásának, minit testi szépségének. A rózsaszínű romanticizmusnak ezekhez az éveikhez hozzátartoznak a nagy fellángolások és gyors csalódások egymást felváltó stációi, mert hát tudnunk kell, hogy soha olyan kritikátlanul nem fogad el ember külső behatást, mint a fiatal leány. No, de ezek a csalódások csak múltó pörsenések a lélek arculatján, még, ha pillanatnyilag fájdalmasak is. Egy szempontból meg egyenesen jó szolgálatot tesznek a leányléleknek: közelebb hozzák az életrealitásokhoz.

Ne tartson azért senki pesszimistának, ha én ezt az ezer-szer megénekelte, megirigyelt leánykort nem tudom olyan eszményivé fűrésztetni, amilyenné a művészi lelkek képesek a maguk délibábos vizeiben. Hiszen, ha igaz volna az az okoskodás, hogy az élet a maga nyers Valóságában csúnya és gonosz, széppé tehát csak az illúziók tehetik, akkor a leánnyal, az ifjúsággal nem versenyezhetne egyetlen más életforma sem. Ámde nagyon kényelmes, nagyon vértelen, nagyon szomorú életfilozófia vallhatja csak azt, hogy az élet annyit ér amennyi álmom terem benne. Jól mondja erről a legmélyebb magyar protestáns gondolkodó, hogy ez az életszemlélet azt jelenti: az élet maga nem egyéb, mint csúnya alkalom szép álmokra. Ámde „álmovilágba-menekülés az élet harcteréről még nem jelenti az életcsata el dőlését, legfeljebb elodázását. Úrrá kell lennünk az élet felett, ez az élet szükségszerű parancsa.”

S most engedjenek meg kedves hallgatóim, ha én még mindig nem térek rá a menyasszonyi állapot rajzára. Higyjék el nem én, vagyok az oka, hogy ezek a mai lovagok mind ritkábban ragadják már el a fehér leányszobák és rózsaszínű leányálmok királynőjét. Azonban ők sem okai ennek. A háború, a gazdasági válság, a megnyirbált jövedelmek a fővádlottak, mik belenevelték, illetve nevelik a mai generáció fiatal férfi tagjaiba, hogy nem feltétlen helyes, és nem feltétlen muszáj házasságot kötni. Mit csinál a szerencsétlen mai lány? Vár és vár. És alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez. Nem elhivatottságuk betöltésére, nem boldogtánni akarás szent érzésével, hanem várnak egyszerűen a férjhezmenésre. Ha szegény azért, hogy legyen kire támaszkodni, ha kereső, mennyi lesz a közös jövedelem, ha gazdag, még inkább méltó párját keresi anyagi helyzetiének. S bölcsen tudják mindannyian, hogy túlságosan válogatni épen olyan nagy hiba, mint bárkihez menni, tisztelet a kivételnek, — magamat is ide sorozom,— de ma ez a helyzet. A lányok az okai ennek? Ők ma is szeretnének anyaihoz méltón: anyagiaktól függetlenül férjhez menni de nem engedi a sors, mert kihúzták a talajt a nőszülni akaró férfiak iába alól. Sok vád elhangzik a mai lányokra. Pedig sokkal

jobban lehet sajnálni, mint megvetni őket. Sokkal kevésbé rosszak ők, mint látszanak, és egy cseppet sem rosszabbak anyáiknál, csak szerencsétlenebbek. Nem is csinálnak mást, csak kellemeseié teszik a várakozás éveit, és mit tagadjuk: ma a férfiaknak fontosabb az apanázs, mint a szerény házias feleség. Kinek közületek nincs ilyen tapasztalata, az dobja rájuk a legelső követ.

Most jönnek a kivételek. Csodák — csodájára ma is vannak magukról és anyagi helyzetükről megfélemedezett, holdsugaras, orgonaillatú szerelmek, amelyek visszaidéznek elmúlt korok szent áhitatát, és megvalósítják a lehetetlent: az érdeknélküli házasságot. Olyanok, mint a hideg tél után kibújó hóvirágok, amelyek hirdetik, hogy itt a tavasz, újra ellünk, hirdetik az elkövetkező boldog tavaszt, amelyik ismét szebb, tökéletesebb az elmúltnál. Ezek a házasságok letéteményesei a boldogabb, igazibb, szentebb jövőnek. Itt találkozunk az igazi menyasszonnyal. Ő róla érdemes beszélni. Most értünk el tehát kedves hallgatóim, annak a lelkiállapotnak az analizálásához, amelyben már képes az ember belátni az ígéret földjére, mert már lelkét rá tudja hangolni földi méretek hullámhosszára. Van-e szentebb, magasztosabb dolog annál, mikor egy férfi egész életére társat választ magának, aki részese lesz örömeinek, bánatának egy hosszú életen keresztül. Van-e felemelőbb érzés annál, mikor a leány érzi, hogy őrá esett a választás. Őbenne látja a férfi a maga boldogságának zálogát. Nem csoda tehát, ha olyan, mint a fellegekbe járó boldog álmodó, aki megtalálta és nem hiába várta a mesebeli herceget. Azt hiszi az egész élet csak szerető szavakból, boldog ábrándozásból áll. Szép az élet számára, jők az emberek, nincsenek gondok; érdemes élni. Pedig a menyasszonnyá lével léletformában tulajdonkép korlátozást jelent. Mert merni követeli-e meg az újdonsült vőlegény menyasszonyától, hogy szakítson addigi társaságával, vagy ha nem is követeli, mindenesetre jónéven veszi, ha a leány visszavonul a társaságtól az ő kedvéért, hogy vele minél több időt tölthessen, és jövőendő leletüket minél aprólékosabban előkészítsék. És ugyan, van-e olyan menyasszony, aki, ha szerelmes vőlegényébe, ne tenné ezt szívesem? Hiszen ezért a lemondásiért igazán gazdag kárpótlást kap. Tehát a menyasszony korlátozottsága csak látszólagos, mert épen ez az egyirányú koncentrálódása: a párválasztása teszi gazdaggá az életét. A menyasszonyi állapot jobba, erősebbé, határozottabbá teszi az embert. Még világnézeti vonatkozásban is döntő jelentősége van. Állásfoglalásra képes a menyasszony olyan kérdésekben, amelyek eddig nem érdekelték, mert egy újonnan kigyulladt, világító fénycsóvánál könnyen meglátja a többfelé

ágazó utat. A leány életszemlélete ebben a stádiumban hónapok, sőt hetek alatt is sokat változik. Az önbírálat egészségesedésének az évadja ez, amely legjobb melegágya az életreállítások érzékiének. Valami boldog józanodási folyamat ez, melyben fokról-fokra élesebben zajlódik ki az egyetlen várt férfi alakija. Hogyne, hiszen a nemrég nagy távlatokat felölelő léleklencse lassanként egyetlen személy megvilágítására szűkült.

Ez a misztikus életfolyamat szerintem egyik legnagyobb csodája a Teremtőnek. Mikorra részesévé válik a leánylélek annak a boldog bizonyosságnak, hogy párjára talált, valami mélységes isteneszme sugárkévéi ragyogják be addig zűrzavaros, kuszáltvonalú élettáblóját. Értelmet nyernek addig értelmetlen ködképek. Ragyogó kép bontakozik ki a zűrzavaros sziluettek árnyékvonalaiból. Mint valami jelentés ragyog fel az élet igazi értelme, legfőbb szépsége: célt nyert a leánylélek a menyasszonyiság ujjongó érzetével.

Nem hiszem, hogy fogékonyabb volna az emberi lélek a keresztyénség legfőbb hittételének: a szeretet mindenhatóságának megértésére, mint a menyasszony lelkiállapotában. Isteni ajándéknak érzi az életet, boldogságnak az elnyert életcél érdekében robotoló munkát, meg nem érdemelt királyi adománynak a szerelmet, ezt az őszerejű nosztalgiát, amellyel önmagát találja meg az ujjongó lélek élete párjában. A mai kegyetlen sors legalább a menyasszonyi kor boldogságát hagyta volna meg, hogy minden leány vőlegényét tarthatná a legszebb, legkülönb remekének a nagy mindenségnek. Készül a kelenye a sok hozzáfűzött boldog álommal.

Platon, a nagy görög álmodó szerint a férfi és a nő földi életük megkezdése előtt egy idea volt, és a látható világban csak azlért váltak széjjel, hogy örök vággyal keressék egymást. Ez a vágy azért olyan magával sodró, mert nem is a párját keresi az ember ezen a földön, hanem a saját maga másik felét. Ennek a platóni mélyértelmű képnek az igazságát bizonyítja az egész művelődéstörténet. Találón mutat rá Ravasz László e kérdés boncolásakor, hogy mindaddig, míg a férfi csak eszközt látott a nőben, s nem magával egyértékű, öncélú lelket, mindaddig félszeg volt a világunk. A művelődés megújulását jelentette az a pillanat, amelyben az emberiség megtalálta az asszonyi szívet: az önfeláldozás, a türelem, szelídség, megbocsátás, egyszóval a szeretet világát. Hát ezek szerint szeretni csak az a nő tud, aki asszony? A szó leggazdagabb értelme szerint: igen. A leány bájos melegségét, a menyasszony hevülő vonzalmát bizonyos önzés jellemzi. Nem önző álláspont-e az a tudatalatti örök női vagy, amellyel a leány mindenkinek akar

tetszeni? Hiszen a halomba gyűlő leánysikerek egyetlen arc-képet foglalnak gyöngyös keretbe: a hódítani vágyó leány önarcképét. Nem feledkeznek-e meg a menyasszony mindemről és mindenkiről, az egész körülötte élő világról, — egyetlen ember kultuszában, — hogy boldog kábulatának áldozatul essék kialakult életszemléletének — ha kell — minden sarkpontja? De én úgy érzem, a Teremtő bölcs titkai szerint kell mindennek így lenni: az örök folytonosság útján az embereszmény megvalósulásáért. A leány, a menyasszony sajátos lelki-testi alkata a rév eléréséhez szükséges időleges életforma: olyan erőgyűjtő feltétel, amely az asszonyiságban jut teljesezéshez.

De kövessük tovább menyasszonyunkat, ki már a fiatal asszony útjára lépett. Boldog, megelégedett? Nem lehet erre egy szóval felelni. Talán maga sem tudja. Különös érzését talán az új környezet okozza, a szokatlan falak? A megváltozott életkörülmények, vagy a szülőktől való távolléte okozza azt a különöse szorongást, amelyik nem tud fölengedni? S ha arra gondol, hogy ebben az új házban minden csak akkor történhetik meg, ha maga csinálja, vagy legalább is maga irányítja, szinte megdöbben ettől az új felelősségtől. Csodálatos, hogy eddig erre, ilyen formában sosem gondolt, pedig milyen reálistan színezte ki jövője életét. Sokkal több szerelmet képzelt bele, és sokkal kevesebb kötelességet. Még a lakáshoz is alig mer nyúlni. Tudat alatt valahogy az az érzése, hogy ez még nem egészen az övé. Valahogyan ideiglenes állapotnak tartja az egészet. Valami nyugtalanság vesz rajta erőt, nem találja sajátmagát. Sem lány, sem asszony, csak valami báb. S ami a legborzasztóbb még az urának sem számolhat be erről a nyugtalan, szorongó érzéséről, talán meg sem értené, és kár is volna megzavarni derűs boldogságát. Hiszen órála sugárzik, hogy igazán boldog, ő semmit sem veszített, de nagyon sokat nyert.

Eltételezve attól, hogy szerelmét állandóan ott tudja maga mellett, talált egy új lakást, amelyik az ő kényelmét szolgálja, és amelyen mindent az elgondolása szerint alakíthat. Várja minden nap az ebéd, amelyik bizony nincsen olyan jó, mint amelyet az édesanyjától szokott meg, és különben sem lehet róla megállapítani, hogy a rántás égett-e le, vagy egy új módszer szerint van elkészítve, de nem baj, ellensúlyozza az a tudat, hogy ezt egyedül az ő számára főzték. És észre sem veszi, hogy a feleségének sok könnyes órát okozott az a felfedezése, hogy az urának fontosabb dolga is van nálánál. S talán boldogtalan lett, amikor rájött, hogy az urának is vannak hibái, no meg lukas harisnyái. Talán minden asszony boldogtalan egy rövid ideig. Minden asszony temet, temeti az illúzióit. Temet, hogy azok sokkal-szebb valóságban támadjanak fel.

Egyik hangosan, hosszadalmasan, másik csendben, könnyes szemmel visszapillant és megy tovább. Keresi és megtalálja új életének új varázsát, új értékét. Kinyitja a szemét és elhiszi, hogy az az élet, amelyet most él. Boldogan alkuszik meg a sorsral és alkalmazkodik. Alkalmazkodik férjéhez, alkalmazkodik megváltozott életéhez, alkalmazkodik sűrűn változó cselédeihez, alkalmazkodik mindenhez és mindenkihez, még saját-magához is. Sokat emlegetett asszonyi kötelesség. Pedig kár róla beszélni. Ha már emlegetik, nincs meg. Ráerőszakolt alkalmazkodás pedig nem sokat ér. Az a szerető feleség, aki nem tudja, hogy alkalmazkodik. Isten belénk oltotta alázatunkat, önmegtagadásunkat, jaj, ha visszaélünk vele. Kivetkőzünk igazi tormánkából, megcsúfoljuk lényünk igazi varázsát. Az az igazi asszony — és ez nem különös, de természetes kötelesség — aki megfélekedzik önmagáról. Asszonynak lenni nehéz és nagy kötelesség, mely szolgálatok sorozatából áll. Vigyáz házaselete tisztaságára, férje szerelmére, vigyáz saját lelkére, hogy megőrizze benne a boldogsága mindig megújuló akarását. S ami a legnehezebb sokszor magának kell járni ezt az utat, mert férje a mindennap megújuló kenyérharcban úgy kifárad, hogy sokszor ő szorul rá a támogatásra.

De nem merem tovább ecsetelni az asszonyi problémák nehézségeit, mert most az a gondolatom támadt, mint már nagyon sokszor, hogy nem lövünk-e túl a célon azzal, hogy itt ezeket a témákat, agyonbeszéljük, és nem váltunk-e ki akaratlanul is épen ellenkező hatást a lányokból, akik megijedvén a érdes megoldásának nehézségeitől egyszersmindenkorra lemondanak a férjhezmenésről. Azért mertem csak ezt a nagy-képű kijelentést tenni, mert meg vagyok győződve az ellenkezőjléről. Mindenesetre azért el tudok képzelni olyan leányt, akinek megrendül az önbizalma a sok asszonyi tökéletesség hallatán és nem tudja elképzelni, hogy ő meg tudjon felelni a sok elhangzott követelésnek. Pedig asszonynak lenni nem nehéz, csak beszélni nehéz róla. Asszonyi hivatás csak akkor teher, ha szeretetnélküli. De ha a szeretet megvan, akkor a nő a házasság keretében megtalálja igazi színét, és lényegét megillető jelentőséghez jut. A hazaért ember boldog derűje ül rá az asszony fészekrendező napjaira, valami kiszélesedő, falakon messze túláradó emberszeretet, amely világot szeretne melegíteni, s boldognak tudni minden embert. Ez az osztatlan boldogság, úgy gondolom, az életörömök legeszményibb formája, mert a nőiesség legmagasabbrendű öntudatát szerzi meg az új asszonynak.

Próbáljuk megnézni kissé közelebről, ki is áll voltaképpen az öntudatos asszony annyiszor hangoztatott szólama mögött

eszményi elgondolás szerint. A lelke összes erőit kifejtő munkatárs, a sugalmazó, ihlető női lélek. Erről a női lélekről vallja Ravasz László, hogy „Gazdagabbá teszi a világot intelligenciájával, szebbé az életet lelke összhangjával, áldottabbá a földet keze munkájával”. „Ez a nő, meglátja mindazt, ami a férfi szeme elől elrejtett, mert szeme tisztább, nézése fényesebb.” „Az a nő, aki ha hitves beleolvad férje munkájába, mint ihletés; fáradságába mint erőnyerés; fájdalmaiba mint vigasztalás; küzdelmeibe mint erkölcsi diadal; egész életébe, mint belső jutalom. Az a nő, aki, ha anya, beleolvad gyermekei lelkébe, mint idealizmus; leányai lelkébe, mint önfeláldozás; fiai jellemébe, mint hősiesség. Akinek csókja áldás, mert hitté válik; könnye erő, mert néma tanítás; szenvedése megváltó hatalom, mert erkölcsi újjászületést jelent.”

Ravasz László mélységes szavai ezek az eszményi nőről, aki előtt az élet fenséges misszió. Ennek a misszióknak átérzése avatja az öntudatos nőt eszményképünké. Ennek a misszióknak a tudata hiányzik még a leány lelkéből, s jórészt még a menyasszonyéból is. Csoda-e hát, ha a legmagasabbrendű szeretetre csak az asszonyi szív képes: „Az önfentartásnak önfeláldozássá magasztosult forrása?” „Ez a legcsodálatosabb erejű forrásvíze a természetvilágnak, mert habjai a lemondást is hódító erővé tudják mosni, a türelmet heroizmussá, a szenvedést mártíromsággá. Ez a forrás van elapadóban manapság, pedig végzete lesz az embernek, ha nem tud eleget méríteni ebből a forrásból.”

Az asszonyi élet kapuja nem tud úgy kinyílni, hogy meg ne szólaljon az élet fenséges missziójának csengőszava. Ha rezonál a lelked erre a hangra: felszabadultál, mert úrrá lettél a világon. Új életet nyertél.

Mi valósul meg a leányálmokból?

Elmondotta: Dr. Vass Vincéné

Mi a leányálmom? Olyan, mint egy tarka keleti szőnyeg, amelyen tobzódnak a színek s amelybe a leányszív beleszövi legmélyebb titkos vágyait és reményeit. Szeretünk fehér leányálmokról beszélni. Kétségkívül van ezen a tarka szőnyegen valami a fehér színből is. Valami, amiről azt mondja Madách Évája: „Tán az égből kísért e világra.” De vannak rajta más színek is. Ezek a testből, a vérből, az ösztönökből, a környező világból, vagy a számító észből szövődnek belé. De így tarkaságában is a Teremtő akarta ezt az álmvilágot. Hiszen Éva maga is álomból született. Meg van írva: „Bocsátá az Úr Isten mély álmot az emberre és az elaluvék. Akkor kivon egyet annak oldalbordái közül... és alkotá az Úr Isten azt az oldalbordát, amelyet kivett vala az emberből, asszonnyá és vive az emberhez” (Mózes 2:21—22.). Tehát a férfi álma a nő. A nő pedig tovább álmodja magában ezt az öröklött álmot és álmodik a férfiről, aki megálmodta őt. Olyannak álmodja a férfit, mint aki most is róla álmodik. És álmában úgy látja a férfit, ahogy csak álomban lehet látni egy férfit. Az a tragikus a világteremtésben, hogy a nő álmából nem mindig lép elő egy valóságos férfi, mint ahogy Ádám álmából előlépett egy valóságos Éva. És ha a nő álma beteljesedik is, nem mindig olyan Ádám-ban teljesedik be, amilyenről Éva álmodott. A nő mindig hordozza annak a történeti valóságnak a következményeit, hogy míg Éva Ádám álmának a megvalósulása volt — tehát a férfinak nincs oka panaszra, legfeljebb önvádra — addig Ádám megvolt, mielőtt Éva megálmodhatta volna. Évát nem kérdezte meg a Teremtő, még az álmait se leste el, hogy milyen legyen Ádám. Az következik ebből, hogy a leányálmom magában hordozza a csalódás veszedelmét. De már itt meg kell jegyezni: ezen a tragédián nem kell sírni. Mert a leányálmom, ha nincs

is olyan termékeny, mint Ádám alma volt, mégis elengedhetetlen és döntő fontosságú tényező ebben a világban. Álomlátó lányok a jövődőt tartják a kezükben, álmaikkal nevelik önmagukat és alakítják az eljövendő férfit. Csodatükröt tartanak a holnap elé. Épen ezért ezek az álmok egybeölelkeznek az égben angyalok álmaival.

De nem minden leányálmokra illik ez a megállapítás és nem maradék nélkül illik a leányálmokra. Ezért próbáljuk meg egy kissé elemezni a leány álmokat. Fogadjuk el azt a feltevést, hogy az álmok törvénye mindig ugyanaz. A között, amit éjjel álmodunk és a között, amit egy leány szív ébren álmodik, csak tartalom tekintetében van különbség. Maga a lelki folyamat, amiben az álom létrejön, többé-kevésbé ugyanaz.

Milyen jellemvonásai vannak tehát az álomnak?

Az első az, hogy *minden álom az élet rejtett mélységeit hozza napfényre*. Minden álom a lelki élet feneketlen mélységeibe bocsátja alá finom haj szálgyökereit és onnan szív magába tartalmat. Amit pl. éjjel álmodunk, abban zagyva keverék formájában az sűrűsödik össze, amit valaha láttunk, hallottunk, olvastunk, éreztünk s ami, mint rejtett szenvedély és vágy, a lelkünk fenekén meghúzódik. Mi már talán régen eltemettük ezeket, de az álom varázsvesszeje felkavarja a mélységeket és felszínre hoz onnét minden tücsköt-bogarat, mint a bűvár a tengerfenékről a gyöngykagylót. Hasonlóképen van abban az álomban is, amit egy leányszív nappal álmodik. Itt is a lélek rejtett tartalma fejeződik ki. Öröklött ösztönök, amelyeknek vezetőkei egészen Éva anyánkig nyúlnak vissza, vérünk, idegrendszerünk áramlása, jellemünk, lelki minőségünk és nem kis mértékben a környezet hatása. Nem minden leányálmom egyforma, mert nem minden leánylélek rejtett tartalma egyforma. Általában a mai leányálmom határozottan más, mint az én leánykorom álmai, vagy még inkább, mint nagyanyáink álmai voltak. Régen a leányálmom — mondjuk — sápadtabb volt, több volt rajta a holdvilág titokzatosságából, mint a napsugár fényéből, vagy mondjuk, poétikusabb és fehérebb volt, mert a környező világ hatása a lélek minőségét nem ostromolta annyira mint ma, sőt cenzúrázta és fékezte. A környező világ alatt nemcsak az életviszonyokat, a szokásokat, a szórakozási alkalmakat, stb. értem, hanem magát a testet is. A mai leányálmokon jobban meglátszik az anyagi és érzéki vonás; azt mondhatnám, több rajta a föld szaga, az arany sárga színe és a vér pirossága. Régen a leányálmomban olyan kis dolgok szerepeltek, mint egy szál virág, egy mosoly, egy távolról megpillantás, vagy egy ujjal való érintés. A mai leány álmok ilyen kicsiségekkel nem foglalkoznak. A régi leányálmom érzelmesebb, sze-

mérmesebb és büszkébb volt, a mai leányálmokon meglátszik, hogy a világban már cinikusan, nyegle hangon, nyersebben és túlvilágosan beszélnek a szerelemről. A mai leány többet tud, tehát *kevésről* nem álmodik. Természetes, hogy mikor arról van szó, hogy mi valósul meg a leányálmokból, akkor ezt a tartalmi különbséget is figyelembe kell vennünk.

Egy másik jellemvonása az álmoknak az, hogy minden álom bizonyos mértékben *menekülési kísérlet a jelenből*. Ezért álmodjuk magunkat vagy a múltba vissza, vagy a jövőbe előre. Minden álomban rejtőzködik valami türelmetlenség.

*Az álom
A természetnek legszebb adománya.
Megnyílik ekkor vágyaink tartománya.
Mit nem lelünk meg ébren a világon.
Álmában a szegény
Nem fázik és nem éhezik,
Bíbor ruhába öltözik
S jár szép szobák lágy szőnyegén,
Álmában a király
Nem büntet, nem kegyelmez, nem bírál...
Nyugalmat élvez.
Álmában az ifjú elmegy kedveséhez,
Kiért epeszti tiltott szerelem,
S ott olvad égő kebelén. —*

(Petőfi: Az álom.)

Azt szokták mondani, hogy az éhes disznó makkal, a liba kukoricával álmodik, az éhes ember pedig terített asztalhoz ül álmában s mikor felébred, nagyon' csodálkozik, hogy mégis éhes maradt. A leány álmokban is valami türelmetlenség fejeződik ki. Petőfinek a lelkéből ez a türelmetlenség így tört elő:

*Istenem, be várva várom
Azt az órát, amidőn
Kit nekem rendelt a végzet,
A leány ölembe jön.

És ugyan ki és minő lesz
Majd az én szerelmesem?
Úgy sóvárgok tudni, mint még
Nem sóvárga senki sem.

Szőke, barna lesz-e fürte?
Szeme kék vagy fekete?*

*Felnyúló-e, mint a cédrus,
Gömbölyű-e termete?*

*Szép a szőke, szép a barna,
Mind a kettő szép, ha szép;
Hátha még a bájjal aztán
A jóság is frigybe lép!*

*Isten, ilyet adsza nékem,
S nem bánom — csak ilyet adj
Akár szőke, akár barna.
Akár kicsiny, akár nagy!*

(Petőfi: Az én mátkám.)

Nemcsak Petőfi türelmetlen, de a leány is. Nem tud várni a kis hajadon a valóság megérkezésére, ezért álmában előre megvalósítja azt, amire vágyik. Még nem ismeri Ádámot, de már elkezeli és képzeletben maga mellé ülteti. Még csak leány, de már menyasszonynak álmodja magát. Még csak nagyjából, ünneplő ruhában és ünnepi ábrázatban ismeri álmának tárgyát, de fantáziájával megálmodja egész lényét. Még csak menyasszony, de már feleségnek s talán anyának is álmodja magát. Mivel ez így van, az alánokban mindig több van a vágyból, mint az okosságból. Ezért a szerelmes álmodónak egész magartása oktan lesz. Ilyenkor jogosan szólhat így a kislány:

*Édes apám, édes anyám,
Ne bízzatok most semmit rám,
Nézzétek el, ha hibázok —
Tudom is én, mit csinállok!*

(Petőfi: A szerelem, a szerelem...)

Sőt sokszor olyanok az álmaink, hogy a valóságban szinte megvalósíthatatlanok. Ezért szoktuk mondani: „Ezt még álmomban se mertem volna remélni.” Különös szerencséje volt Ádámnak, hogy az ő megvalósulhatatlannak tetsző álma 1100 százalékgig beteljesedett. Mire felébredt, a valóságban állott előtte az, akiről álmodott: Éva. De a leány álmok a legtöbbször csak álmok maradnak.

Az álmokat az is jellemzi, hogy bennük *az élet jelentéktelen eseményei, dolgai és élményei, mondhatnám, különböző vonásai sűrűsödnek össze*. Ha pl. egy tájról álmodunk, álmunkban rendszeren olyan mozzanatok színesednek ki, amelyeket éber állapotban alig méltattunk figyelemre. Azután az is igaz,

hogy az *álmok elsősorban látási képzetekből alakulnak*, nem gondolatokból, fogalmakból és eszményekből. Ez a vonás a leányálmokon is felfedezhető. Az életnek nem nagy, sorsdöntő kérdései jelennek meg bennük, hanem kicsiny apróságai és az ideálnak nem a jelleme, a lelki tartalma formálódik ki bennük, hanem a külső alakja, az, hogy szőke-e, vagy barna, kicsiny-e, vagy nagy, a kiállása, a szeme, a bajusza, stb. Ezért a mai leányálmok ideáljai legtöbbször a zsúrfiúkból kerülnek ki, vagy valami filmszínészhez, esetleg boxbajnokhoz hasonlítanak. Ha a leányálmok férfi eszményeit nézem, akkor sokszor kétségeim támadnak a szentírás egy része iránt. Ugyanis meg van írva a bibliában, hogy az Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette az embert. S ha ez így van, akkor vagy a szentírás van elhibázva, vagy ezek az álomlovagok. — A leányálmokban a házasesletnek is nem a belső, lelki tartalma rajzolódik ki, hanem a külső formái, élvezeti, gazdasági, társadalmi vonatkozásai.

Azt is megfigyelhetjük mindnyájan, hogy álmainkban nem bizonyos helyek szerepelnek, hanem keverék-helyek. Az, amit pl. Olaszországban láttunk, az álomban összekeveredik a magyar pusztával, vagy az északi sarkról szóló olvasmányainkkal, Firenze Budapesttel, Velence Kecskeméttel. Ugyanígy vagyunk a személyekkel is. Az álmokban szereplő személyek mindig *gyűjtőszemélyek*: sok-sok ismerősünk vonásaiból rakódnak össze. Ez a sűrítési eljárás folyik a leányálmokban is: nem egy Ádám, de sok Ádám keveredik össze bennük. Természetes, hogy elkerülhetetlenül bekövetkezik a csalódás, amikor az egy Ádámban nem találjuk fel a sok Ádámnak szeszélyesen kiválogatott tulajdonságait.

Még egy jellemvonására szeretnék rámutatni az álomnak. Ez az, hogy a mi *életünkben bizonyos cenzúra folyik*. Ez a cenzúra nem engedi, hogy bizonyos rejtett vágyak képzetté, gondolattá, akarattá váljanak. A madár a fejünkre szállhat, de a cenzúra azt már nem engedi meg, hogy ott fészket is rakjon, a Jelek igyekszik elűzni magától a megszégyenítő, az illetlen, a kellemetlen, vagy veszélyes vágyak képzeteit. Ezekből azután álmom lesz. Nagyon sok álmom nem más, mint elnyomott vágyak rejtett teljesülése. Ilyen lehetett az a leányálom is, amit Czuczor Gergely így énekelt meg:

*Hajnalodik, harmatozik,
A lányka még álmodozik,
Piros ajka csak úgy nevet,
nej, be hamis álma lehet!*

*Hamis álom leánydolog,
Szíve olyan furcsán dobog,
Hogyha már az álma ilyen,
Hát a valósága milyen?*

*Piros ajkú kis galambom
Sohse búsulj e bajodon,
Mert hiszen a legényfajták
Sem jobbak az istenadták.*

(Czuczor: Leányálom.)

A titkos és elnyomott vágyak természetesen nem kíméletlen őszinteséggel valósulnak meg a leányálmokban, mert még az öntudatlan álomban is szerepel a cenzúra, mennyivel inkább azokban az álmainkban, amelyeket éber állapotban álmodunk. Mégis nagyon fontos, hogy vigyázzunk erre a cenzúrára, ami különben nem más, mint egyéni lelki tulajdonságaink megnyilatkozása, mondjuk, lelkiismeretünk közbelépése. Ezért bizonyos mértékben igaz az a megállapítás, hogy olyanok az álmaink, amilyenek mi magunk vagyunk. Egy keresztyén leány álmái mindig fehérebbek, mint a felszínes lelki életet élő leányok álmái.

Abban, amit eddig elmondottam, ha nem fejeztem is ki világosan, többé-kevésbé megéreztettem, hogy mik valósulnak meg a leányálmokból. De mielőtt a kérdésre felelnék, rá kell még mutatnom az álmok legkíméletlenebb cenzúrájára, ami az életben történik meg. A magam életéből vett néhány példával hadd mutassam meg, hogy az élet cenzúrája bizonyos, álmokat zavaró momentumokkal (hogyan tépi meg az álmok tarka szőnyegét. Jó lesz erről is beszélni, nehogy én is megkapjam azt a közbeszólást, amit a múltkor az egyik előadáshoz szóló fiatalember: úgy látszik már elmúlt 30 éves, mert filozofál.

Beszélek-e arról, hogy az álmokat¹ szövögető kislány hány-szor pillantja meg álmaiban lovagját más és más Ádámban? Vagy arról, hogy hány-szor kell csalódottan megállapítania: nem ez az, akit megálmodtam? Sokszor elmondhatja Petőfivel:

*Álmaimban gyakran látogatsz meg
Életemnek legszebb álma te!*

És sokszor kell azt is elmondania: „Boldogságom álmokkép csupán.” A mai lányok különösen sokszor megtapasztalhatják azt, hogy le kell mondaniuk az álomról, mert a valóság nem akar alkalmazkodni hozzá.

Nem tudom, megértik-e azt is a mai lányok, hogy egy álmodozó tekintetű prepa az intézet zárt falai mögött titokban a minden titkot elzáró tej üvegből készült ablakhoz szorítja égő homlokát és szeretné látni a láthatatlan lovagot, akiről érzi, hogy lent sétál az ablak alatt, reá gondol és fel-fel tekint az ő Urnáit rejtegető ablakok sorára? Bizony az én leánykoromban több zavaró körülmény állott útjába annak, hogy egy leány álmainak lovagjával találkozhassek. Csak az volt a vigasztaló, hogy ez a zavar csak a körülményekben volt, nem pedig a leány, vagy a fiú szívében. Az én leánykoromban még el lehetett mondani, hogy az álomlátó fiatalok az ablakon keresztül nyalták a mézet.

De menjünk tovább. Az álmok lovagja megérkezett. Nem nagyon hasonlított ugyan a megálmodott lovaghoz, de mégis ő volt. A maga módján nyilatkozott (ezt is másképp álmodtam meg) és az eljegyzés dátumáról kezdett beszélgetni. Most visszarepülök egy pillanatra arra a szomorú esős vasárnapra, amikor 1914 július 26-ot írtak. Boldogan vártam ezt a napot, hisz eljegyzésre készültem. Egy nagy lépéssel közelebb léptem a leányálmok megvalósulásához. Egy pillanatra se gondoltam volna, hogy a zavaró momentum milyen közel leselkedik. Gondol is egy boldog menyasszony arra, hogy ezt a nagy örömet valami meg is zavarhatja? Pedig így történt. Már együtt volt a vendégsereg, már le kellett volna ülni az eljegyzési ebédhez. Igen ám, de a legfontosabb személyiség hiányzott: a vőlegény. A kocsit üresen jött vissza az állomásról. Mondjam-e, hogy az üres kocsi láttára eltörött a mécses? A társaság lehangoltan, kedvetlenül, suttogva találgatta, mi lehet az elmaradás oka. Az optimisták azt mondták: majd megérkezik a következő vonattal. Hát most már mindegy, az ebéd készen van, le kell ülni az asztalhoz vőlegény nélkül egy síró menyasszonnyal. Alig kezdtük, illetve kezdtek az ebédhez, az ablak alatt megperdül a dob és a kisbíró mindenkinek tudtára adja, hogy a monarchia megüzente a háborút Szerbiának és elrendelték a déli hadtest mozgósítását. Erre a világot megrendítő hírre még a vonatok is megállottak és ezért késett el a saját eljegyzéséről a vőlegény. Íme egy leányálmom sorsa...

Menjünk tovább. Az eljegyzés után esküvőről álmodik a menyasszony. Folyik a háború. Minden megváltozik s látjuk, hogy nekünk is minden tervet meg kell változtatni. Az esküvő dátumát tologatjuk, előbb a falevelek lehullásáig, hiszen a hatalmas német császár ajánlotta ezt, azután még tovább, mert nincs lakás. Komáromban minden zugot lefoglalt a katonaság. Végre kaptunk egy lehetetlen lakást még lehetetlenebb házigazdával. Az esküvőt mindenesetre meg lehet tartani. Bútor

is akad egy-két darab és nyitva áll az ajtó a boldogság felé. Közben már eléggé megtépte a vihar a boldog otthonról szőtt álmomat. De nem baj, új álmokat szőttem. Már a fészek se volt fontos, csak az, hogy mi benne legyünk. Mégis kemény szóval ébresztett fel a valóság, mikor átléptem az új otthon küszöbét. Minden leány úgy képzei el jövőendő otthonát, hogy az gyönyörűen be van rendezve, minden a helyén van s neki csak el kell foglalnia a trónt, hogy ott uralkodjék hű szolgáján, akit urának csúfol a világ. Természetes, hogy én is valami ilyenről álmodoztam. S a valóság mi volt? Kietlen otthon. Felbonthatlan ládák sorai közt minden szobában egy-két darab bútor szomorkodott, várta a többit, ám a bútorcsináló munkásoknak is, no meg a vasútnak is fontosabb dolga akadt akkor. Az úri-szoba garnitúra 3 hónap múlva érkezett meg, a zongora 2 hétig volt hajón Budapesttől Komáromig. Nem is tudom már, hány hónapba került, mire rendbejött a 3 szoba és konyha. Ez utóbbiban szerzett meglepő tapasztalatokról és a főzés közben sokszor jelentkező zavaró momentumokról nem is beszélek. — Ezeket a dolgokat csak azért mondtam el, hogy a most férjhez menő lányok ne essenek kétségbe, ha nem kapnak is meg azonnal mindent. Sokkal nagyobb lesz az örömük és jobban értékelnek majd mindent, ha akadályokon keresztül valósul meg az álmuk. Mert az álom megvalósul, ha nem is abban a formában, ahogy megálmodtuk. Vagy így is ki merem mondani: az álom megvalósul, ha nem valósul is meg.

Azután szóljak-e arról a hamar jelentkező zavaró momentumról, amelyik a fiatalasszonyt leszállítja a trónról. Férjürem leveti ünneplő ruháját, sokszor fáradt, ideges, borús a homloka, mogorván néz körül, szolgálatkészsége is napról-napra erőtlennül, nem úgy udvarol, mint azelőtt, sőt nem is udvarol és nem is nagyon udvariaskodik. Az álmodozó asszony egyik ámulatból a másikba esik: ő nem királyné, aki uralkodik, de szolgálnia kell. Milyen nehezen törik be a dereka! Mikor az első pohár vizet viszi be elfoglalt férje urának, azt mondja: de többet igazán nem teszem... S azután lassan-lassan még súlyosabb szolgálatokat is végez, rájön arra, hogy a legnagyobb boldogság: szolgálni azt, akit szeretünk. Ez az igazi uralkodás is: szolgálat által emelkedni a másik fölé. Itt se valósul meg az álom, mégis megvalósul. Fordítva valósul meg s nem volna jó, ha nem így valósulna meg.

Foglalkozzam-e a háztartás álmokat elkergető gondjaival, azzal, hogy álmokat nem lehet főzni ebédre, a seprűvel, a töltrőruhával a mosogatóronggyal, azokkal a munkákkal, amelyek nem voltak az álomban, amelyek közben érzi az ember, hogy lecsúszott az álmok magasságából.

*Az ablakon besüt a nap.
 Sirassam, aki voltam?
 Eh, élni kell! Dalolni kezdek
 És minden újra jól van.
 Péntek: tézstanap. Ez a fontos!
 Jó csusza lesz ebédre!
 Liszt ide, tojás. Mégis úr,
 Ki a maga cselédje!
 Gyúrom a tézstát, nő, dagad,
 Jó friss szag száll belőle,
 Belegyúrom a napot is,
 Hogy csak úgy ragyog tőle.*

(Mikes Margit: Költő a konyhán.)

Beszélhetnék még a gondokról, a soha nem álmódott szenvedésekről, betegségekről, csapásokról. Óh melyik leányálomban szerepelnek ezek? Mit is mondjak? Goethe szavait idézem:

*Ki még nem sózta könnyel kenyerét,
 Ki nem virrasztott terhes éjszakában
 Álmatlan ágyon, sírva, egymagában,
 Nem ismeri a mennynek erejét!*

Megvalósulnak-e a leány álmok? Nem. Legalább is nem abban a formában, amelyben megálmodjuk őket. Mégse merném mondani, hogy nem valósulnak meg. Hát nem nagyobb érték-e egy valóságos férj, akivel lelki közösségben élhetünk, mint egy megálmodott, csenevész lelkű, üresfejű Adonis? Hát nem szebb volt-e az az eljegyzés a vendégek háta mögött d. u. 5 óra-kor kettesben együtt ebédelve? (Mert ha késett is, megérkezett a vőlegény fáradtan, idegesen, hervadt, tépett virágcsokorral s mondanom se kell, hogy ekkor már nekem is megjött az étvágyam.) Hát nem jobban éreztem-e magam abban a lakásban, amelynek szinte minden darabját külön izgalommal vártam s amelyben mindent magamnak kellett elrendeznem? Hát nem szebb-e a szolgálat, mint az uralkodás? Nem boldogítóbb-e a boldogítani igyekezés, mint az önző álm boldogságra vágyása? Megtanultam, hogy az a boldogság, amikor elmondhatom:

*Nekem nincsen vágyam, nincsen akaratom,
 Mert, amit te akarsz, én is azt akarom.
 Nincs az az áldozat, mely kicsiny ne lenne
 Éretted, hogyha te örömet lelsz benne.*

*S nincs csekélység, ami gyötrelmesen nem sért,
Hogyha te fájlalod annak veszteségét...*

(Petőfi: Szeretlek, kedvesem.)

Hát nem volt-e édes ilyen lélekkel mindig újra meg újra revideálni az álmokat és öntudatosan harcolni azok megvalósulásáért?

Ezt a kettőt különösen szeretném hangsúlyozni. Az egyik az, hogy revideálnunk kell az álmokat. A másik pedig az, hogy harcolnunk kell álmaink megvalósulásáért.

Hiszen már kislány korunkban megtanuljuk, hogy álmainkat szinte napról-napra módosítanunk kell. Mi hajt bennünket akkor erre? Valami titokzatos ösztön gyakoroltatja magát velünk, hogy hozzászokjunk. Akis leány álmai még a hajasbaba körül forognak. Milyen boldogság öltöztetni, fésülni, szép új ruhát varrni neki, lefektetni, elaltatni úgy, mint az igazi kisbabát! Egy megvalósult titkos álom az a baba. Ma megkapjuk örülünk neki. De íme, holnap már valami nem tetszik rajta. Talán a ruhája nem olyan, amilyennek szerettük volna, vagy a szeme, a haja színe? Új ruhát varrunk, új haját cserélünk, új babáról álmodunk. Bizony az életben később is gyakran kell hasonlót tapasztalnunk. Boldogok vagyunk, ha megvan a képességünk arra, hogy újat álmodjunk. Épen ezért azt mondom: leányok, legyetek makacs álmodozók! Sohase legyen lemondó a nótátok, olyan, mint ez:

*Álmaim is voltak, voltak ...
Óh én édes álmaim ...
Mint a felhők, szétfoslottak,
Mint a köd szél szárnyain.
Az az álom elenyészett,
Az a légvár füstgomoly ...
Az a remény, az az élet,
Az a világ nincs sehol.*

Nem, a leányálomnak sohase szabad kimenni a divatból, se a szerelemnek, ami a leányálmok melegágya. Csak V. Ferdinánd gondolta ezt így. Egyszer kikocsizott a Práterbe s az egyik terebélyes fa árnyékában egy dragonyost pillantott meg, amint a babáját ölelgette. A császár, aki ekkor már öreg volt, kellenlenül fordult oda a szárnysegédjéhez: Hogy ez a szamárság még most se ment ki a divatból!

Hát ne is menjen ki! Szétfoslott álom ellen új álom az orvosság, megfagyott remény ellen új reménység. Egyszer valaki vendégségben nem akart enni a feltálatlalt zöld hagymából. Azt

hajtogatta egyre, hogy még az este színházba kell kísérnie a feleségét. A házigazda megnyugtatta szelíden: csak egyél bátran, van nekem egy olyan szerem, ami biztosan elveszi a veres hagyma szagát. A vendég megnyugodott s jót evett a hagymából. Amikor aztán elmenetele előtt az ellenszert kérte, a házigazda kis tányéron prezentált neki egy cikk — foghagymát. Hagyma ellen hagyma — álom ellen álom az orvosság.

A másik, amit ne felejtsetek, az, hogy az álmok valórává-lásáért harcolni kell. Az álom nem sült galamb, de nagyon is eleven és meg kell fogni, hogy el ne repüljön. Nekünk magunknak döntő szerepünk van abban, hogy álmaink megvalósulnak-e. Ha arról álmodunk, hogy valaki szeret bennünket, akkor arra kell törekednünk, hogy mi jobban szeressünk. Ha az az álmunk, hogy boldogok vagyunk, akkor nekünk még magunknál is boldogabbá kell tennünk valakit, hogy annak a boldogságából fény áradjon a mienkre is. Ha azt akarjuk, hogy életünk napsugaras legyen, akkor nekünk magunknak kell napsugárrá válnunk. Egy „csalódott”, „meg nem értett” és önző asszony mellett a férjnek is ráfagy az ajkára a mosoly és a veszekedő asszony mellől iparkodik elmenekülni a férj: hirtelen akad neki a házon kívül valami fontos elintézni valója. Sok asszony van, akinek csak a maga ura pipája rosszagú. És sok asszony nem tud akkor hallgatni, mikor hallgatni kell és akkor beszélni, amikor beszélni kell. Sokszor az asszony a sok hiábavaló beszédjével üzi el az álmokat és akadályozza meg azok megvalósulását. Egyszer egy férfi a felesége arcképét festette meg. A kép elkészült, nézi, nézi a férj, fejét csóválja s egyszer csak kiböki hangosan: nincs jól eltalálva! Miért, kérem? — kérdezi a művész. Azért, mert sohase láttam még ennyi ideig — hallgatni...

Még egyet. Sokszor redukálni is kell az álmainkat. Alkalmazni a férj, a család, az otthon boldogságához. A jó asszony szívében a leányálmok kiszélesednek. Nem a maga boldogságáról álmodik már, de a családja boldogságáról és boldog lesz, ha ezért) lemondhat valamiről, ha áldozatot hozhat és szolgálatot végezhet. Nem akarok belekaszálni abba az előadásba, amelyik a gyermekszoba titkáról fog szólni. De azt meg kell mondanom, hogy ez a titok nem más, mint az álmok áthelyeződése mimagunkról a gyermekeinkre, azok boldogságára. Amikor pedig nehéznek látszik ez az áthelyeződés, akkor ez a titok nem más, mint megálmodása annak, hogy álmaink tovább élnek, folytatódnak, s talán szebben teljesednek be gyermekeink életében.

Mi valósul meg a leányálmokból?

Abban az életkorban, amelyben éh élek, már valamit lehet

erre felelni. Hangsúlyozom azonban, hogy még nem fejeztem be az álomlátást.

Mi valósult meg eddig? A leány álmok tarka szövete szétmálva, foszladozva, rongyokban hever előttem. Megtépte, megkoptatta a valóság. És én nem sírok e foszladozó tarka szövet fölött. Mert a foszlányokból kiragyoq néhány aranyszál. Azelőtt alig vettem észre, most a foszlányok között jobban érvényesül. Ez a néhány maradandó aranyszál többet ér nekem, mint az egész szétfoszlott tarka álmovilág. Ez valóság. És hiszem, hogy ez átkísér engem a síron túl az örökkévalóságba.

Mi valósul meg hát a leányálmokból?

Azt is felelhetném, hogy a leányálom nem arra való, hogy beteljesedjék, de a leány maga való arra, hogy a férfi álma benne valósággá váljék, mint ahogy Évában Ádám álma valósult meg és nem megfordítva. Azt is mondhatnám, hogy a leányálmoknak az a céljuk, hogy neveljenek minket és azt a férfit, akit mellénk állított az Isten. Azt is mondhatnám, amit Tompa így énekel meg:

*Szerelmetek farka színnel
Rajzolgatja a jövőt;
Szép álmoként minden óra
Bűvös, bájos arcot ölt.*

*Szent hűséget, boldogságot
Hagyjon hátra e varázs!
A fényes láng ellobog bár:
Maradjon meg a p a r á z s !*

(Tompa: Egy ifjú párhoz.)

De szeretnék világosabban beszélni. Nem valósul meg az, amit a szemünk látásából álmodtunk. Nagyion kevés valósul meg abból, amit a szívünkkel álmodtunk. De akármilyen formában is megvalósul mindaz, amit a *lelkünkkel* álmodtunk. Megvalósul minden álmunk, amiből imádság tud lenni, amit az Isten színe előtt ki tudunk teregetni, amit az Ő Lelke megáld és megszentel, megtisztít és megerősít. Megvalósul mindaz, amit az égben angyalok álmodtak meg és amit mi csak eltanultunk tőlünk, hogy mi is angyalok legyünk a világban.

Lányok! Én nem mondom néktek, hogy ne álmodjatok. Álmodjatok sokat — a lelketekkel! És még azt is bevallóin, hogy én azokat az álmokat se sajnálom, nem nevetem ki és nem vetem meg, amiket a szemem, vagy a szívem látásával álmodtam. Sokat köszönhetek ezeknek, mert neveltek engem. Ady Endre egyik versével zárom hát előadásomat:

*A múltak álmán, balgaságán
Nevetni hogy tudsz édesem? ...
Feledheted a régi álmot,
De ne gúnyold ki sohasem.
Azt az édes, szerelmes álmot,
Melyből az élet felriaszt,
Ne hidd, hogy a szemedre hányják,
Hiszen csak álmodtuk mi azt!...
Lásd, gyötrelmes, nehéz az élet,
Ha hitünk mind a sírba hullt.
A keresztet miért viseljük,
Ha elfeledve már a múlt?!
Ha elfogytak emlékeink is,
Az életnek nincs t e r h e sem,
A múltak álmát, balgaságát
Mért gúnyolod ki édesem? ...*

(Ady: A múltak álmán.)

Harmónia a házasságban

Elmondotta: *Szunyoghy Farkas*

Bevallom, nagy örömmel fogadtam a Leánykör elnökségének megtisztelő felszólítását, mely szerint tartsak előadást a tél folyamán rendezendő „Feleségképző akadémián”. Még fokozódott örömöm, mikor a nekem szánt témát meghallottam. Harmónia a házasságban. Magábfoglalja ez az emberiség boldogságát. Harmonikus házasságban élni annyi, mint emberül élni. Boldog családok, boldog családtagok, boldog emberek és megelégedett társadalom.

Az én feladatom azonban nenn az, hogy e nagy témát szélességében és hosszúságában tárgyaljam, csupán annyi, hogy elmondjam, mi mindenhez van kötve a családi élet harmóniája?

Megbízóimtól, a Leánykör kedves elnökségétől, azonnal megkérdeztem, milyen hangon tárgyaljam a témát? A tárgykör által megkívánt komoly hangon ugyebár? Nem, volt a határozott felelet, legyem a hang könnyed, humoros és emellett a tartalma komoly. A humor fűszerével, a tréfa cukorporával hintsem be témámat. Megvallom azt is, először aggasztott a kapott utasítás, mert hogyan elegyíthető a humor és tréfa a komoly tárggyal? Mikor azonban hozzá fogtam az elmondanivalóm összegyűjtéséhez, kiesztergályozásához, rájöttem, hogy megbízóim nagyon bölcs tanácsot adtak, mert ha nem így nyúl valaki e témához, akkor... akkor Savonarola lánglelke és lángostora legyen benne és kéziében, mert korunk hibáinak jó része egyenesen bűn a házasság élet harmóniája ellen. Mivel pedig sem e hely, sem ez alkalom, sem pedig az én szerény személyem erre nem alkalmas, tartom magamat az utasításhoz. Sőt túl megyek rajta és elmondanivalóimat megkötöm, behelyezem három rövid novellába. Ne méltóztassanak, megijedni, azon

utasításhoz is kötöm magam, hogy háromnegyed óránál nem tartanak tovább.

Számot kell azért adnom, ezzel tartozom megbízóimnak, elbeszéléseim tartalmáról előre, nehogy attól féljenek kedves hallgatóim, hogy messze kalandozva a tárgytól irodalmi ambícióim kielégítésére visszaélek a helyzettel. Nem, szigorúan témám körében maradok, csak talán kissé dramatizálva talán tömörítve mondom el gondolataimat a harmonikus házasságról.

Az elsőnek alapgondolata, amit vele illusztrálni akarok, hogy mennyire sikerül, azt kedves hallgatóim fogják megítélni, a szülők szerepe gyermekeik párválasztásában.

A másodikban azt mondom el, milyen kicsinységeken múlhat egy-egy házasság boldogsága, vagy milyen kicsiny áldozatokkal alapozható meg egy házasság harmóniája.

A harmadikban ... a harmadik elbeszélésemben nem mondok semmit. Egy mindennapi történet különös megvilágításban. Ezt a Leánykör tagjainak ajándéku szántam szíves türelmükért, hogy meghallgatni kegyeskedtek.

Kérem tehát szíves figyelmüket.

a) *Szülői áldás*

Mauks Mátyás ügyvéd úr, szokása ellenére indulatosan beszélget nagyobbik lányával, aki igen szomorúan ül előtte. Megérthető úgy az apa, valamint leánya felindulása. Nem kevesebbről volt közöttük szó, minthogy Ilonka kereken visszautasította azt a jó partit, melyet édesapja a legmelegebben terjesztett elébe.

— Jó párti, fényes parti, kiváló fiatalember, hozzá még szegről-végről rokon is, monda nagy jóakarattal az apa s az előterjesztésnek sírás lett a vége. Eltört az a bizonyos mécses, amelyik olyankor mindig eltörik, ha a szerelmes leánykának másvalakit kínálnak, mint az ő választottját.

Az apát nem lepték meg a hirtelen eltört könnyek, de nagy keserőséggel öntötték el atyai szívét.

— Tehát jól sejtettem, jól gyanítottam a sok irka-firka, egyletesdi megzavarták a józan belátásodat, kedves lányom. Inkább magamat vádolom, mint tégedet érte, nekem kellett volna, vagy még inkább édesanyádnak, idejében közbelépni, hogy a józan belátásod meg ne zavarodjék.

Nagyot sóhajt, lányához lép, megsimogatja fejét gyöngédem es keserűen folytatja: Különben édes gyermekem, az a sok regény, román, amit boldogult nagymamátok korában összeolvastatok, már ártalmatokra volt. Ezen már nem lehet segí-

teni, de azt a leghatározottabban kijelentem, hogy Mikszáth Kálmánhoz nem adlak.

A leány keservesen zokogni kezd.

— Nehéz eset leányom, mert ha Mikszáth, a te választottad lump volna, kártyás volna, azt mondanám, majd leszokik róla, az okos asszony sok könnyelmű férjet visszavezérelt a helyes útra, de a te választottadnál más az eset. Kilátástalanabb, mert Mikszáth okos, józanéletű, talpig korrekt ember, de fantaszta. És ez szörnyűbb hiba a kártyánál, a bornál, a prédatermészethnél. Ő azt képtelenséget vette a fejébe, hogy mint író él meg. Hát ez, kedves leányom, örület. Azaz nem örület akkor, ha ő maga egyesegyedül vág neki álmvilágának, de bűn, ha erre az örületre magával ránt egy tapasztalatlan leányt is.

— Édes gyermekem, sokszor hallottad tőlem, mikéint jött hozzám 1843-ban, kora tavaszon Pozsonyban az akkor már országos híró Petőfi Sándor ruhátlanul, éhesen és kicsiny diák-kamránkban húzta meg magát pár hétig. Ott írta az én diák ládám tetejére a „Távolból” című csodásan szép költeményét — nem tudom, kapott-e érte valamelyik kiadótól öt forintot. Magyarországon az irodalomból csak úgy lehet megélni, ha van mellette legalább pár száz hold földje az illetőnek.

— Az előbb említett partiról többet említést sem teszek, nyugodt lehetsz leányom, de azt is jegyezd meg, hogy Mikszáth felesége sem lesz beleegyezésemmel, csak akkor, ha elővette jobbik esztét s biztos megélhetést teremtett magának. Ebből, jól jegyezd meg magadnak, nem engedek egy jöttányit sem.

E beszélgetés után szomorú napok virradtak a máskor olyan vidám Mauks portára. A reménytelenül szerelmes leányka beteg lett, s jó szülei aggódva látták hervadását. De nem sokkal volt jobb helyzete a fantaszta ifjúnak sem, aki arról ábrándozott, hogy a szíve választottját abból a forintokból fogja eltartani, amit megírandó novelláival és regényeivel fog szerezni a kiadóhivataloktól.

A leányuk egészségiéért aggódó szülők felejtetni, üdülni Ilonkát egy pesti rokonukhoz küldték. A jó rokon pártjukat fogta a szerelmeseknek és a szülők legnagyobb meglepetésére pár heti távollét után kaptak egy sürgönyt, melyben Mikszáth tudatta velük, hogy diszpenzációval egybekeltek.

Elképzeltük, milyen szívszorongva várták a szülői választ. Hát nem az jött, hanem szakadatlan láncolata a szerencsétlenségeknek. Mikszáth édesanyja azon a napon halt meg kolerában, mikor az esküvőjük történt. A szerkesztők mintha csak összebeszéltek volna, papírkosárba dobták a benyújtott novellákat. Majd jött betegség, gyerekáldás kiskoporsóval, és

három év leforgása alatt beigazolódott az apa jóslata. Nem volt más megoldás, mint a válás. A fiatal asszony azonban szerető asszony volt és kijelentette, meghal, ha kell éhen az ura mellett, de el nem válik. Jött az ügyvédi furfang és rákényszerítették Mikszáthot, hogy olyan tartalmú levelet írjon nejeinek, melyben azért kéri a válásba beleegyezését, mert már ő mást szeret, s ne állja útját boldogulásának. A szegény asszony hónapokig tartó idegrohamot kap, melyből mire magához tért, édesapja meghalt, családi vagyonuk tönk szélére került. Ezután jött szörnyűséges, küzdelemmel teljes hat hosszú esztendő. Az elvált házastársak külön-külön birkóztak az étellel. A hetedik esztendőben aztán az történt, hogy a szerencse rámosolyodott szegényekre. De milyen regényesen történt ez is. Mikszáth a hosszas terhes küzdelemben beteg lett és makacs gyomorbaját gyógyítandó fürdőre megy. Sajtó alatt lévő könyvével, a „Tót atyafiakkal” nem is törődött. Nem várt tőle semmit. És megtörtént a csoda. Egy kötete egy csapásra országos hírvé íróvá tette egyik napról a másikra. De erről sem ő a fürdőhelyen, sem elvált felesége egy szót sem tudtak. Egyikőjük sem olvasott újságot.

Bármennyire szeretném is elmondani e történetnek a meghatározó részleteit, melyekben ismét egymásé lettek hat hosszú, szenvedésteljes év múltán, nem térhetek ki erre, mert a céloim más. Csak azt a jelenetet mondom el, mikor másodszer jegyet váltottak és Mikszáth boldogan nyújtotta át régi feleségének új menyasszonyának a „Jó palócok” dedikált példányát.

— Kedves Ilonkám, ez a könyv a mesebeli táltos paripa, melynek csak azt kell mondanom, hip-hop, jó paripám ide vigyél, oda vigyél. Elvitt már a Kisfaludy Társaságba, el az Akadémiára, el fog vinni talán még az országházba is, de legfőképpen elhozott ide magához.

Meghatottan ölelték meg egymást és így álltak hosszú percekig szótlánul, bizonyára elvonult előttük a keserves hat esztendő. Ismét Mikszáth szólalt meg.

— Tudja, kedves, nem az volt a hiba, hogy ez előtt hat esztendővel egybekeltünk, hanem hiányzott a szülői áldás. A szülői áldás pedig, ha megvan, nem is látszik a boldogságban. De ha nincs meg, a hiányában elhal a legnagyobb boldogság is!

b) *Harmónia a házasságban*

A „Nagy Piszkos” különszobájában hirtelen csend lett. A cigányok zengő szerszámjaikat letették s a mellük készített boros és szódás üvegek tartalmából gyantázni kezdték kiszáradt torkukat. Az urak asztalánál felállott egy jó harmincas

korú férfi s harsány hangon felkiált: — Most pedig halljuk Feri bácsit!

Hogy hallgatóim tisztába legyenek a helyzettel, néminemű felvilágosítással tartozom.

A „Nagy Piszkos” vendéglő egyik alföldi városban, ahol történetem lejátszódik. Neve méltó önmagához, a büszke „Korona Szálló” nevet igazán nem érdemli. Az a társaság, kiket a fent említett vendéglő különszobájában tisztelni szerencsénk van, a helybeli arany ifjúságnak vezető személyiségei. Legénytort ülnek. Már idestova egy hete, de így illik, mert nagy vadat temetnek. Nagyvadat, a város tiszti orvosát, ki dr. Kovács Imre névre hallgat. Legénybúcsúját tartják vasárnaptól fogva és még ma, pénteken este sincs Vége. Nem is lesz, mert minden este a társaság más-más tagja búcsúztatja és még többen vannak hátra. Ma épen az egyetlen nős, illetve özvegyorsban levő tag mondja a búcsúbeszédet. Ez abból áll, hogy elmondja tapasztalatait és élményeit a házasságról s a végén összefoglalja elgondolását rövid, velős axiómába. Ezt követi a cigány, tuss, kocintás, majd éjjeli zene a boldog menyasszonynak, ezért kell a cigánynak kezügyben lenni.

— Halljuk Feri bácsit! — zúg fel az asztal körül ülők ajakáról, mire egy idős, kissé törődött bácsi emelkedik szólásra, kezében vörös kadarkával telt pohár, így kezdte ünnepi szónoklatát.

— Uram, uram, dr. Kovács Imre uram, városunk testi ép-ségének köztiszteletben álló öre, szállok az Úrhoz!

Először is azon kezdem, hogy ellentmondok a tegnap este elhangzott búcsúztató tanulságának, mely szerint boldog házasság nincsen, nem is volt és nem is lehet, mert még ha a legforróbb szerelem televényéből nőtt légyen is ki, két cerberus leselkedik reá és valamelyik egészen bizonyosan felfalja. Az egyik cerberus neve, ez a harapósabb, de kevésbé veszélyes, az emberi önzés. A másik olyan mint az orozva maró eb, a megszokás a neve. Ez a veszélyesebb, mert nem ugat, nem vic-sorítja a száját, hanem észrevétlenül összeharapdálja a boldogságot. Értsük meg egymást, uraim, és főképen te értsd meg, igentisztelt búcsúzó barátunk, ki az arany szabadélet virányairól a házaseslet tagadhatatlanul korlátozottabb ligetébe térendő vagy. Értsünk szót, nem abban polemizálok a tegnapi szónok konklúziójával, hogy a legboldogabb házaseslet berkeiben is nem leselkedik ott ez a két bestia, mert mit tagadjam, élnek, ott vannak azok, de úgy viselkedjünk velük, mint a példabeszéd mondja: „Aki ebbel játszik, bot legyen kezében!” Közibe kell vágni a két bestiának, hogy ne legyen kedvük harapni.

Közbekiált valaki, nyilván az a szónok, akivel Feri bácsi polémiát kezdett.

— Könnyebb ezt mondani, minit megtenni, kedves Feri bátyám!

— Ne zavarj, öcskös, elmondom, hogyan fékeztem én meg a te két cerberusodat. Igazabban csak az elsőt, mert a másodikat nem én, hanem az áldott emlékű asszonyom juhászította meg. Mindkettőt elmesélem. Kicsit hosszú lesz, de most ez a dollgunk. Igyunk egyet előbb, aztán hozzákezek.

Ittak s Feri bácsi folytatta.

— Azért kell kissé messzebb kezdenem, hogy megérthesétek. Hej, barátocskám, mikor nem kezdtem az életet sok minden másképen volt mint máma. Így példának okáért a legrosszabb előmetel a bírói pályán volt. Mire kibőjtölte az ember a joggyakornokság, az aljegyzői éveket s bekerült az albírói státusba, bizony mondom, erősen benne volt a harmincas éveiben. Aztán hozzá még Bácskától Turócszentmártonig, Zimonytól Máramarosszigetig megtapasztalt jó egynehány várost. Ebből az a nehéz helyzet állott elő, hogy vagy elkésett a családalapítással, vagy szemébe kellett nézni a legtakarékosabb életnek. Én az utóbbiak közé tartoztam — Istennek legyen hála!

Huszonnégy éves koromban a balassagyarmati bíróságon voltam joggyakornok. Ott kezdtem az életet. Nemcsak a hivatal, de a házasságot is, mert én bátor legény lettem két ragyogó női szemtől.

Kis diák koromtól kezdve pennaforogató ember voltam. Alig melegedtem meg Gyarmaton, a helyi lapban irkálni kezdtem. Egy reggel a principálisom így szólt hozzám:

— Kis komám, írd a Gyarmati Lapokba valami ügyes cikket a kötőkéről.

— Azt se tudom, mi fán terem a kötőké.

— Megmondom én neked. A „Kötőké” a kaszinó házi mulatsága. Tudod, szombaton estéimként a mamák eladólányaikkal, a fiatalemberek, meg néhány fiatal család összejön és a maimák kötögetnek, a fiatalok kurizálnak, beszélgetnek, később táncolnak is — ez a kötőké. Én vagyok a kaszinó igazgatója és ezért kérek, valami hangulatos beharangozást írd a legközelebb megjelenő számba.

A megbízást vállaltam és fiatalos hévvel megírtam a cikket. A cikkben azonban túllöttem a célon. Vagy az is lehet, hogy nem, de valahogyan megsértettem a gyarmati lányok érzékenységét. Azt írtam ugyanis, hogy a kötőké bevezeti a szépségversenyeket és más ilyes dolgokat. Ezt zokon vették. Hargosan rontott hozzám a princim:

— Tyú, kis komám, elhajítottad a kalapácsot. Nem Mu-

csán vagyunk, megsértetted a lányokat. Azt mondták, szóba sem állnak veled a kötőkén. Különösen a Polgáry kisasszonyok tüzelnek ellened.

— No, azt különösen kiállóm, mert még a színüket se látam eddig.

Ilyen körülményekkel jött el a kötőke. És mit tesz Isten? A kötőkéről úgy mentem haza, hogy a közbülső Polgáry lányba halálosan beleszerettem.

Simán ment különben a dolgok folyása egészen addig, míg egy gazdag kérő választottam körül fel nem lépett. A helyzet egy józan ember előtt sem lehetett kétséges. Egyik oldalon én állottam az aljegyzői fizetéssel és a lánykám irántam való szeretetével, a másik oldalon a gazdag kérő és az egész család. Meg kellett előznom. Merészen felléptem én is kérőnek. Felvettem az akkori módi szerint félig kifizetett ferencJóskámát és a papától megkértem a lány kezét. A papa okos, jó ember volt. Nem utasított el, de feltette a komoly kérdést.

— Miből gondolja, kedves jegyző úr, hogy megélnék?

— A fizetésemből, — feleltem szerényen, de bátran.

— És mennyi légyen az?

— Biz az nem valami sok, de erős akarattal és a jövőbe vetett erős bizalommal csak megélnék valahogy. Ezer pengőre megy a fizetésem a kiszállási díjakkal.

Apósom nem mondott ellent. Azt mondta, ha a lányom vállalja ezt a nehéz sorsot, nekem nincs kifogásom ellene. Behívta a választottamat, feladta a kérdést neki, persze én már tudtam az ő feleletét és neki vágtunk az igen takarékos eszteknek.

Most jön az első cerberus. Az esküvőnk utáni legmézesebb hetekben már elővettük a ceruzát, mert számolni kellett. De milyen számolás volt az! Nem azt vettük ceruzahegyre, mire telik, hanem azt, mire nem telik? Miről kell lemondanunk? Én nagy dohányos voltam. Szép, faragott tajtékszipkáim voltak. Egyetlen fényűzésem. Mikor az én okos asszonyom számolni kezdett, azonnal láttam, dohányzás többet nincs. Ránéztem a feleségem gondterhes gyönyörű arcára, minden gondolkozás nélkül abban a szempillantásban összecsomagoltam kedves szipkáimat, még a meglévő fél doboz purzicsán dohányomat és tárcámat is melléjük tettem — és soha többé nem dohányoztam. Az első cerberusnak, az önzésnek betömtem a száját. Nem is volt vele bajom sohasem. Nem ez volt különben az utolsó, de szívesen, fájdalom nélkül tettem. Bár most is tehetnék, de nincs kiért, nincsen kinek.

Itt Feri bácsi ismét poharat emelt és a kissé szomorkássá vált hangulat felélénkítésére magasra emelte poharát (és a trón-

járól lemondott angol herceg egészségére emelte poharát azzal, milyen könnyű a mi doktorunknak, akinek sem a pipáról, sem az angol koronáról nem kell lemondani, hogy boldoggá legyen ő és a kiválasztottja.

— A második fenevad, mint mondtam, veszedelmesebb az elsőnél. Épen ezért szemmel kell tartani állandóan — folytatta Feri bácsi. — Ez a szemmeltartás abból áll, hogy amikor a fiatal pár összekerült és javában megeddegélte az előírásos mézet s kezdenek rátérni a mindennapi eledelekre, a grízes laskára, babfőzelékre, nem okvetlen szükséges a fiatal férjnek mihelyst a hivatalból hazaérkezni úgy átöltözni, sub titulo ruhakímélés, mintha valami vándorló mesterlegény lenne. Az asszonykának sem kell a konyhából olyan lomposan ülni az asztalhoz, mintha a háztartási alkalmazott kosztümjét viselné. Ha borjúpörkölttel várja is férjurát, nem szükséges a kapott kézcsóknál vereshagymaszagú kezet nyújtani. Általában vékony selyemszálként még a házasság évtizedeiben is ott legyen az egymásnak tet-szeni akarás. férj ne felejtse el, hogy felesége rendszeren öltözködő fiatalemberhez ment férjhez. A nő pedig tartsa szem előtt, hogy férje azért vette el annak idejében, mert szebbnek, különbnek, csinosabbnak tartotta minden lánynál — nos erről a piedesztálról maga szállítja le magát akkor, amikor egy kicsit kényelmetlenségért, fáradság megkíméléseért nem ad eleget magára. Szép és hasznos a nagytakarítás, nagymosás és eféle, de azért nem akar egy férj sem ilyenkor .szedett-vedett ruhákban maskarának öltözött valakit látni az ő felesége helyett. Okos az az asszony, aki a házi dolgok helyéről már csak azért is kitessekeli a férjét, hogy az ne lássa őt, fejezzem ki szépen, ne lássa olyan munkában és ruhákban, amelyik nem előnyös. Bolond az a férfi, aki haragszik egy kis púderre, egy kis kölnivízre, melyet asszonya olyankor használ el, mikor a munkából kimosakodva előjön.

— Tehát a megszokás cerberusát az illúzió pálcájával tartjuk féken.

Ismét közbeszólt valaki:

— Ezek szerint, kedves Feri bátyám, mi kell hát a boldog házassághoz?

— Kell, öcsém, lelki harmónia. Ezt pedig nem adják ingyen. Megértés, áldozatos szeretet, bizonyosfokú illúzió a fizetség érte. De ebben az esetben, tehát, ha ezek megvannak, életünk boldog lesz. Ezt kívánom és a mi kedves doktorunknak és nektek is azt mondom, ti megcsontosodott agglegények. Üritem poharamat a doktor készülő frigyének állandó boldogságára, de ürítem a ti meg javulásotokra is!

— A cigány tust húzott, a poharak összecsendültek és elin-

dult az egész kompánia éjjelizenét adni az ünnepelt menyasszonyának.

c) *A szerelem*

Zoltán Béla főhadnagy a legnagyobb nyugodtsággal vacsorázott még este fél 10-kor és éjfélkor már egy kisvárosi báli közönség szenzációja lett. Hogy hogyan; és miért, arról nem tud sem magának, sem másnak számot adni. De nem is nagyon akar, mert őt magát is teljesen lefoglalja az alig érthető eset.

A nagygyakorlatról ütegével lemaradt. Azaz lépcsőben vultak haza és éjjeli szállásul, a kapitánya úgy rendelkezett, hogy itt maradnak ebben az istenhátamegetti fészekben. Az üteg tisztikara vacsorázott, mikor tánczene ütötte meg fülüket. Az emeleten a helybeli úri társaságnak éppen valami táncestélye volt. A zenére a fiatalság, a fáradságot nem ismerő, azonnal elhatározta, táncoljunk egyet. Pont Zoltán Béla volt az egyetlen, aki húzódozott; mit érdekli őt e város, többet ér egy jó alvás, pihenés mindennél. Azonban, ha már a többiek felmennek, nem akarta kihúzni magát ő sem, de előbb elolvasta a lapokat, átböngészte a sportrovatokat, a legunalmasabb ábrázattal ő is felment a többiek utáni. Végigszemlélve a hölgykoszorút, unottan félreült egy díványra. Várt valamit, hogy mit, azt nem tudta. Ásítózva üldögélt és éppen jelenteni akarta a kapitánynak, hogy ő bizony szállására megy, mikor egy táncos pár mellette állott meg és a táncos táncosnőjét pontosan mellé ültette le. Zoltán főhadnagy érezte, hogy valaki van háta mögött és inkább udvariasságból, mint kíváncsiságból megfordult. Egy szép fiatal lány ült mellette.

— Bocsánat, hogy háttal ültem felé, szólt zavarral. És zavara percről-percre fokozódott, amint a lányt látta. Nem volt Zoltán főhadnagy málészájú legény, hozzá is volt a hölgyek társaságához szokva, de amit most e lány mellett érzett, teljesen új volt előtte. Csak bámult és gyönyörködött. Úgy érezte, mintha régi-régi ismerőst pillantott volna meg. És még tetézte a helyzet furcsaságát az, hogy a lány is bizalmas, örömteli tekintettel szemlélte őt. Teljesen megfeledezett minden illem-szabályról, mint a legtermészetesebb dolog lenne, örömmel folytatta a beszélgetést: Csakhogy ismét találkozhattunk. A lány ugyancsak teljes bizalommal nyújtja a kezét és így felel:

— Várt?

— Nagyon és régen.

Olyan meghitt beszélgetés fejlődött közöttük hirtelen, mintha Isten tudja mióta ismernék egymást.

Kisvárosi társaságban hamar feltűnik az ilyesmi és a lány gardedámja, a testvérnénje sietett hozzájuk. Azt hitte természetesen, ismerősök és kérde, miért nem táncolnak, várta ugyancsak természetesen a bemutatkozást. Nagyot nézett, mikor kiderült, most látják egymást először. Ki is adta a parancsot, tessék táncolni, nincs rendjén az ilyen magukbamélyedő beszélgetés. Csak felesleges feltűnést és mendemondát okozhat.

A főhadnagy úrigyerek volt és szó nélkül vitte új ismerőst a táncolók közé. Óreg keringőt húzott a cigány. A lány dalom csak fokozta a varázslatot s magukról és mindenkiről elfeledkezve észre se vették, mikor a zene elhallgatott. A főhadnagy karon fogta a lányt és sétálni kezdtek. De az a séta ismét szenzáció volt. Mint a legszerelmesebb párok. Szoroson karolta át a fiú a lányt, egymást nézték, suttogtak séta közben.

— Hogy hívják magát, kedves?

— Klára. Szép név?

— Nagyon, de én másra emlékezem.

— Mire?

— Nem tudom, de másképen hívtam.

— Mikor?

— Nem tudom. Hát engem hogy hívnak?

— Megmondta a bemutatkozáskor, de énnekem is úgy tetszett, mintha az nem az igazi volna. Nem Béla. Ez nekem idegen.

Ilyen értelmetlen csacsiságokat sugdostak egymásnak közmegebotránkozásra (már összeröfönt az érdekelt asszonyok kupaktanácsa, nini a kis Szabó Klári főhadnagyot csípett magának! de forgatja azt a hamis szemét), mikor a leány nénje ismét közbelépett.

— Klári, megyünk haza, ha így megfeledekezel magadról. Mindenki titeket bámul.

Haza is vitte hűgát, s útközben volt prédikáció a jómodorról.

Zoltán Béla is hazament. Pihenésről, alvásról azonban szó se volt. Kimondhatatlan öröm és boldogság öntötte el. Többször felugrott az ágyából s lázasan lüktető fejét hozzányomta az ajtófélfájához, annak hűvössége jól esett forró halántékának, és belesuttogta a csendes éjszakába a lány nevét.

Korán reggel örömmel vette a parancsot, hogy egy nap még itt időznek. Sietett reggelizni tisztársaihoz. Azoknak is feltűnt az előző esti udvarlása és húzták is.

— No, kedves fakír úr (így hívták Zoltánt a nők körüli csendes és tartózkodó természetéért) — aligha meg nem babonázott az este valaki!

Zoltán Béla állotta szótlanul a heccelődést. Reggeli után diszkréten félreszólította a kapitányt.

— Százados úr, nagy szívességre kérem. Arra, kérje meg számomra azt a kisleányt, akivel az este itt a bálban megismerkedtem.

— Ejha! füttyentett a százados, nem lesz ez, te gyerek, gyors tüzelés. Azt se tudod, milyen családból való, azt se tudod, milyen a lány? Nem is ismered tulajdonképen!

— Annyit mondhatok, nem bánom akárkinek a lánya, akármilyen lenne is, elveszem páromul. Nem tudok számot adni érzelmeimről, csak azt bizonyosan tudom, az Isten nekem teremtette.

— Mit szólnak hozzá szüleid?

— Ehez nem szólhat senki. Úgy tessék intézni a dolgot, hogy én választ nem várok. Tizenkét óráig itt ülök a vendéglőben. Ha kosarat kapok, akkor kegyeskedjék idefáradni, ha addig százados úr nem lesz itt, az azt jelenti, hogy mehetek és viszem is a gyűrűket.

— Rendben van, fiam. Tizenkettőig várj reám itt, ha nem jövök, jöhetsz a gyűrűkkel.

A százados minden instrukció ellenére utána nézett a leány körülményeinek és nagy megnyugvással vette tudomásul, hogy a lány származása kifogástalan.

Míg ezek a vendéglőben történtek, Szabó Károly járásbíró portáján is szokatlan események fejlődtek. A máskor csendes, komoly középső lány, a Klárka, most vidám, mint egy fiatal rigó. Nem bír jókedvével, dalol, táncol, majd hirtelen elkomyodik. A nénye elmesélte a báli történetet, hogy bizony-bizony nem illő magaviseletet tanúsított Klári és helyénvalónak tartja, ha édesapja megdorgálja, sőt, meg is kell fenyegetni, hogy legközelebb itthon marad, ha illendőbben nem viseli magát.

A családi tanácskozás kellős közepébe érkezett a leánykérő százados.

Összecsapta ám a kezét mindenki. Nahát, ez hihetetlen! A járásbíró alapos és komoly ember volt. Megfontolás! időt kért.

— Sajnálom, bíró úr, csak egy negyedórai időnk van. A fiú ugyanis azt mondta, ha tizenkét óráig vissza nem megyek a vendéglőbe, úgy ő ezt igennek veszi és már el is indul az előre megrendelt gyűrűkkel.

Ismét általános elképpedés. Behívják Klárit, ő az egyetlen nyugodt személy. Kijelenti, hogy igenis hozzámegy.

Mindezek tovább tartottak egy negyed óráinál és mint ígérte, be is állított Zoltán Béla. Strammul bemutatkozik és a bámuló apának megköszöni, hogy számára felnevelte lányát. Atillája zsebéből előveszi a gyűrűket, felhúzza a Klári és a sa-

ját ujjára, és már ismét elveszett számukra mindenki, csak egymásnak élnek, egymáshoz beszélnek értelmetlen csacsiságokat, így — ezer esztendeje kereslek! Ezer esztendeje várlak!

Mialatt ez történt, ember által nem látható lények jelentek meg a szobában. Az egyik hatalmas, sötét, zord alak. Mint maga az élet. Homokóra csüng nyakában, melynek szemecskéi nem fogynak el soha. A másik épen ellentéte. Fiatal gyerkőc, mosolygó, pufók ábrázattal ragyogó szemekkel. Aranyos színben csillogó szárnyain vidáman röpköd. Játék-nyíl és tegez van kezében. A homokórás a jegyes párhoz lép és szürke táblácskát akaszt fekete zsinórral nyakukba. Szürke táblák, fekete zsinóron... a Sors rendelkezései, melyek az Idő méhében születtek.

— No, nézzük, Idő bátyus, mit hoztál szegénykének? Olvassa a szürke tábla komor betűit. Nehéz sors, mint legtöbbször a Földön. De azért vagyok én, hogy segítsek. Két kezét ráteszi a két sorstáblára, végig simítja gyöngéden mindkettőt, mire azok világosodni, derülni kezdenek. A fekete zsinór is világos színűvé változott. Majd egy rózsaszínű szállal összekapcsolta a két táblát.

Így ni, öreg Idő bátyus, amit ti a sorstestvéreddel elrontottok, azt én helyre hozom. Míg ez a szál összetartja őket, addig nem fog rajtuk baj, bánat, keserűség, megpróbáltatások, addig az élet örömteli és boldog. Ez a selyemszál az élet legnagyobb értéke.

Emberi szem e jelenetet nem láthatta, beszédjüket fül nem hallhatta, de a jegyespár megérezte, mert örömben simák és kacagnak. A sírás az Időnek szólt, a boldog nevetés pedig a szerelem angyalának.

2x2 a házasságban

Elmondotta: *Marton Sándorné*

Elmúltak a nagynapok!

El a menyasszonyság rózsaszínben ködlő, visszahozhatatlan szép ideje. — A vőlegény figyelmességei, — a sok ajándék — virág, éjjelizene ..., a folyton hízelgő szép mondások.

Lezajlott az esküvő; a nász-nép ünneplő becézgetése, az orgonazúgás, a pap felemelő beszéde, a kíváncsiak tömege, — a barátnök irigy pillantásai. — Elmúlt minden, ami rendkívüli volt, ami a mindennapiságból kiemelt.

A fiatal pár magára maradt kis otthonában, — az álom lovagból férj lett; jönnek a hétköznapok. De nem kell megijedni, — nem a szürke, a sivár hétköznapok — hanem a munka által megszentelt, a boldog, a vidám, a biztos jövőt megalapozó munkanapok. Az újonnan alakuló kis háztartás megindítása.

Milyen fontos a kezdet, a kiindulási pont, hogy az olyan legyen, hogy azt semminemű változások meg ne ingathassák. Bimbós tavasznak, zivataros nyárnak, zúzmarás télnek ne engedjen szilárdságából.

Ezt a biztos alapot nem a pénz adja, nem a tudomány; hanem egy megmásíthatatlan törvény — a melyiket figyelmen kívül hagyni, kijátszani, elfeledni nem lehet; amelyik így szól: $2 \times 2 = 4$.

Ijedten rebbennek meg most a lányszívek. Hogyan? Hát a várva-várt beteljesedés: a házasság matematika és nem tündermese!

Igen. — Ha azt akarjuk, hogy a házaselet, ha nem is tündermese — hiszen a mese nem komoly dolog, — de a mosolyországja legyen, akkor számolni kell tudni és folyton ügyelni, hogy jól számoljunk.

Nem is olyan rideg világ a számok birodalma. Hiszen a költészet, a népdal is szárnyára veszi mikor azt mondja:

*Kétszer hat az tizenkettő,
Kétszer három hat.
Aki engem megölelhet,
Meg is csókolhat!*

*Hej, aki ezt megtehetné,
Olyan messze van;
A számtanban nincs oly nagy szám,
Olyan messze van!*

És a humor, a diák humor, így felel erre a kérdésre menyinyi 2×2 ? — ha téged is hozzá adunk, akkor 40.

A legromantikusabb helyen a kislányok emlékkönyvében is ezt olvassuk: $2 \times 2 = 4$ — nagyon boldog légy!

Ez a naivnak látszó versike az a fix pont, amelyikkel élve-állva, kezünkben van az adat: $2 \times 2 = 4$, mondja a matematikus s ezen az egyszerű kapun, úgy lép be a számítások legbonyolultabb birodalmába, mint úr és gazda.

$2 \times 2 = 4$. Hitvány, kicsi számok — primitívnek látszó számítás, de az egész számadás hibás lesz, ha ennek az egyszerű számocskának jogait nem ismerjük vagy tiszteletben nem tartjuk.

De mielőtt ezt az alaptörvényt az ő számtalan paragrafusával, méltó komolyan — mintahogy a számok ezt megkívánják — tárgyalnánk, lássuk csak, hogy más feleségképző akadémián, hogyan vélekednek a nő szerepéről a házasságban.

Nem régen egy újságban a következő erre vonatkozó közleményt olvastam.

Óceántúli hírek jelentik, hogy Amerika egyik városában, feleségképző akadémia nyílt meg a férjhezmenendő lányok számára. Azok a tanítványok, akik a tanfolyamot sikeresen elvégzik, az előírt vizsgát leteszik, oklevelet kapnak és férjhezmenésük után az „okleveles feleség” címet használhatják.

Ez a házasságképző akadémia különben közzétette részletes programját is; és ebből kitűnik, hogy a tanítványokat nem annyira ideális, mint inkább reális elvek alapján nevelik. Szerelem — érzelmek — ezek ósdi bagatell dolgok; — a fő dolog a pénz!

Íme néhány intelem, amelyeket az okleveles feleségeknek jól a szívökbe kell vésnük:

— A férfi, aki jól eltart tégedet, sokkal többet ér, mint az a fiatalember, aki jól tud táncolni.

— Ne menj feleségül valakihez, csak azért, mert szereted.

— A szerelem elhervad, a pénz és a kamat mindig friss marad.

— Az asszonynak támaszra, biztonságra van szüksége, ezt nem a kiforratlan ifjúság, — hanem a megállapodott jó kereső férj adja.

És így tovább ...

Hogy ezeket az elveket magukévá tevő okleveles feleségek csakugyan boldogítóbb és tökéletesebb élettársak lesznek-e, mint azok a lányok, akik oklevél nélkül, a szívükre hallgatva határozzák el magukat a házasságra, azt majd idővel az amerikai férjek fogják megmondani.

A rendezők szerint, azért van szükség a feleségképzésre, mert manapság a házastársak igen gyakran nem úgy viselkednek egymással szemben, hogy az tartós, boldog együttélést biztosítson.

A mai házasságok körül sajnos, elég sűrűn van baj, amit a válópörök elszomorító és évről-évre emelkedő száma is bizonyít.

De abban már nincs igazuk a véleményezőknek, ha úgy vélik a házasságot jobb és biztosabb alapokra helyezni, hogy csak a nőket tartják szükségesnek megnevelni.

Ezzel mintegy azt állítják, hogy a házasság felbomlásának elsősorban az asszonyok az okai. Úgy látszik nem tanulmányozták a válópörök statisztikáját; mert akkor rájöttek volna arra, hogy a nem sikerült házasságnak, ötven százalékban az asszonyok — de ötven százalékban a férjek az okai. És ha a világ összes lányai elvégzik is a feleségképző akadémiát, kérdés, tartósabbak és boldogabbak lesznek-e a házasságok, ha az éremnek csak egyik oldala van fényesre csiszolva?

Vájjon milyen megértésre jutnak az okleveles tökéletes feleségek — az oklevél nélküli, tehát képesítetlen férjekkel szemben?

Terem abból igazi boldogság és harmónia, ha az egyik fél a sikeres házasság érdekében főiskolát végez, a másik még az elemi iskolát sem járja ki?

Ha tehát meg akarjuk valósítani a házasság javító tervet, állítsuk fel sürgősen a férjképző akadémiát.

Eddig az újsághír.

Kedves hallgatóság! — nem írjuk alá az amerikai véleményeket; még pedig több okból nem.

Először is: jaj az olyan házasságnak, ahol az idealizmus, a szív, az érzelmek számúzza vannak! és csak minden a pénz, a kamat. Mert hiába van pénz akármennyi, ahol nem értenek a 2X2-höz — vagy nem tudják szigorúan érvényesíteni a beosztott számadást, ott a boldogság nem üt tanyát. És soha nem bizonyult még valónak, hogy a boldogság pénzen megszerezhető.

Az életben nagyon sokszor azzal rontjuk meg boldogságunkat, hogy a sors által nekünk juttatott jókat nem tudjuk megtartani — kisiklik kezeink közül, mert nem tudunk számolni, sem az anyagi, sem a lelki (értékekkel).

Ami pedig a férjek kiképzését illeti a házasesetre, egészen felesleges, ha a nő már ennek a képességnek a birtokában van. A jó házasságban egyforma lelki értéket visz mindakét fél. A férfi az étellel, a külvilággal harcol — a boldog hajlék boldog életét a nő biztosítja.

A házaseslet egymásnak való szolgálata, egymásért való kölcsönös áldozat, munka, megsegítés, sokszor lemondás. Ha valakiben nincsenek meg ezek a jellemvonások, attól nem várhatunk sokat — még ha a férj képző akadémiát végezné is; mert azt mondja a közmondás: ha vasvillával üzzük is ki a természetet, visszatér az! különösen, ha nincs, aki szelíden, önfeláldozóan irányítsa azt.

A jó háziasszony az önmaga odaszenteltetésében lesz igazán nagy. Hivatását enélkül nem is tudja igazán betölteni. Mert ez a munkakör, nagy körültekintést, lélekjelenlétet, kötelességtudást, öntudatosságot — vezéri képességet — lelki sokoldalúságot kíván!

Ne ijedjenek meg kedves hallgatóim, hogy a felsorolt erények sokfélesége egyidejűleg talán teljesíthetetlen, vagy nagyon kimerítő lenne.

Van egy biztos iránytű, amelyik megbízhatóan, egyenletesen, pártatlanul vezet. Idők járása, korszellem változása, világnézeti összeütközése nem befolyásolja. Mindent tud, mindent megmér és tiszta képet ad. Ítélete fellebbezhetetlen!

Ez az ősbizonyosság ismét csak a 2X2, amelyik mindig 4! Tartsd mindig ezt a törvényt szemelőtt, s csak úgy tedd, amit akarsz. Ez a házaseslet titka!...

Így lesz a háziasszony a ház úrnője. Egy egész birodalom az övé; melynek jóléte és boldogsága, valamint békessége is, legnagyobb részben tőle — az ő 2x2-jétől függ.

Nem a munka neme vagy a munka ága ad becsületet annak, aki azt űzi, hanem a lélekkel s becsülettel végzett munka, ki azt a szeretetet, a kötelességtudás szent erejével töltötte be.

A közfelfogás ugyan az önmagával korlátlanul rendelkező nőt fölébe akarja helyezni a hitvesnek, az édesanyának. És a nő értékét sokszor elmúlándó szépségével, vagy érvényesülni tudásával számolja.

A hitves, az anyai hivatás hősei, csendben, névtelenül viselik a munka, a gond — nem egyszer — tövisszorosuját. Pedig a házi erények lelki érzékének mély tiszta forrása az, melyből az egyház, a nemzet ezer év óta táplálkozik.

A modern korszellem sem állítja épen bibliai megvilágításba a női munkát. Elismeri, hogy mindenkinek kell dolgozni, mert élni, enni kell; de lényegében nem ideálokért dolgozik, hanem az ellenértékért, melyet munkája alapján kap.

Azonban épen a háztartást vezető nők tudják legjobban, hogy a teljesített munka, hányszor múlja felül az érte járó ellenértéket; — de csak ha pénzzel mérjük.

Ha azonban a lelki ellenértéket alapozzuk a 2X2 biztonsággal, az egyensúly mindig szilárd lesz. A zárszámadás nem hibázhat.

Mit is kíván az élet a mai asszonytól — mikor egyik nap a közéletben mint csupa szellemi életet élő, lelki kincsekben gazdag asszony jelenik meg; másnap pedig már kint a konyhában, kamrában, a gazdasági udvarban, esetleg szőlő- vagy földbirtok kezelési gondokban! kell neki teljes szakértelemmel forgolódni, az anyagi világnak összes jelenségei között.

De a nő természetében rejlik, hogy munkája annál nagyobb, annál sokoldalúbb, mennél többet kíván tőle az élet. Mindenki az állandó fejlődés stádiumában van; és sokszor ismeretlenek még önmagunk előtt is az óriási lehetőségek, melyek énünkben rejtőznek. És amilyen irányban önmagát és képességeit műveli, olyan irányban fejlődik az ember! Az érték-többlet nem csak anyagi, de lelki értelemben is, a helyes számadás eredménye.

A feleség szerepe igen alkalmas arra, hogy belőle pénzügyi, pszichológiai, egészségfenntartói, háztartástechnikai képességeket váltson ki.

A mai életfelfogás — a gyorsaság, amellyel élűink és vagyainkat megvalósítani kívánjuk, mind lassú rombolói a házassági berendezésnek, vagy gátjai a meginduló új háztartásnak.

A meginduló fiatal háztartást sokan csak úgy tudják elképzelni, hogy az: puha fészek legyen, de — ércalapon. S ezt az fércalapot a hozomány adja!

Milyen tévedés!

Anyák nem adhatnak nagyobb hozományt — s a férjek nem is tudják, micsoda megmérhetetlen értékű hozományt kapnak akkor, ha az anyák megtanították lányaikat az állandó rendszeres, — a legkisebb dologban is hűséges, türelmes, örvendező, és épen ezért az életet széppé, gazdaggá, megelégedetté, tartalmassá tevő — munkára!

Mert a munka: küldetés, isteni hivatás, kultúrateremtő érték, gyönyörűség.

Csodálatos ereje, varázsa van a munkának. Aki jókedvűen szívből tud dolgozni, azt a munka valóságos szerelmesévé teszi, annak élete széppé és harmonikussá válik.

A harmónia pedig az a tökéletesség, mely természetfölötti eredetű s az Isten kegyelméből táplálkozik.

És ennek a legkívánatosabb állapotnak, a harmonikus házassáletnek is — a 2X2 az alapja. Ennek a megmásíthatam, al-
kut nem ismerő törvénynek a megtartása kicsinyben és nagyban. És az akarás technikáját, az erők koncentrációját mindig kis dolgokon kell kezdeni.

A mértékletesség, a takarékoság szempontjait igyeke-
zünk érvényesíteni a táplálkozásban, a ruházkozásban, a szóra-
kozásban. A helytelen életmódot, a káros szenvedélyeket kellő
tapintattal kell kiküszöbölni a házassáletből. Hangsúlyozzuk
kellő tapintattal és jósággal. Az áldozat törvénye uralkodjon
mindig a családban!. El kell fogadni gondolkodás nélkül, amiben
az élet megakadályoz; de a jót és az örömet is meg kell ra-
gadni — sőt: előkészíteni, irányítani! De mindig a jövedelem-
hez mért arányban, hogy a számadási egyensúly meg ne billen-
jen.

S ez nemcsak a szerény jövedelmű háztartásoknál fontos;
de sokkal inkább a nagyobb jövedelemnél, s még inkább a ho-
zományadta jövedelem felhasználásánál. Mert a nagyobb le-
hetőségek a könnyebb költsékezésre csábítanak. És a kiszabott
határt épügy át lehet lépni, ha nem jól számolunk, illetve ha
a beosztott számadást nem tartjuk meg, a 100, mint az 1000
pengős jövedelemnél. A kis vagy a nagy háztartás egyaránt
csődbe jut, ha tovább nyújtózkodik mint a takaró ér.

Egy előttem elhangzott előadáson azt hallottuk, hogy a
házassághoz nem kell egyéb csak: szerelem és egy darab ke-
nyér.

Való igaz.

De hogy egy hosszú házassáleten át, a szerelem megmarad-
jon és a kenyér elég legyen — ez már a háziasszony, névtelen,
rejtett, de azért mindvégig csodálatos hősiességgel végzett
munkája. Szomorú az, hogy a férfi is csak akkor tudja a házi-
asszonyi értékeket megbecsülni, mikor saját háztartásában —
sokszor keserves tandíj árán — tanulja meg, hogy milyen átok
egy család életében a számolni nem tudó asszony.

A jó háziasszony munkája mennyire hasonlít az egészség
áldásához! Az emberek nem adnak érte naponta hálát az Isten-
nek, mert természetesnek találják; de ha betegek lesznek, rö-
gön bekövetkezik az egészség megbecsülése, szaladnak a dok-
torhoz. S a kitűnő orvosok az egészséget teljesen helyre tudják
állítani a legtöbbször.

De a beteg háztartásra ahol $2X2 = 3$ vagy 5 — ahol a
következmény bizonyítja a hibás előfeltételt — van-e recept?

Van. — A jó háziasszonyoknál.

Mik hát a jó háziasszonyságnak a kellékei?

Legelőször: a hivatástudat; amelyikkel ne kicsinyelje le, a háztartás apró-cseprő, nem mutatós, látszatra észre sem vehető dolgait. Mert: „Isten nem csak a nagy alkotásokban áldások forrása, hanem a világ szerint kicsiny munkákban is.”

A hivatástudatnak legfőbb támasza az akarat. Ennek segítségével tudjuk megfékezni vágyainkat. Tudunk vigyázni a házi tűzhely melegére, hogy ki ne hűljön. Tudjuk megtartani az előre beosztott költségvetést. Mert ha hiba csúszik a számadásainkba és többet költünk a bevételnél — eleinte csak egy icipicivel, ez olyan mint a parányi szikra — amelyik egy darab ideig csak lappang, de aztán láng lesz, mely sokszor el sem oltható!

Az átlépett, a meg nem tartott számadás, pusztulásba dönti az egész háztartást s kihat a családi leletre, rombadöntheti az is. Míg viszont ha a beosztott kiadások mellett csak csekélységet is, megtakarítunk, nem csak anyagiakban gyarapodunk, de lelki javat is szerzünk. Az ember értékét pedig nem a világi, hanem a lelki tőkéje szabja meg.

A jó háziasszony nem is a nagy dolgokban takarékos. Mert a nagyobb kiadások szükségszerűsége rendszeresen nem kétes, hanem: a mindennapi apró-dolgokban. Ha naponta keveset is, de „a sok kicsi sokra megy” elvével.

Hogy például is megvilágítsam — épen a napokban olvastam.

Egy fiatalember egy nagy színház igazgatójánál alkalmazást kért; bárminemű foglalkozást vállalt volna. A színigazgató elutasította, hogy nem tudja alkalmazni. Erre a fiatalember csak azt kérte, hogy engedje meg, hogy egy hónapig bejárhasson a színházba a színpalak közé. Minden este megjelent azután és nem tett egyebet, csak amelyik helyiség üresen maradt, ott leoltotta a gázt vagy a villanyt. Egy hónap leteltével megjelent az igazgatónál, kérve a fizetését.

Miért? Mit kíván Ön? kérdi az igazgató, meglepetve.

„Csak annak az összegnek a felét, ami különbséget mutat az e havi és az előző havi világítási számla.”

Megnézték, hát a különbség majdnem egy igazgatói fizetés volt!

A háztartást jó harmónia, megértés között, igen fontos helyet foglal el a táplálkozás, A jól vezetett, deficitmentes konyha, a változatos, jóízű étrend, az ízlésesen, gonddal, sőt: szeretettel tálalt ételekkel a férjet megértő, derült jó hangulatban, nyugodt légkörrel lehet körül venni.

Hogy is szokták mondani? „Tartsd jól a bestiát s könnyen elbánsz vele.”

No, de ezt a világerért se értsük a mi szeretet alapegységén nyugvó házastársainkra.

A háztartás konyhai része az a terep, ahol legjobban kifejtheti a háziasszony vezéri képességeit. Ne féltsük a vezéri pálcát tőlük, ha ez a pálcá az összhangot, a jó harmóniát hozza ki, mint a karmestereké.

Az egyszeri hadvezér szerint a háborúhoz három dolog szükséges. A pénz, a pénz s a pénz! A háztartásban is a pénz a legfontosabb; de épen olyan fontosságúak: a beosztás, a jóakarát, az utánalátás, még ha személyzettel végeztetjük is a munkát, hogy pazarlásba ne menjen semmi. A legcsekélyebb dolog is megtalálja felhasználhatóságát.

Tudok egy nagyobb háztartási üzembről, ahol a mindennapi mosogatóvízről leszedik a zsírosodényekről belekerült zsírt, mielőtt kiöntenék; összegyűjtik s egy év alatt számos kiló szappant főznek belőle.

De már az olyan takarékoság kétesértékű, amilyennel egy magát kitűnőnek tartó háziasszony dicsekedett. Hogy — úgymond — ő nála semmi kárba nem vesz. Nagy tábla szappant főz ő évenként az odaégett rántásból. Képzeljük csak el, mennyi rántásnak kellett megégni! Micsoda rendetlen háztartás mehetett ottan. Az ilyen rekord rántáségetés gondatlanság, ügyetlenség. Ha itt felfordul a házi béke, ne csodálkozzunk, mert a könnyelmű, oktalan pazarlás megbántja a férj kenyérkereső munkáját.

A hivatástudatnak fontos parancsa még a kötelességtudás is. Itt a legnagyobb erőt az a gondolat adja: „Ahova az Úr állított, ott végezni kell a munkát, mindig egyforma hűséggel, önfeláldozással, kitartással, még akkor is ha senki sem látja.” Igen, mert a lemondásból lelki gazdagság fakadhat, olyan érték, mely titka a boldogságnak.

Világszerte a boldogságot hajhásszák az emberek; pedig ez tulajdonképpen csak önmagunkban található fel. Mindenemű boldogság az ember bensejéből fakad. Ha hiszünk ebben, akkor ezt a hitet át tudjuk ültetni a házastárs szívébe is. Hiszen a nő, az asszony, nemcsak feleség — a jót, rosszat megosztó fél — hanem hitestárs is, kell tehát, hogy társával együtt higgyenek egymásban és önmagukban.

Az élet küzdelmes megpróbáltatásokkal teljes. De a küzködés a csalódások nem arra valók, hogy elcsüggyessenek, hanem hogy erőt adjanak. Csak az hódíthatja meg az életet, ki nek hité olyan bizonyos, mint $2 \times 2 = 4$.

Azt mondja a költő, hogy az ember:

„Dolgozzék — imádkozzon — túrjon — várjon.

Mert változnak a csillagok felette!”

Itt lehet megemlíteni a boldog lemondás tudományát is. Ez még csak a nehéz! — de nyugodtan mondhatjuk, hogy csak látszatra.

Ha a szomszédasszonynak szebb ruhája van, a barátnő többet jár moziba, a sógorasszony fürdőhelyen tölti a nyarat — mindjárt kész az irigység, keserűség, sőt! megjelenik a kísértés.

Ez pedig olyan kísértet, amelyik elveszi a boldog szolgálat tűzelt és meghamisítja a 2X2-t. Legveszedelmesebb hatása az adósságsinálás, meg a részletre vásárlás. Jaj, akit a házi tűzhelytől ilyen látszólagos fény — lidérc fény — csalogat. Ez is tűznek látszik, csillog, de a bomlás, a pusztulás hírnöke s ingoványba, útvesztőbe, az eladósodásba, az anyagi romlásba visz.

Ha csak egy esetben is engedünk a kísértésnek, csak kivételesen, épen csak egy szikrányit — és elhanyagoljuk a 2X2 szilárd biztonságát s hibát engedünk becsúszni a számításba — ez olyan szikra lesz, mely holnap már láng s el nem oltható!

Annyi féle láng, mely kezdetben csak szikra volt még, nyugtalanítja hol jó, hol rossz irányban az emberiséget. Rádiószikrák röpködnek át rajtunk, mint az emberi közösség üzenetei. Feltalálók fejében ártó-gázok támadásának tüze ég. Légben bűgő motorokba is berobban a szikra s viszi az emberi haladást előre.

A családi tűzhelyen pedig a vestaláng, a szent tűz ég; és ez a nőre van bízva ápolni, fenntartani, védeni a kísértések ellen. Talán ez a legnehezebb szolgálat a háziasszonyi hivatásban: *szabadon választani* jó és rossz között. Valójában annyi kísértés van, ahány erény. Mert hiszen a kísértés mindig valamely erény gyakorlásától — valamilyen erkölcsi törvény betöltésétől akar bennünket visszatartani.

A házi tűzhely boldogságát nem a külvilág, a nagy események adják. Inkább a sok apró öröm összegezése; a jóleső hangulatok sokszorosítása; az ünnepnap nyugalom, béke, kiélése. Tehát összeadni, sokszorozni, kivonni.

És igen fontos: derült lélekkel használni a számtani műveleteket, akár anyagi, akár lelki vonatkozásban. Mert meg van írva a bibliában: „Mord asszony alatt megindul a föld.”

Amerikában mindenféle táblák vannak elhelyezve e felírással: „Mindig mosolyogj!” Mennyire fontos ez a parancs az ott hon szempontjából is. A komor hangulat csökkenti a munkakedvet, sőt a munkabírást is. Nyomottá teszi a férj, a háznép hangulatát. S a rideg légkörben, ridegek lesznek a számok. Csüggedve érzik a megmásíthatatlant, hogy 2X2 — 4. Talán

lázadoznak is miatta; súlyos tehernek látszik ilyenkor ez a törvény.

Mi más, ha emelt fővel, mosolyogva haladunk ránk szabott pályánkon. Az életben minden olyanná módosul és formálódik, amilyen lelki világunk. Ha szépséget, derűt, vidámságot viszünk bele, úgy szépek találjuk. Ha keserű állapotban közelítjük meg, rúttá lesz és csalódást vált ki.

Hogy otthonunk a derű háza legyen, hogy a munkában megfáradt férjet a nyugalom, a béke biztonsága vegye körül, ez az asszony hivatása. Fegyvere a 2X2; ha ezzel jól tud bánni, akkor a számadás felfordításával, túlkidadásokkal vagy fedezet nélküli költekezéssel nem zaklatja a férjnek, a munka folytatására szánt pihenési idejét. Panasszal, keserűséggel nem nyugtalanítja.

Nem győzzük hangsúlyozni, kedves férjhezmenendő lányok, hogy a hitvesi boldogságot¹ nem világi javak, hanem gondolataink és tetteink váltják ki. Úgy szerezhethetjük ezt meg, — hogy példával is világosítsam — mint a méh a mietet. A méh ezt nem készen kapja. Erősen, meg kell érte dolgoznia. Minden egyes virágból csak igen csekélyke részét tudja megszerezni, de kitartással, akarattal, szorgalommal eléri célját. S lám a családi boldogság is olyam tűz, amelyik ma még szikra, hónap már láng, mely el nem oltható!

Dukai Takács Judit — az első magyar költőnők egyik híressége, aki előkelő gazdag családból származott s a keszthelyi helikoni ünnepek igen ünnepelt írónője volt, mégsem pénzzel, dicsőséggel méri élete sorsát, hanem a maga boldogságát így számolja:

*„Itt élek én csendben és megelégedetten...
Nagyravágyás mellem sohasem dagasztja.
Nem ér sem éj — sem nap, békétlenkedve
Panaszra számat semmi sem fakasztja
S kirendelt sorsomat békével tűröm.*

*Kis kertemnek híves árnyú fái alól
Gyönyörködve nézem, mint nőnek a plánták;
Százszor jobb ízűt eszem én azokból,
Mert tudom, hogy önön kezeim munkálták.*

*Oh mely édes akkor nyugalma lelkemnek,
Ha tisztemből semmit el múlni nem hagyok,
Kellemes körébe kis házi népemnek
Érzem, hogy feleség s édesanya vagyok.”*

Kedves hallgatóság! Kedves lányok, kik a feleség s az anya, gyönyörű tisztására hivatvák, hogy idézzem mostan emlékükbé, azt a mély erkölcsi értékű hozzászólást, amely a feleségképző akadémiának egyik előbbi előadásán hangzott el. Még pedig egy házasulandó fiatalember ajkáról. Aki mint részük-ről megfontolandó dolgot említette, hogy riasztó ok a nősüléstől számukra az is, hogy a mai modern házasságból kiesik a gyermek. Már pedig — mint eléggé nem is dicsérhetően kifejezte — ő a boldog házaseletet csak gyermekáldással tudja elképzelni. De hát a mai nők vagy félnek a gyermekkel járó gondtól, munkatöbblettől vagy lekötöttségtől; vagy a jövedelem olyan kicsi, hogy csak két embert tud eltartani.

Mind a két szemponttal kívánok foglalkozni; megvilágosítani a részleteit. Mert hiszen a 2x2-vel ezeket is megoldhatjuk. A számolás mindennek az alapja.

A primitív, őszállapotban élő vad népek törvénye a gyermektelen asszonyt kizárja a közösségből. Úgy hívják őket, hogy az „örömtelen asszonyok”.

A közös össze jövedeleikben, szertartásaikon külön elkülönített hely van a számukra — a gyermekes anyákkal nem szabad összekeveredniök. Külső jelekkel, a test, a fej, ruházkodásnak nevezett cicomázásnál is meg vannak különböztetve könnyen látható jelekkel, mintegy megbélyegzik őket.

— Kegyetlen törvény, borzalmas elnevezés!

Pedig egészein valószínű, hogy a vadnépek asszonyai ezt egészen ártatlanul szenvedik.

Itt sem beszélünk azokról, kiknél ez végzetszerű sorsakarat, kik maguk is szenvednek miatta.

Örömtelen asszony! Ebben az elnevezésben minden benne van a mi a bűn büntetése. Az elröppenő fiatalság után következő, tartalom, cél nélküli: kietlen élet. Benne van a teljes elmúlás is; mert hiszen csak az utódjaiban él örökké az egyén. Hányszor mondjuk a kicsi gyermek láttára: csupa az anyja, az apja, vagy nagyanyja. Sokszor egy fejtartás, a szemek tekintete, vagy az orr vágása az ősök képeit formázza. Nem is szólva a tehetség, a természet, a tulaj doniságok fennmaradásáról, mely az utódokban folyton ismétlődik, megmarad, tovább él.

Oh milyen szörnyű megsemmisüléssel bünteti magát, aki önként lemond a gyermekáldásról.

Vét az isteni törvény ellen. Vétkezik egyháza, hazája szempontjából is.

Mint komor mementót halljuk a költőt szólni:

*Mögöttünk csendben
Sorakoznak a légiók.*

*Elvesztek ők, mielőtt éltek volna
Gyermekeink a meg, nem születtek!*

A gyermekáldástól való félelemnek ez az egyik — igen megszívlelendő oldala.

De nézzük most már a dolog másik részét is.

„A jövedelem olyan kicsi, hogy csak két embert tud eltartani” — hangzik a szomorú vád. Erre felelhetnénk, amelyik mindig a nép ősrégi tapasztalatain alapszik; s éppen ezért mindig igaz. „Ha az Isten báránykát ad, legelőt is ad hozzá.” Vagy: „Aki a mezők liliomát felruházza, az gondoskodik minden teremtményéről.”

De hát ehelyett az illuzórikus ruházkodás helyett inkább a 2x2-t vegyük elő, mint a legreálisabb alapot. Ezzel kimutathatjuk, hogy a legkisebb háztartási költségvetés is rugalmas; s azt a kiadási többletet mit a gyermek okoz, más tételeknél könnyen behozhatjuk. Fizetési pótlékok is vannak, fokozatosan emelkedő arányban a gyermek számával. De van számos egyéb altruista intézmény, melyek megkönnyítik a gyermek felnevelését.

Csak persze a normális, a reális gyermektartást vegyük, ne pedig a ma divatosat. Amikor az egészen kis jövedelmű család is kis hercegeknek és hercegnőknek neveli gyermekét. A mai gyermek előtt nincs korlát¹; nincs törvény a családban, melynek engedelmeskedni tartoznának. Pedig azt mondja egy római bölcs — a gyermek, aki nem engedelmeskedik, parancsol az!

Hát még a számadást hogy borítja fel az ilyen nevelés?

A szülői hiúság költséget nem kímélve elégíti ki magát. Már az egészen apró gyermeknél a legdrágábbon kezd, a fokozás nevelő hatását sem véve számításba.

Mennyezetig érő, túldíszített karácsonyfán alul nem adja.

Pedig milyen szépen oldja ezt meg Abbie, abban az örök szép regényben: „És lámpást adott kezembe az Úr.” Egy család boldogulása van ebben elbeszélve, az anya, a hitves által, ki a nyomorúság kietlen éveiben is megüli nagyszámú gyermekeivel karácsony ünnepét és díszít nekik karácsonyfát, rongyból, papírból — szeretetből!

Már a 4 hónapos gyermeknek, beszélő babát, nevető macskót vesznek (a morgós mackó már nem divatos, nem mulattatja úgy — a felnőtteket). Később persze mindig nagyobb arányú játék tud csak örömet okozni; s jönnek a biciklik, triciklik, a mechanika csodái: a villanyerővel hajtott gépek, — amelyek még a villanyszámlát is jól megnövelik; — s csodálatos, 10 éves korában már semminek sem örül az ilyen gyermek!

A rendes ételek sem ízlenek az így nevelt „kis aranyórának. Mert egész nap csokoládét, tortát, fűgét, bonbont s minden ínycséséget szopogat, amit a számtalan cukorka bolt kirakata felkínál neki.

„Óh azért a pár fillérért csak nem hallgatom a nyafogását, inkább megveszem” — védekezik a mama. Az étvágy persze el van rontva, kezdődik a válogatás. A konyhapénz a rendes, normális ételekre van beosztva, de a „kis angyalom” kedvéért minduntalan túlkiadásokat kell tenni, hogy egyen. Az öltöztetésnél is úgy kezdődik: hiszen olyan kevés kell még a ruhájához — miért ne lenne az selyem, bársony, csipke, prém. S ha aztán női a gyermek s több kell az anyagból, hogy lehetne akkor azt már lefokozni jól mosható flanel vagy kretonra?! Természetes, hogy a háztartási 2x2 ezt már nem bírhatja ki. Ha a mama rogyásig dolgozik is, a gyermekre semmi kötelesség nem hárul. Pedig már egészen kicsi korban rá lehetne szoktatni, hogy önmagát kiszolgálja, játékát, holmait, ruháját rendben tartsa s amint női, aszerint teljesítsen hozzáillő házimunkát, s ezzel járuljon a család fenntartási közösségéhez. A mai világban — sajnos — a gyermek a felnőtteknek játéktárgya, díszdarabja, vagy ami még rosszabb: bálványa. Ha aztán az ilyen nem komoly nevelés túl kiadásokat okoz, és nem teljesíti a hozzá fűzött reményeket, kész a megállapítás, hogy a gyermek sokba kerül! És még egyet kell kedves hallgatóság kijelentennem; ezt a számtantudományban úgy hívják, hogy fordított arány. U. i. egy gyermek többbe kerül, mint a kettő vagy három, szóval mint a több gyermek. Mert a legnagyobb réme a gyermeknevelésnek az „egyke”. Az erkölcsi rész romboló erejét mellőzve most csak a 2x2-nél maradjunk. Az előbb vázolt helytelen, túl költséges nevelés, rendszerint az egykéknél fordul elő. Ott nem tudja a szülő — legtöbbször az anya — a helyes mértéket megtartani. Amikor szeretete túlbuzgó, elveszti ítélőképességét, mert egész összesűrített, felhalmozódott anyai érzelmei egy kártyára vannak feltéve — sa tudat alatt, ott az örökös rettegés az elvesztés, — a mindent elvesztés miatt — s hogy ezt a túlfűtöttséget levezesse, kiélje, nem számol a gyermek jól felfogott érdekével, a nevelés által nem állítja a 2x2=4 biztos alapjára.

A kisjövendelmű házastársak se féljenek a gyermekáldástól, csak számolni tudjanak; de ne csupán a konyhapénzzel, hanem az érzelmiakkal is, hogy ne essenek a túlkiadás bűnébe ott se.

Okosan takarékoskodni kell a gyermekszeretettel s mindig annyit és ott folyósítani azt, ahol a gyermek legjobban felfogott érdeke megkívánja. Így olyan biztosan építjük fel a gyer-

mek s a magunk boldog jövőjét, mint ahogy a 2x2 mindig 4.

Íme, ilyenformán — ezeket kell megszívlelni, megtanulni, megvalósítani a háztartási 2x2-ben.

Örülnék, ha bármily kicsiny tanulságot szolgáltathattam volna a feleségképző kedves lányainak, ha a számolás fontosságára felgyújtottam náluk az érdeklődés tüzét, amelyik ma még szikra, holnap majd láng s el nem oltható!!

A mi mindennapi kenyerünk.

Elmondotta: *özv. Faragó Béláné*

A Feleségképző Akadémiáinak már a legutóbbi előadásán le kellett szállanunk az égből, hol a házasságok köttetnek; le kellett szállanunk a szerelem és a leányálmok rózsaszínű fellegei közül a kétszerkettő józan és biztonságos földjére. Ezt a számtanleckét legalább jól fűtött szobáink kényelmes íróasztalánál végezhattük: most még háládatlanabb leckével kell megbirkóznunk, a helyszínt át kell tennünk a konyha és kapcsolt részeinek szürke, prózai birodalmába. Már gyermekkorunkban rájöttünk, hogy a nem tetsző orvosságot a doktor bácsi valami sziruppal teszi elfogadhatóvá: úgy érzem, nekem is szirupról kell itt-ott gondoskodnom, hogy ez a szürke, prózai téma színt és ízt nyertjen.

A mi mindennapi kenyerünk jelentősége, fontossága nem szorul bizonyításra. A mi mindennapi kenyerünkért buzgón fohászodni és érette hálát rebegni soha el nem mulasztandó kötelességünk. Ezt a legszebb imát az Úr maga rendelte számunkra, de azt is szívünkbe véste: nemcsak kenyérral él az ember! Elrendelte, hogy kenyérral dobjuk vissza, aki minket kővel dobott meg. A magyar (nyelvhasználatban kifejező ereje van a „kenyér” szónak. Magyar ember lekenyerezi ellenségét, de őrizkedik attól, hogy ezt hízelgés céljaira alkalmazza. A kenyeres pajtás hűségénél csak a házastársaké tartósabb, akik egy életet élnek át egy kenyéren, s akik vigyáznak is arra, hogy köztük kenyértörésre ne kerülj ön a sor. Napjaink tragédiája, hoigy munka hiányában milliók szenvednek kenyér nélkül, ezért ölt a kenyérgond és a kenyéririgység soha nem látott méreteket. A kenyérkereseti lehetőség későre tolódása az oka, hogy bár a házasságok az égben egyre köttetnek, — itt a földön olyan nehezen köthetők ...

Ebben a mai előadásban a mi mindennapi kenyerünk szim-

bóluma jelzi egy család élelmezési ellátásának minden munkáját és problémáját. A mi mindennapi kenyerünk: stilsztikai alakzat, rész az egész helyett, jelenti:

1. a helyes táplálkozás minden feltételét, kezdve a költségvetés tételein;
2. tápszereink alkotó elemeinek, vegyi összetételének, és ezek szervezetünkre való hatásának ismeretét;
3. a nyers élelmiszerek vásárlás útján való beszerzését az áruk ismeretével, a minőség felismerésével, kiadási napló vezetésével;
4. termelés útjain nyert élelmiszerek termesztésének titkait és munkálatait konyhakertben, gyümölcsösben, szántóföldön, baromfiudvarban, sertésólban, méhesben, — bevételi vagy értékelési napló vezetésével;
5. élelmiszereknek télire való beszerzését, eltevését, ellenőrzését, megóvását éléstárban, pincében, padlásom;
6. nyers anyagokból ízletes, tápláló, változatos ételsorok megállapítását a családtagok kora, foglalkozása, egészsége, ízlése, az évszak és a költségvetés figyelembevételével;
7. az ételek alkatrészeinek és azok mértékének ismerését, az elkészítés módjait, idejét, hőfokát, vagyis a sütés-főztést kipróbált ételreceptek százainak ismeretével;
8. az ízléses tálalás, csinos terítés módszereit és végül
9. a kedves, derűs étkezés mikéntjét.

Hogy kedves hallgatóim közül az asszonyok mindezt tökéletesen tudják, gyakorolják s egyetemi tanárai lehetnének ennek a szövevényes, fontos, családok jólétét megalapozó tudománynak: ezzel tisztában vagyok. Kedves leányhallgatóim előtt sem új ez a tudomány, mégis, engedjék meg nekem, aki kenyereimnek javát már megettem, hogy tapasztalataimból, a legfiatalabbaknak, egy-két útbaigazító jó tanáccsal szolgálhassak. Ámbár! Mióta Herczeg Ferenc ismert mély pszichológiájával megírta, hogy tanácsot kérni valakitől, annyi mint örök hálára kötelezni; tanácsot adni annyi, mint halálos ellenséggé tenni: azóta óvakodom tanácsokat osztogatni. Isten mentsen, hogy halálos ellenséget szerezzek, — akad az magától is! Most juj eszembe: Boódor Rózsika és Decsics Böske kérték tőlem ezt a tanácsadást, így hát inkább az örök hála esete forog fenn részemről, mint az ellenségszerzése!

Kedves ifjú lányok, leendő feleségek! Első és főtanácsom ez: szeressenek sütni-főzni! Sütni-főzni ez ismét stilsztikai alakzat, rész az egész helyett, — magában foglalja mindannak a kilenc pontnak minden szövevényét, melyeket föntebb vázoltam. Tehát szeressenek sütni-főzni, vállalják annak minden

velejáróját készségesen, szívesen, örömmel, teljes odaadással, mert az ilyen munka eredményes lesz, kiváló lesz, míg a kelletlenül, csak kényszerből végzett munkától nem várhatunk százszázalékos sikert.

Szeressenek sütni-főzni akkor is, ha a nyár 30 fokos hőségét házi tűzhelyük enyhe melege 40 fokra emeli is, s a munka nemes veritéke tönkreteszi frizurájuk frissen ondolált hullámain. Szeressenek akkor is, ha szigorú télben konyhájuk hőmérője — 2 fokot mutat, ha télikabáttal, sapkával, hócipővel fölfegyverkezve kell elfoglalni hadállásukat a tűzhely mellett — közben majd a tűz és az ambíció hevétől ez a fegyverzet lekívánkozik úgyszólván. Szeressenek sütni-főzni, ha néha manikűrözésük fényes lakkja forog veszélyben, akkor is, ha nyári befőzésnél a meggy, ribizli, zöld dió nyomai túlon túl ragaszkodnak kezük habfehérségéhez, — van ezeknek ellenszere bőven! A kézkímélést illetőleg adassék tisztelet a kivételeknek s a jelenlévők mind kivételek! Egy megtörtént eset kapcsán beszéltek csak erről: egy édesanya, akinek sok serdülő leánya volt, folyton panaszkodott, hogy mennyi a dolga. „Nem segítenek lánykáid?” — kérdeztem én. „A lányok akarnának segíteni, — feleli a mama — én nem engedem! Elég, ha én tönkreteszem a kezemet...”

Napjainkban mintha lekicsinylés, mellőzés érné a konyhai foglalkozást, mintha talán a leányoknak 20—24 éves korukig kitolódó tanulása, talán a sportok túlzott térhódítása, vagy a divatnak egyszerűen indokolatlan irányítása elvette volna a fiatal lányok, asszonyok kedvét ettől az olyan fontos, anyáiknak olyan kedves foglalkozástól. Nem kecskeméti tünet ez, nem is országos, hanem világjelenség. Hitler a német asszonyoknak három jelszót adott: Kinder, Küche, Kirche! Azaz neveljenek gyermekeket, foglalkozzanak a konyhában és járjanak templomba! Olvastam, hogy Csen-Csi-Tang, Kína délnyugati politikai tanácsának elnöke, Kanton diktátora, szigorú hangú kiáltványban hívta föl a figyelmet, hogy Kínának külön női nemzedékre van szüksége, nagyobb súlyt helyezzenek az asszonyok konyhai foglalkozásukra. Brennau, az ausztráliai Queenshrud polgári törvényszékének legfőbb bírója, aki a világon legtöbb válóperben ítélkezett, megállapítja, hogy a válás leggyakoribb okozója a nők főzőképességének hanyatlása. Csak minden tizedik nő tud burgonyát hámozni, — mondja, — sokan még tüzet sem tudnak rakni, vizet sem tudnak forralni. Budapesten egyre nagyobb divat, hogy a családok nagy kifőzési üzemekből látják el ételmezésüket. Sok esetben ez helyeselhető is: például a dolgozó nő családjában, akinek úgyszólván cselédre kell bíznia konyháját; helyes akkor is, ha az asszony beteg vagy

beteges; akkor is, ha már szárnyukra bocsátotta gyermekeit és belefáradt a pár évtizedes munkába. Nem helyes azonban ott, ahol gyermekek, serdülők, fiatalok vannak a családban, akiknek egészsége, fejlődése, tanulási képessége, jövője, sorsa függ a célszerű táplálkozástól, az élelmezés minőségétől, mennyiségétől. Egy amerikai napilap körkérdest intézett olvasóihoz, mit tegyenek az asszonyok, hogy házasságuk mindvégig boldog legyen? Ez a férfiválasz nyerte meg a sok dolláros jutalmat: adjanak több ételt és kevesebb konzervet! Amerikában tudvalevőleg csaknem minden feleség kereső fél, kinek munkájából hazatérve nincsen ideje rendes főzésre, háztartási alkalmazottat csak a dúsgazdagok tarthatnak, így a család kénytelen melegített konzerveken élni. Erről pedig egy Amerikát járt úriember szellemesen azt jegyezte meg, hogy akár a konzervet eszi meg az ember, akár a dobozát, egyre megy. Mit szólnának ehhez a konzerv-ellátáshoz nálunk Magyarországon, ahol többnyire a legokosabb, legideálisabban gondolkodó férjnek is egy gourmand rejtőzik a lelke mélyén?!

Gondolja meg az ifjú feleség, hogy kedves élte-párja az édesanyai legjobb főztön nőtt fel, — meg kell azonban jegyezni, hogy ugyanezen édesanyák leánykorukban szintén fölöslegesnek tartották a főzést, az evést, — beérték holdsugárral, estharmattal, ami valóban elsőrendű koszt a vonalak szempontjából. Mint fiatal asszonyok sem tartották fontosnak a főzés tudományát, hanem mikorra édesanyai rangra emelkedtek, valahogyan megjött a kedvük, ambíciójuk s a sütés-főzés tökéletességében abban az arányban növekedtek, amilyen arányban nőtt az asztalt körülülő, éhes fecskefiókák száma. És csodálatos! Ezek a pompásan főző édesanyák nem szeretitek enni: szárnyasoknak csak a hátát, lábát; gyümölcsnek csak a hibását, süteménynek az égett j ét, — a jó Isten áldja meg ezeket a minden áldozatra kész édesanyákat!

De hogy fonalamat el ne veszítsem, ott hagytam el, hogy a fiatal férj, felnövekedve az édesanyai legjobb főztön, kikerült a szülői házból, végigszenvedte a konfliktusok, internátusok, menzák, kifőzések, jobb és rosszabb — többnyire rosszabb — vendéglők mindenfajta kosztját, csoda-e ha saját, külön házi tűzhelyének saját külön Vesta papnőjétől elvárja, hogy épen olyan jól főzzön, mint odahaza az édesanyja! Aztán fontolja meg az ifjú feleség, hogy férje-ura hébe-korban belekóstol egy-egy vasárnap a Protestáns Egylet pompás pulykapörköltjébe; szerdán a kaszinó-vacsora omlatag özfilé remekébe; pénteken a Nemzetes Asszonyok ízes halpaprikásába; szombaton a Kuglizó válogatott ételcsodáiba; nyaranta Bugacon eszik az olimpuszi istenekre méltó nyársonsült csirkéből. Leendő fiatal asz-

szony! Gondolja meg, haza sem kapja az urát, ha csak — különbet nem főz mindezeknél!

A sütés-főzés, helyesebben egy család ételmezésének ellátása, nem olyan egyszerű dolog, amilyennek a férfiak gondolják.

Nem is ott kezdődik a tűzhely mellé állásnál, ott már majdhogynem végződik. A kezdet minden hónap elsején az íróasztal mellett megy végbe, a kezdet a költségvetés, a tájékozódás, hogy mennyi is a havi fixfizetésnek, vagy várható jövedelemnek az a 35—40 százaléka, melyet az ételmezésre juttatnunk kell? Hogy 35% vagy 40% legyen-e az alapösszeg, az sok körülménytől függ: nyáron az eltevések miatt a nagyobb, télen a készletek birtokában, a kisebb kvóta szerepel. Ha sok a gyermek, ismét a nagyobb, — ha termelünk is valamit, a kisebb százalékot alkalmazzuk; kisebb jövedelemből a nagyobbat, nagy jövedelemből a kisebbet kell számítanunk. A havi ételmezési összegből megállapítjuk, mennyi esik átlag egy napra, hogyan oszlik ez meg reggeli, ebéd, vacsora között, esetleg tízórai és uzsonna rovatán? Ha a feleség termeléssel is állítja elő az ételmezés tananyagát, ugyancsak járhat-kehet, dolgozhat tanyán, szőlőben, konyhakertben, vagy pedig hizlalhatja szemével, — meg a kukorica szemével, — süldőt, libát, kacsát, pulykát. Ha vásárolja az élelmiszereket, sétálhat a tejpiactól a Rákóczi-út végéig kétszer-háromszor, hogy a legjobb s legszebb tejfelt, tojást, karfiolt, miegymást egy fillérrel olcsóbban vehesse meg mint a napiár vagy mint a — szomszéd-asszony! Május végétől, a szamócán kezdve, november elejéig a káposzta-savanyításon végezve, győzi beszerezni a háziasszony és győzi elrakni a téli készleteket, — egész télen pedig rendezheti a heti razziákat kamrában, pincében, padlásán, s ha a legcsekélyebb romlást észreveszi, következik a gyorssegélynyújtás, vagy elfogyasztás, föltéve, hogy ízben, minőségben nem tett kárt a kezdődő hiba.

Termelések, beszerzések, eltevések, megőrzések alapján gyűjtött készleteikből a háziasszonynak napi ételterveket kell összeállítania. Nagyanyáink, dédanyáink ebbe az egyetlen kérdésbe öszültek bele: mit főzzek máma? Milyen jó a mai és a leendő feleségeknek: reggel 7 óra 20 perckor a rádió az éter hullámain a fülükbe harsonázza a napi menüt, kétfélét is a pénztárcák szerint. A napilapok, a divatlapok, az irodalmi folyóiratok vetélkednek egymással, hogy a menükészítés anyagától a házak asszonyait mentesítsék. Előírnak mindent, mi szemszájnak ingere, a háziasszony csak készítse el, — a férjnek is jut egy szerény feladat: a finanszírozási Azonban kedves feleségek és leendő feleségek! Fogadjanak tőlem el egy tanácsot:

térjenek vissza a dédnagyanyai módszerhez, a nagy fejtöréshez, mert a konyhapénz arányait, meg családtagjaik ízlését mégis csak jobban ismerik a feleségek, minit teszem az lőtér hullámai.

Az ételsor, a napi menü legfőbb kelléke a változatosság, ne sejtse a család, mit fog kapni, ne legyen megrögzött hétfői vagy csütörtöki étlapunk. A változatosság egyrészt a mindenfajta tápszert nyújtásának lehetőségét szolgálja, másrészt élet-tani feladatot teljesít: bővebb kiválasztásra serkenti az emésztő-nedveket, melyek tökéletesebben asszimilálják a tápszereket. Egyhangú, megunt ételsorok ennek éppen ellenkezőjét idézik elő a szervezetben, A változatosság gondosságából következik, hogy gyermekeknek a válogatás nem engedélyezhető. Kivéve az év egy-két napját: kedves szokás egyes családokban s a gyermekek legnagyobb öröme, ha születésük vagy nevük napján maguk diktálhatják az egész napi étlapot. Persze kedvelt eledeleikből! Bár előfordult már az az eset, hogy a kisfiú megharagudott testvérkéjére: „Megállj csak, — mondta bosszút lihegve, — majd a nevem napján nem kívánok habcsókot, hanem babcsuzpejzt!”

Az ételsorok alkotását csak egy körülménynek nem szabad befolyásolnia, vagy éppen irányítania: az áramvonalas termet kívánalmának. Ez lassanként az egész család egészségének, testi-lelki frissességének, munka- és életkedvének menne rovására. Szerencsére a férjeknek is van szavuk, s a zsírnélküli, cukornélküli, kenyér- és lisztnélküli soványító kúra az áramvonalas menü, csak a feleségnek vagy a felnőtt leánynak lesz privilégiuma, melyen az áram vonal gyönyörűen fejlődik, de az arc rózsái egyre halványodnak, — ami a kozmetika mai fejlettsége mellett nem olyan nagy baj, — hanem csakhamar meg jelennek a vérszegénység; a tüdőcsúcshurut, a gyomorsúlyedés, az idegesség összes szimptomái, — hogy csak az enyhébbeket említsem. Az idegesség aztán leggyorsabb és legbiztosabb elrontója a családi élet boldog összhangjának. Az áramvonalas, ideges feleség — mondhatnám, — megbukott boldogságtanból. Szeretném utánozni az egyszerű apát, akinek fia földrajzból bukott meg, „Borzasztó! — mondja az apa kétségbeesve, — mi lesz belőled?! Földrajz nélkül egyetlen keresztretjvényt sem tudsz megfejteni!” Borzasztó! — mondom én az áramvonalas ideges feleségnek, — mi lesz belőled?! Mindenoldalú, egészséges táplálkozás nélkül nem tudod életed egyetlen fontos keresztretjvényét, a boldogságot, megfejteni!

Az áramvonalas étrend kedvelőinek kapóra jött a vitamin-elmélet, mely szerint a vitamin egy-két közismert alakban nem

hizlal. Például nyáron 1—2 Nobel-díjas zöldpaprika, télen 1—2 alma, narancs vagy citrom valóban nem hizlaló, kivált ha cukortalan tea vagy vízbenfőtt spenót kísérette, kitűnő étrend és minő eredményes! Villámgyorsan elvezet a tüdőcsúcshuruthoz és fenti társaihoz. A kalória-elmélet már nem ilyen szimpatikus: zsírt, vaját, szalonnát, kenyeret, tésztát, cukrot, rizst, burgonyát kell fogyasztanunk, hogy annyi kalória értékű hő jöjjön létre, amennyi testünk 37 fokos melegét fenntartja, mely hőfok alapfeltétele szerveink egészséges működésének, testi és szellemi munkabíráásunknak, munka- és életkedvünknek, kedélyi egyensúlyunknak, tehát boldogulásunknak és boldogságunknak. Kedves ifjú hallgatóim, ne feledjék, hogy tápszereink vitaminja nem helyettesíti, — mert nem hozza létre a kellő kalóriát — a fentebb elsorolt hőfejlesztő tápszereket. Szükségünk van még sejttépítő fehérjékre, bizonyos sóképző anyagokra s ezekkel együtt vitaminokra, melyek a szervezetben különböző élettani feladatok végzésére hivatottak. Megfelelő táblázatok birtokában változatos számtanpéldákat oldhat meg a háziasszony, ha tudja, hogy kor és foglalkozás szerint naponta hány kalória értékű tápszerre van családtagjainak szüksége; ha ismeri a táplálék összetételét, hogy hány % valamely tápanyagban a fehérje, szénhidrát stb., s ha tudja, hogy ezek grammonként hány kalória hőt képesek fejleszteni.

De hogy élelmezési programunkból divat öfelsége se maradjon ki és akarjunk ragaszkodni az áramvonalhoz: ám legyen! Sok és erőteljes mozgással, pl. sok és erőteljes háztartási testi munkával elérjük azt, hogy a szervezet a hőfejlesztő tápszereket tökéletesen elégeti, s nem engedi, hogy azok zsírpárnák alakjában lerakódjanak. Tehát, kedves háziasszonyok, a strapa az a csodaszer, mellyel az áramvonalak megtarthatók. Strapa! Micsoda borzalmas, magyartalan kifejezés! Nagyon kérem, mondjanak helyette jobbat, én már törtem a fejemet rajta: fárasztó munka, túlzott, kimerítő foglalkozás... nem, nem fejezi ki szabatosan a fogalmat. Ebben a fogalomban: strapa, benne van a munkának olyan mennyisége, melynél többet nem is bíránk. Benne van az időnek tökéletes kihasználása, olyan gyorsaság, mely jóval felülmúlja a rendes munkamenetet. Benne van az abszolút legjobb munkaeredményre törekvés, a magát nem kímélés, tehát az önfeláldozás. Nem mondhatom háztartási alkalmazottamnak: Julis, strapáid magadat! —mert úgy sem teszi, legfeljebb azt óhajthatom, hogy siessem, ez esetben veszít a munka minősége; vagy azt kívánhatom, hogy jó munkát végezzen, ez esetben dupla időt szánhatok végzésére. Strapáim csak a háziasszony maga szokott és tud, legfeljebb jálneveit felnőtt leánya, — cseléd csak a legritkább esetben, ha kivé-

telesen intelligens és kivételesen jó érzésű. Íme, a strapához magasabbrendű lelki műveltség kívántatik!

Szinte hallom a közbeszólást: hát a sport? Nem segít az áramvonalat megtartani a sport is? De igen. Napi 3—4 órai úszás, de nem a homokon heverés; napi 3—5 órai kemény teniszjátléik, de nem a flörttel kitöltött hosszú várakozás: igen, a sport is jó, ha valóban sport, s ha az azzal eltöltött időt nem sínyli meg az otthon, a háztartás, a család. Mindenesetre kevesebb feltétel és több haszon, ha az otthon munkájában „strapálja” magát a háziasszony, mint a sportpályán.

Szokás ma a háztartási munkát lekicsinylőleg cselédmunkának nevezni. Disztinváljunk: ha a háztartási munkát cseléd végzi és jól végzi: akkor az tiszteletreméltó és értékes cselédmunka. Ha ugyanezt a háziasszony végzi éspedig jól: akkor ez tiszteletreméltó és értékes háziasszony munka. Lekicsinylésnek akkor van helye, — akkor sem a munkára vonatkozva! — ha valamelyikük rosszul vagy sehogysem végzi a maga feladatát. Általában a munka rangfokozatát a munkátvégző lelkesége és az a magasabb cél méri, melynek érdekében a munka folyik. A háztartási munka minőségét a háziasszony lelkesége és a cél: a család jóléte, határozza meg. A Jézusfaragó ember című színdarab legértékesebb jelenete az, mikor a favágó biztatja a szobrászt, a súlyos favágó munkához nem szokott szobrászt: a kis fiaira gondoljon, mikor a fejszét a fába csapja: érted, kicsi Ferenc! Érted kicsiny András! S a szobrász ereje valóban megfokozódik. A háziasszony lelke is a hétköznapi szürke, egyhangú munkájában szárnyaljon ünnepi magasságokba: érted, kicsi Ferenc! Érted kicsiny András! — de ehhez természetesen kicsi Ferencek és Andrások erőforrásaira van szükség ...

Előadásom elején említettem, hogy a ház asszonyának kiváltképpen az ifjú kezdőnek néhány száz jó ételreceptre van szüksége, nemcsak torta és pástétom receptekre, hanem a legegyszerűbb ételekére is a pontos méretek miatt. Honnan, minő forrásokból, minő kútfőkből merítse az ifjú háziasszony ezt a háztartási kincset?

1. Merítheti szájhagyományokból, édesmama, nagymama élő szavából. Ennek előnye a kipróbáltság, hátránya, hogy a dekák száma könnyen elfeledhető.

2. Szájhagyományok, vagyis az élőszó kútforrása lehet a jó barátnők uzsonnája, zsúrja, ahol pompás és mellékelt ábrával igazolt receptek kaphatók. Hátránya, hogy a barátnő néha ki-felejthet valamit a receptből.

3. Meríthet az ifjú nő a családi levéltár besárgult pergamenjaiból, szepányák, ükanyák receptes füzetéből, — hátra-

nyuk, hogy az itcéket, meszelyeket, latokat sok időbe kerül mai m éritékek re átszámítani.

4. Meríthetünk a fentebb említett újságfajták gazdag receptterméséből, Vizváry Mariskától a rádióban, ezeknek kipróbálása fölér a keresztretjvény-fejtés izgalmával, hogy vájjon sikerülnek-e?

5. És végül mind forrásmunkát melegen ajánlhatom a főzés-tudományok ABC-jét, alfáját és ómegáját, a jó szakácskönyvet.

De miből ismerje meg a tapasztalatlan ifjú nő a vásárlásnál, hogy jó-e a szóbanforgó szakácskönyv? Nyisson fel bárhol s ha ezt olvassa: végy 12 tojást, fél kg. cukrot, fél kg. mandulát, egynegyed kg. vaját és csokoládét, 1 liter tejszínt, akkor máris rossz a szakácskönyv. Szegény fiatal asszony gyorsan elkezd szorozni, összeadni és rémülten látja, hogy ezen az egyetlen ünnepi tortán elcsúsznák három napi konyhapénze! A jó szakácskönyvek ma 2 személyes adagolásban írják elő receptjeiket, e méreteket aztán könnyű megszorozni akárhány vendég, vagy családtag számával.

Volt a kezemben olyan szakácskönyv is, mely nem elégedett meg prózai előadással, hanem versben írta elő a háziaszony teendőit egy-egy étel előállítására körül, talán hogy a munkakedvet vagy az étvágyat fokozza. Valóban költőink, Balassa Bálinttól napjainkig, elmulasztották dicsőíteni és halhatatlanná tenni a pompás ételeket, holott az italokat, — „Bordal” címen — ugyancsak megemlegették. Egyedül Petőfinek voib mersze „Disznótorban” című versében ennek gyönyörűségeiről zengetni lantját, torkára is forrt ez a zengés, a kritikusok talán még most sem bocsátották meg neki.

Szabad-e ismertetnem az ételpoézis néhány remekét? Szirup gyanánt talán a nem tetsző orvossághoz!? Például:

*Piríts hagymát jócskán a sistergő zsírba,
Zöldpaprikát, gombát szórj a rózsapírba.
Üss rá pár friss tojást és kavard el szépen,
Csekély öt perc múlva a jó étel készen!*

Vadászleves című:

*Az őz szívét vedd ki, — kegyetlenül hangzik —
De ha meghalt szegény, ő már nem haragszik.
Ha a szíve megvan, az eszét is vedd el,
Ez már könnyű lészen, feléred eszeddel:
Mert az embernek is, ha elveszik szívét,
Esze utána megy, — hallhattad már hírét?*

*Őz nyelvét, veséjét, szintén hozzátegyed,
Főzd mindezt sós vízben, azután kivegyed,*

stb., stb. — végül:

*öntsd a levest rája, bátran feladhatod,
Ez a fogás mindig csinál hangulatot.*

Iréne kedvence című így kezdődik:

*Tizenöt piskótát vágjál fel kockára,
öntsél néhány kanál finom rumot rája.
Ha rumod nincs kéznél, megteszi a konyak,
Vendégeid ezért panaszba nem fognak.*

Így végződik:

*Kérded, honnan ered e mennyei étel?
Magam találtam ki egy csillagos éjjel.
Számos dicséretet hozott már fejemre,
Miatta pályázott valaki kezemre!*

E költeménykötet címe a Hét szakácskönyve, egy fiatal leány kapta egykor ezzel a dedikációval nagynénjétől:

A jeligém ím ez:

In hoc signo vinces.

És valóban, a fiatal lány e jelben győzött és a szakácstudomány jelében fog is győzni minden fiatal lány!

Fölvetek egy kérdést: vájjon a sütés-főzésben lehet-e nemzeti hagyományokat, nemzeti gondolatot ápolni? Nagyon is lehet. A családi étkezés kereteiben domborítsuk ki a nemzeti jelleget, a helyi színezetet, vendégeskedésünkben őrizzük meg a régi, igaz magyar vendégszeretet hagyományait, — a túlzásokat a háború már úgyis lefaragta. Kevés nemzet főz olyan ízletesen, táplálón, változatosan, mint a magyar, külföldiek szeretik a magyar konyhát. Amerikába került asszony nemcsak megél, de meg is gazdagszik, ha magyar kifőzést vagy vendéglőt nyit. Kedves kecskeméti asszonyok és leányok a speciálisan kecskeméti módon készített töltött káposztát, disznótoros ételleket, rétest, oltásos pogácsát, tojásos perezet, ne engedjék ki-menni a divatból újonnan kitalált étkek kedvéért! Tanuljunk Erdélyből idekerült testvéreinktől, — megható látni, hogyan ápolják és terjesztik speciális erdélyi eledeleiket, az erdélyi ká-

posztát, a kürtös kalácsot, a fatányérost, — magyarul „flekent”.

Szeretnék még pár szót szólni az élelmezés terén szükséges takarékoság kérdéséről, mely kérdés nemcsak egyéni, vagy családi, hanem nemzetgazdasági és nemzetegészségügyi szempontból is fontos. Itt azonban engedélyt kérek egy kis kitérésre.

Korunk uralkodó tünete, hogy férfi is, nő is, húzódozik a házasságtól, mihelyt a várható anyagi helyzet takarékoságot hangsúlyoz. Vájjon a régi, annyiszor irigyelt, visszasírt boldog békeidőkben nem kellett-e a legtöbb ifjú párnak beosztással, takarékosággal, lemondással kezdeni házasesetét? De mennyire kellett! Akkor sem a VI., vagy V. fizetési osztályban nősültek a férfiak, hanem a kezdők a XI. fiz. osztályban, kezdő orvosok, ügyvédek, kereskedők, iparosok. Igényeik helyzetük javulásával sem nagyon növekedhettek, mert a szülők a sok gyermek fölnevelésére áldozták a gyarapodást. Ha akkor is nehéz volt az élet, ne csodálkozzunk, ha most még nehezebb: a kiáltott és vesztett; háború, az országcsonkítás katasztrófája anyagilag évtizedekre porba sújtottak bennünket. Tulajdonképpen most is háborúban élünk: gazdasági háborúban és a világnézetek heves harcában. Előbbi anyagiakban fektet még most is két vállra, a háború kényszerűségével kell ma is megalkudnunk a helyzettel, a kisebb karéj kenyérrel, a takarékosággal, sőt nélkülözéssel, lemondással.

A világnézetek harca még ennél is súlyosabb helyzetet teremt: az álorcázott földalatti ellenség az erkölcsi javakat értékeli át, Isten, haza, család, munka legszentebb eszményeit devalválja, egyenesen szembenáll a keresztyén világnézettel. Például a szovjetállamban a kényelem és felelőtlenység nagyobb érték, mint a gyermek, kinek nyűgét maga az állam veszi le a szülők válláról s neveli az új nemzedéket a saját céljaira. Hogy hogyan, arról jobb nem beszélni! Az általuk inspirált sajtó, színház, fim és regény, az élelt legfőbb értékéül a sexuális szabadságot jelöli meg, — még ártalmatlannak kell tartanunk azokat az irodalomnak nevezett giccseket, melyekben a legszerényebb gépirónőt csakis a dúsgazdag vezérigazgató veheti feleségül, s a kezdő, szegény fiatalembert a milliomos gyáros egyetlen leánya boldogítja kezével és vagyonával. Ez az „irodalom” sem olyan ártalmatlan, amilyennek látszik: a gyermekleány és fiú ezeken a meséken ül fel, s tudat alatt szinte az a tévhit idegződik lelkébe, mintha a házasság a lehetetlenségek lehetősége, a fényes sorsfordulat eszköze lenne, nem pedig két embernek tiszta vonzalomban, jóban-rosszban, gyermekeikért vállalt küzdelemben egyéforrt, csendes, munkás, takarékos és mégis boldog, — sőt!, éppen ezért boldog életsorsa!

Az ellenséges világnézet hatása, hogy a mai ifjúság, — tisztelet a kivételnek! — vagy gazdagon házasodik, vagy sehogy, s ha mégis ifjú, leány, szerény keretek között házasságot köt, még a kevésből is szívesebben költ, sőt pazarol szép lakásra, fényűző ruházatra, kozmetikára, szórakozásra, mint a célszerű élelmezésre. Úgyis a soványság a divat, s a gyomorba nem látnak bele, ez a jelszó. Az igazság pedig az, hogy lakásból, ruházatból jó az egyszerű is, ha bőven nem telik; a fényűzés és szórakozás pedig nem kelléke a boldogságnak, gyakran egyenesen elrontója: a célszerű táplálkozás azonban életfeltétel! Jövedelmünknek már említett 35—40%-át rá kell áldoznunk erre a tételre, az a konyhapénz szent és sérthetetlen, belőle selyemharisnyára, mozijegyre, dauerolásra semmi el nem vehető! A takarékoság itt nem jelenti azt, hogy a rászánt összeggel fukarkodjunk, vagy tegyük a takarékbá, — jelent egy gondos, körültekintő, fáradhatatlan, odaadó szolgálatot, józan beosztást, mely az adott összegből több, jobb, táplálóbb, ízletesebb, változatosabb ellátást tud létrehozni, mint az, aki terv nélkül, felületesen, szokványosan, vagy fukarul, a másodrendű szükségletek javára oldja meg az élelmezés feladatát.

A konyhán különben nemcsak pénzzel, hanem idővel, munkával, tüzelővel is kell takarékosan bánni tudni. Pénzzel már a költségvetésben, az ételsorok tervezésében, és a bevásárlásokban; idővel és munkával főleg a gyorsan működő, célszerű háztartási gépekkel, szerszámok segítségével; nem szükséges, hogy a háziasszony egész életét a konyhában töltsse, napi pár órai munkával oldja meg ezt a feladatot a ma asszonya. Tüzelővel számtalan módon lehet takarékoskodni, én csak egyet említek, a főzőláda használatát. Élelmiszerekkel való takarékoságnak eszközei a már említett, dekákra méretezett receptek s a pontos mérleg, — bár ezt évtizedeken át folytatott gyakorlatban fölválthatja a szemmérték, — kezdő háziasszonyt a mérleg tart meg az arany középúton, nem csábítja jobbról a pazarlás meredek orma, balról nem szédíti a fukarság szakadéka.

A háziasszony az ízletes eledelket ízlésesen föltálalja, majd a ragyogó tisztaságú, kézimunkával és a legalább egy szál virággal díszített, terített asztalnál megjelenik maga is, s ahogyan fölcseréli és kívül hagyja konyhaillatú munkaruháját, úgy kívül hagyja a gondot, panaszt, bosszúságot, fáradtságot is. Szeretettől ragyogó mosollyal lép övéi közé, kikkel együtt elmondja az asztali imát, majd kedves figyelmességgel úgy kezeli férjét, gyermekeit, mint legdrágább vendégeit. Elhiszik-e, kedves fiatal lányok, hogy jó ilyen asszonynak lenni!? Elhiszik-e, kedves fiatal emberek, hogy jó ilyen asszonnal élni át

egy életet!? Elhiszik-e, kedves hallgatóim valamennyien, hogy az ilyen családnak mindennapi kenyerét a jó Isten áldó kegyelme szenteli meg!?

Higyjük el, hogy a háziasszony kisszerűnek látszó, hétköznapi szorgos hangya munkája építő erő, mely egy megelégedettebb társadalom boldog jövőjének pilléreit rákja le, amikor majd nem lesznek nagyigényű, dologtalan, önző, unatkozó a-szszonyok, boldogtalan házasságok, sivár válóperek, hanem a nők magasabb lelkeségükben ismét meg fogják találni önmagukat gyermekeik és családi munkakörük világában.

Feleségképző akadémia kedves hallgatói!

Befejezésül egy kérelemmel fordulok Hozzátok: amiket én előadásomban, itt-ott félig tréfásan elmondottam, valósítsátok meg egészen komolyan!

A gyermekszoba problémái

Elmondotta: dr. Merétey Sándorné

Minden embert legszebb és legkedvesebb emlékei a gyermekkorához, szülőházához, édesanyjához fűzik. Ezek az emlékek végig kísérik egész életünkön, senki el nem veheti tőlünk. Hiába kerül a régi otthon idegen kézre, mint Gyulay Pál írja egyik kedves versében:

*Múltam kincsét, boldog gyermekségem,
Nem vevétek meg az árverésen,
E szobában, e kertben enyém még,
Amit bírtam, minden drága emlék.*

Milyen szomorú, ha valakinek hiányzik életéből ez a drága emlékeforrás s nem tud boldogságtól könnybelábadó szemmel a múltba visszatekinteni. Ha a bűnözők züllött, rossz útra tévedt emberek életét vizsgáljuk, legtöbbször azt tapasztaljuk, hogy igen szomorú gyermekkoruk volt, esetleg nem volt édesanyjuk, aki meleg szeretettel vezette volna őket boldog gyermekkoron át a felelősségteljes életbe. Vagy olyan környezetben nőttek fel, mely nem volt alkalmas arra, hogy az eredendő bűnnel született embert a jó felé irányítsa.

*„Mikor egy-egy romlott, semmi embert látok,
Aki magának is, másnak is csak átok,
Akinek sosincs egy tiszta indulatja:
Sirassátok meg szegényt, mert nem volt édesanyja!”*

Igaz az a szállóige; mikor egy-egy emberről szinte köztudomásszerűen azt mondják: ennek sem volt jó gyermekszobája. Sajnos, azonban ezt a megállapítást legtöbbször a külső megjelenésre, társaságban való forgolódásra vonatkoztatják. Pedig

mennyivel fontosabb a gyermekszoba külsőséges benyomásainál az a lelkület, melyet a gyermekszobában szívunk magunkba, az a melegség, derű, mely ott vesz körül bennünket, mely a gyermekszoba igazi lényegét, levegőjét alkotja. A gyermekszoba milyenségéről elsősorban az édesanyára, annak lelkületére és gondolkodásmódjára lehet következtetni. Mivel ez következőképpen kihat a gyermek lelkületére, így a gyermekről egészen jó következtetést vonhatunk le a szülőket, édesanyát, édesapát illetően. Egészen megdöbbentő hűséggel tudnak pl. a jó pedagógusok a gyermek lelki megnyilvánulásain keresztül a szülők életében olvasni, mint egy nemrégiben! Itt lefolyt igen tanulságos előadáson tapasztalhattuk. Tehát nem a szoba külső berendezése, kényelmessége a legfontosabb, hanem az édesanya ott töltött ideje, foglalkozása, nevelő munkája s a lélek, amivel azt a szobát betölti. Hány gyönyörű gyermekszobát látni, ahol minden kényelem megvan, ahol a féltett csöppséget szakképzett nevelőnőre bizzák, de az édesanya csak ritka vendégként lép be a szobába, mert táv tartja saját kényelme és szórakozása. Vájjon ideális gyermekszoba ez? De sajnálni való azok az anyák, akik kénytelenek gazdasági okokból munkát vállalni s gyermeküket fizetett személyre bízni. Ők mégis dolgoznak, küzdenek, hogy az utódot, a jövőt nevelgessék és álmaikat benne kiformalódnak lássák. Ilyen esetben a kisgyermeket rá lehet szoktatni a körülményekhez szabott életrendhez. Pl. anya, aki délelőtt munkába jár, úgy osztja be a kisgyermek programját, hogy ebéd után helyett délelőtt aludjék, etetést, fürdetést, fektetést mind maga végezheti. Így kisgyermek körül a legfontosabb teendőket nem bízsa másra. A gazdasági életnek kellene tulajdonképpen odafejlődni, hogy minden arra szoruló anya megkapná addig, míg kisgyermekei vannak a létminimumot, hogy idejét ne kelljen gyermekétől elrabolni.

Az anyaság a nőnek legtermészetesebb vonása. Ott él a lelkében kislánykora óta. Hiszen, mint édesanya babusgatja játékbabáit, öltözteti, etetgeti, fürdeti, pólyázza őket. Később a legfehérebb leány álmok idején mikor még az ideál meg sem jelenik, sok esetben a vágyódás a gyermek után már meg van. Tudok olyan leányról, aki arról álmodozott, hogy együtt lakik majd egy jó barátnőjével, örökbe fogadnak egy kis gyermeket s azt nevelik fel. Később férjhez ment s öt gyermeke született. Egyik kis leánya, aki már 10 éves, arra készülődik, hogy anyuka lehessen. Édesanyja figyelmeztette, hogy akkor férjhez kell mennie s ezt a lehetőséget nem mindenkinek adja meg a jó Isten. Azt felelte, anélkül is lehet ő anyuka. Hogy hogyan értette, nem kérdezte, de valószínűleg úgy, mint valamikor az

édesanyja. Hadd ábrándozzon tovább, tervezgessen s adja a jó Isten, hogy terve, álma valamikor a legszebb, a legnemesebb formában teljesebben be.

A legtöbb leány megtanul táncolni, többé-kevésbé sütni, főzni, háztartást vezetni, de arra, hogy ők anyák is lesznek, legkevésbé gondolnak. Így sem lelkileg, sem gyakorlatilag nem készülnek el az anyaságra, aminek később igen sok kárát látják a családi életben.

A gyermek megjelenése az anya életében igen sokszor nem örömet, hanem terhet, gondot és félelmet jelent. A gyermek miatt sok mindent le kell mondani. Talán új ruhákról, bálokról, sok-sok egyéb szórakozásunkról s még hozzá karcsú alakúkról is. Sok helyen — ez nem is ritkaság — a férj, az apa az, aki nem örül a gyermeknek. Fél a több gondtól, kishitűsködik, hogy vájjon fel tudja-e nevelni, és nem kis mértékben asszonyát is sajnálja, kinek életéből, fiatalságából 2 évet elvesz egy-egy gyermek. Elveszetteknek hiszik azt a felejthetetlen, anyai álmódosításokkal megáldott időt, ameddig a kicsikének jövetelére készülődnek, várakoznak. De minél közelebb jutnak a kis vendég érkezésének időpontjához, annál jobban oszlanak az előbbi gondok, aggodalmak. S mikor ölükbe veszik Isten legdrágább ajándékát, azt a kicsi gyermeket, akkor már örömmé, boldogsággá és imádsággá olvad fel minden érzés lelkünkben, akár gond, aggodalom vagy kishitűség volt az. Akkor már a jó Istent csak áldani tudják a drága ajándékért. De ne gondoljuk, hogy most már a mosolygó kisbaba megérkezéssel vége minden gondnak, aggodalomnak s a gyermek csak csupa örömet, napsugarat jelent! Most jönnek a gondok valójában, most torlódnak a problémák egymásra. Hogyan, miként bánjunk ezzel a gyenge kis emberbimbóval, hogy fejlődése minden tekintetben a legtekintetesebb legyen. Tisztaság, rend és pontosság az első naptól kezdve a legfőbb követelmények, melyeket szigorúan be kell tartanunk. Furcsának tetszik, mikor azt mondjuk, hogy a nevelést már itt az első nappal el kell kezdeni, mert általában azt gondolják, hogy a gyereket akkor lehet és kell nevelni, mikor értelme fejlődik s hallgat is a szóra. Nem; sőt, sokan azt tartják, már a születés előtt megkezdődik a gyermek nevelése. Az anya akkori életmódja és életrendje, foglalkozása, kedélyállapota is kihatással van a gyermek fejlődésére.

Az anyai gondok eleinte a kis baba testi fejlődése körül forognak. Mindenekelőtt arra kell törekedni, hogy az anya tejét biztosítsuk a kis babának, mert ez az igazi, nekivaló táplálék, mely legjobban elősegíti az egészséges fejlődést. Ha az anya valami oknál fogva nem tudna szoptatni legalább három hónapig, dada útján is biztosítsuk az anyatejet. Ha hozzá kell

táplálni, úgy nagyon gondosan és pontosan elkészítve adjuk az orvos által előírt táplálékot. Magunk feje, vagy nem szakértő tanácsok után, lehetőleg semmit se csináljunk. A szoptatást és különösen a mesterséges táplálást mindig pontosan, előírás szerint órára végezzük, mert ez nemcsak a bajokat előzi meg, de már a rendre szoktatásul az is az első lépés. Gondos, körültekintő, előre jól elkészített fürdetés, egyenletes 19—20 Celsius fokú, levegős szoba, nem túlmeleg, egyszerű, könnyen tisztántartható ruházat, bármilyen egyszerű, de biztonságot (nyújtó és az egészség követelményeinek megfelelő külön fekvőhely (ágyacska, sőt eleinte még a ruháskosár is jó), mind olyan kellékek, melyeket a csecsemőápolásban minden anyának szem előtt kell tartania.

A baba fejlődésének fokmérőjét, a testsúlyt időnként ellenőrizni kell s ne féljünk a gyermek levegőztetésétől. Megfelelő időbeni télen már 1 hónapos, nyáron 2 hetes korában állandóan vihetjük levegőre. 5 hónapos korban az elválasztás megkezdése főzelék, gyümölcsle hozzáadásával, 10 hónapos korra a teljes elválasztás, a gyermek edzése, tornáztatása, beteg egyénektől való megóvása, stb. sok-sok apró-cseprő probléma, melyek a nevelés szempontjából mind fontosak. De mindezekre nem térhetek ki most, mert részletkérdésekre több idő nem jut, és erről már sokat beszéltek, írtak a szakemberek.

Sok anya már az első lépéseknél helytelen útra téved. Azt hiszi, a gyermek játékszer, alkalom a dicsekvésre, egymáson való túllicitálásra. Búskomorságba esik, ha a szomszédasszony kisgyermeké jobban fejlődik, korábban jön a foga, vagy hamarabb jár. Ezek oktalan aggodalmak és hiúsági szempontok. Egy kis eltérés nem jelent semmit s különösen a jövő fejlődést illetőleg nem döntő jellegűek. Vájjon nem önzés szülte beképzelés-e az is, hogy mindig a miénknek kell a legszebb, legjobb és legokosabb gyermeknek lenni? Ez a vetélkedés azután tovább vezet bennünket. Azt hisszük gyönyörű, mutatós vas vagy rézagy, modern, nikkelvázis áramvonalas gyermekkosci nélkül nem is lehet gyermeket felnevelni. Vájjon hányat neveltek fel közülünk 80—100 pengős kocsiban az ú. n. boldog, nélkülözésmentes békeidőben? Úgy emlékszem reá a padláson a lim-lom között mutogatták a régi fonott gyermekkoscit, melybe egy család négy gyermekét tologatták. És nem sínylette meg egyik sem. Talán ma sokkal jobb egy tisztviselőnek a helyzete, mint akkor volt? Ma jobban futja drága kocsira? Vagy talán épen azért nincs több gyermek, hogy azt ez egy-két gyermeket elképzelésünk szerint minden széppel (és minden jóval mértéken felül is körülvehessük? Milyen szomorú ez a szegény gyermek későbbi sorsára, jövődjére nézve!

Egészséges, tiszta lakás nélkülözhetetlen a gyermek egészséges felnevelésében, de külön gyermekszoba ma igen) kevés gyermeknek jut. Ahol megvan a gyermekszoba, legfeljebb egykét lakó jut bele, ahol pedig több a gyerek, nem igen telik gyermekszobára. Ha szobát nem is tudunk, legalább a lakás egyik világos, napfényes sarkát biztosítsuk a gyermekeknek, hadd legyen az az ő birodalmuk, ahol otthon és jól érezhetik magukat. A lakásban ne csak parádés helyiségeink legyenek. Ha mégis jut gyermekszobára, ne a legsötétebb, legeldugottabb szobát válasszuk ki erre a célra. Vérszegénységre, betegségekre lesznek hajlamosak az ily szobában ülő gyermekek. Nagyon ügyelni kell a gyermekszoba berendezésére is. Nem kell azt fényűzően, pazarul berendezni, de ne a kiselejtezett, másutt már nem használható bútorokkal, ízléstelen képekkel rakjuk tele, melyeket pl. a szalonban semennyiért se akasztanánk fel. A vendégfogadó helyiségekben ugyanekkor felhalmozunk minden drágaságot, mert ott mindenki látja. A gyermek észreveszi s megtanulja, hogy a külsőre, a világ szeme elé kerülő dolgokra sokkal többet kell adni. Sajnos sokszor látunk felül gyönyörűen felöltöztetett gyermeket s alul a fehérműje bizony szennyes, rongyos. A ruházkodásánál a főirányelvünk az egészség követelményeinek megfelelően az időjáráshoz alkalmazkodó, könnyen tisztántartható öltözködés legyen. Ne kövessük vakon a divatot, mert az igazán nem alkalmazkodik a mi erszényünkhöz. Legyen a gyermek öltözete csinos, rendes, könnyen le- és felvehető, hogy az öltözködést a gyermek maga is mihamarabb megtanulhassa. Az édesanyának e téren is tág terület nyílik a leleményes és nem fukar takarékosagra. Fel nőttek elhasznált, rossz ruháit kisebb gyermekeknél mindig igen jól fel lehet használni. Jó jegyezzük meg: Az anyagi hiányokat kis ügyeskedéssel, okos beosztással, bölcs takarékosággal mindig könnyebb pótolni, mint a lelkieket! Az apának is részt kell venni a gyermeknevelésben, segíteni, bátorítani kell az asszonyt. Éjszakai felkelések, betegágynál való örökődések, a nevelés nehéz problémáinak megoldásában való segítség, mind közös feladatok. Hogy meddig terjedjen ez a közreműködés, azt matematikai számokkal nem fejezhetjük ki. Eszembe jut itt egy kis történet, mely egyik ismerős családnál valóban megtörtént. A kis babát születése után hamar elkapatták, a nagymama tanácsára, ha sírt, mindjárt felvették és örökösen dajkálgatták. A kis zsarnok nem is engedett a szülőknek nyugodalmat. A férj hála jó idegrendszerének nem nagyon zavartatta magát éjszakai alvásában. De a feleség megunt már az örökös éjszakai dajkálást s fölkelte a férjet. Dajkáld már fiam te is a kicsikét, elvégre fele tied — szól a feleség. Hát igen

— válaszolt a férj, — fele az enyém. Te csak dajkáld a te feledet, az én. felem meg hadd sírjon! „Minek rontották el!” Lehet, hogy igaza volt a férjnek, de fele jogait, mindjárt a nevelés kezdetén kellett volna teljes súllyal érvényesítenie.

Csak akkor várhatunk eredményt a nevelésben, ha az anya és apa teljes összhangban, közös megbeszélés és megállapodás alapján hajtanak végre minden lépést. Különösen fontos ez a döntő jellegű dolgoknál. Már a testi neveléssel kapcsolatban is jönnek elő komoly problémák. Pl. nem akar a gyermek lefeküdni, pedig a napi 12 órai, iskolás gyermeknél 10 órai alváásra feltétlen szükség van. Vizsgáljuk csak meg vajjon legtöbbször nem mi vagyunk-e ennek okai? Megkívánjuk-e a gyermektől következetesen a kellő időben való lefekvést? Nem izgatjuk-e fantáziáját mesékkel, ijesztgetésekkel? Engedünk-e elég időt arra, hogy játékát vagy egyéb foglalatosságát elrakja, befejezze? Nagyon helytelen a késői lefekvés. Inkább korábban feküdjön és korábban keljen a gyermek.

Sokszor halljuk a panaszt, hogy a gyermek mindent tönkretesz, szétszed, összetör. Talán nem adtunk neki elég teret és alkalmat arra, hogy ezt a benne feszülő kutató és tevékenységkészséget kielégíthesse vagy nem talál erre a játékaik között alkalmat. Ő mindent ki akar tapasztalni, és meg akar próbálni s keres neki kedves és érdekes -kutatási területet. Természetesen nem szabad hagyni, hogy mindent kénye-kedve szerint tönkre tegyen, de ha egy kis kár ér bennünket, szétszedi játékaikat vagy összetör egy-egy tárgyért, mert a kicsi neki fogott asztalt teríteni, ne tekintsük ezt hiábavalónak. Tekintsük ezt is tandíjnak. Annál a tárgyánál sokkal többet ér az a tény, hogy ő tevékenykedik, tanulni, ügyeskedni akar. Nagyon sokszor elküldjük gyermekeinket igen helytelenül magunktól, mikor ő a maga kis segítségét felajánlja, hogy „most sietek, nem érek rá, te még kicsi vagy, nem tudod” kijelentésekkel. Kis segítség kellene csupán s a gyermek szépen, ha lassan is megcsinálná, de így kedvét veszti és később jön a panasz, hogy most bezzeg nem csinál semmit, kicsi korában, mikor még semmihez sem értett, mindig segíteni akart.

Játékaikat is úgy válogassuk meg, hogy ezek a foglalkozási vágyát kielégíthessék. A gyermek játék közben legtöbbször és legszívesebben a nagyok tevékenységét utánozza, papát, mamát, doktor bácsit, főzőcskét játszik. Ilyenkor sok mindenre reá lehet őket szoktatni. Pl. olyan ételt is megesznek, amit egyébként erőszakkal is nehezen fogadnak el. Nagy szerepe van az ügyesítő, foglalkoztató játékoknak. A legtöbb drága játék inkább csak a felnőttek szórakoztatására szolgál s az ilyen luxusdolgok tömege csak könnyelmű követelőzésre szoktatja

a gyermeket. Kis gyermekeknél ügyelni kell a játékok tisztán-tarthatóságára és hogy magukban kárt ne tehessenek vele.

A játéknál még sokkal fontosabb a játszótárs. Milyen jó azoknak a gyermekeknek, ahol több testvér van együtt, ott a játszótárs nem probléma. De milyen nehéz, ahol csak egy gyermek van. Szegényke egész nap a felnőttek társaságára utalva unatkozik. Körülveszik minden jóval, minden kívánságát teljesítik. Ez a sok minden jó mind az övé, nincs kivel megosztania. Hogy fejlődhetne ki a közösség érzése az ilyen gyermekben? Legtöbbször önzővé, zsugorává válik. Nagyon fontos, hogy az ilyen gyermeknek hozzávaló játszó társat találjunk, itt ne az összeköttetés, a társadalmi osztály legyen az irányadónk, igen sokszor a béresgyerek a gazda gyerekével vagy a házmester gyereke a háztulajdonoséval nagyon jó barátságban tud lenni. Az a fontos, hogy egészséges s ne durva lelkű legyen a játszótárs. Az ilyen barátságok a szociális érzék kifejlődésére is igen jó hatással lesznek. Az anya nem tudja pótolni a játszótársat bármilyen önfeláldozással igyekszik a gyermek gondolatvilágába beleilleszkedni. A játék irányítását tartsuk fenn magunknak, de míg magunk is gyermekké nem lettünk a gyermekszobában, még erre sem igen leszünk képesek. Nem kívánhatjuk a gyermektől, hogy mindig csendesen!, nyugodtan játsszék. Szaladgálásra, ugrándozásra is kell teret engedni. Hagyjuk, ha erre módja van, fára mászni, tornászni, ne aggodalmaskodjunk előtte folytonosan: jaj, leesel, vigyázz magadra s hasonló kijelentésekkel. Kinek testi erejét kis korától kezdve következetesen fejlesztették, később sem fog testi erejét túlságosain, meghaladó dolgokat csinálni. Míg akit féltenek s nem volt alkalma testi erejét kiismerni, könnyen veszedelembe kerülhet, különösen, mikor észreveszi, hogy mások is figyelik s produkálni szeretné magát. Fiúknál a verekedés és birkózás is természetes dolog, csak arra figyelmeztessük, hogy aki nála gyengébb, azt sohase bántsa és a vadságtól tartsuk feltétlen vissza. A játékkal kapcsolatban a rendszeretetre is reászoktatjuk a gyermeket. Adjunk nekik legalább egy-egy fiókot, ahol játékaikat saját maguk szépen elrakhassák. Könyveiket s később ruháikat is ők tartsák rendbe. Ha a rendszeretet mégsem akar bennük kifejlődni, próbáljuk bennük az önbizalmat, az ambíciót más-képen felébreszteni, pl. megbízzuk egyszer, hogy ő hozza rendbe a mi szekrényünket. Sokat nem is kívánhatunk tőlük egyszerre, elégedjünk meg kezdetben azzal is, ha ruháikat este szépen elrakják, elrendezik.

De sem ezen a téren, sem a nevelés egyéb irányjaiban se várjunk addig eredményeket, míg tőlünk a jó példát nem látják, sőt sokszor éppen annak az ellenkezőjét tapasztaljuk. Min-

denekelőtt egész otthonunkban, családi életünkben béke és harmónia legyen. Olyanok legyünk, mint amilyennek gyermekeinket nevelni óhajtjuk. Ne pörlekedjünk, veszekedjünk a gyermek előtt, különösen az őt érintő dolgok felett. Ne rontsák az apa és anya tekintélyét a gyermek előtt. Kívánjuk meg a tiszteletet feltétlenül a szülők iránt s ne gondoljuk, hogy a bizalom és a szeretet azon dől el, hogy a gyermek tegez-e bennünket és hogy milyen kedveskedve szólít meg. Nem szebb-e minden anyuka, anyuci helyett az édesanyám, édesapám, komoly, de mély szeretetet, tiszteletet és bizalmat sugárzó megszólítása? Magyar ember nem tegezte soha a szüleit, de még sok helyen az asszony a férjét sem. Ne engedjünk idegen szokásokat a régi, tiszta magyar szokások közé betolakodni. A példaadást tekintjük mindig a legfontosabb nevelési eszköznek. Hiába tanítgatjuk a gyermeket arra, hogy mindig csak igazat mondja, ha emellett tőlünk mindig az ellenkezőjét látja. Nincs ember, aki ne hazudott volna. Hányszor fordul elő, hogy letagadjuk egy nem kívánt látogató, vagy ügynök előtt otthonlétünket. Hányszor tagadjuk le gyermekünk életkorát, hogy egy-két pengőt megtakarítsunk s még az 5 éves gyermeknek is lelkére kötjük, hogy csak 4-et valljon be, ha a kalauz bácsi kérdezi. Viszünk a pesti rokonoknak a disznóölésből egy kis kóstolót s hogy az elvámolást elkerüljük, még a gyermeknek is megtiltjuk, hogy el ne árulja a csomagban levő kolbászt vagy sonkát. Így tanulja meg a kisgyermek, hogy az érdek előbbrevaló az igazságnál. Legalább is a felnőtteknél. Ha azt vizsgáljuk, hogy a gyermek miért szokott hazudni, azt látjuk, hogy ő is legtöbbször egyéni ferdekből vagy büntetéstől való félelemből. Hazugságnak szokták sokszor azt is számítani, mikor a gyermeket elragadja a képzelete s meg nem történt dolgokról, mint valóságról beszél. Ilyenkor szépen vezessük rá, hogy most nem a valót mondta el. Tudjon és akarjon különbséget tenni való és ál között, de mesélő kedvét ne vegyük el. Ne büntessük olyankor a gyermeket, mikor hibáját bevallja, beismeri, hogy vétkezett. Máskor nagyon valószínű, hogy nem vallja be hibáját, mert tudja, hogy büntetést kap érte. Bizalmát is könnyebben megnyerhetjük, ha megértőbbek vagyunk vele szemben és nemcsak a túlzott szigorúságot éreztetjük. Természetesen hibáit takargatni bűn volna, hiszen ezzel megfosztjuk a gyermeket a javulás lehetőségétől. De ha folyton figyelmeztetjük s hibáit hánytorgatjuk, ezzel sem érünk el célt, önbizalmát könnyen elveszti, nem hisz magában elég erőt, kifogásolt hibáinak leküzdéséhez. Nagyon sokat vitatott probléma a gyermek fegyelmezésének, büntetésének kérdése. Elvünk az legyen, hogy a testi fenyegetést csak végső szükség esetben alkal-

mazzuk. A testi fenyítés legtöbbször csak a szülő idegességének, türelmetlenségének a folyománya, nyugodtan megfontolva nem igen kerül rá sor. Ezt tapasztalásból mondhatom. A büntetésnek annyiféle fajtája és fokozata van, hogy válogathatunk benne, csak azt kellene szem előtt tartanunk, hogy ne haragosan és dühösen szabjuk ki a büntetést, mert a gyermek így csak megtorlást lát benne s nem veszi észre a nevelő, javító szándékot. Sőt megkérdézhajjuk, természetesen csak idősebb, értelmesebb gyermektől, hogy vajjon ő mivel büntetné azt, aki így csinál, mint ő. Együtt állapíthatjuk meg a büntetést. Mindig igyekezzünk igazságosan ítélni, mert a gyermek az igazságos ítéletet rendén valónak ismeri el, sőt meg is becsüli s nagyon szereti azt, akit mindig igazságosnak lát. Hogy szeretik pl. a diákok az ú. n. szigorú, de igazságos tanárokat!

Felsorolok egy pár büntetésfajtát: helytelenítő szomorú tekintet, egy pár rosszalló szó, dorgálás, a bizalom egy időre való megvonása, különböző előnyök s a szeretet megnyilvánulásainak elvonása. Pl. egy anya mesélte, hogy kisleánya számára a legnagyobb büntetés az esti búcsúcsók elmaradása volt. Vagy valami kedves ételből, csemegéből nem adunk. A közös játékból, mesehallgatásból kizárjuk, vagy valami olyan házi munkát kívánunk tőle, amit egyébként nem kívánnánk tőle. De takarékoskodjunk mind a büntetéssel, mind a jutalmazással is. Túl gyakori alkalmazásuk elfásulást idézhet elő. Itt is hangsúlyozom, hogy ne kívánjunk mintagyermeket, elégedjünk meg a lassú, fokozatos eredményekkel. A gyermeknél a túlzott alkalmazkodása esetleg más hibák eredője. Semmi esetre se neveljünk szolgálalkú, egyéniség nélküli gyermekeket.

Az iskolás korban nagy segítségünkre van az iskola a nevelésében. De újabb problémákat, nehézségeket is ad. Foglalkozzam-e a gyermekkel otthon? Tanítsam-e, kikérdezzem-e a leckét? Ez mind olyan kérdés, mely majdnem minden anyának problémája. Ahány gyermek, annyi féle. Én csak, mint anya beszélhetek erről saját gyermekeimet hozva fel példaként. Az elsővel első elemista korában foglalkoztam, mellette ültem, míg a leckéjét megcsinálta, kicsit nyugtalanabb gyermek volt. A következő évben a második is iskolás lett. Neki mindenben az volt a szerencséje, hogy második volt s nem jutott rá annyi időm. De egyébként is kitartóbbnak bizonyult s nem is kellett vele dolgozni, dolgának utánanézni, mindent elvégzett szépen egyedül. Az elsőnél is fokozatosan abbahagytam, úgyhogy harmadik-negyedik elemiben alig kellett neki a segítség, most már csak a kis fiammal foglalkozom. De ő egyébként is alaptermészeténél fogva nyugtalanabb gyermek, az önálló munkáihoz még nincs elég türelme és kitartása. Reméljük, hogy nála is elérjük

lassan-lassan, hogy reájön, hogy mindennél előbbvaló a kötelesség. Általában az én tapasztalatom és felfogásom szerint jobb, ha a gyermek önállóan dolgozik s csak a nehézségeken segítjük át, de utánaézni mindig szükséges. Sajnos sokszor túlterheljük gyermekeinket különórákkal, ami az egyébként is erősen igénybevett gyermeknek sem testi, sem szellemi tekintetben nem válik előnyére. A különórákat mindig a gyermek testi és szellemi erejéhez mérjük és szabjuk. Mert amint a kicsi gyermeknek játékra, az iskolás gyermeknek pihentető szórakozásra van szüksége. Igen sok szülő úgy gondolkodik, hogy a gyermek vegyen részt mindenféle szórakozásban, lásson mindent, hadd legyen neki boldog és emlékezetes gyermek-kora. Korán kezdik a zsúrozást, mozibajárást, 14—16 éves leányok már a bálbajárást. Mit csinál később az a leány vagy fiú, aki már kiskorában megunásig részesül a társasélet örömeiben, felnőttnek való szórakozásokban? S milyen káros irányba sodorhatja, ha résztvesz vagy csak végig is nézi a felnőttek nem mindenkor épületes szórakozásait! mulatozásait. Néha igen nagy meglepetést hoz azután a kis gyermek őszinte ítélete ezekről a dolgokról. Egyszer egy kis leányka azt mondta társainak: játszunk vendégséget. Hogy kell azt kérdezték a többiek? Én majd bolondokat mondok, ti meg nevettek — volt az őszinte felelet.

Van még egy nehéz probléma sok családban a nagyszülők, az anyós és após. Bocsánatot kérek az esetleges ittlevő nagymamáktól, de a jelenlevők mindig kivételek. Különösen az első gyermek nevelésénél történik sok nézetelés a szülők és nagyszülők között. Ma már a nevelés más, modernebb irányelvek szerint történik mint régen, amit a konzervatívabb öregek nehezen akarnak megérteni, s bizony nem egy családi jelenetnek lesz okozójává ez a nézetkülömbőség. Hány helyen tervszerű nevelésről szó sem lehet, mert a nagymama, ritkábban a nagypapa ott áll kedvenc kis unokája mögött s végül is a szülőknek kell legtöbbször e helyzettel megalkudni. Fogadjuk el az idősebbektől a jótanácsot, hiszen ők tapasztalat útján sokat tanultak az életben; de csak addig, míg a gyermek rováására nem megy. Ha látják a nagyszülők, hogy a jót elfogadjuk, ők is megértőbbek lesznek velünk szemben s szívesebben elfogadják a mi álláspontunkat is. Annál is inkább meg kell becsülnünk a nagyszülői közreműködést a nevelésben, mert igen sokszor nagyon értékes, benső barátság fejlődik ki nagyszülő és gyermek között és viszont. A nagyszülők is hozzátartoznak a család teljes képéhez, csak azon fordul meg a harmónia: mennyiben tudjuk a két külön világ felfogását összeegyeztetni? Ez pedig nem lehetetlen! A kedvenc elmélet vagy méginkább gya-

korlat veszedelmes dolog s ezt félre kell tenni, mert komolyan nem hihető el, hogy egy anyának, sőt nagyanyának is egyik vagy másik gyermeke, unokája kedvesebb lehessen. Idegen, aki nem ismeri a gyermek mélyebben rejlő tulajdonságait, érezhet nagyobb rokonszenvet egyik vagy másik gyermek iránt, de apa vagy anya soha. Minden gyermeket egyforma elbánásban részesítsünk s ha látják, hogy igazságosak vagyunk, még ha büntetünk is, bizalommal lesznek hozzánk. Ha a bizalom megvan, sokkal könnyebb a szülő helyzete, tud barátairól, magánosan tett utai részleteiről, olvasmányairól (a gyerekszobába nem valók újságok!) s ha valami problémája lesz, elsősorban szüleit fogja megkérdezni. Ehhez azonban az is igen szükséges, hogy a szülőnek legyen mindig ideje arra, hogy már pici gyermekkortól figyelmesen meghallgassa gyermekei apró-cseprő dolgait], kérdéseit és tanulmánygó kíváncsiságait ne tekintse oktalan csacsogásnak, hanem türelmesen felelgessen s ha kell tanácsot adjon. Mennyire visszatérül ez az idő kamatostól, ha serdülő korba lép a gyermek. Milyen boldog az a szülő, akihez bizalommal fordul gyermeke, nehéz, homályos, természetes szemérmes igénylő problémáival. Milyen borzalmas következményei lehetnek, ha ez a bizalom nem megértő apa vagy anya, hanem egy esetleg rosszerkölcű alkalmazott vagy túlságosan felvilágosodott barát vagy barátnő felé fordul. Fel kell világosítani a gyermeket, mert ha mi nem tesszük, akkor megteszi más, akire nem szívesen bízánk egyébként gyermekeinket. Ebben a felvilágosításban nagy segítségünkre vannak a ma már mindkét nemű ifjúság számára írt komoly evangéliumi szellemű könyvek. Felvilágosításunk ne meseszerű, hanem természetből vett példákkal illusztrált legyen. A gólyamesét véglegesen el kell ejtenünk, mert ez csak megnehezíti később amúgy is nehéz és komoly munkánkat, mert már egy hat éves gyerek is, mikor a második, vagy harmadik testvérkét kapja, kételkedik a gólya mese valóságában. Engedjék meg, hogy most ismét magunkról beszéljek. Nálunk a jó Isten ajándéka a gyermek s mikor a látogatók gólya néziről beszéltek a gyermekek előtt, ugyancsak csudálkozó arcot vágta. Ellensúlyozásul mindjárt közöltem a gyermekek előtt, hogy a mi kis Katinkánkat nem másodkézből, hanem a jó Istentől kaptuk.

Bizony nehéz feladat a gyermeket nevelni. Óriási a felelősség! Isten reánk bízta, nekünk adta, hogyan engedjük majd mi őket szárnyaikra? Hogy tudnánk mi ezt a nagy és felelősségteljes feladatot elvégezni, ezt a rengeteg problémát megoldani másként, mint csak Isten segítségével? Ő ad erőt újból és újból az anyának a küzdelemre, a gyermekért való lemondásra. Ezért minden egyébnél jobb és fontosabb útravaló, amit gyer-

mekeinknek adhatunk a mélyen vallásos nevelés és lélek, ami minden nehézségen át fogja őket segíteni, akkor is, ha mi már nem lehetünk mellettük. Nem elég, ha csak imádkozni tanítjuk meg gyermekeinket, de szakítani kell időt a mindennapi családi áhítatra, amikor mi is együtt imádkozunk gyermekeinkkel, bibliát olvasunk velük s azt pár szóval az ő értelmüknek megfelelően meg is magyarázzuk. Ha ezt kisgyermekkorában megszokja s természetes életszükségletnek ismeri meg, egész életében gyakorolja s egy napjában sem felejtkezik meg lelki élete táplálásáról. Nagyon megkönnyíti a gyermekek vallásos nevelését a vasárnapi iskola. Gyermekeink igen szeretik, nagyon szívesen járnak oda. A templombaj árust is ne parancsszóval, hanem saját jó példánkkal szeretessük meg. A vasárnap megszentelését is tartsuk mindig igen! fontosnak egy család békeélete s a gyermekek nevelése szempontjából. Kerüljünk e napon minden olyan programot és a háztartásban is olyan tevékenységet, mely a templombamenetelt vagy gyermekeink vasárnapi iskolába való menését megakadályozná.

Mindezek után azt kell még elmondanom, milyen fontos volna az, — sajnos ez nálunk is csak óhajtás, — hogy a családi élet bensőségességét, melegségét jobban ápolhatnánk a családtagok gyakoribb és állandóbb együttlétével. Azonban a mai modern rohanó világ betör a családi otthonokba is és sokszor elrabolja a gyermekszobából az apát, sőt még az anyát is. Mindig irigyeltem az egyszerű embereket, akiket a társadalmi lelet ezer csínja-bínja és kötelezettsége nem von el a családi tűzhely melegétől. Milyen boldogság még most is visszaemlékezni a mi gyermekkorunk szép vasárnapdélutánjaira, mikor a család együtt ment kirándulásokra vagy otthon töltöttük el csendes családi körben az időt s nem volt mindenkinek külön egyéni programja életútja. Manapság ez már másként van Annyi-az alkalom és lehetőség a társasélet különböző szórakozásaira, hogy ember legyen a talpán, aki ellen tud állni: a kaszinó, bridzs, táncok, teák, fogadónapok, egyesületi élet tömege stb. stb. Mikor jut idő a mai társaséletet élő asszonynak a családi kötelességek szívszerinti teljesítésére? Bizony igen kevés. Nagyon találó és jellemző erre a korra Mécs László gyönyörű költeménye, melybe refrénként írja a csecsemők kara: Anya kell, Anya kell! Néha-néha (vagy talán igen gyakran) az ilyen modern, könnyű, szórakozó élet látszólagos boldogsága (inkább könnyelműsége) igen sok asszonynál gátlólag vagy korlátozóképes hat a gyermekvállalásra. Pedig csak a gyermek teheti teljessé életünket bármennyi gondot okoz is, bármily nehéz problémák állé is állít bennünket. Mert gondot a gyermek mindig ad és egy édesanya sohase teheti le gyermeke gondját. Kis gyermek-

korától vezeti, gondozza, nevelgeti, szárnyaikra is bocsátja őket, de ha már éppen olyan fehér, behavazott hajúak is lesznek mint ő, s unokák, dédunokák serege is veszi körül, gondjai, problémái legfeljebb megszorodnak mindenegybes új jövevényekkel, de meg nem szűnnek. Csak ilyen lélekkel érthetjük meg Gyulai mindnyájunk által jól ismert költeményének valódi értelmét:

*Oh, a sír sok mindent elfed,
Bút, örömet, fényt, szerelmet:
De ki gyermekét szerette,
Gondját sír el nem temette.*

Az otthon esztétikája

Elmondotta: *Csikós Tóth András*

Otthon... milyen drága, milyen sokat jelentő szó ez! Mennyi kedves óra, meleg szeretet, eleven emlék zsúfolódik e szó hangulata mögé. Az otthon az, a csodálatos forrás, melyből erőt merítünk az életünk végtelen küzdelmei számára. Az otthon — mint az anyák féltő aggodalma — úgy kísér az életünkön át. Gyermekkorunkban őrző szeretet, férfikorunkban megújító erő, öregkorunkban! pihentető nyugalom ... Milyen jó visszagondolni az életünk minden viszontagságai között az elhagyott, de mindig szeretettel hívó otthonra.

De vajjon minden otthon otthon-e a szó igazi jelentése szerint? Nyugodtan állíthatjuk-e, hogy az a hely, ahová megtérünk pihenni, ahol bútoraink vannak, ahol életünk intimebb részét leéljük, ahol tehát lakunk: otthonunk-e a szó tisztább, érzelmibb jelentésében is? Hiszen tudjuk, hány embernek teszi tönkre az életét a nem megfelelő lakás, a szűk szobák, az alkalmatlan bútorzat... Hány ember lesz otthonkerülő az idegesítő lakás miatt! Hány család tragédiája, hány házasság szerencsétlensége indul el egy végzetesen hibás berendezésű, lélek nélkül bebútorozott lakás otthontalanságából!

Lakás és otthon: e kettő majdnem egy fogalom és mégis mennyi minden hiányzik az egyikből, ami a másikban — mint jóízű visszaemlékezés benne él. Lehet a lakás kényelmes, divatos, drága és mégsem: otthon! És hány meghitt, drága otthont nem nevezne lakásnak az elkényeztetett igény!

Arra kell törekednünk, hogy ezt a két fogalmat miméi közelebb hozzuk egymáshoz. Az otthon legyen igazi lakás, a lakás pedig igazi otthon!

Az otthon kultúrája... szoktuk mondani és mennyire nem értünk alatta semmi olyan vonását az otthon szépségének, amely igazán kultúrát is jelent. Ha a lakás építéséről, megfe-

elő világításáról, fűthetőségéről, vízvezetékéről, bútorairól emlékezünk meg, ez korántsem a lakás kultúrája. Hogy a lakás, az otthon kultúrájáról beszélhessünk, minden divat, kényelem és célszerűség felett valami másról kell megemlékeznünk, valami másról, ami több minden magyarázható, utánozható külsőségnél: az otthon lelkéről... Arról a lélekről, mely a sokféle otthon kultúráját régmúlt évtizedek vagy (évszázadok hagyományainak megmentett szépségeiből rakja össze igazi otthonná. A lélekről, mely emlékezik, féltve őriz ódon értékeket és különböző divatok darabjait egy stílusává tudja hangolni: a szeretet stílusává... Érdekes, hogy azok a korszakok voltak stílus és kultúra szempontjából lőrtiékesebbek, melyeknek megnyilatkozásai a hagyományokba kapaszkodó kultúra ősi visszaemlékezésén virágoztak ki. Azok a korszakok pedig, melyeknek civilizációit gyökértelenül, hagyomány nélkül erőltette világra az okoskodó agy vagy az üzleti szimat: hazug és hamis korszakként hullanak a feledés ködébe, vagy mint elrettentő példák szolgálnak nagy tanulságul a jelen számára.

De mielőtt a lakásnak a jelenben kialakult stílusáról beszélünk, röviden emlékezzünk meg az elmúlt korok lakásművészeti stílusáról is.

A divat és hagyomány. Ez a két erő formálja a jelen változásait. Az egyik ösztönöz, a másik visszatart. E két ható energia alakítja ki egy korszak művészi arcát. Így tehát a lakásművészet stílusát is. Beszéljünk először a divat változásairól.

A lakás berendezésének divatja ugyanazon változáson ment keresztül, mint az építészet, vagy a szobrászat és festészet. A különböző művészeti korok félreismerhetetlenül rányomták bélyegüket a lakás bútoraira és más díszítő elemeire is. A klasszikus kor görögjeinek lakása igen egyszerű, kevés bútorzatú szobákból állott. A női és férfi lakás egymástól elkülönítve, előbbi igen alárendelt szerepet töltött be, utóbbi pedig távolról sem igyekezett díszes lenni. A célnak akart megfelelni minél egyszerűbben. A római lélek átveszi a görög műveltség sokféle megnyilvánulását — így a bútorok formáit is — azon többé-kevésbé változtat valamit. A bútorok díszesebbek lesznek, faragást alkalmaznak rajtuk, de a berendezés itt is igen egyszerű. A lakások falát díszítik, sokszor túlzottan is. A keresztényiség első századait a puritán lélek egyszerűsége jellemzi: Nehéz, komor bútorok, célszerűség, kevés dísz és tartósság karakterizálja azt a kevés berendezést, ami a falak mentén húzódik meg. (A szoba közepén nincs bútor, legfeljebb a tűzhely!) A gótikában már megjelenik a díszes faragás a bútorokon és mind gazdagabbá válik, mígnem a renaissanceban átveszi teljes, pompás uralmát az egész lakás berendezésén. Nem-

csak a bútorok díszesek, hanem a fal, a mennyezet, s az apróbb tárgyak is, (pl. evőeszközök, kancsók stb.). A barok nem elégszik meg a konstrukcióban egyszerű, de díszítésben gazdag renaissance bútorok díszítésének fokozásával, megváltoztatja a bútor alkatrészeinek minden régi formáját. Csavart oszlopok, vonagló formájú lábak, szeszélyes alakú asztallapok, túldíszített szekrények jellemzik a kor stílusát, melynek végén a dekadenciába hajtott díszítő kedv a rokokó túlzásaiba erőtlenedik. A bútorok formái rendeltetésüket megcáfolva alig használhatók valamire. Az agyon faragott cifraságok, aranyos domborművek miatt a székeken kényelmetlen az ülés. Az asztal minden percben felborulással fenyeget, finomra görbített lábain alig tud megállni. Egy rokokó díványon lepihenni kész merénylet testi épségünk ellen... Az empír ennek a túlzásnak visszahatásaként jelentkezett. A bútorok vonalai egyszerűsödnek, a sok lendületes görbe vonalat az egyenes (függőleges és vízszintes) váltja fel. Faragás és aranyozás helyett a sötét alapszínen jól érvényesülő csont és fémberakás lesz a divatos. Ez nem zavarja a bútor kontúrjainak egyenes vonalait. A biedermeier — ez a kedves polgári stílus — az empiren is túltesz egyszerűség tekintetében. Erősen hangsúlyozza a célszerűséget. (A díványain már majdnem le lehet feküdni!) A napoleoni háborúban elszegényedett polgárság divatja volt ez. Erős kivitelű — az empirenél hajlékonyabb körvonalú — szinte teljesen dísztelen bútorok jellemzik a biedermeiert. A háború előtti úgynevezett szecesszió művészetéről csak annyit, hogy ez a stílus mind épületben, iparművészetben, mind bútorban a mélypontját jelenti a művészeti korok divatjának. (Kecskeméti példája a Cifrapalota és belső dekorációja.) A háború utána évtized művészi stílusa a lázas keresés jegyében kezdődik. A mértani formák elsőrangú fontosságot nyernek az építészetben (de még a festészetben és szobrászatban is). A sivársáig egyszerűsített formák a szemléltető utcán és lakásokban egyaránt keserítik. A célszerűség, a rendeltetésnek a legnagyobb mértékben való megfelelés volt a fontos. A falnak az a szerepe, hogy elzárja az embert a külvilágtól — mondták — és ennek a feladatnak akkor is nagyszerűen megfelel, ha nincs rajta semmiféle dísz. A ház akkor is kiválóan alkalmas emberek befogadására, ha kívülről olyan mint egy cipődoboz. A szék ülésre való és nem szobadíszítésre: megszületett a csőbútor stb. Ez mind igaz, de valahol mégis eltévesztették a számítást, mert az emberi lélek vágyát: az ősi nosztalgiát a szép után, kihagyták a költségvetésből ... Az ember örök esztétikai kívánsága kielégíthetetlenül, megcsalva állt a sivár falak előtt, a klinikai kórtermekké egyszerűsített szobák közepén. A skatulya házak elrontották a

város képét, a csőbútorok, a mértani testekből összeállított szekrények, állványok, egy pillanatra sem bírták a lakást ott-honná melegíteni. Ebbe az elrettentő modernségbe kezdte a vágyakozó emberi lélek belelopni lassanként a száműzött szépséget ... Érdekes, hogy ez a szemünk előtt lejátszódó változás nem forradalmiasan történik; nem másféle stílus váltja fel a túlegyszerűsített bútorok formáit, hanem megtartva azok egyik igen figyelemreméltó vonásukat: a praktikusságot, a meglevő egyszerű vonalakat díszítik, hajlíthatják, színezik politúrral, berakással; székek, fotójók, díványok igen szép és színes huza-tot kapnak. Hiába, a fáradt ember nem igen akar lemondani bútorainak arról a kellemes tulajdonságáról, hogy rajtuk, vagy bennük ki tudja magát pihenni. Épen ezért ülőbútoraink nem-csak esztétikai, hanem kényelmi szempontból is figyelemre méltó fejlődésen mentek keresztül napjainkban, Az átalakít-ható rökamiék, fotójók, szekreterek, stb. ennek a felfogásnak az eredményei. (És ennek a felfogásnak nagy segítségére van társadalmunk pénztelensége!)

Korunk lakásművészetének mindezekén felül van egy igen érdekes fejlődési iránya. Ez az irány a népművészet értékei felé mutat és több mint egyszerű divat, mert mélyről jön, a léleknek olyan: csodálatosan ősi emlékezéséből, ahová már a gondolkodó ész nem tud visszamenni, csak a fajtáját szerető szív tudja megérezni annak igazi értékét. Magyarítani nem lehet: mi kedves a magyar bútorokkal, kézimunkákkal, paraszt cserepekkel díszített lakásban, mert akinek magyar lelke van, megéri és megszereti, de akinek kicivilizálódott a szívéből a fajunk ősi ösztöne, különös, színesen érző lelke, magyarul díszítő kedve vagy nem régen magyar ahhoz, hogy ezt megérezze!), annak hiába beszéljük, mutatjuk, bizonyítjuk: mennyi szépség, meleg hangulat, vidám szín, harmonikus forma tud lenni egy népi stílusban berendezett szobában, mert az ilyen ember csak azt látja, hogy az angol fotójban kényelmesebben lehet délután pihenni, mint a faragott paraszt széken, hogy a gyári szőnyeg jóval olcsóbb, minit a torontáli...

De hát mi is az a népi stílus? Hogy alakult ki a paraszt lakás, a bútor és berendezés mai alakja? Hogy erről beszélhes-sünk, elmélkedhessünk, elején említett kétféle indító erő közül a másodikat is kell említenünk: a divat után a hagyományt kell tárgyalnunk.

Csodálatos a hagyomány ereje! Évtizedek, évszázadok di-vatjai, szokásai, erkölcsi hullanak a feledésbe és ebben az örök változásban az ember ragaszkodik a maga megszokott életformáihoz és körülményeihez. Apák, nagyapák szokása, mozdulata tovább él az unokában. Hogyan őrződik meg egy

ősi dallam századokon ált az apák és fiúk hosszú során árt, ha nem a hagyományhoz való ragaszkodás erejéből. Mi teszi olyan kedvessé és értékessé a dédnagymamákról maradt sublódok, karosszékek, régi hímzések, öreg, divatjamúlt formáit? A hagyomány csodálatos ereje.

A hagyomány történetében beszéljünk a magyar lakás fejlődéséről. Miből és mivé fejlődött évszázadok folyamán. A nomád kor idején őseink — épúgy mint a moisit élő vándorló népek — sátorban laktak. A letelepülés első századaiban a magyar nép első házaknak belső képét a tűzhely fontossága szabja meg. Ekörül fejlődik, alakul, osztódik a ház alaprajza és a fejlődésnek már magasabb fokát mutatja az a ma is közismert parasztház típus, amikor a bejáratnál levő helyiség jobb és bal oldalán egy-egy szoba helyezkedik el és e szobák fűtése a középső szobába nyíló kemencék útján történik. E középső helyiségben van a nyitott vagy zárt tűzhely és a kamin a kemence fűtésiére. A három szoba közül az utca felé eső az úgynevezett tisztaszoba és megemlítésre méltó bútorzata csak ennek van, mert a legutolsó szobát legtöbbször kamrának nevezi a nép és rendes bútorzattal nem is látja el. A tisztaszoba bútorzatának elrendezése állandó jellegű és a bútorok elhelyezésének ez az állandósult képe már magában véve is magyaros és népi karakterű. Az elhelyezés rendjét a használat legalkalmasabb volt (tehát a praktikum) és a hagyomány (tehát a népi jelleg) idomította olyanná, amilyennek ma is láthatjuk a paraszti szobák berendezésén. Az ajtótól jobbra helyezkedik el a kemence, balra egy ágy, a kemence felőli oldalion egy vagy két ágy egymásután, az ajtóval szemben a fal mellett — két ablak között — van a sokfiókos sublód. Rajta mindenféle kisebb dísz tárgy, szentkép, fénykép, pohár, stb. Mellette a bal sarokban az asztal és körülötte a fal mellett, két oldalon a sarokkanapé. Az asztal másik két oldalán székek, vagy lóca féle. Ezeken kívül egy láda, tükör és szekrény van még a szobában. Más nemigen. A bútorok festett fából valók, igen gazdagon és szépen dekoráltak virág vagy kevés állat elemmel. Ezeknek a díszítő elemeknek a formái, alkalmazásai, színei vidékenként változó. Az alapszín is lehet kék, zöld, barna, fekete. A bútorok formái igen változatosak, ötletes vonalvezetésük a letűnt nagy korszakok stílusainak jegyét őrzik formákra áthangolva. Felismerhetjük a gót, renaissance, bárók, empir, biedermeier stílusok hatását a paraszt bútorokon is, de mindenik átváltoztatva az anyag kívánalmai szerint és a népi fantázia hatása alatt. Faragást kevésbé alkalmaznak, inkább lombfűrész mintákhoz hasonló áttöréseket (széktámla, kanapé háta, tükör rájája...) vagy méginkább az alapszín és ornamentika — festett virág-

díszek alkalmazása tették jellegzetessé a népi bútorok stílusát. Ami azonban a szoba hangulatának az igazi kedves vidámságát megadja, az a sokféle kézimunka, a szóttesek, csipkék, vagdaldasos terítők, gyönyörű színű hímzések annyiféle fajtája, meg a falakon sorakozó tányérok, korsók eredeti és változatos formájú és színű csoportja.

Meg kell említenünk, hogy ezek a bútorformák nem kizárólag a magyar nép teremtő erejéből születtek. Hasonló darabokkal találkozunk a német népi ipar régi darabjai között is, de ez nem von le semmit az értékükből, mert —mint említettük— a nagy stílusáramlatok átvonultak hazánkon is, tehát egyenlő mértékben alakították az akkori művelt Európa minden népének a képzeletét. S tudni való az is, hogy a parasztság tárgyi művészetében mindenkor nyomon követhető a főnemesség, a nemessélg elhagyott divatja. Az a folyamat, amit napjainkban olyan feltűnően szemlélhetünk, azt ugyanis, hogy az úri társadalom divatját hogyan veszi át a városi kispolgárság, ettől az alacsonyabb rendű népréteg és évtizedek múlva hogyan lesz a falusi parasztság ruhadarabja, bútora, kézimunkafajtája, stb. — mondóim, ez a folyamat megvolt már a nagyon régi időkben is. Tehát nem kell csodálkoznunk azon, ha az akkori európai stílusok az úri rend közvetítésével lejutatták a paraszti rétegekhez is és Európaszerte bizonyos letagadhatatlan hasonlóságot eredményeztek sok mindenben, így a bútorok stílusában) is. Épen ebben van a faji sajtáság alakító ereje, hogy azonos, adott formákat hogyan tudott mégis németté, szlávva, magyarrá alakítani sokszor igen kevés variáció segítségével.

Megemlítésre méltó jelensége a népművészeti kincsek szellemi vándorlásának az, hogy a levetett népi divatot aztán tovább a környező kisebb kultúrájú nép veszi át. Így szivárognak át közelben lakó tótok, oláhok, rutének közt a régebben hordott magyar paraszti ruhadarabok (pl. a cifraszűr) vagy a magyar bútorok egy-egy jellegzetesen magyar darabja (tulipános láda a békéscsabai tótoknál). Azt mondhatnánk, hogyha az úriosztály lakását a mostani parasztbútorok finomabb kivitelű darabjaival népesítené be, nem tenne egyebet, mint visszavenné a valaha megunt lakásberendezését attól a néptől, amely századokon keresztül hűségesen őrizte számára!

Hogyan képzeljük mi a magyar otthonnak ezt a lakásművészeti újjászületését? Mielőtt erre felelnénk, hadd említsek meg pár olyan megnyilatkozását az úriosztály egy-két tagjának, akik ebben a kérdésben ellenzéki álláspontion voltak. Egyik szerint a magyar bútor nem való lakószobába, mert alkalmatlan a használatra. Múzeumban kell tartogatni őket és ha valaki kíváncsi rá, nézze ott meg! Mások szerint jó volna,

szép volna a magyar szoba, de bútorai kényelmetlenek... vagy: azért most már nem dobhatjuk ki a meglévő bútorainkat, hogy helyibe paraszt bútorokat tegyünk! és így tovább... Felelet helyett felhívom a figyelmet a finn úri osztály otthonainak berendezésére, vagy az angol, az új német lakások tipikus képére. A finneknek tizedrész aranyi tárgyi néprajzi hagyományuk sincs, mint nekünk és mégis lelkes és lelkük legmélyéig nemzeti érzésű finn középosztály családjai legszentebb kötelességüknek tartják, hogy lakószobájukat (legalább egy szobát a sok közül) a finn népművészet hangulatában rendezzék be. Finn szőttesek, szőnyegek, egy-egy öreg formájú karosszék, kedves régi bölcső, kandalló, stb. teszik a szobáik képét hamisíthatatlanul és félreérthetetlenül finné. Említsem-e a konzervatív angol középosztály és főnemesség közismert és tipikusan angol otthonát? A fagerendákat, az angol stílusú kandallókat, a régi angol porcelánokat? Ezeket fényképekről, filmről, regényekből úgy ismeri mindenki. Vagy a németek lázas iramú berendezkedéseiket, amelyek mind a régi német hagyományok jegyében születnek? Ezekről pedig a képes folyóiratok beszélnek tanulságosan.

Azonban vannak hazai példák is már hála Istennek és szép számmal! Igen sok jómódú úri család alakítja át lakásának arculatát a magyaros formák szerint. Megemlítem itt azt az érdekes körülményt, hogy Budapesten számtalan üzlet és vállalkozás virágzik és terjeszkedik, amely paraszti holmik, vagy népi bútorok eladásából él, vagy népi bútorok mintájára készült úri szobaberendezések szállításával foglalkozik. E vállalkozások vezetőinek vallomása szerint már nemcsak országunkat (főleg a fővárost) látják el magyar bútorokkal, hanem a külföldre is igen jelentős mennyiségben szállítanak belőlük. Tudjuk, hogy a washingtoni magyar követség eredeti paraszti bútorokkal képekkel, dísz tárgyakkal van berendezve és igen nagy sikere van. Az iparügyi minisztérium fogadó és dolgozó szobáját is festett magyar bútorok teszik színessé, üdévé. (Ilyen helyen élvezet várni, amíg sor kerül az emberre, mert várni azért itt is csak kell.)

Nem régen mutattak be Pesten egy kiállítást, melyben — többek között — magyar bútorok is szerepeltek. Ezek a bútorok a legfinomabb kivitelben, kényelmes formában és olyan csodaszép magyaros lélekkel készültek, hogy a közönség alig tudott megválni tőlük. Kényelmes fotőj puha üléssel, de a huzatján valami finom kis magyar ornamentika, vagy erdélyi szőttesekre emlékeztető színek kompozíció, a farészek megmunkálásában egy kevés magyar stílusú berakás, vagy a lábaknak valami keleties hangulatú, ősi magyar vonalvezetése, amit megmagyarázni sem lehet, de érzi rajta minden magyar szemlélő,

hogy a mi lelkünkben született formák, vonalak, színek, harmóniája az, ami ott együtt volt.

De láttam már olyan szobát is, amelyben a régi bútorok mind megmaradtak és mégis a szobának magyar jellege volt. A kályha formája a dunántúli paraszt cseréptűzhelyek mása volt. A falon régi magyar cserepek: erdélyi bokályok, habánok, tányérok. A bútorokon magyar kézimunkák: asztalterítők, díványpárnák, faliszőnyegek. A függönyök, a vitrinbe való kézimunkák, a virágok mellé szúrt karók, stb. mind-mind eredeti és értékes magyar kézimunkák, vagy azok hűséges és ízléses másai. (Vigyázzunk a népi munkák másolásának a valódiságára, nehogy úgy járjunk, mint a matyó térítőkkal, amelyek ma már távolról sem hasonlítanak a régi szép matyó hímzésekre és inkább szégyellni való ízléstelenségeik, mint népünk büszkeségei. Pedig valaha azok lehettek volna! Újabban Kalocsa került a divat középpontjába. Ha Isten nem őrzi az üzleti szellemű zsákmányóloktól — rövid időn belül Mezőkövesd sorsára jut.)

Ha otthonainkat ilyen magyar lélekkel tudjuk magyarrá színesíteni, ebből az otthoniból már olyan fiúk és lányok kerülnek ki, akik majd a saját otthonaikat a megnemesedett és kényelmessé tett, lényegében és nem csak díszítésében magyar formájú bútorokkal népesítik be és így rövid évtizedek alatt megtörténhetik otthonaink újjászületése a valaha régen elhagyott, de újra megtalált magyar bútorok nemes formái és a magyar kézimunkák csodálatos színei által.

Szeresd a virágot

Elmondotta: *Dr. Gesztelyi Nagy Lászlóné*

Azt hiszem, kedves hölgyeim és uraim, hogy ebből a rövid címből mindnyájan már előre tudják, mi lesz előadásom tartalma. Vannak szavak, mondatok, amelyek szinte gépies pontossággal idézik fel ugyanazokat a gondolatokat mindnyájunk lelkében, akik egy kultúra táplálékain nevelkedtünk. Ilyen ez a mondás is: Szeresd a virágot! Nem hiszem, hogy volna közöttünk valaki, aki, ha hallja ezt a szép initiást, ne gondolna rögtön utána, ami következik Petőfi versében:

*„Szeresd a virágot, és ne féltsd szívedet,
Mert, ki ezt szereti, rossz ember nem lehet”*

Ennél szebben, jobban, mélyebben és igazabban nem fejezheti ki az ember és virág viszonyát az sem, aki tíz kötetben elmélkedik a kérdésről.

Azért én most csak azt tekinteni feladatomban, hogy a férjhez menendő lányoknak lelkéire kössem ennek a szép parancsolatnak a megtartását: Szeresd a virágot!

Gondolkoztak-e már, kedves hallgatóságom, hogy tulajdonképpen mi is a virág?

Ha tanteremben tenném fel ezt a kérdést, egy jó diák ilyenféle feleletet adna: a virág a növénynek az a része, amelyből a termés és a magvak fejlődnek; a virág a növények szaporodási szerve. És ez így is van. Ennyi a virág, nem több és nem kevesebb, már t. i. a növény szempontjából. De kérdezzünk csak meg egy bába induló lányt, — amint éppen ruhájára tűzi a lovagjától kapott piros szegfűt — mi a virág, kedves? Lehet hogy semmit sem szól, de magában mindenesetre azt gondolja: a virág? — a szerelem! Mi a virág? Ahány ember, annyiféleképpen felel erre a kérdésre. Hosszú sorát lehetne idézni a köl-

tők szebbnél-szebb gondolatainak, bölcs mondásoknak; festők, zeneszerzők is tudnak feleletet adni erre a kérdésre a maguk nyelvén,... de ez a sokféle felelet mind egyet fejez ki, azt, hogy mi a virág nem a növény, hanem az ember szempontjából, mit jelent a virág nekünk?

És itt most állapítsunk meg egy érdekes tényt. Mi nem tekintünk minden virágot virágnak, ami elénk kerül, válogatunk a növények virágai között. Kinek jutna pl. eszébe leszedni és vázába rakni a saláta, vagy retek, vagy papsajt virágait? Miért nem telepítjük be kertünkbe a katángkórót, amelynek pedig nagyon szép alakú, gyönyörű égszínkéék virágai vannak, vagy az ökörfarkkórót vagy a székfűvirágot, amelynek pedig illatát kamilla tea alakjában egészen kellemesnek találjuk? — A sok miéltre választ kapunk, ha kicsit szemügyre vesszük, hogyan is keletkezik a virág, hogyan választja ki az ember a sokféle növény közül a szemének és szívének kedveseket? Nem is kell messze mennünk például, mert itt helyben, Kecskeméten történnek most apró dolgok, amelyek, ha nem itt történnének, hanem valahol az Óperenciás tengeren túl, egy szép napon új virággal lepnék meg a világot.

Mindnyájan tudjuk, hogy Kecskemét bevételeinek jórésze a gyümölcsből, közelebbről a barackból származik. Kecskemét és a barack ma már szorosan összetartozó fogalmak. A barack, mint Kecskemét gazdasági jólétiének alapja, az utóbbi időben kezd jelképpé, szimbólummá válni. Nem szólva az idegenforgalmi pavillon koronás barackjáról, barackkal díszítették pl. az olimpiai oltárt, amikor két évvel ezelőtt az olimpiai staféta átfutott a városon; barackpálinkát, barackvirágcsokrot adtak a művészeknek a Bánk bán valamelyik díszelőadásán, amelyet Kecskemét is a maga ünnepének tekintett; barackvirág-csokrot vitt a kecskeméti MANSz küldöttség Dormay Cecil ravatalára stb. Az első lépés tehát már megtörtént abba az irányba, hogy a barackfa virága emberi értelemben is virággá váljék. A legfontosabb, a lelki alap már meg van. T. i. a sokféle gyümölcsfa közül, gazdasági jelentősége miatt, éppen a barackfa termését és virágát választották a kecskemétiak hogy városukat jelképezzék. Most még két lépésre lenne szükség. Az egyikhez kellene egy ügyes, lelkes kertész, aki elhatározná, hogy a barackfának nem a termését, hanem virágját fogja megnemesíteni. Pár évtized kitartó, szorgalmas munkájával bizonyosan lehetne az egyszerű virágú barackból is óriási virágú, telt virágú, illatos stb. féleségeket kitenyészteni. Egyszerűbb virágú cseresznyékből állították elő pl. a díszcseresznyéknek rengeteg változatát, amely a japánoknak a krizantémum mellett régi idők óta a legkedvesebb viráguk. Ha már megvolna az új nemesített

barackvirág, valami ügyes reklámmal — esetleg megint egy vel-szi herceg révén — divatba kellene hozni, amint divatba hozták pl. napjainkban a kaktuszokat. A kaktuszokkal nem törődött évszázadokon át senki s most egyszerre, a modern építkezési vonalakkal, modern bútorokkal együtt, felkapták ezeket a szögletes, furcsa formájú növényeket.

Ki tudja, milyen lehetőségek rejlenek a barackvirágban is! Hiszen a pompás rózsák, szegfűk, dáliák, violák, tulipánok stb. sem voltak mindig ilyen szépek. Valamikor évszázadokkal ezelőtt ezek is a réteknek, erdőknek voltak a mainál sokkal igénytelenebb vadvirágai. De jött az ember, meglátta, megismerte és valamilyen — ma már ismeretlen — okból megszerette azokat. Kertjébe vitte a kiválasztottakat, ápolta, gondozta, nemesítgette, míg végre elérték mai pompájukat. És fejlődésük még most sem ért véget, mert a haladó tudomány folyton újabb és újabb módszereket bocsát a növénynemesítők rendelkezésére s minden nappal szebbek és csodálatosabbak lesznek a virágok. Csakhogy ezek a virágcsodák nagyon múlandók; csak addig tartanak, ameddig odaadóan ápoljuk és gondozzuk őket. Magukra hagyatva elpusztulnak, elnyomják a nemes virágot a feltörő vadhajtások, a szabad mezők és rétek füvei és vadvirágai. Ha pedig tovább is élnek és szaporodnak, az egymásra következő utódokban fokozatosan elveszítik mindazt a pompát, amit a kertész keze rakott rájuk, s a büszke kerti virág valamelyik késői unokája ismét az a kis vadvirág lesz, amelyik volt, mielőtt az ember kiválasztotta és gondjaiba vette volna.

Ezt a hosszú mesét csak azért mondtam el, hogy lássuk, hogy a virág nem tőlünk független, hanem nagyon is emberi valami. Talán nemcsak azért szeretjük annyira a virágot, mert színe, illata, bájos alakja kellemes érzéseket ébreszt bennünk, hanem mert tudat alatt megérezzük, mennyi évezredek vágy és álm, mennyi érzés, mennyi ötlet, gondolat, akarat, tudás, türelem, kitartás, szorgalom van beleépítve egy-egy virágba. Valósággal lelkünknek jobbik fele. Vagy nem ugyanezekből az elemekből van összetéve a lélek is? Saját lelkünk mását, testvéreinket szeretjük a virágokban!

„A virág és lélek két atyafi gyermek”, tanítja a költő is. Talán azért tudnak egymással olyan meghitt bensőséggel beszélgetni. Akinek szeme van a látásra és füle a hallásra — nevezük az illetőt tudósnak, költőnek, vagy egy egyszerűen érző szívű embernek — az hallja a virágok beszédét, titkokat tud meg tőlük a nagy természet törvényeiről, a kicsi emberi lélekről, sokszor egy leányszívről vagy férfiszívről.

Mik ezek a titkok?

A tudósok pl. régóta kutatják, mi mindentől függ a virág-

zás, hogyan lehet a növényeket akkor is virágzásra bírni, amikor nincs itt a természetes idejük? — És a virágok ezt a titkot is elárulták a kutatóknak. Pontosan elmondták, melyiknek milyen talajra, milyen táplálékra, mennyi időre van szüksége, hogy virágait kifejleszthesse; sok nedvességet, erős fényt, sok meleget kíván-e, vagy megelégszik szárazabb, vagy árnyékos hellyel, kevesebb meleggel is? Meleg tekintetében általánosan ismert virágaink közül legigénytelenebb a hóvirág. Alig olvadt el a hó, egy-két meleg nap után már kidugja fehér fejcskáját a földből. Kevés meleggel beéri az ibolya is, ezért viseli méltán a szerény ibolya nevet, mert különben színe, illata, bájos alakja fölülmúlja sok kényes virágét. — Fokozatosan több meleget kívannak a tavasz későbbi virágai: a nárcisz, tulipán, jácint, virágzó fák és bokrok s meleg tekintetében is egyike a legigényesebb virágoknak a kertiek királynője: a rózsa. Nyár elején, júniusban van a fővirágzási ideje, amikor nálunk a növények fejlődésére legkedvezőbbek a csapadék és hőmérsékleti viszonyok. A rózsa után nyílnak a kert többi virágai: violák, szegfűk, dáliaik stb., ezeknek még több meleg kell, de viszont a szárazságot, port. perzselő napsütést is el kell szenvedndök. Legtöbb meleget kíván, helyesebben legtöbb időre van szüksége kertek utolsó virágának, az őszi rózsának, hogy magába gyűjtse a virágzáshoz szükséges meleget. Egész tavaszon, nyáron át süti a nap, közben fagy, aszály, jégeső, vihar száguldanak el felette. Mindez csak még keményebbé, edzettebbé teszi. Végre aztán nyár végére, őszre minden ízét átjárja az a melegség, amely virágot fakaszt szárán.

Nem hasonlít-e a növények virágjához az emberi lélek, mondják ugyanezen jelenségek láttán a költők. A lélek is virágzik s ennek a virágzásnak is megvannak a feltételei. A lélek is táplálkozik, ezerféle benyomásból, amelyek lépten-nyomon érik. Van ezek között a benyomások között olyan, amelyik el-sorvasztja a gyenge bimbó kezdeményeket. A léleknek is szüksége van fényre, melegségre, hogy kifejlődhessenek virágai. Szeretet, barátság, szerelem azok a források, amelyekből virág-fakasztó fény és meleg árad. A lélek fölött is elzúgnak sokszor a viharok, a szenvedélyek, indulatok vad viharai, amelyek a természet fékevesztett elemeihez hasonlóan letarolják a kinyílt virágokat. — Beszélgetés egy kedves művelt emberrel, néhány jó szó, biztatás sokszor úgy hat, mint a langyos májusi eső: kibomlanak utána a virágok szirmai. Nagy emberekből sokszor olyan fény és életenergia árad, hogy kivirágzik nyomukban az egész társadalmi és nemzeti élet.

A legnagyobb és legkáprázatosabb virágzás arra a sugár-

zásra indult meg ezen a földön, amely Krisztius megváltó szeretetéből áradt. Reményik szavaival: (Akácsor ősz utolján).

*„És amerre vére rubinija hull,
Virág fakad, fa nő, hegy tornyosul,
Tenger tágul — a világ végéig
S az ő vérétől áldott mindenik!”*

Kérdezhetné most már valaki, mi hát a lélek virága? Erre a kérdésre is rengeteg szép mondást idézhetnénk feleletül, de akár embereknek, akár angyaloknak nyelvüin szólnánk is, a végén mégis csak oda jutnánk, hogy a lélek kiteljesedése, virága valamilyen formában minidig a szeretet; a szépnek, jónak, igaznak a szeretete és szolgálata.

Vannak közöttünk ibolya lelkek: a kevéssel beérők, az igénytelenek, akiknek elég egy kicsi napfény, egy kevéske életmelegség és már kinyílnak a szeretetre, amely csendben szolgálja mások boldogságát, szépségekkel gazdagítja a világot, keresi mindenben a jót és örül az igazságnak. Vannak közöttünk kényes, igényes rózsák is, akik csak akkor nyitnak szép virágokat, ha bőségesen özőnlük feljükk minden irányból az élet áldása. Némelyik fiatal leány, amikor férjhez megy, olyan mint a vadcesmete. De legyünk igazságosak, sok férfi is, amikor megnősül, valóságos vadóc, alig látszanak a virágjai a sok tövistől. Pedig lehet, hogy egyiknek is, másiknak is a lelke mélyén gyönyörű szép rózsza szunnyad, csak kölcsönös szeretettel, sok türelemmel és akarattal ki kell a vadból a nemes virágot tenyészteni. Vannak aztán őszirózsza lelkek is. Ezek zárkóztan, hidegen haladnak el a szerény mindennapi örömök vagy a nyár bősége mellett és csak akkor nyílnak, amikor már fognak a fények, megnyúlnak az árnyak, szenvedés, bánat, gond fellegei takarják el a kéklő eget. Vannak végül olyan lelkek is, akik nálunk sohasem nyitnak virágokat, mert nem kedvezők számukra az életkörülmények. Ezekről írta Ady A Hortobágy poétája című szép versét. A Hortobágy poétája csordát őrzött, gondolt ezerszer csodaszépet, alkonyatok és délibábok megfogták százszor is a lelkét, de ha virág nőtt a szívében, a csorda népek lelegelték.

Mielőbb továbbmennék, meg kell legalább említenem, hogy a mi szellemi nagyjaink közül főleg Petőfi, Jókai, Gárdonyi, Mórá Ferenc, újabban! Nyíró József azok, akiket mély-séges benső barátság fűzött a természethez és a növényvilághoz. Műveikben csodaszép részletek, gondolatok vannak, amelyeknek ihletői a virágok voltak.

Van a virágokkal folytatott beszélgetésnek más formája

is, amikor nem a virág beszél, hanem megfordítva: az ember beszél a virágnak önmagáról, főleg (érzelmeiről s a virág is hűségesen tovább adja a rábízottakat. Ennek a virágra bízott üzenetnek legtöbbször az az értelme, hogy „helyettem kis virág tégy vallomást” — de ennek az egyszerű dolognak ezerféle változatát érzik a hő szívek.

Mióta a világ világ, mindig nagyon szerették mindenféle népek érzelmeiket eis gondolataikat virágokkal tolmácsoltatni. De talán sohasem volt a virágnyelv annyira fejlett és közkedvő, mint a múlt században, a biedermeier, illetőleg az u. n. táblabíró világban. Ebben a szelíd örömöknek hódoló társasjátékkal és virágokkal szórakozó korszakban minden virágnak volt valami különleges jelentése s minden valamire való író szerkesztett egy virágnyelv szótárt vagy könyvecskét, amelyben vagy saját szavaival magyarázta a virágok jellenítését, vagy divatos költőktől vett idézetekkel. A virágnyelv egyik leghíresebb magyar költője Tompa Mihály volt, a virágregék szerzője. Nálunk Magyarországon három virágnyelvkönyvecske volt különösen elterjedve ebben az időben. Persze, ahány könyv és szerző — annyiféle a virágok jelentése. Pl. a fehér orgona a pesti német virágnyelv szerint azt jelentette: Egészen a tied vagyok.

A pesti magyar virágnyelv szerint: Vonzalmad kietlen éltemet mennyé varázsolá, e varázserő folytonos boldogságot ígér.

Végül a debreceni virágnyelv ezt tanította a fehér orgona jelentéséről: „Magyar hölgynek születél, áldd érte sorosodat!”

Ha tehát a leányát féltő mama csak annyit lesett meg, hogy fehér orgonát kapott a lánya, — törhette a fejét, vajjon a fehér orgona szerelmi vallomás-e, vagy a viszonzott szerelem diadalkiáltása, vagy egy hazafias lelkű honatya lelkesedése. (Rapaics: *Magyarság virágai* 365 1.)

Vannak természetesen oly virágok is ezekben a virágnyelv könyvecskékben, amelyek évezredes jelképek s mindenütt ugyanazt jelentik, legfeljebb más szavakkal. A fehér liliom pl. mindig az erény virága volt, a piros rózsa mindenütt a boldogító igent, a fehér a kegyetlen nemet jelentette stb.

Ma már ez a kedves, negédes játék, a virágnyelv használata a múlté, de azért mi is használjuk jelképes értelemben a virágokat legkülönbözőbb (érzések kifejezésére. Virággal küldjük jókívánásainkat, üdvözetünket pl. valakinek nevenapjára! Virággal díszítjük asztalunkat, lakásunkat, virágos diadalkaput emelünk, ha ki akarjuk fejezni, mennyire örülünk a kedves vendégeknek, milyen nagyrabecsüljük a látogatást. Hivatalos fogadásokon finom rangbéli különbségek kifejezésére is alkalmas a virág: sokszor olvashattuk mostanában, hogy ál-

lamfők feleségeinek orchidea csokrot, miniszterek feleségeinek rózsacsokrot szoktak átnyújtani. Ha jó kedvünk van, virágot tűzünk a ruhánkra, hajunkba s így adjuk tudtul a világnak, hogy szépnek találjuk az életet, boldogok, megelégedettek vagyunk. Nagyon kevés más jellel tudnánk kifejezni a boldogságot, ha nem ismernénk a virágokat. Virágos lakás és kert azt az érzést ébreszti fel a szemlélőben, hogy ott béke, nyugalom honol s gondos, gyengéd lélek őrködik a virágok és emberek jóléte felett. Általában mind szép és örömteljes üzenet az, amit a virágokra bízunk. Egyetlen szomorú küldetésük csupán, amikor egy ravatalon vagy sírdombon kell elmondaniok az emlékezés szavait, az utolsó Isten hozzádot vagy tovaszálló illatlelkük szárnyán küldjük könnyörgésünket az égbe a megholtak áldott pihenésért, az élőknek vigasztalásért.

Nézzük most már, hogyan szeressük a virágokat, lelkünknek ezeket a kedves testvéreit?

Semmiesetre sem úgy, mint némelyik kiránduló társaság, amelynek tagjai felszabadult, játékos kedvükben letarolnak minden útjukba kerülő virágot, hogy aztán, a városba érve, eldobják. Budapesten a nyilvános parkokban nyugodtan virágozhatnak a Magnolia bokrok. A közönség megszokta, senki sem nyúl hozzájuk. Szegeden elegendő egy figyelmeztető tábla: „hozzányúlni tilos” és a közelben sejtett rendőr, hogy megmeneküljenek a letárolástól. Kecskeméten éveken át drótsövénynyel kellett megvédeni az állomás előtti park Magnóliáját a sétálók túl heves szeretetétől. A mi vidéki népünk körében általában a virágkultusz még meglehetősen kisgyermek-korát éli. Szereti a virágot, tetszik neki, de gondozásával már nem nagyon szeret bibelődni. Sokkal egyszerűbben szerzi meg, ha kezeügyébe esik — letöri. A virágszeretnek ennél sokkal magasabb fokán állnak azok, akik nem sajnálnak pénzt vagy egyéb áldozatot, hogy minden évszakban friss, nyíló virágokkal legyenek körülveve mind a kertben, mind a lakásukban. De legmagasabb foka a virágszeretnek mégis a virágok ápolásában, gondozásában nyilvánul meg. Az igazi virágkedvelőt a növény életének minden jelensége érdekli, kezdve a csírázástól a hervadásig és a növények gondozását nem fárasztó munkának érzi, hanem üdítő szórakozásnak, amely rengeteg élménnyel, eseménnyel teszi változatossá napjait.

Ismertem egy egyszerű munkásembert. Minden reggel, mielőtt munkába indult volna, szájába vett vízzel öntözte végig a fuchsia dugványokat, hogy a gyenge növénykéek valahogy meg ne fázzanak. Mekkora gyöngédség egy durva testi munkát végző ember részéről.

Az én édesanyám, mióta egyedül maradt, sok más magá-

nyos asszonyhoz hasonlóan, a virágait gondozza olyan odaadó szeretettel, mint valamikor a családját. Látogatásait mindig tavasszal és ősszel végzi; nyáron el nem mozdulna otthonról, világért sem bízna másra az erkélyén nyíló muskátlik, fuchsiák, begóniák, leanderek stb. ápolását.

Kossuth Lajosról feljegyezték, hogy 70 éves korában elhatározta, hogy addig megy a Mont-Blanc hegyen fölfelé, ameddig megtalál egy kis szikla növénykét, amelyet jól ismert, de termőhelyén, természetes környezetében is látni akart. Micsoda határtalan lelkesedés kellett ahhoz, hogy valaki hetven év terhével a vállán ilyen nehéz útra vállalkozzék.

Móra Ferenc virágszeretetét a következő sorai jellemzik: „Én a virágnak olyan bolondja vagyok, hogy legjobban szeretnék virágruhában járni, mint a tahiti emberek, de mivel attól félek, hogy levélszamaraznának, ha felvirágozom magam, a városban sohasem járok virággal. Falun azonban mindig virág van a gomblyukamban, még pedig rendesen olyan, amit más ember nem tűzne föl: cickafark, pimpó, ticszem s más ilyen földhözragadt Isten szegénykéi, akiket úgy szánok, mert a jó Istenen kívül senki sem törődik velük.”

Gárdonyi virágszeretete valósággal rajongásig fokozódott. „Én titkos életű, bájos virágaim — mondja — hadd heverjek le köztetek, hadd csókolj ami meg a ti üde orcátokat. A ti lelkeitek valami ismeretlen világba mámorít, ami nem hasonlít sem a keresztény, sem a pogány túlvilághoz, de ezeknél bizonyára szebb és igazibb.” (Term. Tud. Közl., 1937, szept. 472. 1.)

Valami ilyen más világ, jobb világ bűvkörébe jutunk mindnyájan, ha a napi munka fáradalmait virágok között pihenhetjük ki. A virágok szépsége, bája valahogy eltereli a figyelmet az élet küzdelmeiről, nyomorúságairól, a mindennapi kenyérgondoktól, s magasabb régiókba emeli a lelket. Virágok és általában szép dolgok társaságában a legegyszerűbb ember is érzi, hogy nemcsak munkagép, akit fizetnek és etetnek, hogy járjon, hanem ennél jóval többre hivatott. Túl azon a kérdésen, hogy mit eszünk, mit iszunk, vagy mivel ruházkodunk, van még magasabb célja is az életünknek, ami az összes élőlények fölé emel bennünket: lelkesedni és küzdeni a szépség, jóság, igazság megvalósulásáért, szárnyalni felfelé s közelebb jutni minden szépség, minden eszmény ösforrásához, Istenhez.

A modern társadalompolitika ismeri a virágoknak ezt a lélekemelő hatását és eszközül használja, hogy jobbá és nemesebbé tegye az embereket. Gondoljunk csak a kertés családiról, a telepekre, virágos, fás, munkás otthonokra, a napsugaras, erkélyes, virágos modern kislakásokra, vagy a nagyvárosok kö-

rül egyre szaporodó kis kertekre, utcák, terek, állomások felvirágozására.

Mennyivel más világfelfogást árulnak el ezek a berendezkedések, mint a régimódi, kietlen, fátlan lakótelepek, vagy sivár bérkaszárnnyák. A mai lakásépítők és várostervezők tudják iéls számításba veszik, hogy magasabbrendű ember csak olyan helyen fejlődhet, egészség, életkedv, idealizmus csak ott terem, ahol napfény van, ahol levegő van, ahol a virágos növények is megélhetnek. Penészgombák társaságában csak alacsonyabb indulatok tenyésznek.

Sokat emlegetnek mostanában egy német mozgalmat, amelynek jelszava „Kraft durch Freude” — örömben az erő. Ez a mozgalom többek között azt is céljául tűzte ki, hogy szebbé, kellemesebbé tegye a munkahelyeket s ezt a célt jórésztben megfelelő virágdísz alkalmazásával éri el. Szép, barátságos környezetben jobb kedvvel dolgozik akár a szellemi, akár a testi munkás, értékesebb, jobb eredménnyel hálálja meg azt a többletet, amely a lelkével is törődő emberbaráti szeretetben! a virágokból feléje árad.

Ha fontos a szépség, az eszmények utáni törekvés, az idealizmus a népnevelésben, mennyivel fontosabb a gyermeknevelésben, a családi életben.

Az otthon felvirágozása a nő feladata. Szépsége, derűje, boldogsága az ő érdeme.

A virágok százszorosán meghálálják a rájuk fordított gondot és szeretetet,

Eddig érintett, előnyös hatásain kívül a virágok gondozása — a kertészkedés — különösen szabad levegőn, igen egészséges foglalkozás. A velejáró mozgás nagyszerűen elősegíti az oly hön óhajtott karcsúságot és üdeséget.

Kitűnő ellenszere a kertészkedés az unalomnak. Pl. fiatal lányoknak — akik az unalom elől gyakran üres szórakozásba menekülnek, mert úgy érzik, hogy az ő segítségük csak aféle ötödik kerék a háztartásban — egyszeriben fontosságot, megelégedést kölcsönözhet a virágok ápolása, az a tudat, hogy vannak élőlények, amelyeknek jóléte tőlük függ, van munkakör, amelynek elvégzése rájuk vár. Később öreg korban erre a tudatra esetleg, mint vigasztalásra lehet szükség. Magányos asszonyok körül sokszor a virágok azok a jó tündérek, akik távol tartják az elhagyatottság, céltalanság érzésének rémeit.

A virággal való foglalkozás fejleszti, nemesíti ízlésünket. A virágok elrendezése, csoportosítása a kertben, vagy lakásban, a levágott virágok elrendezést a vázákban a helynek és alkalomnak megfelelően, csokrok összeállítása stb. tág teret nyújt a művészi érzék és tehetség érvényesülésére. Japánban

éppen úgy tanítják a lányoknak a virágelrendezés művészetét, mint nálunk a zenét vagy táncot; hozzátartozik az is az általános műveltséghez. A virágok rendezésének, mint művészi ténykedésnek az az előnye, hogy olcsó, mindenki számára könnyen hozzáférhető. Drága képekkel, művészi bútorokkal, szőnyegekkel nem mindenki díszítheti lakását, de egy kis kertet, vagy verandát olcsó virágokkal is nagyon szépen fel lehet díszíteni s drága képzőművészeti tárgyak hatásával sokszor felér néhány szál ízlésesen elrendezett, üde, friss virág.

A virágtenyésztés, mint kenyérkereső foglalkozás biztos megélhetést nyújt, nagy fejlődés előtt áll s olyan életpálya, amelyik nők előtt is nyitva van és nagyon megfelel a női alap - természetnek és hajlamoknak.

A virággondozásban sok türelemre, kitartásra, lelkesedésre, jóságra, gyengédségre van szükség, egyszóval éppen azokra az erényekre, amelyekre minden nőnek, minden feleségnek és anyának törekednie kell, hogy házassága boldog és harmónikus lehessen. A virágok elárulják — mondjuk a háztűznézőknek, hogy a család nőtagjaiban megvannak-e ezek a jó tulajdonságok? De nemcsak elárulják, hanem, ami ennél sokkal fontosabb, ki is fejleszti ezeket az erényeket abban, aki velük szeretettel foglalkozik.

Ezért lányok, fogadják meg, zárják szívükbe a szép intést:

*„Szeresd a virágot és ne féltsd szívedet,
Mert, ki ezt szereti, rossz ember nem lehet!”*

A ruha teszi-e az embert?

Elmondotta: *Irányi Istvánné*

A Feleségképző Akadémia nagyérdemű vezetősége számomra azt a tételt osztotta ki, hogy: *a ruha teszi-e az embert?* Első pillanatban olyan egyszerűnek és világosnak látszik, hogy azt válaszoljuk rá: igen, a ruha teszi az embert. Számtalan példát is tudunk rá bizonyítékul mondani. Mindannyian éreztük már azt a biztosságot, azt a jó érzést, amit a jól öltözöttség ad. Mily nyugodt és határozott a fellépésünk, biztos a mozgásunk, ha tudjuk, hogy kifogástalanul vagyunk öltözve, sőt, ha tudjuk, hogy a ruha jól áll, előnyös nekünk, szinte a kedélyünkre, a szellemünkre is hat. És mindnyájan éreztük már azt a kínos, zavaró érzést, amit a rosszul öltözöttség, vagy valamilyen toaletthiba okoz. Hogy mást ne említsek, ha pld. valaki figyelmeztet, hogy lyukas a harisnyám épen akkor, mikor a legnépesebb utcán kell áthaladnom.

A ruha teszi tehát az embert önmaga előtt is, de más ember előtt is. Hányszor halljuk ezt: olyan elegáns, hogy azt hittem valami előkelő hölgy — és kisült, hogy egyik ismerősöm szobalánya!

Egy szellemes francia író azt mondta, hogy a legjobb társaságban is megjelenhetsz piszkos jellemmel, de piszkos gallérral nem.

Egy nagyobb intézet egyszer kertészt keresett. A jelentkező kertész már jó ideje hely nélkül volt, szerencsétlen körülmények között, úgyhogy mikor ezt az alkalmat meghallotta, hétköznap, ideiglenes munkája közben, sietett az igazgatóhoz. Rongyos volt és piszkos, annyira bizalmatlan külsejű, hogy az igazgató, bár jó helyről ajánlották, nem merte azonnal megfogadni, és elküldte, hogy jöjjön el újra majd vasárnap. Mikor megjelent, akkor is rajta voltak a nélkülözés nyomai, de rendez és tiszta volt, egészen más külsejű, úgyhogy alkalmazták.

is — *sőt azóta* sincs kifogás ellene. Lám, mondta az *igazgató*, a ruha teszi az embert! Meg nem fogadtam volna, ha nem látom vasárnapi ruhájában.

Tehát, úgy látszik, a ruha teszi az embert. Én pedig mindezek ellenére szeretném kedves hallgatóimat arról meggyőzni, hogy mégsem a ruha teszi az embert. Igaz, hogy úgy látszik, mintha a ruha tenné az embert, de mi nem a látszatot, hanem az igazságot keressük.

Volt idő, nagyon hosszan tartó idő az emberiség történetében, egészen a legújabb korig, amikor a ruha szerint egész biztonsággal meg lehetett állapítani az ember nemzetiségét és a társadalmi helyét. Kemény szabályok írták elő, kit milyen ruha illet meg. Gondoljunk csak Kálvin szigorú rendeletére, aki súlyos büntetést rótt még a varrónőre is, aki a menyaszszont túlzott fényűzéssel öltöztette.

Több város és vármegye levelit áraban a múlt századelejéről olyan rendelkezés található, amely pontosan meghatározta, hogy milyen díszítésű cifraszűr illeti meg a számadót, a juhászt, a bojtárt, mert a cifraszűrökben való vetélkedés anyagi romlásba döntötte őket.

Hol vagyunk ma már ettől!? — Ki tilthatja meg ma bárki-nek is, hogy úgy öltözzék, ahogyan tetszik neki, vagy ahogyan a pénze engedi, sőt néha úgy, ahogy nem is engedi.

Azonban az ember és a ruhája közötti viszony lényegében ma is úgy áll fenn, mint Hegen. Minden időben az emberiség társadalmi elhelyezkedése, csoportokba, közösségekbe való tömörülése nem véletlenekből alakult ki, hanem mélységes lélektani okai voltak. Ezért volt természetes, hogy az ember hovatartozása az öltözködésén is meglátszott. De ne higgye senki, hogy ma ez a hovatartozás nem látszik meg a ruházatkodáson. Csakhogy ma nagyot fordult a világ. Ledőltek a külső korlátok, a társadalom merev válaszfalai, az egyén maga alakíthatja a neki megfelelő ruházatot, tehát a ruha az egyén kifejezője lett — sőt az egyéniség elárulója. Tételünket tehát így állítsuk fel: nem a ruha teszi az embert, hanem a ruha *elárulja* az embert, megmutatja, hogy kicsoda belülről. Megmutatja az ízlésedet, a rend-érzékedet, a gondolkodásodat, a lelkivilágodat, a legbensőbb énedet, elárulja, hogy milyen viszonyban élsz Krisztussal.

A nyáron mélységes hatással volt rám egy finn tanítónővel való beszélgetésem. Nagyon tetszett neki egy gazdagon hímzett magyaros selyem blúz. Én följánlottam, hogy szívesen küldök számára hasonlót. Nem, nem! szabadkozott, ő ebben gyönyörködik, mint egy virágos mezőben, vagy mint az emberi lélek művészi megnyilatkozásában — de nem, ő ilyent föl nem

vesz. És magyarázólag hozzátette: én vallásos vagyok. Én a növendékeimnek azt tanítom, hogy a legboldogabb az egyszerű, igénytelen munkás élet. Hogy legyenek a testi dolgokban kisigényűek, de végtelenül nagy igényűek a lelkiekben. És hogy nevelhetném őket erre, ha magam nem úgy élnék? — Ez a tanítónő háromszor utazta be Európát, kétszer Magyarországon is járt. Két árva gyermeket nevelt föl.

Kedves hallgatóim! Nem tudom megállani, — bár nem tartozik szorosán ide, de mégis összefüggésben van a ruhakérdéssel, — hogy ki ne térjek egy másik finnországi tapasztalatomra. Finnországban sokkal nagyobb százalék az ú. n. kereső nő, mint nálunk. Minden közéleti pálya nyitva van a nők előtt — láttunk női bankigazgatót, építész-mérnököt, kórházi főorvost, sőt állomásfőnököt is. Mindenütt megkérdeztem, ahol csak szerét tehettem, a férfiakat, hogy nem bántja-e őket ez a nagy térhódítás? Nem mondják-e, hogy elveszik a nők a kenyeret mások elől? Sokféle választ kaptam, legtöbbször azt, hogy náluk jóval több nő van, mint férfi és ők a nők munkáját egészen természetesnek és szükségesnek tartják. Megtudtam azonban egy olyan körülményt, ami alapvető oka lehet annak, hogy a finneknél nem probléma az, hogy keressenek-e a nők, de magától értetődik, hogy mindenki dolgozik és eltartja önmagát. Ez a körülmény az, hogy amint egy nő állásba kerül, vagy önálló keresete van, magához vesz egy árvagyermeket, akit fölnevel, kitanítat, vagy férjhez ad, ahogy az Isten rendeli. Ha közben ő megy férjhez, természetesnek tartják, hogy a férfi vállalja a nő fogadott gyermekét. Ezt is, mint mindenit, egyszerűen külső formáság nélkül intézik el. Pld. eszükbe se jut adoptálni a nevelt gyermeket, marad tovább az elhalt szülei nevéen. Finnországban így nincs szükség gyermekmenhelyre, árvaház is alig van, Ez a szokás nincs törvénybe iktatva, de annál is erősebb íratlan törvény tartja fenn.

Fájdalmas szívvel gondolok a mi helyzetünkre. Hányszor halljuk azt a panaszt — és valljuk meg nem alaptalanul, — hogy a nők elveszik egy olyan férfi helyét és keresetét, aki abból családot tarthatna el, míg egy magános nő ezt a keresetet legtöbbször mind a ruhára, a fölösleges fényűzésre költi. Ki merné a finn nőket evvel vádolni, munkájukra és keresetükre féltékeny lenni, amikor ily nemesen veszik ki részüket a közterhekből?

Csak azért tettem meg ezt a kis kitérőt, mert úgy látom, hogy csakis az a lelkiület, amely visszautasítja a túl díszes öltözködést, képes a köz-jólétet ilyen szeretettel szolgálni.

A lélek kialakítása tehát a fontos. Nekünk kecskeméti reformátusoknak különösen kedvező a helyzetünk. Tanítást és

útmutatást kapunk lelkiéletünk kialakítására a templomban, a bibliaórákon, vallásos előadásokon, csendes- napokon. És mégis én úgy látom, hogy mi a vallásos életünket és a mindennapi gyakorlati életünket külön karikára forgatjuk. Meghallgatjuk a vallásos előadásokat, nagy hatással is van ránk, jól esik lelki dolgokkal foglalkoznunk, de evvel le is zártuk életünknek ezt az oldalát. A gyakorlati életünkben pedig botladozunk, határozott irány vagy tengely nélkül hanyódunk. Ha ott is Krisztus állna a középpontban és egész életünket Őhöz igazítanánk, vajjon gondolkozhatnánk-e azon, hogy helyes, vagy nem helyes, ha valaki festi magát? Vajjon el merjük-e magunkat képzelni Krisztus előtt állva festett arccal? Nem lenne-e nevetséges erőlködés, kicsinyes hazugság azok előtt a szemek előtt, amelyek a szívekbe látnak?

Életemnek egy kis epizódja jut eszembe, amelyben mély-séges lélektani igazság van. Mikor itt Kecskeméten a nagy földrengés rázta meg a házakat és szíveket, nálunk egy talpraesett gondolkodású, egészséges lelkű parasztlány volt a cseléd, valamelyik tiszamenti faluból jött s már jóideje nálunk szolgált, amikor hosszas rábeszélésre és biztatásra megcsináltatta a fogait. Annyira el voltak hanyagolva, hogy egész fogsort kellett csináltatni, amit nehezen bár, de lassan megszokott. Mikor a földrengés első kábult rémületében kiugráltunk az ágyból és összeszaladtunk az egyik szobába, ő is bejött közénk. A nagy ijedségben is feltűnt nekem, hogy egyszer csak, hirtelen kivette a fogsorát. Megkérdeztem, hogy miért teszi, azt válaszolta nagyon komolyan, nem akarok hamissággal meghalni.

Bizony, ha az embert komolyan megérinti a halál gondolata, valami homályos (érzése támad, hogy ott egészen hiábavaló minden kendőzés, minden törekvés, hogy másnak lássék, mint ami.

Távol áll tőlem az a gondolat, hogy a műfogakat én is hamisságnak minősítsem. De az bizonyos, hogy az egészséges és nagyon is szükséges testápolás és az egészen fölösleges és mesterséges szépítés között van különbség. Az áthajlás végtelenül finom, ezért a határt nehéz megvonni, de nem lehetetlen. Épen úgy nehéz az öltözködésben megvonni a határt, a csinos, rendez, szükséges ruházat és a fényűző, költséges, fölösleges ruházat között. Mind a két esetben akkor látunk tisztán, ha komolyan magunkba nézünk, mérlegelünk és kemény határozottsággal megállapítjuk, hogy mi a cél? E világnak akarok-e élni, vagy a gyakorlati életemben is Krisztust akarom-e szolgálni? Mert mindakettő egyszerre nem lehet.

Kedves hallgatóim! Ne tartsák nagyképűségnek, hogy a ruházkodás apró-cseprő dolgait Krisztus szolgálatával kapcsol-

lom össze, nem olyan nehéz és furcsa ez, mint amilyenek látszik. Krisztus mindenütt ott van, ahol harmónia van. Igyekezünk harmóniát teremteni az életünkben és ez adja meg a szépségét is. Nekünk nőknek különösen résen kell lennünk önmagunkal szemben, mert életünk harmóniáját leghamarabb a ruhakérdés bontja meg. A háztartási kiadások közé is legnehezebb a ruhakiadásokat arányosan beilleszteni, hogy az ne legyen nagyobb a többi rovására. Hány család van, ahol gyengén, sőt hiányosan táplálkoznak, hogy ruhára annál többet lehessen költeni. Az ebédeken és vacsorákon megtakarított és a kozmetikára, fényűző ruhára adott pengők miatt megszólalt lelkiismeretet is sokan el tudják altatni a szokásos szólamokkal: nem helyes a túltáplálkozás, sokkal egészségesebb keveset enni. Ennek a gondolkodásnak nagy segítségére van a mai divat is, ami légiiesen karcsú alakot diktál. Ennek az eléréséért a hölgyek hajlandók a legkülönbözőbb kínzóeszközöket és kúrákat használni. Pedig a mesterségesen elért karcsúság aláássa az egészséget, csökkenti a munkabírást, tönkreteszi a kedélyt. Milyen szomorú látványt nyújt az a dolgozó lány, aki nehezen megkeresett pénzét csak ruhára adja, mindent megszerez, ami divatos, közben pedig hétszámra krumplit eszik. Nemcsak az étkezéssel, de életünk minden körülményével harmonizáljon ruházatunk. Milyen szomorú látványt nyújt, amikor hideg esős időben munkára siető fiatal lány lábán kényes, finom pántos lakkcipőcske van, amit a fűtött ragyogó báltermek parkettjére találtak ki. Hányan gondolkoznak oly ferdén, hogy ha csak egy cipőre telik, az föltétlenül luxus-cipő legyen. Pedig az elegáns öltözködés alaptétele: hogy alkalmazkodik az időhöz és az alkalomhoz. Milyen sivár az az élet, ahol a ruhakiadások nem engedik meg az önművelést. Egy-egy jó könyvre, komoly előadás, koncert, vagy színház belépőjegyére már nem telik, mert a ruhának feltétlenül olyannak kell lennie, mint a leggazdagabb hölgyeké.

Szomorú az is, ha nincs harmónia az öltözködés és az otthon között. A szoba sivár, elhagyatott, mert a hölgy minden ügyességét, ötletességét, penziót saját ruhájára áldozza. Lehet látni szőrme-bundás, merészkalapos, selyemharisnyás kis hercegnőket szűk, dohos tömeglakásokból kijönni. Vájjon mit gondoljunk ezekről?

Milyen kétségbeejtőn szomorú az az élet, ahol a szép ruha csak az utca, a nagyközönség számára készült. A hölgyek végig lejtenek a korzón olyan hódító elegánsan, legutolsó divat szerint, mintha valamelyik mozicsillag lépett volna le a vászonról — otthon pedig egy piszkos parhet slafrokban, félretaposott cipősarokkal szomorítják környezetüket.

Vigyünk harmóniát az életbe. Ne akarjunk többnek, másnak látszani az öltözködésünkkel, mint ahova az Isten állított bennünket. Az az idő már letűnt, amikor a ruha az emberek társadalmi helyét fejezte ki — ma kérlelhetetlenül elárulja az egyént, a lelket. Minél görcsösebben ragaszkodsz ahoz, hogy a te ruhád ép oly divatos, ép oly drága és szép legyen, akármit is kell érte föláldozni, mint a nagyon gazdag hölgyeké — annál jobban elárulja, hogy a fejed üres, a szíved hideg.

Kedves hallgatóim! Ne higyjék, hogy a vonzó megjelenés, a szépség, a divatos, vagy akármilyen ruhától függ. Egyáltalában nem! A legnagyobb gondolkozók végig a történelemben — olyanok, mint Leonardo da Vinci, Goethe, Prohászka, Ravasz László foglalkoztak evvel a gondolattal, amit Ravasz püspök úr így fejezett ki: A test szépsége cégelemzésben a lélek erejéből való.

Mit kell tehát tennünk? Ápoljuk, és fejlesszük azt, ahonnan a szépség származik. Vegyük elő a lelki kozmetikát. Fordítsunk annyi gondot lelkiápolásunkra, szellemünkre, mint eddig a ruhánkra fordítottunk és tapasztalni fogjuk, hogy van lelki elegancia, ami nem a varrónő ügyességétől, a kozmetikus technikájától függ, hanem Isten kegyelméből való. Nem tartom elveszett időnek, melyben önmagamba tértem önmagamat rendeztem, hogy ne ösztönök indítása szerint cselekedjem, hanem azokat szolgálatomba hajtsam. Aki figyelmét, gondosságát nem a külsőre, nem a ruhára és a kozmetikára összpontosítja, hanem tudva azt, hogy a belső alakítja a külsőt, lelki-életét építi és szépíti, annak szükségképen külső megjelenése is szép és vonzó lesz. Vannak ilyen emberek, akik szerényen öltözve, minden ravasz szépítő eszköz nélkül is kellemes látványt nyújtanak, szépek, csinosak, a léleknek valami felsőbbbsége árad le róluk, ami még a divaja-múlt ruháit is elegánssá varázsolja rajtuk. Kevesen vannak ilyenek, de talán épen ezért volna szép, ha elhatároznánk, hogy mi is ilyenek akarunk lenni. Nehéz megindulni ezen az úton. Elsősorban alázat kell hozzá. Alázatos elhatározása annak, hogy nem lesz baj, ha nem leszek a legdivatosabb, nem ejtem ámulatba a gavallérokat és irigységre a barátnőket. Ezt nagyon nehéz kibírni, de higyjék el hölgyeim, sokkal nehezebb lesz majd egyszer a föltámadt lelkiismeret szavát hallgatni, ha az apa, vagy férj nehéz munkával keresett pénzének legnagyobb része saját, fontos személyem szépítésére megy. Nehéz a háztartás fölborult egyenlegét „kimagyarázni”. Mennyi fufang, mennyi ravaszság kell ahhoz, hogy a család kereső férfitagját félrevezessük, mennyi lealacsonyító jelenet egy fess kis kalapért, vagy az antilop-cipőért! Vájjon érdemes-e? Állítsunk inkább minden női ügyességünket, minden fortélyos

haditaktikánkat az önmagunkkal vívott harc szolgálatába. Higyják el hölgyeim, hogy a férfiaknak is ez tetszik jobban! Ha nekem nem hiszik, fölolvassom Papp Jenő cikkének egy részét.

Papp Jenő az Újmagyarság április 3-iki számában többek között ezt írja:

„Lélekben és szellemben szeretnék látni visszatérést a természetességhez, az őszinteséghez és a puha meleg női ajkakhoz, amelyek semmiféle formában nem igyekeznek félrevezetni a férfiakat, nyíltan és úgy is reménytelenül, mint ahogyan a rúzs aranykorában történi. Azt szeretnők, hogy a hölgyek ne az ifjúsággal vívódjanak, mikor vérpiros ajkakkal vallják be a könnyörtelenül elszállt éveket, hanem vegyék elő búbajos belső lényüket és ha már ráérnek magukkal foglalkozni — állítólag a férfiak kedvéért — akkor elsősorban lelkükkel és szellemükkel foglalkozzanak. A lelkikozmetikának csodálatos hatása van a férfiakra: lefegyverzi őket. A testi kozmetika agit ad. Pedig kizárt dolog, hogy a kozmetikába esetit hölgyek túlnyomó nagy többsége azzal a gondolattal festené és sminkelné magát, hogy no én most leszállítom saját értékemet a férfiak szemében! Pedig azt teszik. Minél erősebben festi magát egy nő, annál mélyebbre zuhan a férfiak titkos minősítésében.”

Még nehezebb ezt a harcot győzelemre vinni ott, ahol az anyagiak nem kényszerítik az embert a lemondásra. Ott van csak igazán szükség a lélek eleganciájára, hogy valaki a túlzott ruhagondok alól fölszabadítsa energiáit s szociális bajok orvoslására fordítsa, hogy valaki bár megtehetné, hogy újat vegyen, megelégszik a tavalyi ruhával és az újnak az árát odaadja, ahol cipőre se jutott. Ha valaki idejének javát nem a ruha- és kalapszalonokba tölti, figyelmet nem a divat követelményei kötik le hanem azon gondolkodik, vájjon miből él az a sok nyomorult szegény ember, akik nem juthatnak be a szegénygondozó kataszterébe.

Kedves hallgatóim! Nem szeretném, ha valaki ebből a felolvasásból azt következtetné, hogy az én nézetem szerint most már oltsunk csuhát magunkra, hintsünk hamut a fejünkre és vonuljunk vissza a világi örömöktől. Távol sem. Én csak azt szeretném, ha bizonyosságot tehetnénk amellet, hogy a test szépsége a lélek erejéből való. Azt hiszem ilyen lelkületet akar Krisztus tőlünk, amikor példának állítja elénk a mezők lilio-mait. Higyjék el hölgyeim, hogy aki ily módon fel tud szabadulni a külsőséges gondok alól, egyszerre könnyűvé válik az élete. Az ilyen lelkislégű egyén nyugodt önérzettel jelenik meg divatjamúlt, évekig hordott ruhában is, mert érzi, hogy az ő értékét nem a ruhája szabja meg. Neki mer indulni az életnek

szerényebb jövedelmű ember oldalán, sőt a szerényebb jövedelmű ember el mer vele indulni az élet nehéz útjain. Az olyan leány, aki egyszerű olcsó ruhában is tud csinos, vonzó és vidám lenni, otthon épen úgy mint másutt, aki őszinte a ruhájában, az arc színében, derék okos leány létére nem akar démonnak látszani, munkás életét nem akarja a vérvörös körmökkel meghazudtolni, bizonyára nagyon jó feleség lesz, aki férje szeretetét, mi több becsülését mindvégig meg tudja tartani. Az ilyen asszony nem fél a több gyermektől sem, mert gyermekein sem a ruhát tartja fontosnak. Igaz, hogy ez a harc a gyermek ruházata körül még nehezebb. Sok asszony, aki a maga személyére le tud mondani a fényűzésről, gyermekére mindent rárakna. Sok egyetlen gyermeknek kell egyetlenül szomorkodnia csak azért, mert a mamája úgy gondolja, ha több lenne, nem tudná őket oly szépen öltöztetni, ahogy szeretné. Fájdalom, manapság a gyermekek körüli luxus, talán még nagyobb, mint a felnőtteké. Elkezdődik ott, hogy a babának föltétlenül szüksége van — akármilyen drága — egy összkonfortos nagy tanikkocsira. Én kérem kocsit nélkül egy ruháskocsiban nőttem föl — igaz, hogy hetedik gyermek voltam — s azt hiszem semmi bajom nem történt e hiányból. Azután jön a kis lakkcipőske, habfehér ruhácska, minden épenúgy mint azoknál, ahol az anyagiak ezt könnyen megengedik. Inkább gyermek sem legyen — gondolják — minthogy ne legyen kifogástalanul öltöztetve. A gyermekkel együtt nő a luxus, míg végre kibírhatatlan teher lesz a szülők számára. A legszomorúbb az egészben az, hogy ezek az asszonyok azt hiszik, hogy szeretik gyermeküket és jót tesznek nekik, holott épen szerencsétlen és a világi élet rabságában szenvedő lelkeket nevelnek.

Én tudom, hogy nehéz az árral szemben úszni, mert most ez az általános felfogás. Nehéz a harcot megvívni önmagunkkal is, hátmég az anyai szeretettel és hiúsággal. De ha valaki, mint itt kedves leány-hallgatóim, ifjú lelkesedéssel, hajlítható lélekkel vívja meg önmagával a harcot, annak sikerülni fog később a gyermekét is ugyanerre a lelkültre nevelni.

Fejezze ki a ruházatunk a nemzeti lelkületet is. Mi magyarok nagy előnyben vagyunk a többi európai népeknél. Az egyéni öltözködésünkben nagy segítségünkre van az évszázadok alatt kialakult formakincs, amit egyes vidékek parasztjai ma is használnak, csak merítenünk kell a néplélekből, a népművészetből, komolyan tanulmányozni szépségeit. De viszont ugyancsak nekünk magyar nőknek kell éberebben vigyáznunk a ruhakérdésnél, mert a magyar ember minden időben pompászerető volt. A régi szép magyar formákat feleleveníteni, ugyanakkor korszerűvé tenni ma a legfőbb feladata nemcsak

az iparművészeknek, de minden magyar nőnek. Talán a legjobb megoldás az lenne, amit Szunyoghyné Tüdős Klára is az Opera ruhabemutatóján előadásában hangoztatott, ha mint régen mindnyájan tartanánk egy szép, komoly magyar ünnep-lőruhát, ami a divat változásai fölé emelkedve évekig használható lenne. Följegyzésekből tudjuk, hogy régen egy-egy szép magyar ruhát nemcsak egy emberéleten át viseltek, de nemzedékről, nemzedékre szállt. Mindennapi ruhánk pedig legyen egyszerű, célszerű, de mindig valami kis magyar hímzéssel, vagy formával vidámítva. Miért ne lehetne az oly nemzetközies pongyola helyett, házi ruhának ráncos, bőszoknyájú paraszti ruhát viselni. Mennyivel vidámabb, kedvesebb lenne. A magyar viseletben minden szépsége mellett valami szépséges méltóság van, amire a mai nőknek nagy szükségük lenne, mert ebből veszítettek legtöbbet. Évszázadok magyarjainak lelki magatartása alakította ki ezt a szép viseletet. Vegyük át, ami benne érték és alakítsuk tovább a mai komoly magyar lélek magatartása szerint.

Kedves hallgatóim! Tegyük föl újra a kérdést, amivel kezdtük: A ruha teszi e az embert? És válaszoljunk rá: *ne a ruha tegye az embert, de az emberi lélek alakítsa a ruhát.*

„Nékem olyan asszony kell . . .”

Elmondotta: *Szirkik Ferenc*

A Feleségképző Akadémia utolsó előtti előadását tartjuk. Az akadémia mélyentisztelt hallgatóságainak alkalma volt végig hallgatnia jobbnál-jobb, tanulságos előadásokat, amelyek alapos szakszerűséggel világították meg a fiatal leány és férfi életében történő nagy változásnak, ennek az új életkezdésinek, a házasságnak egy-egy fontos részletkérdését.

Nekem két probléma maradt: milyennek képzelem el azt az asszonyt, aki élettársamként egy élet boldogságában és küzdelmeiben is mellettem állhat és a másik ezzel szorosan összefüggő probléma: házasodhatnak-e az 1938-as fiatalok? Tehát nemcsak a magam nevében írok, de igyekszem a kérdést az előbb említett értelemben! felfogni, viszont ugyanakkor egy ki-rekesztést is kell végeznem: csak azok nevében írhatok, akik a házasságot szentségnek fogják fel, nem tagadják annak isteni eredetét és meg tudják érteni, hogy a házasságban erkölcsi erőkkel állunk szembeni, amelyeknek ebben a testi és lelki életközösségben legelsősorú fontosságú szerepük van. Nem írhatok a léha számítókról, a reklámcélokot szolgáló kirakat-feleséget keresőkről, a csupán anyagi érdekből nősülőkhadseregéről és sorolhatnám még tovább is, felemlíthetném mindazokat, akik a modern házasság csődjéről, a házasság kríziséről írott munkához szolgáltatják a statisztikai adatokat elrontott életükkel, léha, szerelemnek gondolt, de az érzéki élet ingoványos talajára felépített házasságokkal. Hiszen egészben véve ezeket az embereket sem ítélnék el, nincs más bűnük, mint gyengék megállni a modern élet rohanásában, hogy megkeressék az erkölcs szilárd alapjait. Azok nevében beszélek, akik a biblia alapján állva keresik az életüket betöltő hitvest, de szólok azok nevében is, akik hiába keresnek feleséget, hiába teljesülnek be álmaik, hiába találnak rá arra a lányra, aki talán legdrá-

gább kincsük lenne életükben, ha útjukban állanak az anyagi nehézségek. Nagy tábor ez, a 80 pengősök tábora, kik a viszonyok szerencsétlen alakulása következtében csak tervezgetnek, de a megvalósulást nem érhetik el. Nősülhet-e ily körülmények között 1938 fiatalsága, amikor saját megélhetéséért is könyöklő harcot kell folytatnia, egy olyan küzdelemben, hol szemben áll egymással férfi és asszony, hol a termelés viszonyainak alakulása folytán a családi élettől messze eső munkaterületen egyre nagyobb szerepet kap a nő. Hogyan fejlődhetett idáig a helyzet? A csak családi élet tevékenységében élő nő a civilizáció fejlődésével szűknek érzi ezt a térnumot, megkezdí harcát — de szögezzük le, kulturális síkon folyik a küzdelem — azért, hogy a nő mint családanya és a hitves a fokozott követelményekkel szemben is meg tudja állani a helyét. Majd a nőkérdés az utcára kerül és ott elintézett politikum lett, hogy végül is a nő azzá legyen, ami nem akart lenni: a férfi versenytársa egy olyan küzdelemben, mely nem volt tekintettel semmire.

Nem a dolgozó nő ellen írok, minden tiszteletünk azé az asszonyé vagy leányé, aki a megfelelő munkaterületen fejtí ki értékes tevékenységét és természetesen amikor arra kerül a sor, a függetlenségét sem áldozza fel könnyen, azért kapni is akar valamit, ami értékes és időálló; azt a típust említem itt fel, mely szükségtelen módon foglal el állást, hogy magának zsebpénzt biztosítson, esetleg a női hivatás-területről messze eső munkakörben, úgyhogy ezzel a működésével más dolgozni akaró nőt nem enged esetleg érvényesülni.

Elsikkadt ebben a küzdelemben az igazi női hivatás: a családi fészket meleggé, vonzóvá tevő, gyermekeit nevelő anya szerepe, elveszett annyira, hogy az u. n. modern nők nem is fogják megtalálni sohasem. Ezek a modern nők a házasság intézményének elsőszámú közellenségei, mert férjhez mennek üres szívvel, hidegen számítóan, már az oltár előtt is egy következő, talán kedvezőbb házasság esélyeit latolgatva. Hosszú oldalakon keresztül jellemezhetnénk ezt a modern nőt, bőven szolgál illusztrációval az irodalom. A tegnap írója Gárdonyi Géza a női nemben hosszúhajú veszedelmet lát. A női szemtől el van ragadtatva: „Micsoda két kék szem, teremtó Isten! Micsoda mennyből származó kék szemek!...” Sokszor eltűnődtem később is, mikor úgy eszembe jutott az a lány, hogy mi minden volt annak a szemében! Csupa beszéd és csupa titok és ártatlan tisztaság. Mint a gyermeké.

Csakhogy a gyermek szeme átlátszó. A nőé nem. A gyermek szeme olyan, mint a kristály vizű patak: minden kavicsot, fűszálat meglátok benne.

A nő szeme olyan, mint a hegyekben a tengerszem. Tükrözi

az eget s a belenéző embert; de mi van a mélyén? Mindig titok.

Majd a házasság veszedelmes voltát is felemlíti egyszer Gárdonyi: még akkor is lehetnek bajok, ha két galamb házasonk össze. Mindent meggondolt, megfontolt a két galamb, csak azt az egyet nem, hogy mi a házasság?

„Mi a házasság? Még ez is kérdés? — mondaná a két galamb. Hát: turbékolás, csókolózás, keringés a boldogság szárnyain a mennyország rózsás felhői között. Vagy beszéljünk katekizmusi rövidséggel. A házasság vállalkozás arra, hogy az egybeházasodók boldogok legyenek egymással. Itt a hiba! A házasság nem csupán boldogsági társasvállalat. Szenvedések is vannak az életben, nem minden hónap május és a május után vállalnunk kell, hogy együtt éljük át a későbbi viharokat is, rossz terméseket, fagyokat, sovány éveket.”

„Erről persze nem beszél a pap se, amikor esket, sem a rózsaszínű telegramok.”

És valóban kedves hallgatóim nehezen tehetünk ellenvetéseket, sőt csak hozzátehetünk az eddig elhangzottakhoz, hogy a házaspár a látogatók, a rokonok, még inkább egy vőlegényjelölt előtt óvatosan rejtik az októberi, novemberi viharokat, ha veszekedtek kétszeres kedvességgel mutatják be milyen turbékoló galamb pár ők ketten, holott ha ilyen házasságról van szó, épen akkor kelleme veszekedniök, hogy mindenkinek elvegyék a kedvét ettől a házaselettől.

Még tovább megy a ma vagy talán a holnap írója Vaszary Gábor. Mindent megtesz, hogy a balga férfiakat kioktassa, de az, hogy így a nőket is kitaníthatja, nem zavarja. „A nőket kioktatni annyi, mint kavicsot hajítani egy csendes tóba: pár pillanatig fodrot vet utána a víz, de fél percen belül nyoma sem lesz semminek: a kavics lent fekszik a tó fenekén és soha többé nem kerül felszínre.” Hogy mint ír tovább a modern nőről Vaszary, ezen a helyen ilyen nagy hölgyközönség előtt testiépségem veszélyeztetése nélkül fel sem merem olvasni, röviden annyit mond, hogy benne van az egész mindenség mozgató lényeinak rossz tulajdonsága. „És ezek uralkodnak a férfiakon: elnyomják, becsapják őket és végül sírva fakadnak, hogy őket nem érti meg senki.”

A házasságról szólva megállapítja Vaszary: — „A nőnek érdeke a házasság, mert a nőt rendszerint mindig eltartja valaki. Először a szülei, aztán a férje. A szülők se angyalok, nehogy azt higyjük. Még arra is képesek, hogy összegyűjtsék a pénzüket és odaadják egy idegennek, hogy csak vigye el a lányukat mielőbb. (Ez a hozomány!) Még a szülő is tisztában van azzal, hogy mit ér a lány”.

De nyissuk ki a jó öreg Lessing műveit és már hallhatjuk is szenvedélyes kifakadását: „Milyen az a szörnyeteg, akit európai hölgynek hívnak? Nyaka körül coboly, öve kígyó, cipője borjú, retiküljén elefántcsont, kesztyűje fiatal kecske és a verébagyú fejceskéjén mint minden gondtalan és lelketlen természetgyilkos diadalmas lobogója: egzotikus madártollal”.

Nem csoda tehát, hogy a mai fiatalember a nőknek egy bizonyos csoportjával szemben ösztönösen azt az érzést érzi, amit legjobban úgy lehet kifejezni: vigyázz, ha jön a nő! És a mai fiatalember tényleg fél a nőtől, mintahogy fél az ember valami selyempapírba burkolt kézigránát-féle csomagtól — nem robban-e?

Nem kell tovább részleteznünk ennek a helyzetképnek a megrajzolását; bemutattuk talán túlságosan is azt a modern nőt (minden kor modern nőjét) aki megteszi a magáét, hogy a házasság intézményét minden vonatkozásban idegenné, népszerűtlenné tegye a férfi-nem előtt, megnehezítve a férjhezmenést olyan lányok számára is, akik a házasság testi-lelki közösségében be tudják tölteni az élettárs könnyűnek nem mondható szerepét. Megismerkedtünk ezzel a modern nővel, kinek számára a nap a déli órákkal kezdődik, a fodrásznál eltöltött órákkal folytatódik, majd kozmetika és a kommissiózás következik, hogy a délután bridzseléssel és koktél partikkal fejeződjék be.

A házasság intézményének diszkreditálói közül nem választhatunk tehát. Hol találhatjuk meg tehát élettársunkat, kihez vagy mihez forduljunk, megnyugtató válaszáért, útbaigazításért. Nyissuk ki a Szentírást és mindennél ékeesebb szavakkal mutatja be nekünk az igazi jó felesleget: „A derék asszony drágább az igaz gyöngynél, bízik ahhoz az ő férjének lelke; jóval illeti őt is, nem gonosszal, az ő életének mindem napjaiban. Fölkelnek az ő fiai és boldognak mondják őt. Csalárd kedveség és hiába való a szépség, amely asszony pedig féli az Urat, az szerez dicséretet magának. (Péld. 31:10—12; 28—31.) — Ékességetek ne legyen külső, hanem a szívnek elrejtett embere, a szelíd és csendes lélek romolhatatlanságával, ami igen becses az Isten előtt. (I. Péter 3:1—4.) Az asszonyok szeressék férjüket és gyermekeiket, legyenek mértékletesek, tiszták, háziasak, jók, férjöknek engedelmesek: hogy az Isten beszéde ne káromoltassék. (Tit. 2:4—5.)”

Jellemeztük a biblia alapján a választott hitvest és ez a tömör jellemzés szolgálhat kiinduló pontul. Szeressék az asszonyok férjüket és gyermekeiket — mondja a Szentírás. Más szavakkal a házasság csak őszinte kölcsönös vonzalom alapján épülhet fel. Az alap a komoly, nemes, őszinte szerelem, a két

fél egymás iránti és egymást felülmúló szeretete, nem pedig a modern idők lejáratos szerelem kultusza, flörtje, szerelmeskedések.

A két szív megtalálta egymást, a szerelmük érzésük szerint soha el nem múló, de kérdés: a csókokon túl lesznek-e élettársak, igazi hitvestársak, meg lesz-e a kölcsönös megértés? Lesz-e az otthonban valaki, ki derűs arccal lesi hazaérkezésünket, ki törődik problémáinkkal, irányítja az otthon ügyeit, hüen, igaz szeretettől vezérelve, Az ilyen hivatását betölteni tudó hitves el nem múló boldogságot jelenthet, az ellenkezője emberi tragédiát, vagy így is mondhatjuk „az ember tragédiáját”. Madáchról van szó a sztregovai táblabíróról Fráter Erzsébet férjéről. Megismerte a vidám szellemes, üde leányt, úgy érezte, be tudja tölteni életét és mellette fogja megtalálni a boldogságot.

Az első évek harmonikus boldogságát csak tarkították a kis civódások, amelyeket a mindig elkövetkező kibékülés követett édesebb szerelemmel, még nagyobb boldogsággal. De Madách bebörtönözése után az egymástól távol eltöltött időszak széttépte a csókok által létre hozott laza kapcsot, ekkor döbrent rá az író, hogy ezzel az asszonnyal nincs lelki közössége, ha beszélni kezdenek 1—2 perc és nincs téma, üres tekintettel hallgatnak. Meglátta szerencsétlen házassága csődjét: ez az asszony nem lehet élettársa, komolyságát kigúnyolja Erzsébet vígsága. játékosága, ennek az asszonynak mulatás kell, udvar, körülrajongás, Madách pedig olyan asszonyra vágyott, ki mint igaz élettárs megérti, meglátja vívódásait.

*„Óh nő, ha te meg bírnád érteni,
Ha volna telked oly rokon velem,
Minőnek első csókodnál hívém,
Te büszke lennél bennem s nem keresnéd,
Kívül a boldogságot körömpön,
Nem hordanál mindent, mi benned édes,
Világ elé, — s mindent, mi keserű,
Nem tartanál fel házi tűzhelyednek.”*

De jött az utolsó mindent befejező nagy összeveszés, és ott marad Madách, a névtelen drámaíró minden vívódásával, az égő, fájó sebbel, magára maradt, hogy megszülessen az ember tragédiája. Leírja az asszonyt, az örök asszonyt, az Édentől kezdve a falanszterig. „Élnek és szeretik egymást, ez létük teljes összege. Éva a teljesen odaadó, teljesen függő ősi hitves, öntudat nélkül csak halvány tükörképe férji társainak” — írja Harsányi Zsolt.

„Ne szólj így Éva, meg ne szégyeníts,
 Mi a hang, hogyha nincs, ki értené?
 Mi a sugár, ha szín nem fogja fel?
 Mi volnék én, ha mint visszhang — s virágban
 Benned szebb létre nem feselne létem,
 Melyben saját magam szerethetem?”

A római jelenetben megnyilatkozik Madách: önvallomása elárulja, hogy élettársát rosszul választotta, viszont mint férj nem akarta vagy nem tudta megtalálni Erzsi értékes tulajdonságait és Fráter Erzsi nem tehetett róla, hogy, aki őt elvette, az nem feleséget keresett, hanem fellegekbe vesző ideált.

„... Vajmi sok nemes
 Érzést találtál volna e kebelben,
 Hol csak mulékony kéz után kutattál”

És a londoni jelenetben meg is szólal az író lelkiismerete. A hosszú évek óta nem szűnő lelkiharcban, melynek folyamán hol vádolja Erzsi emlékét, hol pedig megvédi, mindig azt tette, amit most tesz. A londoni vásár leánya nem olyan hitvány, mint eleinte képzelni lehetne. Gyengédség is van benne, őszinte melegség is. Mikor erről tanulságot tesz, az ékszerek varangyos gyíkokká válva peregnek le róla és ő sikoltozva menekül a csábítás elől. Később pedig, mikor a modern élet típusai egy frissen ásott sír körül eljárják az emberi elmúlás „dansen macabre”-ját, az ijesztő holbeini csoport végén magasztosán megdicsőülve tűnik fel Éva, de ez az Éva már nem Erzsi, hanem Hébé, az örök női eszmény, aki halhatatlanul lebeg az őt le nem győző sír felett: „E földre csak mosolyom hoz gyönyört.” S ahogy sugárzóan ott leng a többiek felett, a lúdtollat forgató Madách Imréből kitör az egész életében teljesületlenül maradt vágy, a tökéletes nagy szerelem után, repeső sóvárgással tárja ki két sóvárgó karját a ma hétköznapi élete fölött lengő tünemény felé:

— Éva! Éva!

És mivel fejeződik be az ember tragédiája: az ember célja a küzdés, akármilyen lesz a vége. Ezt a küzdést enyhítő tartalommal tölti meg az istenség eszméje, s ha a férfi megfeledkezik erről az eszméről, a nő álljon mellette az élet poézisével vigasztaló és mosolygó Génusz gyanánt.

Legnagyobb drámai költeményünkben Éva és Erzsi egy személy, Madách saját hitvesét mutatta be és hullatta könnyeit a soha el nem érhető boldogság miatt. Nem tudtak társak lenni egy boldog házasság közösségében, Erzsi nem tudta betölteni

a küzdő, problémákkal törődő terhet vállaló feleség szerepét, a megnevezés lett az uralkodó ebben a házasságban. Két szerelmes, de nem élettárs újra és újra megújuló csatája a végső nagy kiábrándulás.

A két szerető hitves boldogsága teljes lehet, ha megértő társak, de mi teheti még teljesebbé ezt a boldogságot? — a gyermek. Eljutottunk a feleség második fő jellemvonásához, a házaseletet megnehezítő, de meg is aranyozó anyai szerephez és aggódva szeretnénk belelátni élettársunk lelkébe, megtudni milyen anya lesz, tudja-e majd biztosan megalapozott tudással és együtt érző lélekkel irányítani a gyermek szellemi, lelki fejlődését. Mert a jó anyának együtt kell éreznie gyermekével, a jó anyának jósnak kell lennie, aki a gyermek beszédéből, mozdulataiból megsejti a jövődőt és ezáltal úgy neveli, hogy felvértezze az elkövetkező küzdelmekre.

Legyen meg benne az okos szeretet, hogy még büntetni is tudjon, ha kell. Ilyen anya lesz-e? Ki lát bele a jövődbe, ki tudja megmondani, hogy a házasság után beálló életforma milyen változásokat hoz létre?

Itt csak találgatnunk lehet, apró jelekből következtetni, hogyan bánt az emberekkel, szeretik-e a gyermekek, ha gyermeküket dédelget, »nemcsak hangoskodó álszeretetből teszi-e?

A jövődő anyai ösztön megnyilatkozik a gyermekjátékokban, hogy foglalatoskodik babájával a kislány. Van aki rá sem néz a legszebben alvó és beszélő babára sem, a fiúk szilajabb temperamentumot, erősebb fizikumot igénylő játékaiban találja meg gyönyörűségét, ez a kislány a leendő sportlédí, ki talán nem lesz hajlandó feláldozni később a sport karrierjét még a házasság alatt sem.

Lehet belőle modern nő, de lehet belőle és miért ne lehetne ideális anya is. Barbara Huttontól, a Woollworth milliók tékozló tulajdonosnőjéről első nagy port felvert házassága után ki hitte volna, hogy minden percét gyermekével fogja tölteni. Lemondott a milliókon megszerezhető szórakozásokról és a modern élet tipikus képviselőjének a gyermeke lett a szeme fénye.

Az anya és a gyermek viszonyát kifejezésteljes tömörséggel határozta meg Öllös Sarolta a kedélyneveléséről tartott előadásában: „A személyes hatások közül legerősebb itt a szülőé, első időben az édesanyaé. Már csupán azzal, hogy miként bánt a gyermekével. Hogy mosolyog-e, vagy mogorva, kedvetlen; ő maga gondozza-e vagy másra bízva és csak ritkán jelenik meg a kis ágy mellett: az édesanya magatartása nagy jelentőségű lehet a gyermek fejlődésére. Egészen más kedély világ alakul ki a derűs, nyugodt, türelmes édesanya körében, mint

a kapkodó, kedvetlen anya házában, akinek esetleg teher a gyermek.”

A jó hitvesre és anyára az otthon ezer irányú elfoglaltsága vár: mindennel törődő háziasszonynak is kell lennie. Itt első-sorban nem a konyhai művészetre gondolok, aki ismer, jól tudja, hogy ez nálam másodlagos fontosságú kérdés, de ha egyesek még fontosnak is tartják, sokkal inkább kérhetjük azt jövőendő asszonyunktól, hogy tegye lehetővé azt, hogy a legényember lakásából a házasember otthona váljék, az a meleg otthonos hely, hová az ember szívesen megy haza. Kedvesen mutatja be az otthont Bárd Miklós és a hazaérkező férj érzését.

*„Megjöttem, itt vagyok, ajtó, kapu zárva.
Hátul kerülök be az elhagyott házba,
A küszöbön szinte idegenül állok,
Tudom, hogy odabent engemet nem várnak.
Akár be sem mennék; de mégis belépek,
Óh, én édes Zsókom! Szinte újra élek,
Édes illat csap meg, virág nyíl itt rejtve,
Itthon van az asszony, legalább a — lelke...”*

Szeretném azonban elkerülni a félreértést és elmondani azt is, hogy a jó háziasszonyság nem ott kezdődik, hogy minden ragyog a lakásban, a szegény férj, a szerencsétlen gyermek nem tudnak hová lépni a sok ragyogástól, ha félre lépnek, már felhangzik az e fajta háziasszony érces baritonja: tönkre teszitek a padlót; vagy a hetenként megisméltődő nagytakarítás alatt senki sem találja meg a helyét a hadszíntérré változott lakásban és szegény férj kétségbeesve sóhajtozik a legénylakás békés rendetlensége után.

Megemlíthetjük a konyhai típust: estélynél, vacsoránál, másodpercenként rohan ki a konyhába, ott mindent és mindenkit a feje tetejére állít, az általános zavar mindenkit idegessé tesz, a szedésnél a vendég magán érezve a kétségbeesett és állandóan felsüléstől rettegett háziasszony szemét, lecsöppenti az abroszt és a szegény, magáról már semmit sem tudó agyon zaklatott szobalány pedig leönti a vendéget.

Mennyivel más az a típus, mely elfoglalja a megillető főhelyet, az egész ebéd és vacsora alatt talán még ki sem teszi a lábát a konyhába, a nagyszerűen betanított személyzet úgy teljesíti kötelességét, mint máskor, csak a házi asszony szeme beszél. Nem kell a konyhára fogni esetleges rendetlenségét. Ilyen helyen senki nincs feszélyezve, ide mindig szívesen jönnek az emberek. A jó háziasszony és feleség tehát nem menekül a konyha, fazék és kanál védőbástyája mögé, hanem mint

társadalmi érintkezésben otthonos egyéniség, megfelelőképpen tud és akar is reprezentálni otthon, vagy egy látogatás alkalmával.

Az eddig elmondottak ellen hangozhatnak el ellenvetések, hogy a férfiaknak hinni nem lehet, vizet prédikálnak és bort isznak: házias lányt szeretnének (ás modem lányt vesznek feleségül).

Ki tetszik hát a férfiaknak, mi teszi vonzóvá a lányt vagy az asszonyt? Ez az a kérdés, amire nem lehet felelni, — mert mindenkinek más tetszik. Ha csak a kisbaba kanyarója az egyedüli témája és órákat tud szentelni az új tűzhely csodáinak ecsetelésére, nem lesz, olyan rokonszenves mint az, aki szereti az irodalmat, tud az olvasott könyvekről beszélni, vannak önálló nézetei, aki tud segítség is lenni a problémák megoldásában, még akkor is tud kacagni, ha Józsi bácsi özönvíz előtti tréfáját hallgatja és résztvevő érdeklődéssel viseltetik Pali bácsi reumája iránt. És mialatt lebilincsel a társalgásával, felfedezzük tiszta, ragyogó, értő szemeit, sima, lágy bőrét, esetleg azt a rúzszt is, amit nem lehet észrevenni, a ragyogó fogakat, a tökéletes ruhát és észrevevesszük a külső (és belső pompás harmóniáját).

Igyekeztem megrajzolni az 1938-as fiatal emberek életideálját, megpróbálkoztam bemutatni az elképzelt feleséget, az alaptulajdonságokat. A váz megvan. A regény fedőlapja, címlapja, a fejezet címek megtekinthetők, de az üres lapokat a leendő feleségnek kell megírnia a feladott kérdésekre és az egyéni jellemvonások üresen hagyott rovataiba neki magának kell beírnia a választ. Hogyan tudja majd beírni a feleletet, mi lesz az írásunk sorsa az tőlem is függ, meg tudom-e lelkünk, szellemünk harmonikus egységét, közösségét teremteni, milyen lesz az én elkövetkező ráhatásom, tudunk-e majd imádságos lélekkel, egy akarattal, kéz a kézben megállni a modern élet apokalipszisében.

A házasság heppiendje függ az édesanyától is, milyen útravalóval engedte útra legdrágább kincsét, leánygyermekét, biblia volt-e a gyermek számára az édesanya élete, keresztyéni mély hit-e az a drága örökség, amit tőle kapott, melyből, mint erőtadó csodaforrásból táplálkozhat egész életében. Csak azt akarom ezzel mondani: édesanyák, lányosmamák, vigyázzanak, mert a mai fiatal emberek se felejtették még el a közmondást: nézd meg az anyját... Hármunk összefogásából regény lesz, hosszú reglény, fehér papíron, tele napsugaras boldogsággal. És hogy nekem milyen asszony kell? Sokszor a fiatal ember nem is tudja, hogy neki milyen asszony kell, keresi, kutatja azt a lányt, akit neki az Isten rendelt. Hogy megtalálhassuk, ahhoz

az szükséges, hogy ő vezessen minket ne csak emberi ösztönök érvényesüljenek, hanem az Isten szava is érvényesüljön abban, hogy kit választunk élettársul. Egészen bizonyos, hogy aki az Isten irányítása szerint igazodik a választásnál, az nem fog csalatkozni, mert akkor a saját belső embere szerint és igazi énje szerint választott, nem pedig felületes szempontok hatása alatt.

Nemzetvédelem a családban

Elmondotta: *dr. Merétey Sándor*

A nemzet teste: A nemzet lelke. Mindennap használt, jólismert szavak, melyeket úgy megszoktunk már, hogy jelentőségük, tartalmuk felett gondolkozni is feleslegesnek látszik. Legtöbbször úgy ejtjük ki e szavakat, mint elvont fogalmakat, melyekhez nekünk semmi közünk sincs. Vájjon ki gondol arra, mikor ezt a szót: nemzet teste, kiejti, tulajdonképpen azt mondja: az éi testem. És ki néz komolyan saját lelkébe, ha a nemzet lelkéről beszél, vagy a nemzet lelkét ostromozza? A nemzet pedig élő valóság, melynek teste és lelke van, mely születik, fejlődik, betegeskedik, gyógyítás után kiált, önönmagát marcangolja, küzd, diadalmat arat, vagy szégyenletesen elbukik. És mi mindnyájan egyéenkint. akik most itt vagyunk, ennek a nagy testnek egy-egy parányka darabjai, sejtjei vagyunk, lelkének atomnyi szikrái. Lehet, hogy egyikünknek-másikunknak alárendelt a feladata, mert csupán a kötőszövet vagy csontszövet támasztó feladatát kell végeznie, többeknek a hámsejt védőszerpét kell vállalni, míg a szorgosabbak a vér- és nyiroksejtek munkáját végzik fáradhatatlan buzgalommal és egyesek a kiváltságosak az agy és idegrendszer sejtjeinek előkelő, de nagy felelősséget igénylő helyét foglalják el. Ebben a testben megvan mindenkinek a maga helye és rendeltetése, ez a szervezet nem nélkülözheti senkinek a munkáját, csak ononnirtunk tehetjük magukat fölöslegessé vagy élőködővé. A nemzet testébe és lelkébe általában nem egyéni, szeparált sejtként kapcsolódunk bele, hanem közösségek, sejtcsoportok útján, melyek közül, a legfundamentálisabb közösség, a nemzet életlenek nélkülözhetetlen és pótolhatatlan erőforrása maga a család. A család sosem lehet öncél, bármennyire kedves, áldott és izent egy-egy család életében a tradíció, a vérségi kötelék, rokoni érzés nagy, összekapcsoló ereje, csak addig van létjogo-

sultsága, csak addig van hivatása, míg szervesen bele tud kapcsolódni egy még nagyobb, magasztosabb, megbízatást vállaló és hordozó közösségbe: a nemzet életébe. Valamitől elválasztani magunkat, melyben benne élünk, amely belőlünk él, lehetetlen. És ha ez így van, egész természetes a belőle folyó következtetés: a nemzet erejét, vagy gyengeségét, értékeit, vagy tévedéseit, eszményeit vagy bűneit, egyszóval sorsát és jövődjét az őt alkotó családok szabják meg. A családok élete, munkái, értékei, hibái, testi és lelki adottságai azok a fundamentumok, melyekre egy nemzet egész élete felépül. Amilyenek ezek a fundamentumok, olyan lesz maga az épület: a nemzet.

A nemzet életében ezekre a lehetőségekre két tényező van döntő befolyással: a családok számbeli és minőségbeli helyzete. Csak addig állhat meg egy nemzet a történelem küzdőterén, míg számbeli léte értékbeli növekedési energiája ki nem merül. Addig van létjogosultsága, míg nemcsak múltja és jelene, de jövődje is van. Jövődje pedig csak addig lehet, míg vannak annak hordozói. Azt is ki kell emelnünk, ez a jövődjő olyan lesz, amilyenné nőnek, alakulnak ezek a hordozók.

Egy-egy nemzet életében igen nagy jelentősége van a számbeli növekedésnek, az ú. n. szaporodásnak. Különösen nagy a jelentősége egy ilyen maroknyi népnél, mint a magyar, mely ezer éven keresztül ezen a földön annyi véráldozatot hozott, melynek fiait oly sokszor tizedelte meg idegen érdekekért is csatamezőkön a halál. A megcsonkított, szétszaggatott magyarságnak sohasem szabad lemondani Rákosi Jenő harminc milliós magyar nemzet álmáról, de ennek az álomnak mint szent és hittel telített váagnak ott kell élni minden igaz magyar lelkében. Mellyen meg kell döbbernünk, lelkünk legmélyéig megrendülnünk, ha azt látjuk, milyen messze vagyunk a valóságban ettől az álmoképtől, hogy éhez a számhoz mindig lassabban és lassabban közeledünk, sőt ma már a megállás veszedelme fenyeget.

A nemzet számbeli növekedése az ú. n. szaporodás születések és halálozások eredője. Két úton lehet a szaporodást elősegíteni: a születések számának emelésével, vagy a halálozások csökkentésével. Sajnos, az utolsó két évtizedben fontosabb szerepet a halálozások csökkenése játszott, mert a születések száma évről-évre döbbenetesen lefelé irányuló tendenciát mutat. Születési számunk múlt évben elérte már a 20 ezreléket, (1000 lakosra 20 születés) e szám alatt az elnéptelenedés veszedelme komolyan fenyeget. Engedjék meg kedves hallgatóim, hogy ne fárasszam és untassam önöket statisztikai számadatok hosszú sorainak citálásával, amely számadatokat napról-napra szaklapokban, napilapokban, népesedéspolitikai közle-

menyekben olvashatunk s amelyek élesen reámutatnak a szaporodás csökkenésében rejlő nagy nemzeti veszedelemre, hanem ehelyett hadd hozzak fel az életből egy hozzám közelálló példát, mely beszédesen szemlélteti a családok életében egy emberöltő alatt beállott nagy változásokat, a népesség, főként a középosztályunk számbeli visszafejlődésének szomorú útját. A múltba száll vissza a lelkem, ne vegyék önzésnek, vagy nagyképűségnek, ha most Önöket is magammal viszem egy kis bakkonyaljai faluba, melynek akácok, fehérházakkal szegélyezett utcáin zajos, vidám gyermeksereg játszik, az iskolák padjaiban zsúfolt sorokban ülnek a gyermekek. Bármerre járunk, vadvirágos réteken, patak melletti csalitokban, tarlón és agyag-gödrökben, gyermekzsivály fogad bennünket s miéig a virágoknál is szebben mosolyog sok maszatos gyermekarc, csillogó szempár. Élet, lüktető élet van itt, munka, vidámság, jövőendő. Hadd vegyek ki a falu családjai közül négyet, amelyeknek gyermekei egészbeni vagy részben akkor a középiskolákban tanultak. A lelkész, a tanító s két gazdacsalád gyermekeiről lesz szó. A négy családnak összesen 21 gyermeke van, családonként 6, 5, 5, 5 gyermek. 11 fiú és 10 leány. Egész kis társadalom alakult ki a négy család gyermekeiből, akik nemcsak a réteken \ ívtak katonásdi játék közben ádáz csatákat, és a tóban szörnyű vízi ütközeteket, de a falu életében is számottevő kultúr-szerepet töltöttek be vallásos esték, kultúr- és színelőadások rendezésével. A négy család kettő kivételével, akiknek szerény vagyonuk volt, magánvagyonnal nem rendelkezett. Minden gyermeket tisztességesen felneveltek. Tíz fiú résztvett a világháborúban, egy akkor még kiskorú volt. Kettő közülük hősihalált halt, kettő vitézséget nyert és az életben mind megállták a helyüket. Ez a kép nem valami kiemelkedő, speciálisan kiváló és kivételes helyzetet állít elénk, de egész bátran elmondhatjuk, a világháború előtti időkben ez volt a magyar falu és kisváros középosztályának, gazdatársadalmának általános képe. De most menjünk tovább. A 21 gyermekből 17 családot alapított, vagy férjhez ment. Nézzük meg ennél a 17 családnál a gyermeklétszámot, melyet ma már majdnem lezártnak tekinthetünk. A nemzet fennmaradásához megállapítások szerint családonként legalább három gyermek kell. Egy az apa, egy az anya helyett, egy pedig az idő előtti halálozások kiegyenlítésére. A tulajdonképeni szaporodás csak a negyedik gyermeknél kezdődik. Ma Magyarországon az egy házasságra eső átlagos gyermeklétszám 3.6. Ez a szám az említett négy családnál a háború előtt 5.25 volt. Az utódként jövő 17 családnál összesen 36 gyermek van a szülői mérték szerinti 92 helyett, ami családonként 2.14 gyermeklétszámnak felel meg. A 17 család kö-

zül egy gyermektelen, hat egykés, ötnél két gyermek, *kettőnél* három, *kettőnél* négy és egynél hat gyermek van a családban. Ha a kiindulásként vett négy családra vonatkoztatjuk az utód gyermekeket, úgy a hatgyermekes család utódaiként 16 gyermek, a másik három ötgyermekes családnál 9, 7 és 4 gyermek szerepel. A hatgyermekes család utódai között van¹ két egykés család, egyik kényszerű egyke, mert az apát a világháború áldozatul követelte, a másiknál az, édesanya Baranyának ormánysági részéből való, ahol már komoly egyke infekcióról beszélhetünk. Le kell szögeznünk azt is, hogy legtöbb gyermek azoknál a családoknál van ma is, melyeket otthon fogott a föld, s még a föld megosztástól való félelem sem tette őket egykésé, mint más vidéken. Így alakult és változott meg a családok helyzete egy emberöltő alatt. Ez a mai élet keresztmetszete, ez a kép sem kivételes, nem szomorúbb, nem örvedetesebb, mint másutt. Ez a kép, amit lefestettem, megérteti velünk egyik kiváló statisztikusunk, Thirring Lajos Magyar Statisztikai Szemle egyik számában leközölt nagyszabású tanulmányának szomorú eredményét, melyben elénk tárja, hogy 1936-ban 43.895 tíz éven aluli gyermekkel kevesebb volt a magyar földön mint 1930-ban, ami 8.08% gyermeklétszám csökkenésének felel meg. Öt év alatt közei 70.000 család esett ki így a magyar élet vérkeringéséből, 70.000 család hiányzik a magyar jövő épületéből, melynek megdöbbentő jelentőségét ma még nem értjük meg annyira, mintha tekintetünket ötven évre előrevetjük s akkor a folytonosan elmaradó és csökkenő utódoknak sötét, üres helyeit (észrevesszük. E számbeli csökkenések mellett még döbbenetesebb az, hogy a csökkenés majdnem kizárólagosan a nemzet értékesebb rétegénél, középosztályánál történik, míg az egyszerű, munkás, napszámos minőség szempontból kisebb értéket jelentő rétegnél ez a csökkenés nem észlelhető, így szaporodásunkat ma még túrhető egyensúlyban a proletariátus tartja. A minőségben csökkenés veszedelmére később még visszatérünk.

Ezek után nézzünk szembe, mi az oka a gyermeklétszám ily nagyarányú csökkenésének, mi a magyarázata a gyermekáldás alól való céltudatos kitérésnek. Gazdasági, erkölcsi, szociális, sőt felekezeti és egész sereg más okot is hoznak fel magyarázatára vagy mentségére. Meggyőződésem szerint egyetlen okra ezt a jelenséget visszavezetni nem lehet, sok tényező játszik közre, melyek közül vidékenként más és más tölti be a domináló szerepet.

A nagy világegés után gazdasági életünk súlyos válságba sodródott s ez magával sodorta erkölcsi életünket is. A tragikus ebben a jelenségben az, hogy a gazdasági válságnál sok

kalta nagyobb veszedelmet jelent az erkölcsi válság. Most tűnik ki, hogy a jólét idején életünket, jövőnket mennyire az anyagiakra építettük fel, megkövéredett szívvel, elkényelmesedett lélekkel éltünk, nem készültünk fel, de nem is számítottunk a megpróbáltatások idejére. Nem akarom emberi életek, nemzeti sorsok kialakulásánál a gazdasági élet szilárdságának jelentőségét lebecsülni, nem akarom állítani, hogy családok alapításánál és gyermekek vállalásánál az anyagi tényezők elhanyagolhatók, de vallom, amely család vagy amely nemzet elveszti bizodalját jövőjében, amely jobban függővé teszi magát az anyagi helyzet alakulásától, mint az isteni rendeltetés felelősségteljes megismerésétől és vállalásától, az a család, az a nemzet a pusztulás útjára lép. Mindez pedig a hit nélküli anyag és materiára való építés természetes következménye. A pusztulás útjára lép az a család, mely az anyag, a vagyon jól megépített oltára mellé csak egy gyermeket állít, aki azt az oltárt jól megtanulja imádni, az anyagi javakban Isten ajándéka és sáfársági megbízatása helyett önzésének, élvezetének, nagyravágyásának, érvényesülésének alkalmas eszközeit ismeri meg. S aztán él is vele. A gazdasági válság kétségkívül egyik fontos oka lett az egykének, de tulajdonképeni jelentőségét és veszedelmességét az adja meg, hogy az anyagra való építés mindig ingatag, főként akkor, ha hiányzik mellőle az Istenben bízó lélek, mely az anyagot formálja, átalakítja és nagy célok szolgálatába állítja. Hogy az anyagi helyzet a gazdasági viszonyok megváltozása nem lehet egyedüli ok a gyermeklétszám csökkenésére, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a gyermeklétszám főként a jobban szituált anyagi helyzetben levőknél csökkent legnagyobban mértékben. Mikor Isten ajándékaként megérkezett hozzánk harmadik kisleányunk, egyik jóbarátom azzal üdvözölt, nem is tudtam, hogy neked 30.000 pengő van a takarékbán. Ezt én sem tudom — mondtam. Hogy mersz akkor három leányt vállalni, hiszen tudnod kell, hogy egy-egy leány férjhez adásához legalább 10.000 pengő kell. Válaszoltam: három leány férjhez adásához való vagyonom nincs, de három leány felneveléséhez való hittem igen, s úgy érzem, ez többet ér mint a pénz, amely holnapután elértéktelenedhetik. Ez a beszélgetés tükrözi legjobban vissza a mai gondolkozásmódot. S ezzel szemben állítom, hogy a gyermeknemvállalás okai között a gazdasági viszonyok kedvezőtlen alakulásánál sokkal nagyobb szerepet játszik hitéletünk és erkölcsi gondolkodásmódunk megváltozása, és éleltünknek az evangéliumi alapról való fokozatos lecsúszása. Szívesebben vesszük ma a szájunk íze szerint alakítható erkölcsöt s inkább követeljük az emberi okoskodással megspékelt ke-

resztyénséget, mint a gyakorlati életben komoly konzekvenciákat követelő ősi hitünket. Szívesebben építünk takarékkönyvi, mint bibliai fundamentumra.

Erkölcsi válságba kerültünk. Más lett az életfelfogásunk, más a gondolkodásmódunk, sőt az erkölcstről való felfogásunk, is megváltozott. Sokait beszéltek már önöknek erről e helyen is, azért nem kell sokáig időznöm e kérdés mellett. Valahogy bujábbá, érzékenyebbé vált tőlünk idegen faji hatások folytán a magyar élet. Mohóbb lett a gyönyörök élvezésében és hajhászásában s könnyelműbb, felszínesebb életfelfogásában a magyar. Sokkal fontosabb előttünk a ma, mint a holnap. Inkább a mának élünk, mint a jövőnek építünk, mert ezt a jövődőt ingatag hitünkön keresztül bizonytalannak, nem egyszer szörnyű desperáltsággal reménytelennek látjuk. A családi élet felé való elindulásban az a „hatalmas harmadik”, a gyermek, nem játszik ma már olyan fontos szerepet, mint a múltban, de annál inkább — tisztelet a kivételeknek, — az ösztönök, a testi vágyak. A lélek mélyén szunnyadó, imádságos talajból kifakadó szerelem helyét a vér pezsgésétől mámorító, szentebb érzéseket is elégető szerelem foglalja el, melynek lelohadása után legtöbbször nem marad több mint egy hirtelen lobbottvető szalmakazal után szerteszálló üszög, pernye és korom. És ebben a könnyebb fajsúlyú, örömhajhászó, nyomorúságunk között is tánclépésekben járt világban nagy kölönc a gyermek, mert sok mindenről való lemondást igényel, anyát követel az otthonba, kinek sokszor kedvesebb a bál és akinek sokszor, sajnos, az otthonát kenyérkereső munkahellyel kell felcserélni. Gondolkodás nélkül elvetik ma legtöbbször ezt a kölöncöt útjukból, de hiszen erre a közfelfogás reá is neveli őket, mert számtalanszor halljuk a férjhezadás feltételei között azt a kikötést, hogy az első pár évben ne legyen ám gyerek, nem szabad a ragyogó szépségű fiatalasszonyt idő előtt elhervasztani, nem lehet fiatalságát gyermekgondokkal tönkretenni, nem szabad fiatalságának legszebb idejében szórakozásaitól, mulatozásaitól megfosztani. (Ugyan miért mennek akkor férjhez?) Így szabódik fel ezer és ezer pólyahuzat, gyermekruha, selyem báli ruhává, így lesz a gyermekágyból sűrűn használt bridzsasztal. Méltóztassék megengedni, hogy én kimondjam evangéliumi hitünk dönthetetlen szilárdságú alapján állva a magyar jövődőért való komoly felelősség teljes tudatában; nem igazi házasság az, melyben az első évben szándékos akadályok folytán nem jelenik meg Isten drága, mosolygó ajándéka, a gyermek. Ez a szándékos megtagadás mérhetetlen egészségi és erkölcsi következményeket von maga után, melyről orvosi rendelők, válopörös ügyek, tárgyaló termek tudnának sokat beszélni.

Semmi sem mutatja a mai társadalmi élet képmutatását és keresztyénséget megcsúfoló erkölcsét jobban, mint az, hogy ilyen helyzetet és álláspontot szalonképesnek, szinte erkölcsileg igazolhatónak fogadja el. Az erkölcsi viszonyok megváltozása magával von egy másik súlyos okot, mely a gyermekproblémában szintén nagy szerepet játszik, az emberi felelősség túlzottan egocentrikus irányban való kifejlődését. Ez is evangéliumi hitünk elerőtlenedésének természetes folyománya. Nem merek több gyermeket vállalni, csak egyet vagy kettőt — mert nem bírom felnevelni, nem látom sorsukat, jövődjüket biztosítva, nem tudom nekik megadni azt a nevelést, kényelmes otthonban, ruházkodásban, (taníttatásban, amit anyai szívem diktálna. Nem akar koldus, proletár gyermekeket nevelni az, akiinek száz hold birtokát fel kellene darabolni, nem akar iparos, kereskedő, vagy kertészkedő utódot, aki előtt eddig nemesi előjog címén nyitva állt a hivatalok felé vezető ajtó. Csak annyi gyermeket vállalnak, amennyinek feltétlen biztosítva látják jövődjét, akinek mindent megadhatnak, amit csak egy gyermek szüleitől elvár. Ez nem igazi szívből fakadó felelősség, ez a rideg ömzés-diktálta okoskodás, mert ha a szülők valóban szívüket kérdeznék meg, észre kellene venniök, hogy gyermekétől elrabolják a legfontosabb és legdrágább kincset, a testvéreket, a játszótársakat, csirájában kiölik belőle a szociális közösségi érzést, megfosztják az élet küzdelmeiben nélkülözhetetlen előkészítéstől, ambíció felkeltéstől és ki tudja, mit hoz a jövő, megfosztják őket a saját lábbon való megállni tudástól, a jég hátán is megélést eredményező akarat-erőtől s az isteni kegyelembe vetett csodálatos hittől. De az ész-diktálta felelősség is igen egyoldalúimért önzően csak befelé tekint, míg ugyanakkor értelme világosságánál nem veszi észre, hogy saját nemzetének testéből szándékosan újra és újra kivág egy darab életeit, amely életek talán igen fontos, döntő szerepet tölthettek volna be a jövőben. Négy-öt gyermek között több kiváló és értékes akad, mint az emberi számítás-sal engedélyezett és kiszabott egy-kettő között. Hogy eltűntek volna történelmünk lapjairól a hősök, kiváló nagyságok egész sorai, ha az ő édesanyjuk is így gondolkozott volna, mint ma, mert kevés volt közöttük az elsőszülött s a legtöbbem ötödik^hatodik, sőt tizedik gyermekként jöttek a világra. Egy ilyen felelősség milyen nagy jelentőségűvé válik egy öntudatra ébredt nemzetnél, arra beszédes példa a mai német birodalom helyzete. Alig egy évtizeddel ezelőtt Németország a legrohamosabban csökkenő születési számú nemzetek közé tartozott s születési száma már a minidig végen járó Franciaország születési száma alá csökkent. És most a megújulás után évről-évre száz-

ezekkel emelkedik a születések száma. Ne gondoljuk, hogy ez a születésemelkedés igazi oka az ügyesen bevezetett házassági segélyekben, különböző szociális és gazdasági intézkedésekben rejlik, ezekkel soha meg nem oldjuk az egyke kérdését, csak tüneti kezelésként használhatjuk fel, de igenis megoldódik a kérdés akkor, ha egy nemzet hivatásába, jövődjébe való hitét visszanyerte s fájának fennmaradása diktálta szent parancsot és kötelezettséget önkéntesen, boldogan vállalja.

Ezzel tulajdonképen el is érkeztünk arra a pontra, ahol a szaporodás számbeli jelentősége beletorkollik a minőségbeli csökkenés veszedelmes és kockázatos útjába. Nagy veszedelmet jelent a szaporodás állandó csökkenése egy nemzet életében, de katasztrófálissá akkor válik, ha a számbeli csökkenést rohamos minőségbeli visszaesés is követi. Különösen tragikussá válik ez ilyen kis nemzetnél, mint a magyar, melyet ezer éven át tulajdonképen kivételes minősége tartott fenn. Kis száma ellenére. Ha ez a kivételes minőség veszendőbe megy, a földszínről való eltűnés, vagy más népekbe való beolvadás veszedelme elkerülhetetlenné válik. A minőségcsökkenés veszedelmének jeleit ma már csak a vak nem látja. A nemzet (értékesebb, vezető rétegeinek gyermeklétszáma évről-évre rohamosan csökken s ezek helyét fokozatosan kisebb értékűek foglalják el. Hadd illusztráljam ezt a helyzetet Kecskemét példájával. Kecskemétet általában úgy ismerik mint a gyermek városát, mert tényleg szaporodás tekintetében nagy születési számának köszönhetően a magyar városok között vezető helyet foglal el. De ugyanakkor kevesen tudják, hogy ezt a kivételes szép és nagy gyermek áldását kizárólag tanyavilágának köszönheti, mert a belterület születési száma jóval az országos átlag alatt áll (18 ezrelék). Sőt ha belterület egyes kerületeit külön vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a legjobb módú és legintelligensebb területek az I., III. és IV. gyermeklétszáma megdöbbentően kevés s itt a születési szám a tanyákénak csupán csak egyharmadát teszi ki (14 ezrelék). A belterületen egyetlen kerület van, mely kitűnik (nagy születési számával, ez a VI. kerület (26.4 ezrelék) melybe a cigányváros is esik. Nem kell külön kiemelnem, hogy ez nem válik Kecskemét minőségi javulásának előnyére. Mindenesetre a tanyák örvendetes magas születési számát nem szabad minőségcsökkenés szempontjából káros jelenségnek elkönyvelnünk, sőt reménységünk, bizodalunk az ottani gazdacsaládok a jövő szempontjából nagy szerepet töltenek be. Általában ilyen a helyzet ország-szenté s lassankint így válik fenyegetővé a minőségbeli érték lassú felhígulása, mely hogy évtizedek múlva hova vezet, arra csak aggódva gondolhatunk. A rohamos zuhanást feltartóztatni

csak az isteni kegyelem tudja, mely ezt a népet még mindig észretérítheti.

Nem beszélek most sokat a minőségcsökkenés testi vonatkozásairól, ennek aggasztó jelenségeiről: gyermekeink testi elsatnyulásáról, alkati és idült fertőző betegségek rohamos szaporodásáról, melyet a mindinkább rendszeresebben végzett iskolaorvosi vizsgálatok megdöbbentő számadatokkal tárnak elénk. Ezek még a gazdasági helyzet és higiéniai viszonyok változásával, kedvezőre fordulásával megjavíthatók, helyrehozhatók, de fenyegető veszedelemnek kell tartanunk azt, hogy az ideg- és elmebetegségek, nemibetegségek, melyek jórészt örökléses jellegűek, évről-évre szaporodnak s mindezek az utódok hosszú soraiban mérhetetlen minőségbeli pusztítást végeznek. Ezt a veszedelmet statisztikai számadatokkal felmérni pontosan nem tudjuk, de ha megkérdezzük az orvosokat és pedagógusokat, kik ismerték a háború előtti gyermek- és ifjúsági anyagot is, igazolják a kiválasztódási lehetőség nagy csökkenését és jogosnak tartják aggodalmainkat. Hozzávehetjük meg mint bizonyító tényezőket a zsúfolt kisegítő iskolákat, nyomorék- és gyengeelméjű gyermekek otthonait, vakok, siketnémák intézeteit és az örökké megtelt elmeógyógyintézeteket.

A minőség javulás terén a megoldásban az államra és társadalomra is nagy feladat vár, de a döntő és elhatározó felelősség a családra hárul. A minőség a tudomány mai exakt megállapítása szerint elhatározóan az átörökléstől függ. Az átöröklés hordozói a családok, szülők, nagyszülők s végtelenbe elvezően visszamenőleg az ősök. Nem térhetek ki részletesen az átöröklés kérdésének tárgyalására, mely ma mindinkább íéirdeklődés központjába kerül, mert ez külön előadás tárgyát képezhetné, de röviden ki kell térnem erre is, mert a családok szerepét a nemzet minőségének javításában enélkül nem érthetnénk meg. Reá kell mutatnom, hogy az átöröklés szempontjából milyen fontos és nagyjelentőségű a házastársak megválasztása. Az utódok sorsa *ezen* a választáson dől el. Az új élet sorsa a megtermékenyítés pillanatában el van döntve, mert a csirasejtekkel a megtermékenyített petesejtben egyesül a két egyén gyermekeire kiható, előre nem látható, lényegében meg nem változtatható képességek és adottságok sora. Ezeket a képességeket, adottságokat később nincs már módunkban megváltoztatni, otnemlevőket hozzáadni, meglevőket eltüntetni, csak a meglevőket fejleszthetjük kedvező vagy kedvezőtlen irányban, tökéletesíthetjük vagy elronthatjuk. Itt van a családi életnek az öröklés mellett másik sorsdöntő befolyása, a nevelésen, családi légköröm keresztül, melyet az előbbivel az örök-

leses tényezővel csaknem egy értékűnek kell elismernünk. Ezért nem lehet a házastárs a telekkönyv, takarékbetét, vagy egy jó állás függvénye, ezért kötelessége minden szülőnek gyermekének családja, nemzete, jövődjé érdekében a házasságnál egészségügyi szempontokat is tekintetbe venni és a telekkönyvi öröklés mellett a szervezeti örökléslehetőségeket is szemelölt tartani. Mennyi mulasztás, hiba terheli e ponton a szülőket, erről tragédiákat, sőt rémregényeket lehetne írni. De a házasulandó férfiak sem kivételek itt, akiknek lelkiismeretére, becsületére és férfiasságára is reá férne komolyabb és nagyobb felelősség. A kedvező partik kedvéért sok mindent elnéznek a szülők, emberöltő korkülönbséget, homályokat és erkölcsi foltokat a múltban, leányuk lelkének és szívének mérhetetlen bánatát s ennek a szűk látókörű és korlátolt szülői szeretetnek, nagy ára lesz, összetört szívek, meghasonlott lelkek, ketté vagy szétvált családi életek, meg nem született, vagy dégénérait gyermekek alakjában. Nemzeti életünk válságában a legszomorúbb szerepet az ilyen családi válságok okozzák.

Kedves hallgatóim, most arról kelleme tovább beszélnem, mi is hát a teendő, hogy a magyar nemzet életét egészségesebb, számban és minőségben növekvőbb, értékesebb családok vérkeringésével felfrissítsük, megelevenítsük és a magyarságot a pusztulás felé vezető útról egy új élet dicsőséges jövődjé felé fordítsuk. Ne csak a veszedelmek lélekharangját kongassuk szüntelenül, ne csak a pusztulás sötét varjait károgtassuk állandóan szándékolt torz vijjogással, ne csak ölhetett kézzel sirassuk a múlt sok dicsőségét, fényét, boldog emlékeit, s a segítséget mástól, a szomszédunktól, vagy fatalisztikus isteni közbelépéstől várjuk. A magunk erejével kell mindent megoldani s ezen kívül egyedül csak az isteni kegyelemre és segítségre támaszkodhatunk. Hogy mit tehet a magyar család a megújulásért, népesebb, duzzadóbb jövődjéért, erre e kedves hallgatóságnak nagyon könnyű választ adnom, össze kell gyűjtemem egy csokorba az itt elhangzott sok szép előadást s mindenkinek kezébe kell adnom e szavakkal: itt van, használd fel, élj vele, ezt tedd mindennapi programoddá; akkor boldog lesz, boldog lesz nemzeded is. De jaj, ha csak virágnak tekinted mindezeket, melybe csupán gyönyörködöl, bokrétának tűzöd kebledre, vagy kalapod mellé, ha elszárad, mint értéktelen lomot, kiveted a szemétdombra. Úgy szívd magadba illatát, színet, erejét, igazságait, hogy teljesen átalakítson, szívedben, lelkedben szent elhatározásokat gyűjtson, tegye szentté, megtisztulttá, igazzá szerelmedet. Házasságodra mindig úgy tekint, hogy nem a földön, hanem az égben köttetett, leányálmaidat úgy őrizd meg drága kincsként, hogy asszonyságodat és anya-

ságodat vidám lélekkel és soha nem lankadó munkakedvvel, hivatásérzéssel töltsd be, a házastársnak kétszerkettővel zsonglőrködő gondjai között is maradj vidám és örvendező, a gyermeknevelés terhei alatt sohase zúgolódj, hanem mindig hívő lélekkel az isteni akarat és az evangélium legyen legnagyobb nevelői erőforrásod, lakásod berendezésében, díszítésében, ruházkodásban, családi életednek minden megnyilvánulásában tiszta ősi magyar lélek, szellem és ízlés sugározzék ki otthonodból és a nemzet jövődjéért való felelősséged sohase teher, de áldott kiváltság legyen. Ha ilyen családok alakulnak ki a magyar földön, melyeknek szent vágyát és hő óhaját, itt célul tűztük ki, ha ezeknek a családoknak irányító erői, az itt elhangzott aranyigazságok nem papírra vetett, de szívekbe és lelkekbe írt törvényei lesznek, akik hittel és imádságos lélekkel vállalják és boldogan hordozzák megpróbáltatással sújtott magyar családi életek minden gondját, búj át és terhét, akkor hihetünk Magyarország feltámadásában.

Magyar családok így tehetik, ti is így tehetitek meg kötelességeiteket a nemzettel szemben. Nem tartozik szorosan előadásom tárgyához, de a teljesség kedvéért ki kell térnem arra is, hogy nemcsak a családnak vannak kötelezettségei a nemzettel szemben, de a nemzetnek és társadalomnak is így megvannak a kötelezettségei a magyar családokkal szemben. Az államnak és társadalomnak is hathatósan segítségére kell sietni a magyar családoknak szent hivatásuk betöltésében, gyermekvállalásuk, felnevelésük, jövődjük biztosabbá tétele érdekében. A legelső magyar ember, Horthy Miklós 1935. év augusztusában Ormányságban a harkányi magyar anyák ünnepén szózatot intézett a nemzethez, amely szózatában többek között ezeket mondotta: „Ahol többen kérnek enni otthon, oda könnyebben kerüljön a kenyér és nagyobb darab jusson belőle. Mindenkinek, nemcsak az államnak és közttestületeknek, hanem vállalatoknak és magánosoknak is kötelessége, hogy egyenlő alkalmasság esetén annak adjanak munkát és azt alkalmazzák, akinek nagyobb családja van.” Minden magyar embernek ezt a kormányzói kijelentést parancsnak és szigorú kötelességnek kellene tekinteni. Ha betűit nem is iktatták törvénybe, de vésődjenek úgy a magyar szívekbe és lelkébe, hogy onnan se anyagi előny, se protekció, se megalkuvás, se kishitűség, se közöny s még felekezeti érdek se törölhesse ki. Sajnos, a magyar családvédelem még nem jutott el arra a magaslatra, mely méltó lenne ehhez a kormányzói elvhez. Társadalmunkat kénytelenek vagyunk még ma is gyermekellenesnek mondani, amely megállapítására a mindennapi élet számtalan szomorú példája jogosít fel bennünket. Hányszor halljuk a

panaszt, hogy nagy gyermekű családok nem kapnak — a sok gyermek miatt — lakást még jól megfizetett bérért se? Hányszor olvassuk a hirdetést: gyermektelen házaspár kerestetik. Nem kell sok szót vesztegetnem arra, hogy ezer és ezer család lakik és él emberhez nem méltó módon és körülmények között? Kecskeméten mindennapi jelenség a családfenntartó anya s az édesapára hárul a gyermekgondozás feladata a munkakereseti viszonyok alakulása folytán? Vájjon az édesapára vár a családgondozás feladata? Állás juttatásnál a gyermekszám ma még inkább hátrányt jelent mint előnyt! Ha összegyűjtenénk a magyar sokgyermekes családokat ért sok méltánytalanságot, a sok nyomorúságot, melynek mélyén) igaz sőtétl bűnök is meghúzódhatnak, de hatalmas kötet könyvet lehetne belőle összeírni. Ez lenne a magyar családvédelem fekete könyve, melyet ha a nemzet sorsát intézők asztalára tennék, talán felébredne lelkükben a komoly felelősség érzete. Nem használ az semmit, ha egy-két intézkedést teszünk államilag vagy jótékonyági alapon a szociális igazságtalanság és nyomor tüneteinek eltüntetésére, radikális gyógyítás kell itt, mely minden magyar családnak a kijáró és megszolgált, elegendő kenyeret biztosítja s megteremti emberhez méltó otthonát. Ez lehet az igazi családvédelem útja...

Nem szabad lebecsülnünk azokat a meglevő és követelt törvényes intézkedéseket, melyek egyrészt a nemzet testében, a testileg, szellemileg dégénérait, terhelt és veszedelmesen káros egyének szaporodását meggátolja és hasonlóan nem szűnhetünk meg követelni azokat az intézkedéseket, melyek az értékesebb, egészséges magyar családok szaporodását elősegítik. Ha fontos a negatív faj védelemnek előbb említett módja, létkérdése a magyarságnak ez utóbbi, a pozitív, melytől jövődjé függ. Hogy melyek lehetnek ezek az intézkedések, azokat csak felsorolom: házassági tanácsadók felállítása, kötelező orvosi vizsgálat még az eljegyzés előtt (a házasság előtt már késő), rokon házasságok, fiatalkorúak házasságának még szigorúbb megszorítása, elme- és súlyosabb örökléses idegbetegségek ki- kapcsolása a családi életből vagy legalább is a fajfenntartásból. A csíraártalmakat okozó alkohol és vérbaj elleni intenzívebb küzdelem, az örökléstudomány minél szélesebb körben való ismertetése, hogy ez is felkeltse a családok felelősségét a jövődjével szemben és mindenképp felett a középosztály sokgyermekes családjainak nem alamiznaszerű, de komoly anyagi és erkölcsi támogatása s az ilyen családokkal szemben nem a szánalomnak, lenézésnek, de a megbecsülésnek, tiszteletnek erkölccsé tétele. Mert ma már az a felfogás: nein úri dolog több gyermek!

Ezzel el is értem előadásom végére. Engedjék meg kedves hallgatóim, hogy előadásom utolsó mondatai előtt, melyben a magyar családokon keresztül megújuló magyar élet-hitem szerint legfontosabb és legkívánatosabb útról teszek még említést, egy friss, személyes élményt említhessek fel. Egy élményt, melyet tegnap esite nyertem s amelynek még most is a hatása alatt állok. Ezért az élményért igen hálás vagyok a Feleségképző Akadémiát életrehívó leánykörnek, mert nagyon megkönnyítette előadásom befejezését s ehhez beszédes és léili illusztrációit adott. Kár, hogy egész hallgatóságom nem lehetett ennek az élménynek részesévé. Menyasszonybúcsúztatót rendezett tegnap este a leánykör, meghitt, meleg családi körben. Erre a családi ünnepségre meghívták kivételesen az akadémia előadókarát is. Az egész ünnepség, az ott élvezett őszinte, tiszta, mosolygó, derűs, harmonikus légkör, de legfőképpen a két, kipirult arcú, új magyar otthon felé induló menyasszony őszinte, bátor bizonyágtétele tiszta szerelmükről s Istenbe vetett hitükről, mellyel szegényen, de mégis nagyon gazdagon indulnak el a családi élet felé: ez volt az én nagy élményem. Új idők hajnalhasadása volt ott, új magyar családi életek fecskéi csicseregtek, kiknek nemcsak az arcáról, szemük ragyogásából, de lelkük legmélyéből is sugárzott felénk a tavasz.

Előadásomban főként a nemzet testéről esett szó. Pedig a gyógyulás igazi megújulás csak a nemzet lelkén keresztül történhetik. Minden törvényes intézkedés a gazdasági és szociális élet rendeletekre történő megváltozása, csak tüneti kezelés lehet, mellyel csak azt érzük el, mint egy kezdődő tuberkulotikus betegnél, ha megelégyszünk, ha lázát pyramidonnal eltüntetjük, de a fertőző góccal semmit nem törődünk s az vígan áshatja tovább alá az egész szervezet erejét, egészségét. Minden betegségnek az okát kell megkeresni s a gyógyítást gyökerében elkezdeni.

Beteg a magyar lélek. Nézzünk csak saját lelkünkbe, vizsgáljuk meg családjaink lelkét! Mennyire megosztott, széttépett és meghasonlott lelkű ez a magyar nép. Felekezeti, politikai, társadalmi szakadékok oly mély örvényei tátognak közöttünk, nem a távolállók, de az egy családhoz tartozók között is, hogy beleremeg a szívünk. Megdöbbenve kell kérdeznünk: él-e ez a nemzet lelki életet, vannak-e lelki kincsei és erői? Vájjon többre értékeli-e e lelki kincseket minden földi, rozsdá és moly megemészttette kincseknél? Az öröklés törvényei nemcsak a testi, szellemi, de még a lelki életre is vonatkoznak!

A magyar élet megújulásában igen nagy szolgálatot tesz minden törvényes intézkedés, igaz és becsületes változás, mely a magyar faj, a magyar családok nyomasztó terheinek hordó-

zásában könnyítést hoz, de a magyar lélekbe ősi átokként bekapaszkodott bűnöket, széthúzást, pártoskodást és megosztottságot semmi féle emberi hatalom, ember által írt törvény vagy rendelet nem szüntetheti meg. Itt csak az isteni kegyelem csodálatos ereje veheti át a szót, amely a magyar lelkekbe, a magyar családi otthonokba belépteti: nem a történelem, nem is a mithosz, még csak nem is a megmerevedett egyházi vagy gépiessé váló vallásos élet, de az élő, téged is megváltott Krisztust, aki tegnap és ma és mindörökké ugyanaz!

A feleségképző akadémia záróünnepélye

Kora májusi vasárnap délután volt, az enyhe tavaszi fuvalat megremegtette a kert nyíló orgona bokrainak virágait, a délelőtt esőcseppjeit még mindig édesdeden ringatták a fák és bokrok levelei, melyek néha-néha megpróbálták magukról lerázni a tavasz ragyogó könnyeit és álmodozva, bűbajos mosollyal tekintettek felénk.

Ezen a délután díszes közönség töltötte meg a Református Egyesület új nagy termét. Kipirult arcú leányok, ragyogó szemű ifjú feleségek, korosabb mamák mellett boldog mosollyal foglaltak helyet a tapasztalatokat gyűjteni kezdő ifjú férjek és a férjek sorsába beletörődött, már-már elkényelmesedő papák.

A férjek nagy körültekintésüknek adták tanúbizonyosságát, amikor minden közvéleményen felül emelkedve, hűségesen megjelentek az előadásokon, mintegy ellenőrizve az előadásokat s azok témakörét, nehogy hitveseik olyan kiképzésben részesüljenek, amely esetleg károsan befolyásolná az asszonyi engedelmesség, szolgálatkészség és alkalmazkodni tudás pilléreirein nyugvó áldott házi békét, vagy a kellemes otthon férjeket eldédelgető kényelmét, nyugalmát.

Ezzel ellentétben a Feleségképző Akadémia előadásainak mai záróünnepélyét, épúgy mint annak rendkívüli értékes és érdekes előadásait, amelyek témaköre az emberi lélek, valamint a házasság boldogságához vezető út megtalálásának célját szolgálták, nem pedig a leányok mindenáron és mindenmódon való férjhezadását, a fiatal emberek közül elkerülték azok, akik óvatosságból egy alkalmat sem kockáztattak meg szabadságuk és önállóságuk netaláni elvesztésére. Hogy milyen sikerrel, arról csak évek múltán tudnánk valóságnak megfelelő bírálatot mondani. Közülük ma csak a bátrabbak jelentek meg e felejthetetlen élményű délutánon, ketten-hárman csoportokba ülve a megközelíthetetlen fegyvereinek biztonságot nyújtó

tudatával néztek maguk elé, számítván arra, hogy a férfi szolidaritás kőfalairól még Amor nyilai is visszapattannak és kellő fedezéket adnak a szabadságuk vesztét okozható bájos női mosolyokkal szemben.

A 138-ik zsoltár lélekiemelő akkordjai még a falak között zsongtak, amikor a színpad gyönyörű zöld brokát függőnye széthúzódott és a Leánykor életéből egy kedves kép tárult a nézők elé. Kézimunkázó vidám leánycsapat őszinte szóval mondotta el azokat a lelki hatásokat, melyeket az előadások alatt kaptak és azokat az elhatározásokat, amelyekkel jövő életükre felkészülnek. S majd szívüket, lelküket betöltő nagy és mély hálájuknak adtak kifejezést, amikor a Feleségképző Akadémia előadóinak és az előadások kigondoló j áriak a Leány kör szeretett elnökének egy-egy gyönyörű illatos gyöngyvirágcsokrot és sajátkezűleg készített bájos kis vitrinkendőt nyújtottak át, melyekhez fehérsejtem szalagon a biblia áldást kívánó szavai voltak mellékelve.

Ezen felemelő kép után páros jelenet következett, amelynek írója az előadások nagy igazságait, a való életben felhasználható tanulságait, tapasztalatait foglalta össze, szórakoztató formában tárva a hallgatóság elé.

Gyönyörű szavaltatok, sikeres ének és zongoraszámok tették még élvezetessé a nagy érdeklődést és tetszést kiváltó, mindenki számára felejthetetlen hatású műsort.

Műsor utolsó száma egy harmonikus családi életet bemutató élőkép volt, mely percekig gyönyörködtette a jelenlévőket a boldog családi élet szépségeinek szemléletével.

Az ünnepély dr. Vass Vince nagytiszteletű úr zárószavai- val ért véget, aki a Leánykörnek nemcsak vezető lelkipásztora, hanem mind az ifjúságnak, mind a női lelkek jövő sorsának felelősségét érző hordozója, akinek sok fáradozásáért leánykői tagjainkon kívül a Feleségképző Akadémia minden hallgatója köszönettel adózik.

Az előadások iránt tanúsított osztatlan érdeklődés, amit kor és felekezeti különbség nélkül tapasztalhattunk városunk társadalmán, az emberi lélek titkos kamrájába engedtek bepillantani s megláthattuk azt, hogy telve vannak a lelkek egy olyan boldogság utáni vággyal, amit nem találni meg sem a pénzben, sem a hírben, sem a rangban. Ezt a magasabb rendű boldogságot keresi kutatja minden ember. Keresi azt a helyet, amelyet Isten teremtő keze kijelölt számára e földön és azt a békeséget, amelynek hordozásával lehet csak meglátni az élet csodálatos szépségeit és megtalálni az anyagiaktól nagy rész-

ben függetlenül megszerezhető értékeit a lelki kiegyensúlyozottságot, harmóniát és meglepedettséget.

A Feleségképző Akadémia előadásainak minden hallgatója annak a váagnak és reménységnek a kifejezésével búcsúzott a felejthetetlen szép és értékes előadássorozattól, hogy az előadások a jövőben bizonyára folytatódnak s a lelkek mélyén még megoldásra váró sok-sok boldogtalanságot okozó kérdésekre feletetet adnak.

Molnár Ilonka

A feleségképző akadémia előadásainak tanulságai a gyakorlatban

Írta: Molnár Ilonka, a Református Leánykör titkára

Páros jelenet:

Előadták: Decsics Erzsébet, a Leánykör alelnöke és Molnár Sári, a Leánykör háznagya, a Feleségképző Akadémia 1937 május hó 8-án tartott záróünnepélyén.

(Sok cserepes virággal és zöldnövénnel díszített kis kerti részlet, a kerti asztalkán magyaros pirossal varrott terítő, a székeken párnák, a férj pihenőben nyugágyon kényelmeskedik, könyveket, újságokat lapoz, majd cigarettára gyújt, a feleség a virágokat öntözi, csinosan háziasán öltözve leül kézimunkázni. 10 éves házások, beszélgetésükön, hanghordozásukon annak a szerelemnek a hatásai látszanak, amely 10 év után már nem lángol, de mint parázs a hamu alatt melegít és áldozni tudó szolgálattá, szeretetté válik.)

Férj (sóhajtozva): Furcsa intézmény is a házasság és milyen csekélységen múlik sokszor, sőt a legtöbb esetben, hogy egy magamfajta jó megjelenésű, csendes természetű férfi egy pillanatra meginogjon abban a sziklaszilárd elhatározásában, hogy sohasem nősül meg ...

Feleség (mosolyogva): És ingása közben belekapaszkodják egy csinos külsejű, dolgos szép kis leányba, mint amilyen én is voltam és akinek vágya volt sokat tanulni, dolgozni, utazni, erdei manók közt élni, vágya volt sok mindenre, csak férjhez menni nem kívánt soha ...

Férj (fejét rázva): Úgy van az ember a házassággal, mint hal a hálóval, először bele kívánczik, amikor benne van, akkor meg kikívánczik ...

Feleség (igen élvezzi a társalgást! és kárörvendő hangon surrkálja a szavaival férjét): Kimenne, ha tudna..., de a hálót egy olyan nagyon erős kéz tartja hatalmában, akivel szemben még az olyan nagy hal is tehetetlen, mint amilyen; te vagy...

Férj (gúnyosan bajusza alatt mosolyogva): Te bezzeg nem igyekszel kifelé... meglátszik, hogy a házasságban egy soha nem álmodott szerencsét találtál...

Feleség (kissé sértődötten, pattogva): Talán bizony személyedben!? Oh, ha tudnád, hogy kik voltak, milyen férfiak leányaim aim lovagai, mennyire mások voltak azok az Ádámok, akik az élet nagy forgatagában elibém bukkantak... s nekem tetszettek férfias szép erényeikkel... óh szép álmok... ifjúkori ideálok ... hova tűntetek?

Férj: És, akiknek sikerült még idejében elmenekülni..., de úgy látszik, azokat a neked tetsző szép férfi erényeket bennem összpontosítva találtad meg és azért vetettél horgonyt nálam?

Feleség (ajkát biggyesztve, szemrehányóan): No lett volna időd a horgonyt felszedni és tőlem messze vitorlázni, miért nem tetted? Hiszen kerek három esztendeig gondolkodtál elhamarkodott teteden... Egyszer nem szóltam hozzád félnapig és te már félárbocra eresztetted fejedet.. Nem léptem én egyet sem utánad, hogy elvegyél...

Férj (szemöldökét felhúzva lassított hangon): De előlem se igen menekültél...!

Feleség (kipirult arccal): Én vártam, te jöttél és most itt vagy ... punktum!

Férj (bólogatva): Bár ne vártál volna ...

Feleség (férjére nézve sértődöttségélt kedves hanggal palástolva): De kedves Palikám! Tulajdonképen mik vagyunk mi asszonyok nektek férjeknek, hogy állandóan áldozati bárányoknak tüntetitek fel magatokat?

Férj (könnyedén): Mik? Egy olyan felesleges oldalbordánk, amit egy felsőbb akarat visszahelyez előbbi helyére a férfi oldalbordái közé... Mondhatnám, sok esetben teljesen felesleges, amikor már megvan... Bizonyára étitől az oldalbordától szokott nyilamlani az én oldalam is olykor... Olyan csodálatos teremtések vagytok, hogy mi férfiak egy hindu mese szerint sem veletek, sem nélkületek nem tudunk élni...

Feleség (főlöttes hangon): Teljesen igazad van, mert tíz esztendő házaságunk ideje alatt egy esetben utaztam el kiét napra és, amikor hazajöttem kijelentetted, hogy ez többet nem fordulhat elő ...

Férj (kissé felháborodva): Talán bizony azért nősültem meg, hogy napokig egyedül bolyongjak az üres lakásban? Vol-

tam én már eleget egyedül legénykoromban, amikor napról-napra társaságból-társaságba megy az ember, de oly végtelenül egyedül érzi magát.

Feleség (győzedelmes hangon): Úgy látszik, igaza van a mesének, hogy egy férfi egy magában csak fél tallér, akkor válik egésszé, ha a másik felét megtalálja ...

Férj (félíg magában mondogatva): No én ugyan megtaláltam ...

Feleség (észre se véve férje megjegyzését, folytatja): Ugyan ezt mondtam Pistának is a napokban, amikor bekukkantott hozzánk és elbeszélgettünk... és én vallatóra fogtam, hogy miért nem nősül meg? Hiszen fizetése is megengedné, nem úgy, mint a mai legtöbb fiatalembernek, akik 45—50 pengőcskét dugnak zsebre havonta és kénytelenek zsebbe hordani királykisasszonyuk aranypapucsát évekig ... neki választotta is van, akinek ő is tetszik... akkor miért halasztgatja ... hisz innen-onnan túl lesz a harmincon...?

Férj (nyomatékosan): Ép ez az oka... ti nők az ilyen dolgot igen nehezen tudjátok megérteni...

Feleség (rosszalólag): Soha nem válik az jóra, amikor egy fiatalember filozofálni kezd az ilyen téma felett... A filozofálás legtöbb esetben megöli a tettet... Pedig az ő külsejére is reá férne már egy szerető asszonyka gondoskodó keze... akadna már őrajta is, mint a legtöbb harminckörüli nőtlen emberen egy kis rendbehozni való... Ügy meglátszik rajta az otthon utáni vágy, csak nincs benne egy kis harcra készség az élet küzdelmeivel szemben. Pedig mi is sokat küzködtünk, úgy-e kedvesem?

Férj (bólogatva komoly hangon): Hát nem mondom, hogy nem elég küzdelmem volt veled!

Feleség: Te mindig tréfára fordítod a dolgot még a legkomolyabbat is ...

Férj: Visszatérve Pista esetére neked feltűnik, ha egy férfi nem nősül, de bezzeg nem furcsa előtted az, hogy a hölgyek nagy százaléka műért nem megy férjhez? Mennyivel szebb egy vénkisasszony, mint egy agglegény?

Feleség: No ma már nem igen vannak vénkisasszonyok, legalább is nem az évek száma szabja meg, hogy egy nő ezt a tisztas elnevezést kiérdemelje ... Külső után ítélve ma keveset lehet következtetni egy nő életkorára... Azokat az idöket éljük, amikor a nők számára a házasság ríem az egyedüli út a boldogság felé... Régente kutyákra, macskákra, kanári madarakra árasztották szeretetüket, ma szüleik eltartói, családjuk gondviselői, gyermekeket neveknek fel, a szolgálat szent lángjában égetik el életüket... Sok esetben több embernek és

gyermeknek lesznek lelki édesanyjukká, mintha férjhez mentek volna...

Férj: S te tudod-e, hogy ő bennük a szolgálatra serkentő erő, a határt nem ismerő áldozatkészeiéig, a lángoló lelkesedés minden szép iránt egyik fajtája annak a szerelemnek, amit Isten minden nő lelkébe már születésekor beleplántál s annál gazdagabb tud lenni egy női élet, minél szerelmesebb. Ebből az örök szerelemből sok-sok kincs származhat, ha Isten és az emberi társadalom ügyének szolgálatában használják fel...

Feleség (férjiémeik igazat adva meggyőződéssel): Igaz, hogy sokszor 18—20 éves leányok már kész vénkisasszonyok... Nem tudnak örülni semminek... nem érdekli őket semmi... mindig az elérhetetlen után vágyódnak... s amikor már valami valóra válik, nem értékes számukra...

Férj: Bizony kellemetlen az olyan fiatal leányok társasága, akik deltái annak, unalmasnak találják az életet, mert nem foglalják el magukat munkával, s kedélyük is mindig olyan, mint a kenetlen zár vagy lakat, mosoly helyett csak csikorognak,.

Feleség (elégedetlenül): Még majd az a vége, hogy a férjhez nem ment lányok örök ifjak maradnak és csak mi asszonyok öregsünk meg...

Férj (örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy feleségének zokniját kellemetlen foltjait tudtára adhassa): Nézd, kedvesem, egy asszony is, addig fiatal, míg szerelmes ... ezt pedig mi férfiek onnan tudjuk meg, hogy szemrebbenés nélkül stoppoljátok meg harisnyáinkat és a sarkára nem tesztek foltot olyan helyre, ahol tör..., mint ahogyan a minap nekem is tettél... és nem főztök sárgarépát, ha azt férjetek nem szereti...

Feleség (sietve adja vissza férje sértését): Egy férjbe pedig addig szerelmes a felesége, amíg harisnyáin nem tapos ökömnyi lyukat és nem válogat, még a sárgarépát is jó ízűen megeszi, ha azt felesége jól elkészíti számára, s hozzá nem zsörtölődik, mint te is reggeltől estig, hanem jó kedvű és mosolyog ...

Férj: Még a sárgarépás tálra is ...

Feleség (hangot változtatva, szelíden): No, de hagyjuk, én Pistának váltig bizonygattam, hogy egy jó feleség 50.000 pengő, egy igazi jó férj a másik 50.000 pengő, 100.000 pengőnek pedig a kamataiból is meg lehet élni, egy egymást igazán szerető házaspárnak ...

Férj (ismét kissé gúnyosan): Úgy-e kedvesem, te a feleségből még a bankba is raksz...

Feleség: Talán bizony a takarékoság nem erénye egy nőnek? Nem a feleségnek kell-e arra vigyázni, hogy a kenyér el ne fogyjon, a szerelem megmaradjon a házasságban? Különö-

sen, ahol az ifjú pár nem ércalapokra rakja a puha fészket, mint nálunk is ... A kétszer kettő fontosságát mindig jó szemelőtt tartani, adósságot nem csinálni és meggondolni a részletekre való vásárlásokat...

Férj: Pista tulajdonképpen miért húzódik a házasságtól, ha a megélhetése is megvan, vagy legalább is nagy százalékban biztosítva van, és a választottjának is tetszik?

Feleség (komolyan kézimunkájáról felnézve): Pista maga sem tudja megokolni... komoly okát adni a halasztgatásnak. Afelett aggódik, hogy ha elvinné Irénkét feleségül és Irénkének ott kellene hagynia a hivatalt s csak az ő keresetére számíthatnának, nem vágyna-e vissza a hivatalába? És tudná-e vállalni boldogan az asszonyok névtelen sok-sok lemondással járó szolgálatát?...

Férj (erélyesen): Hát vagy szeretik egymást és akkor nem filozofálnak, ha pedig aggodalmaskodnak, jobb ha a házasságra rá se gondolnak.

Feleség: Pista aggódik, hogy hátha felborulna a háztartás mérlege, ha házasságukat az Isten gyermekkel áldaná meg?...

Férj (emelt hangon): Már miért borulna fel, ha az Isten báránykát ad, ad hozzá legelőt is...

Feleség (fejével bólintgatva mélyet sóhajt és elébe nézve mondja): Bizony ad legelőt is, a mi három báránykánknak is adott. Igaz, hogy a legelőre való legtöbb esetben édesanyjuk feldarabolt ruhájából, új kalapja, cipője árából került ki...

Férj (boldogan felkiáltva): Hát az apjuk kifordított ruhái, átvasalt kalapjai miről tudnának mesélni? No, de nemcsak ruha teszi az embert, hanem a lélek is!...

Feleség (kétségeskedően): Talán bizony neked fáj kedvesem, hogy a gyermekekért sok kényelemről le kell mondani... és nem egyszer áldozatot is kell értük hozni? ...

Férj (boldogan): Nem cserélném én fel őket semmi kényelemért, semmi kinccsel, ők az én életem büszkeségei! Alig várom most is, hogy haza jöjjeniek az iskolából... (Órájára nézve): Láttad azokat az irkákat, azokat a betűket? ...

Feleség (kissé öntelten): Ép olyan szép írásuk lesz, mint amilyen nekem volt lánykoromban...

Férj (tiltakozva): Soha életedben sem voltak olyan betűid, mint amilyeneket ők már ma is írnak!

Feleség (mélyen sóhajt): És milyen jó, hogy hárman vannak! Egy gyermeknél bizonyára nem alkalmazná az ember a nevelés radikálisabb eszközeit is, ha pedig a gyermeket elkényeztetik, egyetlen kis aranyos módjára nevelik, nem lesz abból ember az élet küzdő terén soha!

Férj: Ha tanulmányozzuk az élettörténeteket azt tapasztal-

juk, hogy kevés kiváló ember került ki a kény én-kedvén nevelt egyetlen kis aranyosok közül...! Irénke is, ha férjhez akar menni (melyik lány nem akar?) számot kell vetnie a női hivatás minden fény és árnyoldalával. Én olyannak ismerem a Ids lányt, hogy szorgalommal és beosztással megtudnának élni, ha Pista is csökkentené a személyi kiadásait, mert, amit feleségétől kíván, ugyanazt neki is tennie kell... ! Ha pedig a helyzet azt kívánja, hogy Irénke kereső feleség legyen, azt hiszem azt is boldogan vállalná egy igazi jó férj oldalán, mert a boldogságot nem a keresés kérdése, hanem a szeretet dönti el.. egy intelligens, szerelmes jó feleség, aki még hozzá keres, verhetetlen!

Feleség (ábrándozva): Olyan boldog lennék, ha Pista azt a drága kis teremtetst venné el feleségül.

Férj (fejével bólint felesége felé): No, Pista van olyan okos ember, ha már a sok rossz közül választania kell, a legkisebbet választja, az pedig Irénke... A kis lány tetszik nekem., csinos, ad a külsejére is, olyan biztos mozgása van, nagyfokú lelki elegancia sugárzik le az egész lényéről... meglátszik, hogy harmónia van a ruházata és egyénisége között... Nem szedi a szemöldökét, a rúzs és púder nem kiabál messziről, mint némely hölgyről, akik úgy néznek ki, mint valami mozgó kozmetikai intézet! Nem soványítja le magát, mint a mai áramvonalas nők, akik nem mások, mint egy csontkollekció, nem lesz belőle ideges feleség a mesterséges soványítás miatt, bizonyára tudja, hogy az ideges feleség előre megbukik boldogságból.

Feleség (mosolyogva nézi magát körül és kedveskedve szól férjéhez): Remélem, az én kilóim ellen nincs kifogásod?

Férj (sóhajtván legyint): Jaj, kedvesem, ez fordítva van. A te kilóid szaporodnak, az én idegeim romlanak. No, de hagyjuk... Irénke mindig jókedvű (és szelíd, szolgálatkész, mint amilyennek mi férfiak feleségeinket elképzeljük... Hiába a lelket nem lehet kendőzni, a lelki kincsek kisugároznak egy lányból és azt kozmetikával pótolni nem lehet...

Feleség (diszkrétan jegyzi meg): És ami a fő, nem jár vikendezni, úgy messzebbre... De Paliból is jó férj lesz ám, mert az a férfi, aki szereti az (édesanyját és a virágokat, az nem lesz rossz férj. A virágok szeretete elárulja a lelket... Irénkéből is drága kis asszonyka lesz, ő sem teszi kályha tetejére a virágot, mint az egyszeri kis lány... Igen mély lelki életet él és ennek következtében, amily kis igényű az anyagiakkal szemben, ép olyan nagy igényű a lelkiek terén... a keresztyén elveket nemcsak szájjal vallja, de gyakorlatban is éli... Meg vagyok győződve, hogy boldogok lesznek, mert: „Hol hit, ott sze-

retet, ahol szeretet, ott béke, hol béke, ott áldás, hol áldás, ott Isten, hol Isten, ott szükség nincsen!” Mindketten szereltnek dolgozni, a munka pedig értékessé, harmonikussá teszi az életet és a házasságot.

Férj: Az a mai fiataloknál a baj, hogy terveznek, számítanak, mérlegelik a helyzetet, csak Istent és az Ő gondviselő kegyelmét hagyják ki a számításaikból... Látod, mi 10 évvel ezelőtt milyen nagy hittel, Istenbe vetett bizalommal kezdtük az életet...

Feleség (érzékenykedve): Most, ha visszatekintünk, úgy érezzük, hogy a mi házasságunk az égből kötöttetett...

Férj (érzékenységét leplezve): No nem mondom, hogy nem, de volt abban egy kis része az anyakönyvvezetőnek és a nagytiszteletű úrnak is ...

Feleség: Igaz szeretet és szerelem nélkül nem is tudtuk volna áthidalni a sok megpróbáltatást és nehézségeket, amiket az élet elibénk hozott... Áldom édes jó anyámat, hogy megtanít oit imádkozni és dolgozni... a jónevelés, a hit, a munkaszeretet nagy hozomány...

Férj: De még a békesség is nagy áldás ám az életben... Tapasztalatból tudhatjuk ... A folyton háborgó asszony olyan, mint a csöpögős eresz... Egy mosolygó, megelégedett férj pedig olyan, mint én... (Feleségére néz, várja a hatást.)

Feleség (felpattanva): Igazán az hasonlít már legkevésbé hozzád!

Férj (nyomatékosan magyaráz, bajsza alatt mosolyog): A háborúszághoz három dolog szükséges: először pénz, másodsor pénz, harmadsor pénz... A házassághoz a pénzen kívül még három dolog kell: türelem, türelem, türelem, a házi háborúhoz elég vagy te magad, a házi békéhez, elegendő, ha én hallgatok, mivel mindig az okosabb enged...

Feleség (átnéz a mondottak felett): A mai fiatalok azt nézik, hogy egy leánynak mennyi a hozománya, milyen egészségnek örvend az anyós és após, csak azt nem nézik, azt nem kutatják, hogy milyen a leány lelke?

Férj (ujjaival mutatja): Három könyv befolyásolja őket választásuknál, az anyakönyv, a telekkönyv, a betétkönyv...

Feleség: Ők még az innenső parton vannak és nem tudják, hogy mily nagy kincs, hozomány az egészség és a szeretet, mert bizony a házassághoz sok szeretetre, türelemre van szükség ... a fehér leányálmokat sokszor megcenzúrázza az élet... s el jó az idő, amikor a feleség meglátja, hogy a királyfinak hibái és lyukas zoknijai is vannak, mi meg ritkásan különös bogarai ...

Férj (vissza akar vágni felesége szavaira): A királyleány

pedig kalap és cipőszámlát csinál, amit a férjnek kell kifizetni,, s a királylány odaégeti a rántást, amit a férjnek kell megenni... (Kedveskedve, békítőleg néz feleségére.) De azért, mond csak kedvesem, ezt a sok hibával teli, morcos, zsörtölődő uradat elcserélnéd-e leány álmaid álomlovagjaival, akikben sohasem csatlakoztál, akik mind különb férfiak voltak szavaid szerint nálamnál? ...

Feleség (kiengesztelődve): Ezt már sohasem tenném ... mert mi asszonyok egy *igazán* szerető, valóságos férjet soha semmi álomlovaggal fel nem cserélnénk... férjeinkben találjuk meg azt az Ádámot, akit lelkünk mindig várt, keresett, aki lelkünknek fele, akivel lelki közösségünk van, akiről fehér leányálmainkat szőttük, akivel a jövőt elképzeltük ...

Férj (leplezett szeretettel): Te pedig elégedj meg azzal a kijelentéssel, hogy, ha még egyszer nőtlen ember lennék (nagyot sóhajtva legyint) újból téged vennék el, mert rossz a rosszal, de még rosszabb nélküle...

Feleség (megelégedetten): És mit mondanál nőtlen fiatalember barátainak?

Férj: Azt, hogy ne szorongassák zsebeikben az aranyos kis papucsokat, hanem keressék meg a gazdáját és nősüljenek meg mielőbb, nehogy belekezdjenek a filozofálásba... De neked is biztatnod kellene ám a leányokat, hogy menjenek férjhez, csak ne mindenkihez és ne minden áron... !

Feleség (nevetve legyint): Ott van a legkevesebb baj, a lány megy, ha kéri!

(A három gyerek, egy első osztályos kisleány, egy második és egy harmadik osztályos fiú kipirult arccal, nagy zajjal rohannak be, hangosan köszönve, anyjuk és apjuk nyakába ugranak, a boldog családi életet tükröző képet az összehúzódo függöny takarja el.)

Tartalom

E lősz ó. <i>Dr. Vass Vince</i>	3
Miből lesz a feleség? <i>Dr. Vass Vince</i>	6
Miért nem házasodtam meg? <i>Závory Elek</i>	16
A házasságok az égben kötöttek. <i>Dr. Hetessy Kálmán</i>	25
Menyasszony — asszony. <i>Szél Györgyné</i>	34
Mi valósul meg a leányálmokból? <i>Dr. Vass Vincéné</i>	41
Harmónia a házasságban. <i>Szunyoghy Farkas</i>	54
2X2 a házasságban. <i>Marton Sándorné</i>	66
A mi mindennapi kenyérünk, <i>özv. Faragó Béláné</i>	80
A gyermekszoba problémái. <i>Dr. Merétey Sándorné</i>	93
Az otthon esztétikája. <i>Csikós Tóth András</i>	100
Szeresd a virágot! <i>Dr. Gesztelyi Nagy Lászlóné</i>	114
A ruha teszi-e az embert? <i>Irányi Istvánné</i>	124
Nékem olyan asszony kell...! <i>Szirkik Ferenc</i>	133
Nemzetvédelem a családban. <i>Dr. Merétey Sándor</i>	143
A feleségképző akadémia záróünnepélye	157
A feleségképző akadémia előadásainak tanulságai a gyakorlatban. <i>Páros jelenet. Molnár Ilonka</i>	160